ÜÇÜNCÜ YIL SAYI: 32 NİSAN 1990 5000 TL (KDV'li)

TOPLUMSAL KURTULUŞ

AYLIK TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

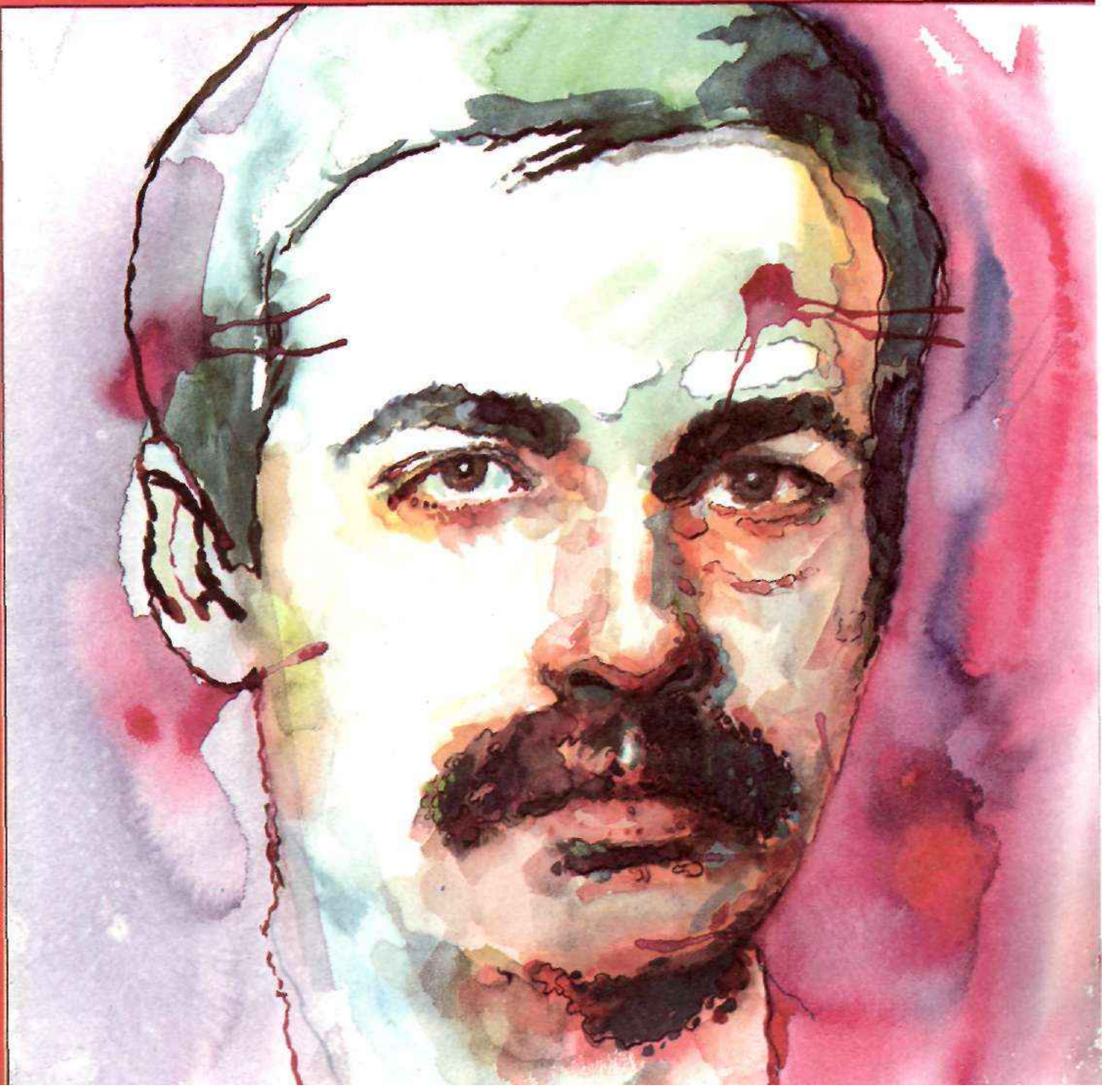
PARTİ YOLUNDA YÜRÜYÜŞ Ç. BİLGİN

YIĞIN HAREKETİ ve DEVRİMCİ EYLEM H. YURTSEVER

KÜRTÇEYİ YASAKLAMAK ZULÜMDÜR Y. KÜÇÜK

BİR ADALI: MAHİR ÇAYAN

A. Veli Yıldırım

BU SAYIMIZ

Hareketli bir ay geçirdik. Bu sayımıza yansıtabildiğimizi umuyoruz.

Kendimizle başlayalım. Dergimiz toplatıldı. Yazı İşleri Müdürümüz Hasan Kara İstanbul 2 Numaralı Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde derginin toplatılmasına gerekçe gösterilen üç yazı için sorgulandı; Fidel Castro'nun "Devrimin Bayrağı Savaşmadan Teslim Edilmez", S. Erdem'in "Ulusal Sorunda Marksist-Leninist Teori ve Pratik" ve Berxwedan dergisinden aktarılan "Kürtçenin Yasallaştırılmasındaki Amaç". Sözkonusu sayımız aynı zamanda büyük ilgi gören bir sayı oldu. Piyasada bulamayan dostlar bürolarımıza kadar geldiler, bizim de elimizde kalmamıştı.

Türkiye hareketliydi. Güneydoğu'da intifada, büyük kentlerde Newroz, yaygınlaşmaya başlayan grevler. Sayfalarımızda hepsine olabildiğince fazla yer ayırmaya çalıştık. Yazılarda yerine getirilmesi mümkün olmayan bir kutlamayı da burada yapmak istiyoruz. Mektup, özel çizilmiş kart, telefon ile ve doğrudan gelerek yapılan Newroz kutlamalarına teşekkür ediyoruz. Biz de kutluyoruz.

Dünyadaki olaylara, her zaman olduğu gibi, yeterince yer veremiyoruz. Yaşanan olaylar daha iyisini gerektiriyor. Bu açığımızı gidermek konusunda bazı girişimlerimiz var.

Bu sayımızda, 1979 yılında Tahran ABD Elçiliği'nin işgali sırasında ele geçmiş bazı gizli Amerikan belgelerine yer veriyoruz. Amerika'nın Sovyetler'in politikasını nasıl gördükleri anlatılıyor. Bir başka çeviri, Helsinki Watch'un Türkiye'de basın ve düşünce özgürlüğü üstündeki baskıları anlatan raporu.

Genç araştırmacı Gürdal Aksoy'un Newroz'u ele alan yazısının bu alandaki önemli bir boşluğu dolduracağını düşünüyoruz. Aksoy'un bu tür bilimsel yazılarının sürekliliğini diliyoruz.

Çelik Bilgin'in rahatsızlığı sürüyor. Birkaç sayıdır duyurduğumuz yazısı bu sayımızda da yer almıyor. Rahatsızlığına karşın, Arkadaşımız Haluk Yurtsever'in yayımlanmak üzere olan kitabının önsözünü sunuyoruz.

Bu sayımızdan başlayarak, edindiğimiz yeni dizgi teknolojisi sayesinde belirli alana yüzde 7 daha fazla yazı sığdırabileceğiz. Bu, okunabilirlikten fedakarlık yapmadan gerçekleşiyor. 80 sayfalık toplam hacmimiz hatırlanacak olursa, yaklaşık beşbuçuk sayfalık ek bir yazı için yer açıldığını söyleyebiliriz.

Nöbet değişimi bu sayımızda da sürüyor. Nejdet Kanbir Sorumlu Yazı İşleri Müdürlüğünü yüklendi. Gazi Üniversitesindeki yüksek lisans çalışmaları için daha az zaman ayırabilecek.

Bürolarımız yurt dışından, yurt içinden ve cezaevlerinden adeta yazı akımına uğruyor. Ancak süreç içinde bütün yazıları değerlendirmeyi düşünüyoruz. Bürolarımızın olduğu şehirlerin dışındaki arkadaşların yazılarını ayın ilk iki haftasında elimize geçecek şekilde postalamaları gerekiyor. Bundan sonraki sayımızın elinize geçmesi 1 Mayıs'tan sonra olacaktır. Şimdiden kutlarız.

Candan Baysan

TOPLUMSAL KURTULUŞ
aylık teorik-pratik sosyalist dergi

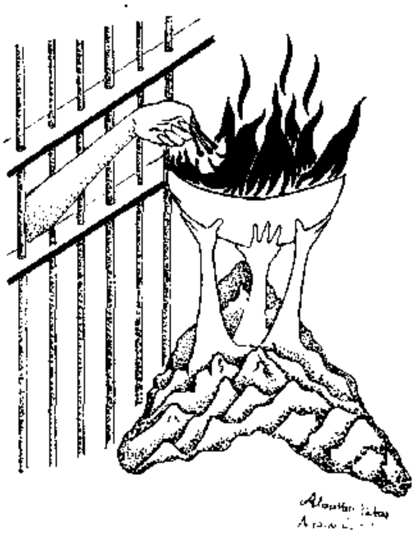
üçüncü yıl, sayı: 32
nisan 1990

Sahibi: Dönem Yayıncılık Adına Yalçın Küçük **Genel Yayın Yönetmeni:** Candan Baysan **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:** Nejdet Kanbir **Merkez:** Cemal Nadir Sokak Hacı Fazlıoğlu İş hanı 17/89 Telefon: 5284372 Cağaloğlu/ İstanbul **Ankara Bürosu:** Konur Sokak, 73/9 Ankara Telefon: 1259378 **Abone Koşulları:** Yurtiçi Yıllık 50 bin TL **Posta Çeki Numarası:** 28155.7 Ankara **Yurtdışı:** Yıllık 60 DM **Dönem Yayıncılık Döviz Tevdiat Hesap Numarası:** 1380 İş Bankası Akay Şubesi **Frankfurt Temsilcisi: Mustafa S. Silar** Schichau Str. 7-9 6 Frankfurt 1 Tel: 069/495743 **Hamburg Temsilcisi: Yüksel Er** Bilser Str. 24 a 2000 Hamburg 60 Tel: 040/5117632 **Danimarka Temsilcisi: Fadıl Ölmez** Bellingevej 128/B 5250 Odense SV Telefon: 65 961562 **Stuttgart Temsilcisi: A. Kanber Resuloğlu** Postfach 40 02 617000 Stuttgart 40 **Paris Temsilcisi: A. Yalman** Poste Restante Paris Bonne Nouvelle, 75010 Paris, France **Köln Temsilcisi: A. Araç** C/O Beratungsstelle Mansfelder Str. 30/32 5000 Köln 51, Batı Almanya **Bonn Temsilcisi: İmam Zeynel Aslan İsviçre Temsilcisi: Baran Fırat** Postfach 87 4123 Allschwil 2

Kapak: Kemal Buluş

BASKI: Bizim Ofset

İÇİNDEKİLER

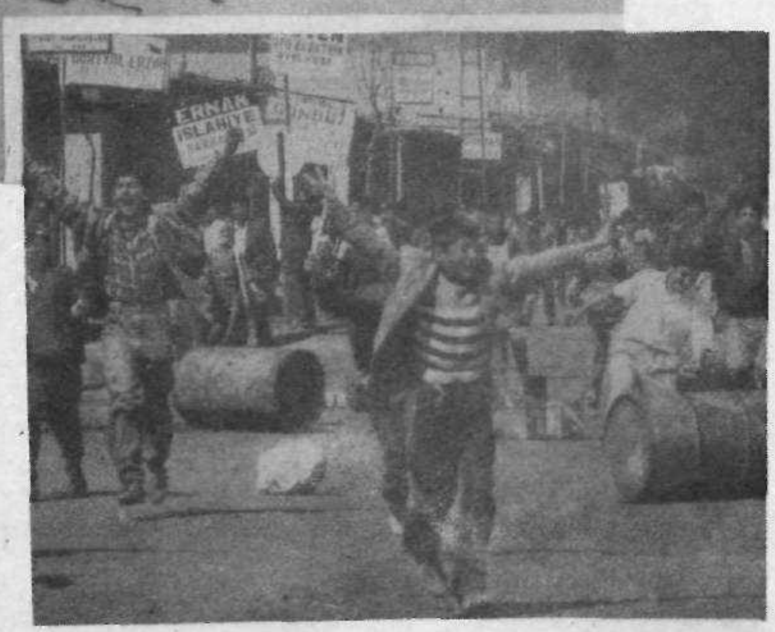
BOTAN'DA İNTİFADA

"Beni baskınlar götürür
Gerillanın şahdamarı halkıma"
A. Arif

DÜN: NUSAYBİN

14 Şubat 1990, çarşamba. Altmış bin nüfuslu bir ilçe: Nusaybin. Bütün dükkanların kepenkleri indirilmiş. Halk sokaklarda. Sabırsız ve öfkeli bir bekleyiş hüküm sürüyor kentte. Sessiz kalabalık, bir gün önce Savur'da öldürülen gerillaların cenazesini bekliyor.

Kamuran Dündar'ın cenazesinin getirilmesiyle binlerce insan Kışla mahallesine yığılıyor. Ardından mezarlığa. Binlerce insan namluların gölgesinde polis kameralarına karşı "Devrim şehitleri ölümsüzdür" sloganıyla saygı duruşuna geçiyor.

Mezarlıktan, kadınların düğün zılgıtları eşliğinde binlerce insan; kadın-erkek, çocuk-genç-yaşlı yürüyüşe geçti. Amaç kente 14 km uzaklıktaki Duruca köyüne gidip, öldürülen gerilla Ömer Kavak'ın ailesine "taziye"de bulunmak. Kontrgerillanın ve jandarmanın coplarına, ardından kurşunlarına, zılgıt ve alkışlarla, ardından taş ve sopalarla karşılık verdi halk. İlk düşenlerden oldu Şemsettin Çiftçi. Önce coplandı. Yere yıkıldıktan sonra da kafasına kurşun sıkıldı. Binlerce insanın, kızkardeşinin gözü önünde, sokak ortasında kurşuna dizildi Şemsettin.

Evlerinin damına çıkan halkın "yuh" sesleri bir baştan bir başa bütün kenti sardı. Diyarbakır ve Mardin'den getirilen takviye kuvvetler gökten zenbille inmeye başladı. Bütün yollar kesildi. Kentin tepe noktalarına tanklar yerleştirildi. Kontr gerilla pusuya yat-

tı. Şehir kontrol altında. Kimin huzurunu sağlamaya çalıştığı belli olmayan operasyon başlatılabilirdi artık.

İlk önce belediyenin arabalarına el kondu. "Herkes evine girsin, yoksa karışmayız" anonsuyla evlerine girenler taciz ateşinden sonra toplu bir biçimde apar topar gözaltına alınmaya başlandı.

Çocuklar; Kontraları, jandarmaları ve polisleri taşa tutarak toplu gözaltıları protesto ettiler. Bütün okulların protesto edildiği için kapalı olduğu Nusaybin'de çocuklar 3 gün boyunca polisle çatıştı. Yüzlerce çocuk gözaltına alınarak karakol olarak kullanılan okullarda "minder" gibi kullanıldı.

Yüzlerce kişinin gözaltına alındığı Nusaybin'de şimdilik sessizlik hüküm sürüyor. İntifadadan arınmamış bir sessizlik.

BUGÜN: CİZRE

Nusaybin'de gerillaların cenazesini sahiplenen halkın üzerine ateş açıldığı yolundaki haberler duyulur duyulmaz Cizre'de de havalar gerginleşmeye başladı. "Kurtuluş sembolü Newroz" öncesinde kentte, fırtınayı haber veren bir sessizlik egemen oldu. Esnaf kepenk indirdi. Öğrenciler okulları protesto etti.

21 Mart'a bir gün kala Cudi Dağlarına sırtını dayayan ve tarihte Cızira Botan (Botan Cizresi) olarak anılan kentte baskıcı yönetimi protesto eden göstericilerin üzerine ateş açıldı. Binlerce insan göğüslerini kurşunlara siper edercesine taşlarla, sopalarla çatıştı. Paniğe kapılan kontralar çevrelerine ve kalabalığın üzerine rastgele ateş açmaya başladılar. Onlarca insan hedef oldu kurşunlara. Ve sonuç: 4 ölü. Halkın üzerine sürülen panzerin altında kalan 9 yaşındaki çocukla 5'e çıktı ölü sayısı.

Hürriyet gazetesinin yazdığına göre Kürtçeyle "Yaşasın Kürdistan, Kahrolsun Türkiye" ve PKK'yı övücü sloganlar atan kütle devlet dairelerine saldırdı. Birçok resmi daire ve bu arada eski "Kürtçü" ANAP Milletvekili Nurettin Yılmaz'ın evi de taşlanarak tahrip edildi. Panzerlere karşı varillerden barikatlar oluşturan halk, gün boyunca kontrgerilla, polis ve jandarmayla çatıştı. Cizre yanmış, yıkılmış bir kent görünümüne büründü. Kadın-erkek, yaşlı-genç yüzlerce kişi gözaltına alındı. Sokaklarda "intifadacı" çocuklar dipçiklendi.

23 Mart günü mahallelerden mezarlığa doluşan on bin dolayındaki topluluk saygı duruşunda bulundu. Türkiye aleyhinde ve PKK lehinde slogan atan topluluk daha sonra dağıldı.

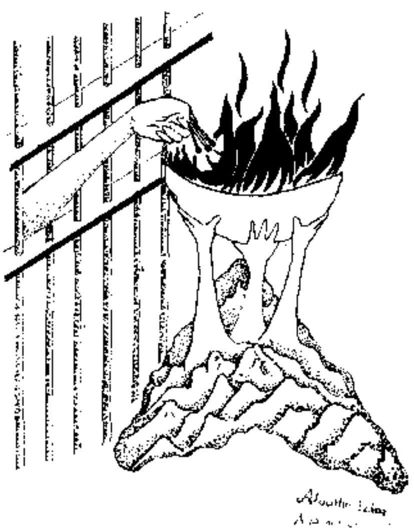

YARIN: ?...

Bugün ülkenin her yanı Nusaybin ve Cizre olmaya adaydır. Eylemlerin şimdiden Silopi, Midyat, Derik, İdil, Kızıltepe, Dargeçit, Silvan, Çınar ve Siirt'e de sıçraması egemenlerin uykusunu kaçırıyor. Birçok şehir merkezinde "ilk kıvılcım" bekleniyor.

Nusaybin'de gerillaların cenazesi sırasında çıkan olaylar yeni bir dönemin başlangıcıdır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti bütün kurumlarıyla olaylar karşısında ne yapacağını bilmez bir duruma düşmüştür. On yıllardır süngü zoruyla uygulanan politikalardan bir sonuç alınamamış, yalana dayalı resmi ideoloji iflas etmiştir. Yıllardır şişirilen kağıttan kaplanlar Bölge Valiliği, özel kolordu, kontrgerilla, köy koruculuğu vb kurumlar işlemez hale gelmiş, asimilasyon süreci tamamen durdurulmuştur. Devlet erkanı ne diyeceğini bilmez bir duruma gelmiştir.

Basında sorun daha farklı bir biçimde ele alınmaya başlanıyor. Yıllardır uygulanan katliamlar karşısında sessiz kalan, hatta destek veren basın, cenazelerin daha büyük sorunlara yol açtığını görünce geri adım attı. Bol keseden "çözüm önerileri" üretilmeye başlandı. Çözümü oralarda aramamak gerek. Sorunun çözümünü, yılların katliamlarına ve ateş açma emirlerine karşın boyun eğmeyen, göğüslerini kurşunlara siper ederek sokağa dökülen, dipçiklenen, panzerlerin altında kalan, öldürülen, saçlarından sürüklenerek işkencehanelere kapatılan kadınların, erkeklerin, çocukların söylediklerinde aramak gerekir.

YANIK TENLERİN KOKUSUNDA NEWROZ

Ortadoğu halklarının nazarında direniş ve başkaldırıyı simgeleyen Newroz, Kürt ve Türk halkı tarafından içeriğine uygun bir eylemlilikle kutlandı.

Newroz ateşi ilk kıvılcımlarını Nusaybin'de aldı.

Savur dağlarında öldürülen 13 Kürt gerillanın kurşunlarından çıkan kıvılcımlar, Nusaybin'e, Cizre'ye, Silopi'ye ve oradan da Derik, Kızıltepe, Midyat, Silvan ve Şırnak'a yayıldı. Bu kıvılcım, onbinlerin yürüdüğü kitlesel direnişleri Newroz başkaldırılarını yarattı.

Kürtler yeni yılı karşılıyor, yeni yıla hazırlanıyorlardı. Newroz yeni bir yılın başlangıcıydı ve efsane gerçekleşiyordu.

İTÜ'de 2 bini aşkın devrimci genç, Beyazıt meydanında ateş yakarak, türkü ve sloganlarla Newroz'u karşıladılar. Polisin saldırılarına karşı direnen öğrenciler Kürt halkının yanında yer aldıklarını gösterdiler.

Ankara, İzmir ve Çukurova üniversitelerinde de yoğun katılımların olduğu Newroz kutlamaları gerçekleştirildi.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi ve Konya Selçuk Üniversitesi de Newroz ateşinin yükseldiği yerler arasındaydı. Kutlamalardan sonra yoğun saldırılara geçen polis, kimi rektörlerin de yardımıyla yüzlerce öğrenciyi tutukladı.

Üniversitelere yönelik Newroz tutuklama ve saldırılarının devamı ve 500'leri aşan gözaltılar aynı zamanda burjuvazinin içine düştüğü paniğin de bir ifadesidir. Üniversitelerde Newroz ateşiyle daha bir anlamlılaşan bu eylemlilik, bazı sonuçları şimdiden ortaya çıkarmıştır.

Birincisi; "çeşitli olaylara katılsalar da", "Bölücü eylemlere fazla itibar etmemektedirler" biçimiyle, devrimci üniversite gençliğine yöneltilen değerlendirmenin, burjuvazinin kursağında kalmasıdır.

Öğrenci gençlik, Misak-ı Millici değil, enternasyonalist dayanışma ruhunu geliştirmeye çalışmıştır.

İkincisi; öğrenci gençlik sadece harç ücretleri, yurt sorunları, vizeler vb ekonomik-demokratik talepler için ayağa kalkmadığını göstermiştir.

Daha politik muhtevalara da yönelebileceğini, devrim kavgasına ivmeler kazandıracağını anlatmıştır.

Newroz kutlamaları Diyarbakır'da daha farklı ve anlamlı bir biçimde kutlandı.

Dicle Üniversitesi'nden yüzlerce öğrenci ve halkın da katılımıyla binleri aşan topluluk Diyarbakır'da Newroz tarihinin anlamlı bir sahnesine daha tanık olmuştur.

Dicle Tıp Fakültesi'nden "kendisini yaktığı" ileri sürülen ve dergimiz baskıya girdiği sırada Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde komada olan Zekiye Alkan yaşayamasa da olayın perde arkası bir gün mutlaka ortaya çıkacak.

Diyarbakır'da Newroz, göğe yükselen insan külleri arasında karşılanıyor. Tıpkı 80 başlarında "Su değil, ateşi körükleyin" diyerek vücutlarında Newroz ateşini yakan E. Ay, F. Kurtay, A. Yılmazlar gibi. Tıpkı kendisini yakan tutuklu annesi Ş. Şener'in, yardıma gelenleri şiddetle geri çevirmesi gibi.

Diyarbakır alışkındır böyle sahnelere. Ve Diyarbakır rüzgârda savrulan yanık tenlerin kokusunda karşıladı Newroz 1990'ı.

MİT-SHP-ÖLÜM İSLAMCILAR ve BASIN

I ŞECAAT ARZEDERKEN MERD-İ KIPTİ

Emeç'in öldürülmesi Emniyet-MİT tartışmasını yeniden alevlendirdi. Partiler ve basın, Emniyet ve MİT olarak bölündü.

Demirel, MİT'in sivilleştirilmesini savununca Ekşi MİT savunmasına geçti ve kimsede olmayan bilgileri açıklamaya başladı.

MİT'in sivilleştirilmesi tartışmaları, Emeç'in öldürülmesinden sonra ortaya atıldı. Demokrat bir tek yazısı bile bulunmayan ve Bab-ı Ali'de gazeteciler tarafından hiç sevilmeyen Çetin Emeç'in ölümü üzerine bir yandan Emeç bir laisizm ve demokrasi kahramanı yapılırken diğer yandan da MİT üzerinde durulmaya başlandı. Özellikle Hürriyet, Emniyeti suçlar bir hava ile MİT'ten yardım bekler bir konuma girdi.

DALAN-EMEÇ

Cenaze, Bedrettin Dalan ile Çetin Emeç ailesinin yakınlığını önplana çıkardı. Dalan'ın iş ortağı ise çok kısa bir zaman önce Büyük Ankara Oteli'nde mafya kokan bir biçimde öldürülmüştü. Halkın kulağı, basın belleğini yitirdiği için bunlar üzerinde durmadı.

Hürriyet, MİT'i tuttu ve Demirel ise fırsattan yararlanarak ne demokrat olduğunu gösterebilmek için MİT'in sivil olmasını istedi. MİT, darbeleri kendisine haber vermiyordu ve Demirel buna kızıyordu.

EKŞİ'DEN GELEN CEVAP

Basın Konseyi Başkanı Ekşi, tuklanan gazeteciler yerine MİT'i koruma işini üzerine aldı. Derhal şunları yazdı: "Sayın Demirel'in 12 Eylül harekatını MİT'ten öğrenmeye hiç ihtiyacı olmadığını hatırlatmak zorundayız. Çünkü eldeki bilgiler, 12 Eylül harekatından önce Sayın Demirel'in güvenilir kuryeler aracılığıyla haberdar edildiğini ama kendisinin bu harekatı önleyici herhangi bir girişimde bulunmadığını göstermektedir." Ekşi, aslanlar gibi MİT'in savunmasına yetişiyor.

"Bize kalırsa bu yanlışlığın sebebi Türkiye'deki sosyal ve siyasal değişmelerin, eski adı "Milli Emniyet Hizmetleri" (MAH) olan örgüte yansıtılmamasıdır." Ekşi, sorunu MİT'te değil MAH'ta buluyor.

Bulabilir. Haklıdır. Bilgi vermeye devam ediyor: "Daha açık konuşalım: MAH 1926 yılında, hiç şüphesiz, "Türkiye'deki siyasal rejimin güvencelerinden biri" olarak kurtul-

GÜNÜN YAZISI

● Oktay EKŞİ 16 Mart '90 Hürriyet

Sivilleşmeli ama...

İSTİHBARAT lafı bugünlerde çok konuşulur oldu. Önce bildiğiniz gibi liderler toplantısında söz edildi. **İnönü** ile **Demirel**, son terör olayları karşısında **"devletin istihbarat gücünün zayıf olmasından kuşku duyduklarını"** söylediler. Buna karşılık **Başbakan Yıldırım Akbulut, "istihbarat gücümüz iyidir"** tezini savundu. Kanıt olarak da **Emniyet Genel Müdürlüğü** bünyesinde kurulan ve daha önce sözü pek edilmemiş olan **"İstihbarat Dairesi Başkanlığı"** ve ona bağlı **1300** kadar elemanı hatırlattı.

Şimdi konuya bir de **MİT** girdi.

MİT bildiğiniz gibi özel yasayla kurulmuş olan **Milli İstihbarat Teşkilatı**'nın kısaltılmış adı.

DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, dün **"Milli İstihbarat Teşkilatı'nın sivilleştirilmesi gerektiğinden"** söz etmiş. **"Hükümet** (Afrika'nın güneybatısında bulunan) **Angola'dakini bilir, Ankara'dakini bilmez"** demiş. Yani **MİT**'in demokratik rejime yönelik darbe girişimlerini hükümete bildirmediğinden yakınmış. Ayrıca **MİT**'te üst yönetime gelen askerlerin terfilerinin **Genelkurmay** tarafından yapıldığını hatırlattıktan sonra, **"Bunun için daha çok orayı gözetirler. 1960, 1971 muhtırası ve 1980 müdahalesinden MİT, hükümeti haberdar etmemiştir"** demiş.

Sayın **Demirel**'in verdiği bu bilginin doğru olduğu genellikle bilinir. Ama biz bu konudaki söze devam etmeden önce Sayın **Demirel**'in **"12 Eylül Harekâtı"**'nı **MİT**'ten öğrenmeye hiç de ihtiyacı olmadığını hatırlatmak zorundayız. Çünkü eldeki bilgiler, **12 Eylül Harekâtı**'ndan önce Sayın **Demirel**'in güvenilir kuryeler aracılığıyla haberdar edildiğini, ama kendisinin bu harekâtı önleyici herhangi bir girişimde bulunmadığını göstermektedir.

MİT'e gelince:

Gerçekten **MİT**'in asıl işe yarayacağı yani **"demokratik rejime karşı bir darbe hazırlandı"** diyeceği sırada sessiz kalması, **"ortada bir yanlışlık bulunduğunu"** açıkça gösteren bir gerçektir.

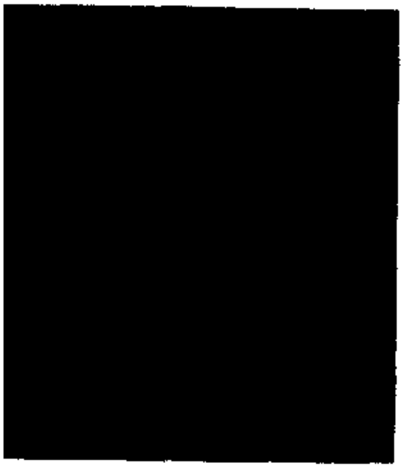
Bize kalırsa bu yanlışlığın sebebi, **Türkiye**'deki sosyal ve siyasal değişmelerin, eski adı **"Milli Emniyet Hizmetleri"** (MAH) olan örgüte yansıtılmamasıdır.

Daha açık konuşalım: **MAH 1926** yılında, hiç şüphesiz **"Türkiye'deki siyasal rejimin güvencelerinden biri"** olarak kurulmuştu. O zaman **"tek parti"** dönemi yaşanıyordu ve birbiri ardından devrimler yapan yeni rejim, kendi istihbarat gücünü, en fazla güvendiği kurum olan ordu bünyesinde oluşturmuştu. Yani **MAH**'ın o tarihte **Genelkurmay** ile iç içe olması ve üst kesim yöneticilerinin -**Demirel**'in dediği gibi- başta terfileri olmak üzere her açıdan öncelikle **Genelkurmay Başkanlığı**'na bağlı bulunmaları çok normaldi.

Ama gerek **1960** öncesinde gerek daha sonraki yıllarda demokratik rejimin tıkanması sonucu yapılan askeri müdahaleler bu bağlantının sakıncasını ortaya koydu. O kadar ki, **27 Mayıs 1960** tarihinde **MİT**'in başında bir sivil bulunduğu halde söz konusu müdahaleden ya onun dahi haberi olmadı yahut o da **"hükümete haber vermeyenler"** arasındaydı.

Özetlemek gerekirse **MİT**'in hükümetten çok **Genelkurmay Başkanlığı**'na bağlı şekilde görev yapması bir rejimin **"sivilleşme"** sürecine aykırıdır. O nedenle **Demirel**'in değindiği sakıncayı ortadan kaldırmak gerekir. Ancak bu sakıncayı ortadan kaldırmak -çoğu kez yapıldığı gibi- tam aksi yönde bir sakıncalı durum yaratmak sonucunu vermemelidir. Daha açık söylemek gerekirse, bu defa da sadece hükümete bilgi verip **Genelkurmay**'ı dışlayan bir **MİT** yaratılırsa **"ulusal güvenliğimiz"** daha ciddi bir tehlike ile karşı karşıya kalabilir.

Gerçi **"Milli Güvenlik Kurulu'na verilen bilgi yetmez mi?"** denebilir. Ama o bilginin yetip yetmediği, yaşadığımız sayısız olayla sabittir.

muştu. O zaman 'tek parti' dönemi yaşanıyordu ve birbiri ardından devrimler yapan yeni rejim, kendi istihbarat gücünü, en fazla güvendiği kurum olan ordu bünyesinde oluşturmuştu." İşte bu yüzden sakıncalar çıkıyordu. 1990 yılı MİT'i iyiydi ve 1926 yılı MAH'ı kötüydü.

Basın Konseyi Başkanı Hürriyet Gazetesi Başyazarı, MİT avukatlığını üstleniyordu.

"DEVLET İSTİHBARATINDA ÇATLAK"

Hürriyet, MİT'e çok güveniyor ve başka bir yerde istihbarat istemiyor. 19 Mart nüshasında şunları yazıyor: "Devlet adına istihbarat üretme ve kullanma yetkisi, yasayla Milli İstihbarat Teşkilatı'na (MİT) verildiği halde, içişleri Bakanlığı bünyesinde beş yıl önce oluşturulan İstihbarat Daire Başkanlığı'nın bağımsız faaliyetlerinin, MİT'te rahatsızlık yarattığı öğrenildi. Hürriyet, MİT'in rahatsızlığını paylaşıyor.

sayısının toplatıldığını ve Oktay Ekşi'nin MİT'te daire başkanı olup olmadığını sorduğu için de hakkında DGM tarafından açılmış bir dava olduğunu bilmiyordu. Ancak kesin olan şuydu, İnönü, her hafta bir kez Oktay Ekşi ile istişare ediyordu.

YEDİ MİLLETVEKİLİ VE EKŞİ

Paris'teki Kürt Konferansı'na katıldığı için Kürt kökenli milletvekillerinin SHP'den ihracını önce Ekşi savundu ve sonra ilk önce Ekşi kutladı. Ekşi, bütün darbe sırasında Hürriyet'i Çetin Emeç'le birlikte yönetiyordu. Darbe döneminde tatbikat sırasında kaçarken öldürüldükleri iddiasıyla pek çok devrimci ile ilgili yayını Hürriyet yaptı ve bunları resimleme başarısını da gösterdi.

Hürriyet, Ekşi ve Emeç'in yönetiminde Eylül darbesinin yeraltı dünyasıyla hesaplaşmasında da en büyük kampanyayı yaptı. Hürriyet'in bu kampanyası sonucunda "CHP" yanlısı mafya hapse girerken ortalık "ülkücü" mafyaya bırakıldı.

II
EKŞİ SHP'Yİ YÖNETİYOR

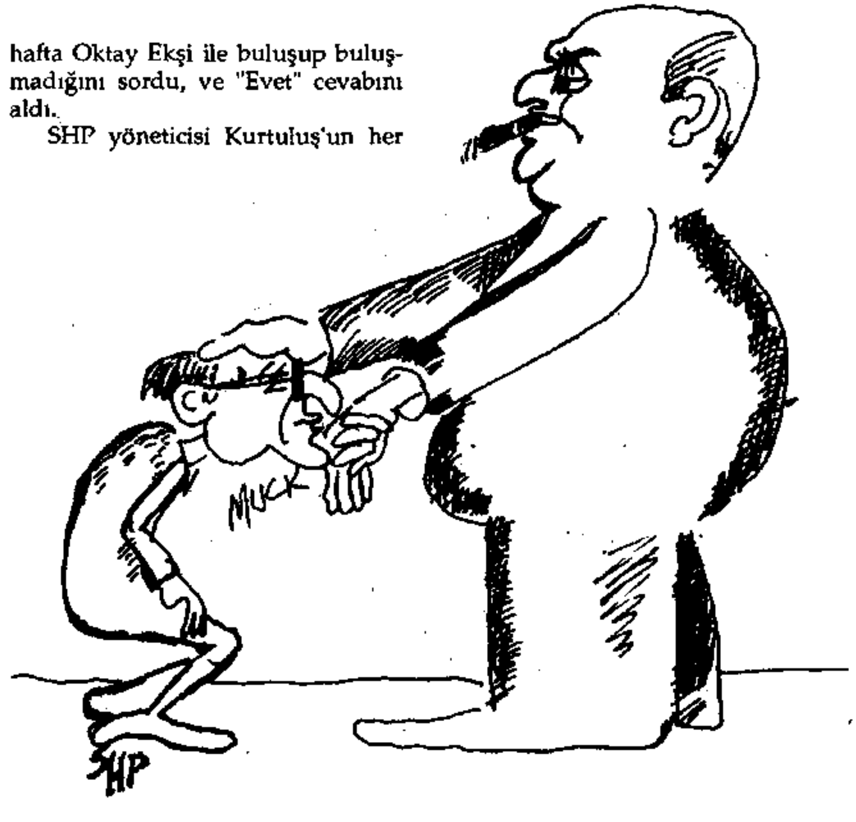
SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, her hafta bir kez Hürriyet Başyazarı Oktay Ekşi ile buluşuyor.

Toplumsal Kurtuluş sürekli olarak Ekşi'nin MİT ile bağlantısını soruyor.

Eylülist darbe sırasında sola ve yeraltı dünyasına yöneltilen her operasyon Hürriyet ile eşgüdüm içinde yapıldı.

Sheraton Oteli'nde yapılan iktisatçılar Haftası nedeniyle Yalçın Küçük yıllardır görmediği bir SHP yöneticisiyle karşılaştı. Çetin Emeç'in cenazesinin kaldırılacağı günde ve SHP'liler, cinayetin arkasında islamcıları görüyorlardı. Küçük, SHP yöneticisi arkadaşına İnönü'nün her hafta Oktay Ekşi ile buluşup buluşmadığını sordu, ve "Evet" cevabını aldı.

SHP yöneticisi Kurtuluş'un her

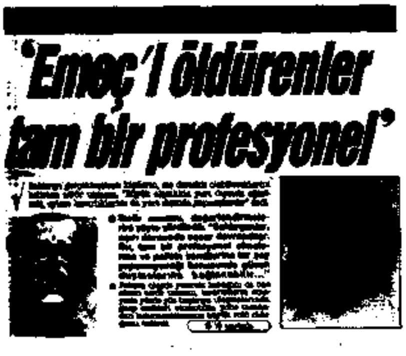
III HÜRRİYET: "EMEÇ'İ ÖLDÜRENLER POLİSE GÜVENİYOR"

Her türlü spekülasyona meraklı basın Emeç'in öldürülmesi üzerine sustu. Sadece Hürriyet, sadece muhataplarının anlayacağı suçlamalar yapıyor.

Hürriyet, 16 Mart 1990 sayısında "deneyimli bir terör uzmanının görüşü" olarak birinci sayfadan haber yayımladı. Kim olduğu bildirilmeyen bu uzmanın, Hürriyet'in içinde bir yerde olması mümkündür.

GÜÇLÜ BİR TEŞKİLAT

Hürriyet, bu yazısına bir yerde "Su ve PKK" sözlerini geçirerek görüntüyü bulandırmaya özen göstermekle birlikte şunları şazdı: "Saldırganların silahlarından çıkan dokuz mermiden dördünün Çetin Emeç'in kalbine, kaçan şoför Sinan Ercan'ın arkasından sıkılan üç mermiden ikisinin yine öldürücü yerlere isabet etmesinin, katillerin sıradan kişiler olmadığını ortaya koyduğunu belirten terör uzmanı, Çetin Emeç'in öldürülmesinin, kendisini kanıtlamaya çalışan sıradan bir çekirdek örgütten çok, daha organize, daha büyük hedefleri olan güçlü bir teşkilatın işi olduğunu da iddia etti." Hürriyet'in "terör uzmanı" Türkiye'de sol örgütlerden büyük, islamcıları aşan bir "teşkilat" çiziyor.

Hürriyet gazetesinin "terör uzmanı", Emeç'i öldürenlerin "Yaptıkları istihbarata göre, polisin kendilerini yakalama olasılığının çok zayıf olduğuna inanmaları da önemli faktörlerden biridir" diyor. Cinayeti işleyenlerin polisin içinden istihbarat aldıklarını iddia edebiliyor.

Hürriyet'in "terör uzmanı" sanki Çetin Emeç'i öldürenleri biliyor. Hürriyet şunları yazıyor; "Bu alanda yıllarca, birçok olayın çözümünü sağlayan terör uzmanı isabet yüzdeleri çok yüksek saldırganların son derece de profesyonel olduklarını, yakalanmayacakları konusunda kendilerine aşırı güven duyduklarını, aralarında kendilerine "sigorta görevi" yapabilecek bir kişinin bulunabileceğini ileri sürdü". Doğrusu "sigorta görevi", bir cinayette ne demektir, bilinmiyor ama, Hürriyet, öldürenlerin açıkça polise yakın olduğunu yazıyor.

Hürriyet, başında dolaşan tehlike bulutlarını biliyor. İstanbul polisine güvenmiyor. MİT'ten yardım bekliyor.

POLİSE AMORTİ: ATAKÖY

Emeç'in öldürülmesini hem basın ve hem de polis örtmek istiyordu. Aniden Ataköy çatışması çıktı.

SHB'nin Recep Ergun girişimini de polis bir trafik aramasında bulduğunu ilan etmişti. Bu kez de öyle oldu.

Ancak Hatay Emniyeti "gevezelik" yaptı ve İstanbul operasyonundan bir gün önce üç kişiden birisinin kardeşinin Hatay'da yakalanmış olduğunu açıkladı.

DKP lideri İbrahim Seven Milliyet'in polis muhabiri Ercüment İşleyen'e yeni girişimlerini anlattı.

Emeç'in öldürülmesinin üstünün kapatılması gerekiyordu ve polise bir başarı lazımdı. Gerçi Doğu'da hazır bir küme öldürülebilir, İsmail Beşikçi tutuklanır, dergiler toplatılabilirdi; bunlar polisin prestijini kurtarmaya yetmezdi.

İşte tam bu sırada İstanbul'da, Çetin Emeç'i öldürenlerin gaspettikleri otomobili farkedemeyen polis, bir başka otomobili durdurdu ve çatışma başladı. Bir komiser yardımcısının ölümü, üç SHB militanının yakalanmasıyla sonuçlanan çatışma

uzun sürdü. Polis, bir sürek avı izlenimi vermek istiyor, telsizini gazetecilere dinletiyor ve bir eve sığınan militanların biriyle telefon bağlantısı sağlıyordu.

POLİSİN BAŞARISI

Muammer Aksoy ve Çetin Emeç cinayetlerinden sonra polis bir başarı kazanmıştı. Üstelik özel timlerin gösterilerine sahne olan bu başarı tam zamanında gelmişti.

Ancak Hatay polisi ve Güneş gazetesi, bu "güzel" filmi bozdular. Çünkü Hatay polisi, İstanbul'daki militanlardan birisinin iki kardeşinin, Suriye'ye gitmek isterken, daha önce Hatay'da yakalandıklarını açıklayıverdi. Demek ki İstanbul polisi, militanlardan birini daha önce öğrenmişti. Ortada tesadüfi bir çatışma değil, bir takip ve planlı bir vuruşma olduğu anlaşılıyordu.

HEMEN AÇIKLAMA

İstanbul polisinin, operasyonun hemen başında bir örgüt evini basarak "sekiz militanı" yakalaması da bunu gösteriyordu. Yaralı militanların konuşmalarını beklemeden bütün açıklamaları yapabiliyordu.

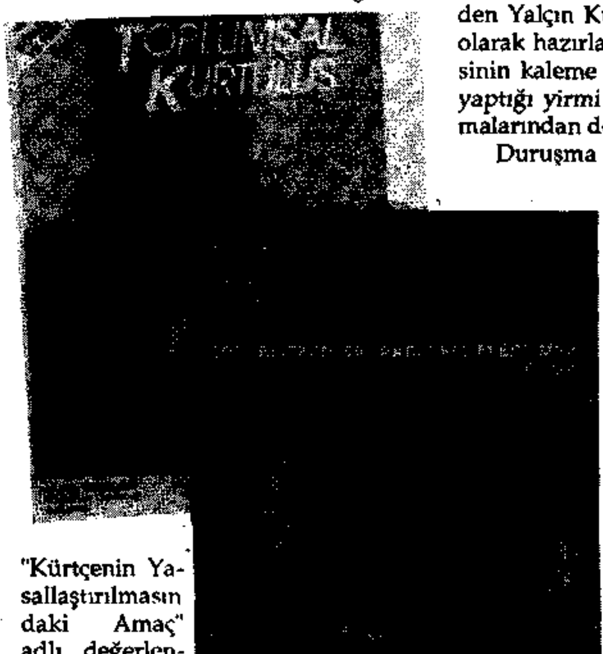
DKP VE AÇIKLAMA

TKP(B) son kongresinde liderlik değiştirdi. İbrahim Seven, bu durumu kabul etmeyerek Devrimci Komünist Partisi'ni kurdu ve daha önce Recep Ergun girişimi başarılı olmayan SHB Silahlı Halk Birliklerini aniden harekete geçirmek istedi. Daha sonra da Milliyet'in polis muhabiri Ercüment İşleyen'e neresi kendisine ve neresi İşleyen'e ait olduğu bilinmeyen bir açıklama yaptı. İbrahim Seven, her yerde silahlı timleri olduğunu ve cezalandırılacak pek çok kimse bulunduğunu söylüyordu.

DAVALAR DAVALAR DAVALAR

MART SAYIMIZ TOPLATILDI

Dergimizin Mart 1990 tarihli 31. sayısı da toplatıldı. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin verdiği toplatma kararına gerekçe olarak dergide yayımlanan üç yazı gösterildi. Granma gazetesinden çevrilen Fidel Castronun "Devrimin Bayrağı Savaşmadan Teslim Edilmez" başlıklı konuşması, ERNK'in yayın organı Berxwedan'dan iktibas ettiğimiz

"Kürtçenin Yasallaştırılmasındaki Amaç" adlı değerlendirme yazısıyla Federal Almanya-PKK Davasından tutuklu S. Erdem'in "Ulusal Sorunda Marksist-Leninist Teori ve Pratik" adlı incelemesi gösterildi. Yazılarla ilgili olarak, Yazı İşleri Müdürümüz Hasan Kara'nın İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde sorgusu yapıldı.

ATATÜRK'E HAKARETTEN DAVA

Dergimizin Ocak-Şubat 1989 tarihli 17-18. sayısında yayımlanan Yalçın Küçük'ün "Ekonomi Politiğin Devrimcileştirilmesine Giriş" başlıklı incelemesinden dolayı dava açıldı. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin görevsizlik kararı ile, Ankara Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan davanın 7 Mart'ta yapılan duruşmasında Küçük'ün 58/6 sayılı "Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret"le ilgili yasayı ihlal ettiği gerekçesiyle 1 yıldan 3 yıla kadar cezalandırılması istendi.

Savunmasında iddiaları reddeden Yalçın Küçük, sorgusunu yazılı olarak hazırlayacağını, yazıyı kendisinin kaleme almadığını, Avrupa'da yaptığı yirmi ayrı konferans konuşmalarından derlendiğini belirtti.

Duruşma 2 Mayıs'a ertelendi.

SOVYET TARİHÇİ YARGILANACAK

Erivan Üniversitesi Tarih Bölümü Başkanı Doç. Dr. Celilê Celil, Leningrad Üniversitesi Kürt Akademisi Başkanı Ordixan Celil ve Erivan Radyosu Kürtçe Yayınlar Müzik Bölümü Yöneticisi Cemile Celil ile Yalçın Küçük'ün Lahey'de yaptığı ve dergimizin 29-30. sayısında yayımlanan "Sovyetler'de Kürt Aydınlanması" adlı röportajdan dolayı İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde kovuşturma açıldı.

Yalçın Küçük, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı'nda yapılan sorgusunda suçlanan sözlerin Kürt kökenli Sovyet yurttaşı Celilê Celil'e ait olduğunu ve Basın Yasası'na göre sorumluluğun Sovyet yurttaşı Celil'de olduğunu söyledi. DGM Savcılığı, "Kürt halkı özgür olmadıkça Türk halkı da özgür olamaz" sözlerinden dolayı Celilê Celil'in 142/3'ten yargılanmasını istiyor.

"DÜZEN PARTİLERİ" ve YENİ DEMOKRATİK OLUŞUM

SHP'den ayrılan milletvekillerinin parti kurma çalışmaları hızlanıyor. Bu amaçla Ankara'da, üç Mart'ta bir grup eski TİP'linin de içinde yer aldığı Yeni Demokratik Oluşum Birinci Çalışma Kurultayı toplandı.

Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'nda yapılan kurultaya çoğunluğu metropollerdeki Kürtlerden oluşan üçbin dolayında kişi katıldı. "Yarın değil hemen şimdi daha çok demokrasi , daha çok barış, Emekçilerin birliği halkların kardeşliği" dövizleri ilgi çekti.

"KÖKTENCİ ÇÖZÜMLER" ÖNERİLMEDİ

Halit Çelenk, Refik Karakoç, Nevzat Helvacı ve birçok belediye başkanının katıldığı; Yaşar Kemal, Yalçın Küçük, Doğu Perinçek, Muzaffer İzgü ve daha birçok kişinin de mesaj gönderdiği kurultayın açılış konuşmasını Düzenleme Komitesi adına Bursa Bağımsız Milletvekili Fehmi Işıklar yaptı. "Düzen partileri"yle Türkiye'nin sorunlarını çözmenin mümkün olmadığını savunan Işıklar, "İlerici sayılabilecek programından uzaklaştığı için" SHP'yi eleştirdi.

Yeni Demokratik Oluşum'un "doğal liderliğine" soyunan ve kurultayın hemen ardından oluşumla ilişkisini kesen Aydın Güven Gürkan da "düzen partileri"ne çattı, köktenci çözümlerden dem vurdu, konuşmasında ise köktenci sayılabilecek hiçbir önermede bulunmadı. 23 ana proje üzerinde herkesi düşünmeye çağıran Gürkan'ın projelerinin ana başlıkları şöyle sıralanabilir:

"Demokrasi, özgürlüklerin geliştirilmesi, insan hakları, toprak mülkiyetinin ve kullanımının yeniden düzenlenmesi, eğitim-sağlık ve hukuk hizmetlerinin yenileştirilmesi, kent kültürünün geliştirilmesi, emeğin nitelikleri, özkaynakların geliştirilmesi, anti-tekel proje, üretici mülkiyeti, katılımcı demokratik planlama, nüfus planlaması, GAP'ın toplumsallaştırılması, tarımsal yenileşme, kitle iletişimi, bilgi ve teknoloji devriminin demokratikleştirilmesi, AT, çevre ve doğa, kadın eşitliği, gençlik, sosyal güvenlik, kültür-sanat, gurbetçiler."

"Sol popülizm"i popülist bir söylemle eleştiren Gürkan'ın konuşması sık sık "Halkçı (Popülist) Gürkan" sloganıyla kesildi.

ALKIŞ GETİREN SÖZCÜK: KÜRT

Kürt sözcüğüne, en çok alkış getirdiği için konuşmacılar, sık sık başvurdular. Kürt sorunuyla ilgili sözcükleri daha vurgulu kullanmaya özen gösterdiler. Ve ardından alkışlar, çığlıklar... Konuşmacıların bir kısmı sanki alkışlanmak için konuşmalarının arasına Kürtlerle ilgili cümleler sıkıştırdılar. "Düzen partileri"ne çok çatıldı ama, konuşmacıların da "önemli temel bir sorun" olarak niteledikleri Kürt sorununa yaklaşımda önemli bir farklılık sergilenmedi. Varolan resmi yaklaşımlardan farklı bir yaklaşımda bulunulmadı. Kürt sorunu Gürkan'ın düşünülmesi için önerdiği 23 projeden hangisinin kapsamına giriyordu?

SODEP'in, SHP'nin dahası darbe döneminin ısmarlama partilerinden HP'nin kurucu üyesi milletvekillerinin, SHP programına toz kondurtmamak istemeleri, demokrat saymaları, gerçek "düzen partisi" SHP'deki bütün olumsuzlukların nedenini Deniz Baykal ve kliğine maletmeye çalışmaları kendilerini aklama kaygısından mı kaynaklanıyor?

BELGE AKTİF POLİTİKAYA SOYUNUYOR

Aktif politika yapmaya pek yakın olmayan Murat Belge Dev-Yol'la yapamadığını Yeni Demokratik Oluşum'la yapmayı deniyor. Oluşumun ideologluğuna soyunan "başka kürsülere alışkın" Belge, "Özellikle solun birliğe ihtiyacının olduğu bir dönemde yeni bir partinin gerekli olduğunu, daha iyi sosyal demokrat bir parti kurma misyonunun olmadığını, demokratik sosyalist bir parti kurulabilirse içinde yer almaya hazır olduğunu" belirtti.

"Ne tuhaftır ki Kürt Ensütüsü Paris'te oluyor da Türkiye'de olmuyor" dediği ve alkışlandığı konuşmasında Kürt sorununa sık sık değindi. Ancak yukardaki sözlerinin dışında net bir şey söylemedi.

EN "KÖKTENCİ " KONUŞMA

Toplantının en" köktenci " konuşmasını İstanbul örgütü adına Osman Özçelik yaptı. Yeni partinin "demokratik, sosyalist değer ve kavramları benimseyen, Türk ve Kürt halkının kardeşlik ve eşitlik temelinde, emekçi ve emek yandaşlarına dayalı sol bir kitle partisi" olması gerektiğini söyleyen Özçelik program ve tüzük için şu önerilerde bulundu:

- 1982 Anayasası kaldırılmalı, darbe sorumlularından hesap sorulmalıdır.
- Tüm askeri paktlar reddedilmelidir.
- Kürt halkı üzerindeki asimilasyoncu politikalardan vazgeçilmelidir.
- İşkencecilerden hesap sorulmalıdır.
- İdam cezaları kaldırılmalıdır.
- 1 Mayıs işçi bayramı resmi tatil olarak kabul edilmeli ve kutlanmalıdır.
- Siyasi tutukluların tutsaklıklarına son verilmelidir.
- Serbest piyasa ekonomisinden vazgeçilmelidir.

İstanbul delegesi Osman Özçelik'ten sonra kürsüye çıkan Kemal Ekinci ise "Demokratikleşme sürecine girmemiş bir ülkede talepler öne sürmenin yersiz olduğunu ve asıl sorunun demokratikleşme sürecinin nasıl çabuklaştırılacağının olduğunu ve bunun tartışılması gerektiğini" dile getirdi.

Konuşmaların tamamlanmasından sonra 8 kişiden oluşan bir "Yürütme Kurulu" oluşturuldu.

İktisatçılar Haftası nedeniyle İstanbul'da Sheraton Oteli'nde bir dizi panel düzenlendi. Üç gün süren panellerin ilk gününde "Değişen Dünya, Doğu Avrupa ve Türkiye" konusu tartışıldı. Panele konuşmacı olarak Yalçın Küçük, İshak Alaton, Onur Kumbaracıbaşı, Tülay Arın, Gülten Kazgan ve Kamran İnan katıldı.

TÜRK KAPİTALİZMİ SOVYET SOSYALİZMİNİ ÖVÜYOR

Salonda bulunanların çoğu genç. Kamran İnan kürsüden sesleniyor: "2010 yılının 80 milyonluk aktif, dinamik Türkiye'sini bugün AET kapısında bekletenler, sonunda bizi hami olarak görmeye başlayacaklar, sistemlerini korumak için Türkiye'ye ihtiyaçları olacak." Bu arada güven tazeliyor. "Türkiye'de büyük devlet şuuru yok. Biz, büyük devletiz."

İshak Alaton konuşmaya başlıyor. Türkiye'nin "içler acısı" durumunu tanımladıktan sonra, şablonunu alıyor ve Türkiye'yi, Arnavutluk'a benzetiyor. Çok da şaşırıyor. Sovyetler Birliği'nde nasıl kolay şartlarda yatırım yaptığını anlatıyor. "Sovyetler kapitalizme gitmiyor... Türkler Allah'ın sevgili kuludur... Özel teşebbüs artık'ı biriktirir, devlet gerekli miktarda alır ve gerekli yere yatırır, rekabetin hazzı, motive olmuş insanın sınırsız ufukları" vs... Kapitalizme övgüyle sürdürüyor.

ALLAH VE KAPİTALİZM

Onur Kumbaracıbaşı, "Pazar ekonomisi ve planlama, ikisi beraber işler," diyor. Bu kapitalizm, vahşi değil, Allah'a emanettir". Alaton ve Kumbaracıbaşı, kapitalizmi, Allah'ın lutfü sayıyorlar. Kumbaracıbaşı devam ediyor. "Marksizm ölmedi, Turgut Özal öyle sanıyor."

Tülay Arın, Alaton'a aldırmadan, Sovyetler'de olanları anlatıyor. "Üç gruptur. Tutucular, liberaller ve reformistler. Bir de sol muhalifler var. Sosyalist ilkeleri savunuyorlar, merkezi planlamanın geliştirilerek, kaynakların sosyal ihtiyaçlara göre dağılımını savunuyorlar." Doğu Almanya'yla, Batı Almanya'nın birleşmesine karşı olduklarını vurguluyor. Sovyetler'in dışa entegre olmasının, bu ülkeyi adeta Üçüncü Dünya ülkeleri konumuna sokacağını söylüyor.

Gülten Kazgan, çok hoşuna giden bir anekdotu gençlere iletmek istiyor ve "İnsanlar sosyalist sistemdeki gibi üretip, kapitalist sistemdeki gibi yaşamak istiyor" diye tamamlıyor. Pek anlaşılmıyor.

KOMÜNİZMİ ÖVME SIRASI TÜRKİYE KAPİTALİSTLERİNDE

Yalçın Küçük, "Eskiden beri, sağcıların solculara karşı bir kompleksi vardır. Eskiden hiç kimsenin gitmediği Bodrum'a solcular giderdi, şimdi sağcılar akın ediyor. Eskiden solcular, Batı gazetelerinde ne yazıyorsa, örnek verirlerdi, şimdi Sayın Bakan aynı şeyi yapıyor" diyor ve ekliyor: "Biz bu yolla solculuğu hiçbir yere götüremedik, siz de Türkiye'yi bu yolla hiçbir yere götüremezsiniz."

Alkışlar sık sık sözünü kesiyor, izin istiyor. Bir rahatlığını dile getiriyor. Bakanın ve Alaton'un konuşmalarının verdiği bir rahatlık.

Her hafta bir kez DGM'ye uğramayı yeni meslek edindiğini belirten Küçük uyarıyor. "Sizi bu konuşmalarınızdan ötürü mahkum ettirirler. Solculuk mesleğine ilk girdiğimizde bize Moskova'ya, Moskova'ya diye bağırırlardı, şimdi de Moskova'da, komünistler Ankara'ya Ankara'ya diye bağırıyorlar." Alaton kahkaha atıyor, Alaton'a bir uyarıda bulunuyor, Yalçın Küçük: "Dikkat edin, ben Sovyetler'de sistem işliyor dedim; mahkum oldum, eğer bir hava dönerse, Sovyetler'den ilham almak ne demek, suç işledin."

SBKP VE SEKRETERLERİ

Yalçın Küçük, Sovyetologların kaynaklarından örneklerle, Sovyet ekonomisinin 1985'e kadar fevkalade işlediğini gösteriyor; "Sovyetler Birliği Doğu Avrupa'ya, 20 yılda, 87 milyar dolar subvansiyon yapmıştır."

Devam ediyor: "ABD 1979'da bir değerlendirme yaptı ve Soğuk Sava-

şı başlattı, çünkü Brejniyef döneminde Sovyet sistemi, Stalin döneminde de olmayan bir genişleme yaptı." Garbaçov sorunu üzerine "Garbaçov, Hruşof'un çocuğudur, Hruşof da SBKP'de sağ kanattır."

"Sağın solun bir tek ayracı vardır" diyor Yalçın Küçük, "Eşitlikten yana mısın, değil misin? Sosyalizmin, komünizmin tek tarifi vardır: Eşitliktir, ortaklıktır."

"Hruşof darbeyle partiyi ele geçirmiştir. Ama 1956'da partiyi korumuştur. Bu korumayla parti Hroşof'u düşürmüştür. Garbaçov ise geldiğinden beri, partiyi dağıtmaya çalıştı" diyor Yalçın Küçük. "Bugün Batı'dan alkış bu yüzdendir."

"Perestroyka, büyük bir senaryoyla partiyi düşüremeyince, 'Sovyetler'in sorunu çözmek için, sorunu abartma, kendi tarihini karalama ile uğraşmaya başladılar. Bana göre, E. Şewardnadze, Damat Ferit Paşa'dan daha haysiyetsiz bir adamdır."

ZENGİNLİK KÖTÜ MÜ?

Sorulardan sonra, gece yatağında rahat uyuyamadığını söyleyen Alaton yeniden söz alıyor: "Arkadaşlar zenginlik, kötü bir şey değildir. Ben kimseyi sömürmüyorum. Arnavutluk fakirlikte eşittir. Fakirlikte değil, zenginlikte eşit olalım." Alaton, mutluluk dağıtıyor.

Tülay Arın, konuşmasında Alaton'u uyarıyor. "Sayın Alaton, artık değer dediğiniz şey, sömürünün sonucudur." Duvarların yıkılmasına sevinen Alaton, pencereden dışarıya bakıyor.

Onur Kumbaracıbaşı ise, "Pazar ekonomisi ile planlamayı birleştiriniz" diyor. Ama "Parti programını anlatacak" da değil. Anlattıklarına ucube denmesine alınıyor. "Bu değişim iyiye doğrudur" diyor.

Son kez söz alan Yalçın Küçük: "80'lerin kapitalist dünyasını, skandallar Amerika'sını bırakacaksınız. Sovyetler'de olanlara bakacaksınız. Her toplumun sorunu olur ama, sorun sosyalizm içinde çözülür" dedi.

SOVYET İŞÇİ SINIFI YOK SAYILAMAZ

"Aganbegyan, Sovyet işçi sınıfının biriken mevduatını, bazı insanlara özel hastane koğuşu, bazı insanlara özel daçalar yapmak için kullanmak istiyor. Ama Sovyet işçi sınıfı buna kesinlikle evet demiyor. Leningrad'da 200 bin işçi yürüdü." diyor ve yineliyor:

"Komünizmin ve sosyalizmin temeli ikidir. Ortaklık bir de karşılıksız çalışma... Emek-değer yasasını ortadan kaldırmadıkça, sosyalizmi kuramazsınız. Bugün Sovyetler'de önemli olan emek-değer yasası var mı, yok mu?.. Toplumumuz için çalışmanın en büyük onur olduğunu kabul etmedikçe sosyalist olamazsınız."

Yalçın Küçük gençlere şöyle seslendi. "Sovyet sistemi kendi içinde kurtulmaz, birdenbire kapitalist restorasyona da gitmez. Ama Türkiye gibi bir yerde ileri bir sosyalizm kurulabilir... Buna biz talibiz, sözüm İshak Bey'e, orada yatırım yapsın, biz sosyalizmi kurarsak onlar kadar iyi davranmayız."

Kapitalizm panellerde fikir alıyor. Ama çalan valsin her adımını ürkek atmak durumunda kalıyor.

ASELSAN İŞÇİLERİYLE DAYANIŞMA

12 Eylül'le birlikte temel hakların gaspedilmesi ve yoğun devlet terörü uygulanmasıyla oluşturulan ve toplumun her katmanını saran pasifikasyon süreci, günümüzde de devam ettirilmek isteniyor. İşçi sınıfının temel haklarını ortadan kaldırıp işverenlerin, tekellerin çıkarları doğrultusunda oluşturulan yasalar hâlâ yürürlüktedir.

Bu pasifikasyon sürecinde işçi sınıfının temel haklarından biri olan "sendikal" örgütlülüğü engellenmek istenmiş, düzene bağlı sendikaların faaliyet alanları daha da genişlemiştir. Tek tip insan, tek tip toplum ve bunun bir yansıması olan tek tip sendikalar oluşturulmuştur.

SENDİKALI İŞÇİ İSTENMİYOR

İşçilerin sendikalar aracılığıyla örgütlenmesinin önündeki engeller günümüzde de sürdürülmek isteniyor. Bunun en somut örneklerinden biri geçtiğimiz günlerde Aselsan'da yaşandı. 600'e yakın işçi işten atılırken onlarca işçi de gözaltına alındı. Açlık grevi yapan işçilere pek çok demokratik kitle örgütü ziyaretlerde bulundu. Aktif desteklerini gösterdi. Bunun yanısıra olaya ilgisiz kalan sendikalar da oldu.

İşten atmalara gerekçe olarak "eleman fazlalığı"nı gösteren işverene işçiler asıl gerekçenin Aselsanı özelleştirmek için zemin hazırlamak olduğunu belirtti.

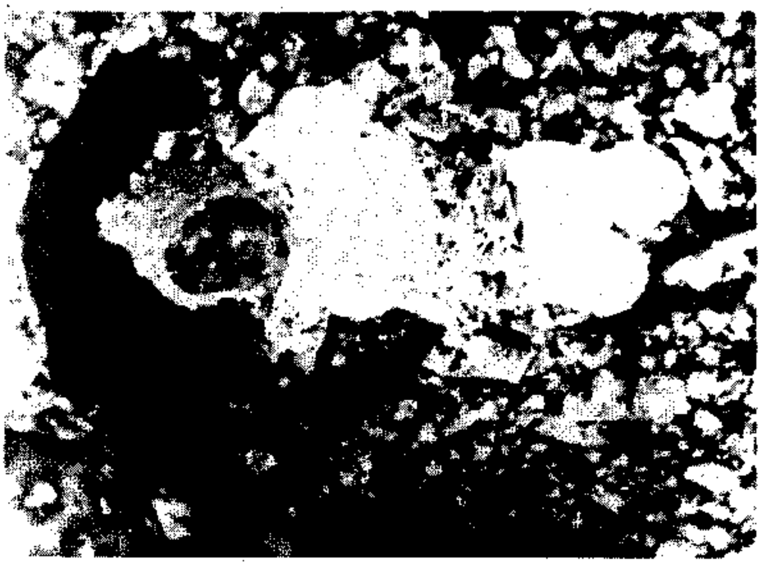
İşten atılan işçilerin %99'unun sendikalı olması da atılmaların örgütlülüğü engellemek amacıyla yapıldığını gösteriyor.

Aselsan olaylarına tepkisiz kalan Tark-İş 600'e yakın işçinin sorununu görmezlikten geldi. En büyük oligarklara vaatlerde bulunan SHP yöneticileri ise işçilerin sosyal demokrasiyi beklemelerini önermekten başka bir şey yapmadı.

ASELSAN'DA DÜĞÜN

Aselsan direnişi sürerken işçilerden Serpil ve Akif evlendiler. Düğünleri direnişin düğünü oldu, aktif destekleri daha da arttırdı. Yüzlerce insan kolkola halaya durdu.

Düğüne dergimiz yazarları Bilgesi Erenus ve Yalçın Küçük katıldı. Bilgesu gitarıyla topluluğu coşturan şarkılar söyledi.

HALEPÇE GÖSTERİLERLE ANILDI

Irkçı Irak rejiminin 1988 yılında Güney Kürdistan'ın Halepçe kentine kimyasal silahlarla saldırarak beş bin insanın yanarak ölmesine neden olduğu katliamın 2. yıldönümünde çeşitli yerlerde gösteriler yapıldı.

Sovyetler Birliği, Irak ve Türkiye aleyhinde Kürtçe sloganlar atan göstericiler Gorbaçov'un ve Saddam Hüseyin'in maketleri ile Irak bayrağını yaktılar. İstanbul, Ankara, Diyarbakır, İzmir, Adana, Elazığ ve daha birçok yerde yapılan gösterilerde polis, zor kullandı; yüzlerce gösterici gözaltına alındı. Yönetim Irak'ın yanında olduğunu bir kez daha gösterdi.

CUMHURİYET' İN OLANAKLARI

Cumhuriyet çalışanlarından Nihat Halıcı 21 Mart tarihinde aşağıdaki yazı ile işinden çıkarıldı. Gerekçesi Cumhuriyet olanaklarının TGS yürüyüşü için kullanılması. Böylece Nihat Halıcı Cumhuriyet'in başka olanakları konusunda da bilgi sahibi olmuş oluyor. Yazıyı aynen aktarıyoruz:

21 Mart 1990

Sayın Nihat Halıcı

Çetin Emeç'in cenaze töreni sonrasında "TGS'nin yürüyüşünde" kullanılan pankartları gazetemizde ve gazetenin olanaklarını kullanarak hazırlamakla, gazetemiz prensiplerine aykırı hareket etmiş bulunmaktasınız.

Yönetim Kurulumuzca alınan karar gereği işinize 21 Mart 1990 (bugün) tarihi itibariyle son verilmiştir.

Yasal haklarınızı almak üzere Muhasebe Müdürlüğümüze başvurmanız gerekmektedir.

Bilgilerinize.

Emine Uşaklıgil
Müessese Müdürü

GELECEK SAYILARIMIZDA

"Çocukluk Hastalığı": Revizyonizm

ÇELİK BİLGİN

GELECEK SAYILARIMIZDA

Koruculuk Sisteminin Çöküşü ve Aşiretlerin Silahlandırılması

RIZA ALTIN

GELECEK SAYILARIMIZDA

Emek Yazarı Nihat Şeker'e Cevap

SABRİ OK

İşçi Sınıfının Öncülüğünde Sosyalist İktidara

İMAM ZEYNEL ASLAN

BİR ADALI: MAHİR ÇAYAN

A.Veli Yıldırım

"Seni sevdiğimi bilmesem
inanırdım yüreğimin soğuduğuna
işte bundan karşılıksız bıraktım
'teslim ol' çağrılarını"

"Teslim olun, etrafınız sarıldı" diye yükseliyor megafondan metalik ses. Yanıtı bir makinalı tüfek tarakkası veriyor Kızıldere dağlarında yankılanarak. Ardından bağırıyor onlardan biri "Şartlarımız kabul edilmedikçe çarpışacağız." "İçinizden biri dışarı çıksın, konuşalım" diyor megafondaki metalik ses. Ve birden ateş başlıyor. "Kafamı kaldırdığımda Mahir'in deliğin başında yattığını gördüm. Mahir sende mi gittin diye bağırdım." Bağıran Ertuğrul Kürkçü. Yer Kızıldere Köyü.

Tarih 30 Mart 1972.

Mahir teslim olmuyor! Öldürülüyor.

Mahir 26 yaşında.

Mahir Siyasal'da öğrenci.

Mahir THKP-C'nin önderi.

Teslim olmak, bu söz onun çok uzağında. Fakat ona yabancı değil. Bir yıl öncesinde de aynı metalik ses teslim olun diye çınlamıştı kulaklarında. Yine makinalısı vermişti yanıtı. Fakat Cevahir vurulmuştu yanıbaşında. Ağır yaralıydı, teslim olmamıştı. Bu kez İstanbul'du, Mayıs'ın 31'iydi.

* * *

"Mahir Çayan, Abdulaziz oğlu, Naciye'den olma. 1946 doğumlu, Üsküdar Kepçedede Mahallesi nüfusuna kayıtlı. "Mahir'in kimliği böyle geçiyor polis kayıtlarında.

Çayan Türkiye İşçi Partisi Çankaya ilçe örgütü üyesi. milli demokratik devrim-sosyalist devrim saflaşmasında MDD tezlerini işleyen Türk Solu-Aydınlık çevresinde yer alıyor. Çayan TİP'in TİP içindeki muhalifi oluyor.

İlk yazısı Türk Solu'nun 6 Mayıs 1960 tarihli 77. sayısında yayımlanıyor. İmzasının yanına "FKF Üyesi" ibaresi de eklenerek. Yazısında son gençlik hareketlerini değerlendirerek 'içinde bulunulan evre ve gençliğin durumunu' irdeliyor. Ve şu somut görev saptamasını yapıyor: "Proleter sosyalistlerin ikili bir mücadele biçimi içinde olmaları gerekmektedir. Bir yandan emperyalizme karşı mücadelede tüm milli sınıf ve tabakaların yanında yer almak, anti-emperyalist ve anti-feodal mücadeleye hız vermek, diğer yandan proletaryaya politik bilinç vererek örgütlenmesini sağlamaktır." Bu kuşkusuz bir MDD şekillenişi. İkinci yazısı yine Türk Solu'nda yayımlanıyor. Ancak bu kez adının yanına TİP Çankaya ilçe örgütü üyesi ibaresi var. Çayan, Yusuf Küpeli yönetimindeki FKF ve eylemlerini savunurken TİP yönetimindeki Sadun Aren çevresine oklarını yöneltiyor. "Aren Oportünizminin Niteliği" başlıklı yazısı Zonguldak çevresinde görüp yaşadıklarının ve iki çizginin Zonguldak pratiğinde karşılaştırılmasının bir özeti. Mahir'in bir ay sonra Türk Solu'nda iki yazısı daha yayımlanıyordu. "Revizyonizmin Kesin Kokusu I ve II." Bu yazılarda ise çevirmen Kenan Somer'in Emek dergisindeki yazılarıyla Lenin'in "Devlet ve İhtilal" kitabı ile Mao'nun "Yeni Demokrasi" kitaplarını nasıl 'tahrif ettiği' üzerinde duruyordu.

Mahir MDD çevresinin teorik sorunları tartışmak amacıyla aylık olarak çıkarmaya başladığı Aydınlık Sosyalist Dergi'de yazılarını sürdürecekti. Gençlik içinde yazıları okunuyor, FKF'nin militan gençlik kesiminde etkinliği artıyordu. 1969 sonbaharına gelindiğinde MDD çevresine Mihri Belli önderlik ediyordu. MDD içerisindeki eğilimlerden Deniz Gezmiş çevresi İstanbul'da üslenmişti ve daha çok pratikte görülüyorlardı. Diğer iki eğilimi ise Çayan ve Perinçek oluşturuyordu. Yusuf Küpeli'nin başkanlığını yaptığı FKF yönetimi ise bu eğilimlerin dağılımına uygunluk gösteriyordu.

Ekim 1969'da yapılan Dev-Genç Kurultayı MDD içindeki ayrılıkları iyice suyüzüne çıkarttı. Gerek Aydınlık'ta gerekse Türk Solu'nda birlikte yazı kurullarını oluşturan Belli-Perinçek-Çayan çevreleri açıktan açığa kurultayda varlıklarını ortaya koydular. Daha doğrusu Perinçek-Çayan çevresi arasında tartışma alevlenirken M.Belli gençleri uzlaştırmanın yollarını arıyordu.

Perinçek kurultayda "Bizi eleştirenler-saldırganlar emekliye ayrılmış devrimcilerdir" derken, Çayan yanıtlıyordu: "Kişiliklerinde devrim yapamayanlar devrimci olamazlar." Kurultaydaki onca tartışmaya karşın Aydınlık ve Türk Solu'nun kurultay sonrasındaki sayılarında övgüyle birlik-beraberlikten söz ediliyor.

Fakat bu birlik-beraberlik abartıları uzun ömürlü olmadı. Ocak 1970'te Perinçek çevresi Aydınlık Sosyalist Dergi ve Dev-Genç yönetiminden ayrılıyorlardı.

Mahir ASD'nin yazı işleri müdürlüğünü üslendi. Ar-

tık yazı kurulunu yanlızca M.Belli çevresi ile oluşturuyorlardı.

Çayan ASD'nin 15. sayısında Perinçek çevresinin görüşlerin eleştiren "Sağ Sapma Devrimci Pratik ve Teori" başlıklı uzun yazısını yayımladı. Ardından yine PDA'cılara karşı "Yeni Oportünizmin Niteliği Üzerine" yazısı çıktı ASD'nin 20. sayısında.

Ancak Mahir'in önderlik ettiği militan devrimci çevrenin Mihri Belli ile de uzun süre birlikte yürümesi olanaklı görünmüyordu.

Fakat Ağustos ayında ASD yazı kurulu partileşme sürecinde "devrimci bir kurultay" toplama kararı almış, danışma komitesine Mahir de seçilmişti. Toplantı planlandığı gibi 29-30 Ekim'de TİP kurultayıyla aynı günlerde yapıldı. Bu arada bir hafta öncesinden Dev-Genç kurultayı da yapılmış ve bu kez Çayan çevresi tek başına Ertuğrul Kürkçü başkanlığında yönetime gelmişti.

Mihri Belli'nin kesin hakimiyetinde toplanan "devrimci kurultay"dan günün acil ihtiyaçlarına cevap veren bir sonucun çıkmayacağını gören çayan çevresi TDGF içindeki bütünsel etkinliklerinin de etkisiyle "Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup"u yayımlayarak ASD'den ayrıldılar. Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga ve Ertuğrul Kürkçü'nün imzaları ile açıklanan mektupta "Belli ile ayrılıkların nüans olmaktan çıktığı" belirtiliyor, "devrim anlayışı, çalışma tarzı, örgüt anlayışı ve ulusal sorun konusundaki" ayrımlar diile getiriliyordu.

THKP-C'nin manifestosu sayılabilecek ASD'ye mektuptan sonra 1971 Ocağı'nda Kurtuluş (Devrim için savaşmayana sosyalist denmez) gazetesinin ilk sayısı özel sayı olarak yayımlandı. Gazetede yer alan bir yazıda "Elimizdeki tek savaşçı örgüt Dev-Genç'tir" deniliyor ve fakat Dev-Genç'in siyasal mücadeledeki eksiklikleri vurgulanıyordu. Dev-Genç yasal-demokratik bir gençlik örgütüydü. Çığ gibi büyüyen siyasal sorunların altından kalkması mümkün değildi. Zaten Dev-Genç bir zorunluluk olarak işçi sınıfı partisinin yokluğu nedeniyle anti-emperyalist, anti-feodal mücadeleye önderlik ediyordu. Çayan Dev-Genç'e ilişkin notlarında bu duruma dikkat çekerek:"Dev-Genç örgütlenmesi düzen örgütlenmesidir. Oysa yaptığı iş düzenle savaştır. Bu ikisi arasında bir çelişki vardır. Bu çelişki ortadan kaldırılmalıdır" diyordu.

Evet acilen, gereksinim duyulan bir savaş örgütü-bir partiydi. Bu bir an önce gerçekleştirilmeliydi. Şöyle ifade ediliyordu Kurtuluş'ta: "Bütün kadrolar aktif mücadeleye kendilerini hazırlamalıdırlar. Mevcut buhranı derinleştirmek, emperyalizme ve yerli köpeklerine nefes aldırmamak için patlayıcı kitle hareketlerinin önüne yiğitçe geçmeli, işçiler ve köylüler arasında yeni yeni kadrolar çıkartmaya çalışılmalıdır. Bütün yarı sömürge ülkelerin ve ülkemizin geçtiği, mücadelenin uzun ve zor olacağını, düşmana karşı temel mücadele metodunun politikleşmiş askeri mücadele metodu olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Evet THKP-C doğmalıydı artık. Bu bir zorunluluktu. Teorik formülasyonunu siyasal görüş ve anlayışını ağırlıklı olarak Mahir'in yaptığı, son olarak da çizgisi "Kesintisiz Devrim I"de açıklanan Parti-Cephe doğdu. 1971'in başlarıydı.

Çayan bir yandan THKP-C'nin teorik temellerini ortaya koyma uğraşı verirken diğer yandan da pratik faaliyetler içerisinde doğrudan yer alıyordu.

* * *

Cevahir vurulmuştu.

27 kurşun çıkardılar cesedinden. Mahir yaralıydı.

Teslim olmamışlardı. Mayıs'ın 31'ydi.

Mahir yaralıydı. Bir tutsaktı artık...

Ve THKP-C davası başladı. Sanık sandalyesindeydi 26 kişi.

Sıcaktı. Ağustos'un 16'sıydı.

"Anayasal düzeni ortadan kaldırmak, proletarya diktarörlüğü kurmak için örgüt kurmak ve yönetmekle" suçlanıyorlardı.

Çayan iddiaları redetti.

27 Mayıs Anayasası'nı savundu ve proletarya diktatörlüğü değil milli ve demokratik bir yönetimi amaçladıklarını söyledi.

Duruşmalar sürüp gidiyordu.

Tutsaklar özgürlüğe kavuşmak için fırsat kolluyorlardı.

Ve tünel kazıldı.

Maltepe Cezaevi'nden özgürlüğü seçti beş adam.

(Mahir Çayan, Ziya Yılmaz, Ulaş Bardakçı, Ömer Güven, Cihan Alptekin)

Özgürdü Çayan.

Hemen "Kesintisiz Devrim II-III" broşürünü kaleme almaya başladı.

Ve gizlice geldi Ankara'ya.

Firariler THKO önderlerini kurtarmak için planlar kuruyorlardı. Çayan da içindeydi planın.

Denizler hakkında idam fermanı çıkartılmıştı.

Kurtarılmalıydılar.

Bir büyükelçi ,bir parlamenter rehin alırlarsa kurtuluş umudu doğabilirdi. Polis baskısı yoğunlaşıyordu.

Ankara tehlikeliydi artık.

Karadeniz'deki arkadaşlarını çağırdılar.

Bir rehine alıp Karadeniz'de tutmak istiyorlardı. Olmadı.

Makarna yüklü bir kamyonla Karadeniz'e açıldılar. 17 Mart'tı.

* * *

Ve etrafları sarılmıştı.

Ellerinde üç İngiliz rehine vardı.

11 kişiydiler. 11 silahlı insan.

İsteklerini sıraladılar. Tek cümleydi.

Denizler öldürülmesin istiyorlardı.

"İdam kararları infaz edilmeyecek, yoksa rehineler ölür!"

Umrunda değildi rehineler generallerin.

Rehineleri de vurdular on insanla birlikte.

(Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Sinan Kazım Özüdoğru, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Saffet Alp, Hüdai Arıkan, Nihat Yılmaz, Sebahattin Kurt.)

* * *

Niksar'ın Kızıldere Köyünde

Önce Çayan öldürüldü.

Sonra Ankara'da Denizler.

"Adalıyım-diyordu Mahir-Adam demektir dostluk kardeşlik ormanı."

ÜÇ OLAY İKİ İSİM BİR YASA BİR MESAJ

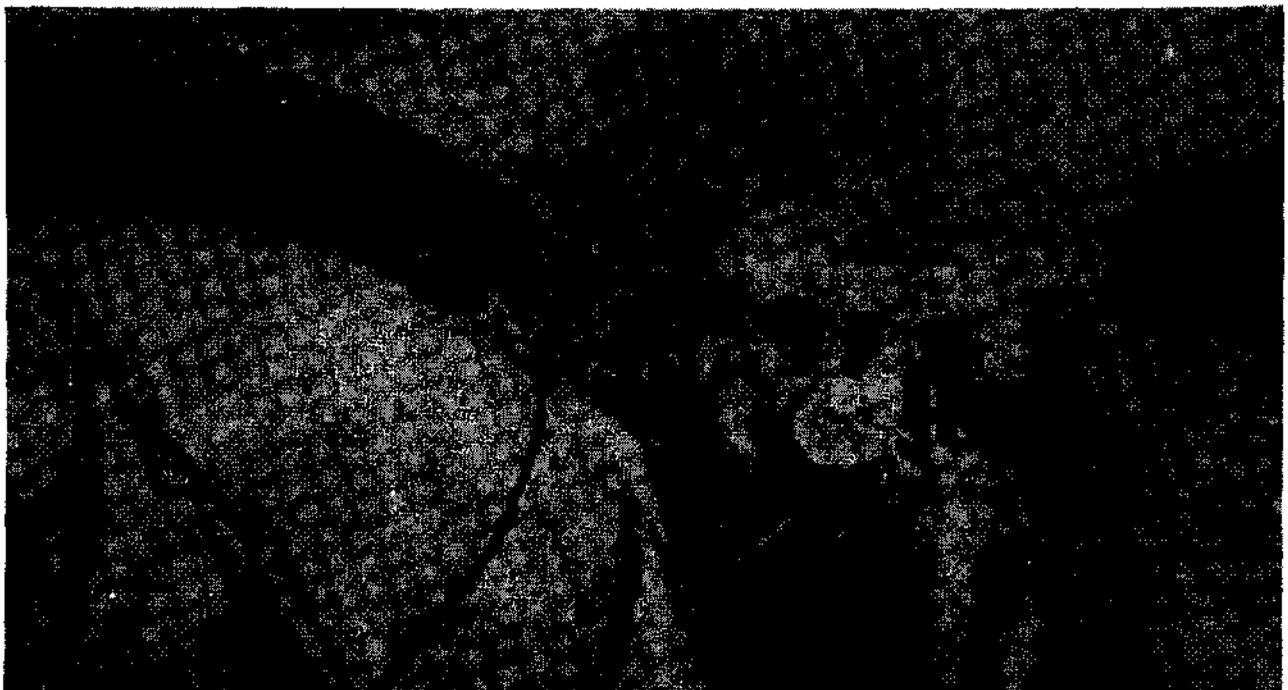
Ali Haydar Yılmaz

Konuşma diliyle yazım dili farklıdır. Özdeyişler mesaj taşıma iletme ve uyarma gibi naiv biçimin sıkça uğradığı bir alandır. Yazımızda üç olay seçeceğiz. Halk deyişiyle, "...kahve bahane." Olaylar sadece bir örnektir. Bir yazıma halkçı bir motifle başlamamız umarız başında halkçı olduğumuz sanısına yol açmaz. Çünkü yazıda ana eksen olmasa da, halkçılığa eleştirel atıflar ve sınıfsallığı öne çıkarıcı tümceler de yer alacağa benzer. Amaç ise daha çok bir mesajın iletilmesidir. Bu bir giriş ve;

BİRİNCİ OLAY DÜNYADAN

1979 Amerika anakarasının Latin kıstağı, kanlı bir diktatörlüğün yıkılışına sahne oluyor. Her yıkılış bir dönüşümdür. Yeniden kurmayı ve bir süreci kapsıyor. Bir yöntem sorunudur. Kuralları var. Birincil kural: Kuruluş, amaca uygun bir güç aracıyla kurulabiliyor. Gücün kullanılış biçimi, kuruluşun hem yöntemi hem belirleyeni oluyor. Kural dışı davranış dönüşümden dönüşe yol açabiliyor.

Kanlı diktatörlüğün yıkılışından 1990'a onbir yıl geçiyor. Bir kuruluş için hiç denecek kadar az bir zaman. Sancılı, sıkıntılı iç ve dış kuşatmalar altında yaşanıyor. Zorlanıyor. Zorun ortadan kaldırılması karşı zorun kullanılmasından geçiyor. Zor aracına hakim olabilme yeteneği başarının da belirleyeni oluyor. Orantının bir tersi, bir de doğrusunun olduğu biliniyor. Bilinmeyen yüksek matematiğe ilişkin olan yanıdır. Çok bilinmeyenli bir denklemi çözmek anlamına geliyor ve soyutlanmaya dayanıyor. Sandinist kuruluş sancısı, biraz da ideolojik-teorik etkiler taşıyor. Söylemeye çalıştığımız budur. Nesnel koşullar hatırlatılmasına itiraz etmemekle birlikte,

bir kuruluşun önce iradi müdahaleye dayandığını, nesnel koşulların hiçbir yerde müdahalesiz değiştirilemeyeceğini söylüyoruz. Yazıldı. Araçları ve yöntemi var. Bir parantez içi: Tüm saldırılara karşın Stalin ve Stalin döneminin önemi de burada ortaya çıkıyor. Başka deyişle, ideolojik-teorik olan da burada başlıyor. Şimdilik bir tanesini kaydetmekle yetiniyorum. Cepheci anlayışlar kuruluşa model olamıyor. Her sancı bir doğumun habercisidir. Sancı yoğunlaştırılıyor. Doğum her zaman dokuz aylık olamıyor. Anne kan kaybından öldüğü gibi, ucube bir batınla da sonuçlanabiliyor. Bahane değil. Günümüzde her doğum önceden belirlenebiliyor. Çocuk ve anne ölümleri en çok geç kalmışlıkta yaşanıyor. Gerikalmışlık olarak da yazılabilir. 25 şubat 1990 seçimleri Sandinist dönüşümün bir ucubesidir ve kanama riskleri taşıyor. Tekelci kapitalist restorasyon çabalarının yoğunlaştığı, sosyalizmden büyük kaçışın yaşandığı bir kesite denk düşmesi özellikle bir talihsizliktir. Dönüşümden dönüşü güncelleştirebilecek kötü ve benimsenmesi zor bir sonuç.

İlk haberler muzaffer kıstakta, zaferin bir başına güvence olamayacağının işaretlerini de veriyor. Zaferin komutanı sancılı ve sıcak bir kuruluşun içinde devredışı kalabiliyor. Burjuvazi zaferini mutlaka bir kuruluşla taçlandırma becerisine sahip. Paris'te görkemli Sacre-coeur Komünar yenilgiyi simgeliyor. Gazetede başlık: "Nikaragua'da Bahar." Bayan Violeta Chamorro, "İçeri gel sevgilim, seni çok seviyorum" diyor. Cağaloğlu Propaganda Bakanlığı uyduruyor ve dedirtiyor. Bahar doğada canlanış, şairler de aşk ve aşık olmayı sembolize ediyor. Bir yerdeki herhangi bir yenilgi, anti-sosyalist bir renk, burjuvazi tarafından hep bahar olarak adlandırılıyor ve sevinç kaynağı olabiliyor. Sosyalistlere ders olsun, sınıfsallığı içeriyor.

Sevgili: Muzaffer Komutan oluyor. Bayan Chamorro, "Daniel, kazanan ve kaybedenler yok" diyor. Cağaloğlu basını sanki iki sevgilinin yatak odasında, uydurmaktan utanmıyor. Uydurmada bir gerçeklik olduğu açık. Bu, uydurmaya içerilmiş sınıf sevinci ve uzlaşmacı mantığın propagandası oluyor. Kazananın olamayacağı mantığı her yerde sınıf uzlaşmacılığına götürüyor ve dayanıyor. Sınıf mücadelesinden kesilip atılması gereken habis bir urdur. En çok da ülkemizde ihtiyaç duyuluyor. İdeolojik mücadele panzehiridir. Çok yönlü ve komplike olmayı gerektiriyor. Bir değini ve bir açıklama zorunlu oluyor. Sermayenin ÇÜŞ'lere vardığı tekelci kapitalist dönem: Proleter devrimler, aynı anlama sosyalist devrimler dönemidir abc'si anlaşılmıyor. Anlamak istenmiyor. Bağışlanmamı dileyerek, anlaşılması ÇÜŞ demeyi gerektirecek kadar zor değildir. Biraz teorize olmak yetebiliyor. "Proletarya egemenliğinin özgül bir biçimidir" den, köylü bağlaşıklığının devrimci önemini bilerek bilmeyerek öne çıkaran asmacı mantık, özün değil biçime sarılmanın teorisini yapıyor. Biçime tutku, deneyen için felaketi ve sonu getirebiliyor. Sınıflı toplumlarda egemenlik deyince, sınıfın egemenliğinden söz ediliyordur ve sosyalizm kuraldışı değildir. Şili, Nikaragua, herhangi bir sokakbaşı, Doğu Avrupa demeyeceğim, yazdıklarımın çağrıştırdıklarıyla yetiniyorum. Bilimin mantığı deneycilikten ibaret değildir. Kuruluşun evrensel bir kuralı var. Katılımcı, cepheci, kavramları çoğaltmanın gereği yok; uzlaşır, uzlaşmaz her tondan aşamacı mantık ve elbette haklı olan sosyalist teze devrimimiz açısından çok yönlü ve çok bileşenli, ders alınması gereken bir mesajdır Nikaragua seçimleri.

Mesaj önce ideolojik ve teoriktir. Geçiş döneminin iktidarı ve kuruluşun mantığı olmazsa olmazlarıyla varolabiliyor. Nikaragua seçimleri sadece bir örnektir. Örnek pekala Gorbaçov veya herhangi bir olayda olabilirdi. Önemli olan devrimimiz açısından çıkartacağımız ders ve almamız gereken mesajlardır.

İKİNCİ OLAY ÜLKEDEN

Biri nicel olarak daha kütlesel, diğeri bireye yönelik. Her ikisi de toplumsal yanlarıyla oluyor.

Birincisi tütün üreticilerinin taban fiyatlarına karşı tepkileridir. Manisanın Akhisar ilçesinde geçiyor. Manisa, tekelci kapitalizmin kaynak aktarma olanağı bulduğu bir alan, bir il özelliğine sahip. Hangi departmanda, nasıl ve hangi yöntemlerle aktarıldığı daha çok akedemik bir araştırma konusudur ve yazımızı bu yanıyla pek ilgilendirmiyor. Tekelci kapitalizm, bakışık uğrağı, sosyalizm olan kapitalizmin bir evresidir. Çürüyen kapitalizm olması son olması anlamına gelmediği gibi sonunu da getirmiyor. Her gördüğü 'aşama' sözcüğüne dört elle sarılmanın teorisi olan aşamacı mantık. 'Son aşama' espirisini kapitalizmin de sonu sanıyor. Böylece güçlü bir soyutlama, 'en'li yorumlarla aşamacı mantığın elinde daha çok stratejik yanılgıların kaynağı olarak kendini teorize ediyor. Sosyalizmin kendiliğinden geldiğini henüz yazan bir tarih yoktur. Sosyalizm en çok iradi müdahalenin eseridir ve tavırda biçim, olayların seyri üzerine etkide bulunma diyalektliğine sahip. Etkinin şiddeti biçimin öze uygunluğuyla özdeştir. Kriter olabiliyor. Tütüncüler direnişi önce devrimin nesnel koşullarının olgunluğu ve uygunluğunun dışa vurumu oluyor. Sonra, kendiliğinden bir gelişmede biçim, olayın öne çıkmasına yol açıyor. Bayan Chamorro'nun sevincini aşk sözcükleriyle paylaşan Cağaloğlu Propaganda Bakanlığı, kendi halkının sevincin, ekmek parasına sahip çıkışına bir türlü sevinemiyor, 'şiddet' diyor, 'tahrip' diyor. Mümtaz daire başkanlarının çevrelediği propaganda masası kuduruyor. İkisi de demokrasi için. Demokrasi tarihsel ve sınıfsal özünden soyulunca, her derde deva olabiliyor... Tutuklama, açlık grevleri... Olaylar devam ediyor. Ve artık ülkemizde hiçbirşey ölümsüz olmuyor. Açlık grevlerine terörizm diyenler çıkıyor. Aşamacı mantık, cepheci tut-

kusundan ve demokrasi aşkından bir türlü vazgeçemiyor. Hiç ders almıyor. Olayları Cağaloğlu Bakanlığından bu minval üzre öğrenmiş oluyoruz. Öğrenmemekte ısrar edenler var. Hangi ton ve renkte olursa olsun, demokrasi ve demokratik görevlerin öne çıkarıldığı her anlayış; burjuva niteliklidir. Ahistoriktir, teorik değildir. Aşılması gerekiyor. Bir ara vurgu: Biçimi ne olursa olsun kendiliğindenci hiçbir kalkışma dönüştürücü ve netice alıcı olamıyor. Örgütsüzlük, aynı anlama gelmek üzere öndersizlik, iki sözcük kendiliğindenciliğe adını veren bir bileşen oluyor. Tahiri bir deyişle, daha devrimcilerin bir bileni de olabilemedi. Olsun da istemem. Şaka bir yana örgütsüz ve perspektifsiz ancak bir bilen olunabiliyor. Örgüt ve önder asla...

Tütün üreticileri direnişi, sınıf mücadelesinde güncel ve birincil görevin, sınıfın öz örgütünün yaratılması zorunluluğunu bir kez daha güncelin başına oturtmasıyla anlam kazanıyor. Sınıf sorumluluğu taşıyan her birey düşünmek zorundadır.

Kendiliğindenci gelişmelere karışarak müdahale etmek profesyonel bir görevdir. Eskiden 'kanalize ve/veya önderlik etmek' tarzında yazılır ve ne kadar ulvi bir görev olduğunu kanıtlamak için, sayfa numaralı-dip- notlu tanıklar gösterilir; devrimini yapmış ülkelerin sayın önderleri tanık olarak seçilirdi. Bunu tanıtlamak için bir tanık gerekmiyordu. Görev dün olduğu gibi bugün de doğrudur ve devrimcidir. Ancak dün de bugün de yaşama geçirildiği söylenemez. Kitabi kalıyor. Bir nedeni olmalı.

Kompüter, teknolojik evrimin geldiği noktada, elektroniğin profesyonel örgütlenişi olarak da tanımlanabilir. Programları profesyonel görevlerle yüklü örgütlerimiz, amatör işlerin örgütü olmaktan bile uzakta bulunduklarını artık kabul etmek zorundalar. Neden bir değil ve birden çok. Dönüştürücü devrimci müdahale, başta profesyonel görevleri yapabilecek yetenekte bir örgütün varolduğu koşullarda mümkündür. Yine bir benzetmeyle söylemek gerekirse, profosyonellik ve kompüter, ikisi de bilgi toplama ve saklama özelliğiyle işlevsel olabiliyor. Herşeyi sınıfsal çıkara tabi kılmaya alışık burjuvazi, bu yüzden olsa gerek kompütere bilgi bankası da diyebiliyor. Banka, günlük dilde paranın saklandığı yer ekonomi-politikte kapitalizmin beyni oluyor. Biriktirme, saklama ve yeniden üretme beynin en temel işlevlerinden biri. Sermayenin yoğunlaşmasında banka... Her ikisi de yeniden üretmenin araçları oluyor. Kompütere bilgi sözcüğü önekli; sayar, beyin denilmesi boşuna değildir. Elbet bizim de çeşni olsun diye yazmak gibi bir derdimiz yok. Sınıflı düzende sınıflar mücadelesi, her alanda, sıradan basit bir sözcüğün bile, sınıfsal yanı olduğu bilinciyle teçhizatlandırılmış, devreleri, profesyonel kadrolar olan bir aygıt tarafından yürütülebiliyor. Buna kumandası çelik bir çekirdek olan parti deniliyor. Tütüncüler direnişinin ilk kez ortaya koyduğu bilinen eksik budur. Subjektif olandır. Açığı-kapalısı tüm tartışmalara rağmen şimdilik ufukta bir 'P' bile görünmüyor. Görünen bir QUARK'ın oluştuğudur. Gravitonu sosyalist devrim tezi olan bu devinide beyaz cüceleri dışlayan çekirdek kaynaşması bir dalga boyu ve kaçınılmazdır. Biraz da şiddet mücadele içermeyi istiyor. Kendiliğindenci de olsa her tekil, her devrimciye yönünü, hareket alanını ve devrimci yüklerini tayin etmenin çoğul mesajlarını üreteceği bir malzeme olmalıdır. Tütüncüler direnişi çoğul mesajlar içeriyor. Bir bir her tekile müdahale, bir güç ve organize, bir işbölümü sorunudur. Tekiller artık sıradan tekillere dahi müdahale etme gücünden de yoksun olduklarını görmek, yönünü doğru tayin etmekle de yükümlüdürler. Tütüncüler direnişi, üretici sınıf ve katmanların uygun biçime sanıldığının aksine nasıl yatkın olduklarının da göstergesi oluyor. Bu nedenle çekirdek kaynaşmasının zaruretini ve hızlandırılmasını dünden daha çok dayatıyor. Özlenen güçlü aygıtın malzemesi sol taprakta yeteri kadar vardır. Buna kimsenin itirazı yok. Ancak bir yanlış da hâlâ yaşanıyor. Kuruçeşme'den gürül gürül sular akmayacağı da artık anlaşılmış bulunuyor. Aksini düşünmek zaten eşyanın tabiatına da aykırıydı. Unutulan bir şey vardı, ideolojik birlik. İdeolojik birliği bir kenara koyan her çaba, sonuçsuz kalmaya mahkumdur. Kuşkusuz bir şey daha berrak olarak ortaya da çıkmıştır. Bu, aynı kümede olanların süratle çekirdek kaynaşmasını pratiğe taşımaları anlamına geliyor.

Vektörün yönü yazıldı. Sosyalist devrim anlayışı, gravitondur. Devrimci tavır herkesin gecikmesiz yerini bulmasında odaklanıyor.

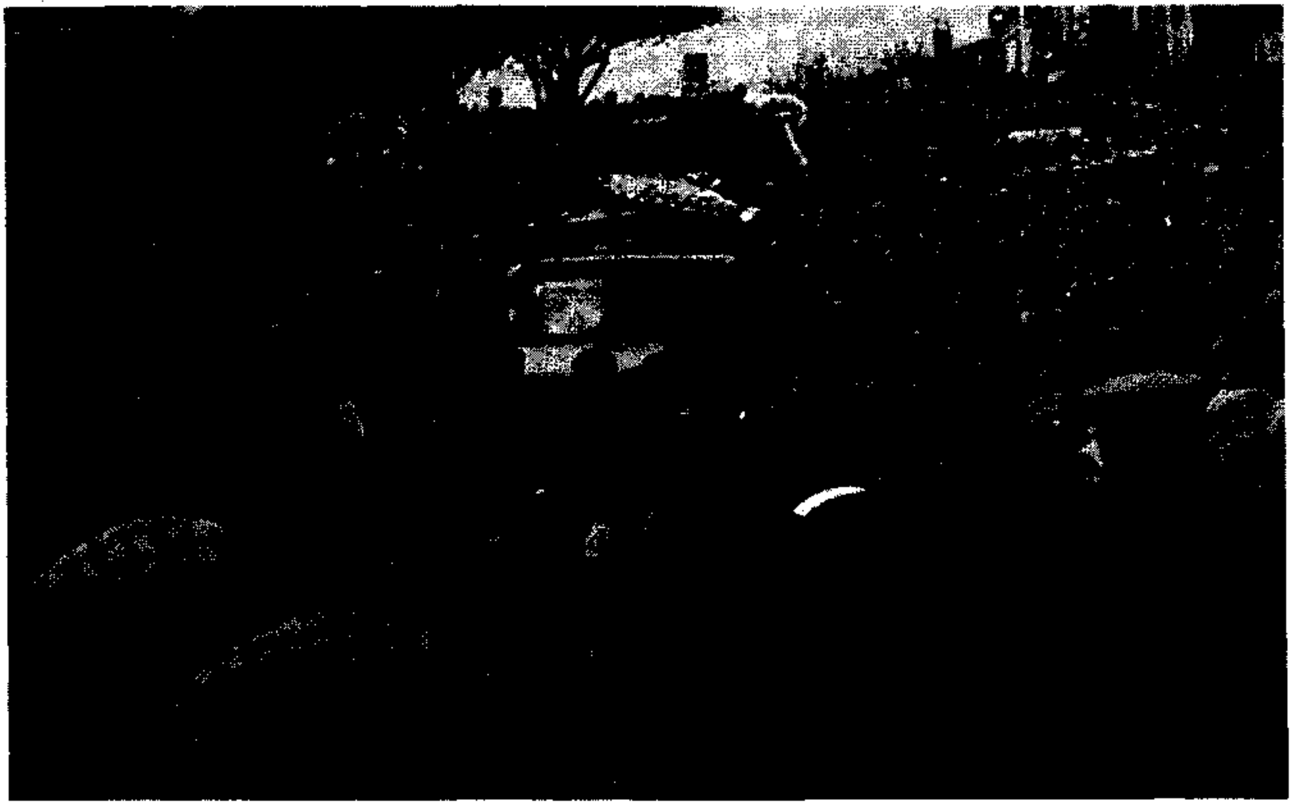
ÜÇÜNCÜ OLAY

Her devrim karşıtında geliştirilerek güçlenir. Bir kez daha doğrulanıyor. Devrimci dalga, karşı dalgayı da kabartıyor. Korku psikolojisinin canlı ve sıcak tutulması burjuva siyasi istikrarsızlığın her zaman duyduğu bir gereksinim oluyor. Elleri tetikte burjuvazi harekete geçiyor. Laikçi bir profesör öldürülüyor. Laikçi profesörün kirli ellerce katledilmesini yükselen devrimci kalkışmalara bağlamak, korku psikolojisinin canlı tutulmasına katılmak olacaktır. Devrimcilerin görevi devrim dalgasını yükseltmektir. Eylülizm ancak bu şekilde aşılabilecektir. Egemenler güncel ortamı bozarak kendi hanelerine bir puan yazmanın hesabı içinde, kendi sınıfından demokrat bir aydını, kurban olarak katletmekten çekinmemiştir. Devrimci dalganın neden olarak sunulması abesle iştigal ve gerçeğin karartılmasıdır.

Tarihte laikçilik aydınlanma döneminin rahminde serpilip gelişen üretim araçları ve özellike devlet üzerindeki kilise egemenliğinin tasviyesinde, burjuva sınıfın elinde, etkili bir silah olarak kullanıldığı bilinen ideolojik bir kavramdır.

Burjuvazinin gençlik dönemine denk düşüyor ve hiçbir sınıf, egemenliğe, başkasını ortak etmiyor. Demokrasinin katılımcılık olduğunda direnenler ya anlamak zorundadırlar ya da yüzlerindeki kırmızımsı tülü kaldırıp, gerçek çehrelerini perdesiz ve cesaretle göstermek durumundadırlar.

Böylece inançlarının uygulamasına katılmaları daha kolay olacaktır. Daha başarılı olacaklarına yemin ediyoruz. Hem bunca taassup her derde deva demokrasi anlayışıyla da bağdaşmıyor. Yer yer 'aldatmaca' olduğunu yazmak, inanın artık aldatıcı olamıyor. Açıklık politikasının aydınlığına bunca kapanmak yakışmıyor. Korkmayın kimse size engel olmayacaktır. Yeter ki tülünüzdeki rengi değiştirin. Gittiğiniz yere çabuk varmanızda söz veriyoruz, size yardım edeceğiz. Demokrasi tarihsel bir

kavram olarak, rekabetçi kapitalizm dönemine ait burjuva içeriğiyle münhasırdır. İsteyenin elinde istediği yere taşıyabileceği pipo torbası değildir. Sapmalar kaynaklık ediyor. Burjuva içeriğin işçi sınıfı mücadelesine taşınması sosyalistlerin işi değildir ve olamaz. Ya sosyalist olun ya da yardımımızı kabul edin. Severek yapacağız. Aydınlanma dönemi, bir dönemeç, büyük bir dönüşümün başlatıcısı oluyor. Her dönemeç ve dönüşüm kendi ideolojik dilini de yaratmak zorundadır. Yapıyor da. Örnek olsun; Engels, demokrasi yerine komünar kavramını öneriyor. SDP'lerin isim olarak bile terk edilip , KP'ler olarak değişmesinin bir anlamı olmalı. Tekelci dönemde aydınlanma diliyle konuşmak sosyalistlerin dili olamaz, olmamalıdır. Lenin'de demokrasi kavramı stratejik bir öneme sahip değildir. Öne çıkarılması stratejik yanılgılara zemin oluyor. Proletaryanın devrimi de, devleti de sosyalizmdir. Bu nedenle hangi içerik yüklenerek öne çıkarılırsa çıkarılsın, demokrasiyi literatürümüzden çıkarıp yerine; ortaklık yazıyoruz.

Tekelci devlet yoğunlaşmış devlet oluyor. En çok ideoloji içerilmiş zora dayanıyor. Tekel iterek değil çekerek yok ediyor. Sermaye yoğunlaşmasının bir özelliği de, büyüğün küçüğü kontrol etmesinde veya özümsemesinde şekilleniyor. Bu, ideolojik alanda da böyledir ve burjuvazi, ideolojik her motifi kendi çıkarına içselleştirebiliyor. Burjuvazi gençlik döneminin aşkına ihtiyaç duymayacak kadar olgunlaşmıştır. Dayandığı zorun, olabildiğince yoğunlaşmış ve kapsayıcı olması, ideolojik sınırların kaldırılması ve gençlik aşkına aşı yapılmasında anlamına kavuşuyor. Dinsel ideoloji günümüzde sınıf mücadelesine karşı ideolojik bir silah olarak geç kapitalizmin etkili bir politik kullanım aracı oluyor. Bu, tekelciliğin gerici politik özüne ideolojik olarak da denk düşüyor. Yadırganacak bir yanı yok. Tehlike eskiden idi. Dünün tasfiye edileni, şimdi içselleştirilmeye engel değildir. Tehlike olmaktan çıkmıştır. Aminci çözümlemeye bu noktada katılmakta, bir ara dengini olarak sakınca görmüyorum. Köksüz Türk burjuvazisinin ayakta kalabilmesi, dolaylı zoru daha kapsayıcı kılmaya dayanıyor. Sentezlere ihtiyacı vardır. Türk-islam sentezi alternatifinin, Kemalizmle karışık Türk burjuvazisinin resmi ideolojisi olması bu yüzdendir. Prof. Aksoy, çekerek değil iterek yok etmek istiyor. Bir magnetik alanın eksi yüklü kutbu oluyor. Kemalizm Türk burjuvazisinin eksikli gençlik aşkıdır. Türk burjuvazisi olgunlaşmıştır. Türk-islam sentezinde laisizmi katlediyor. İki eksi bir artıdır. Yoğunlaşma anlamına geliyor. Prof. Aksoy, burjuvazinin kendi zor aygıtlarının kurbanıdır. Korku psikolojisinin canlı tutulması gerekiyor. Aksoy, kendi sınıfının görünmez elleri tarafından katlediliyor. Eksiyle eksinin çarpımına benziyor. Burjuvazi artılar yazmak istiyor. Bunu ancak zor aygıtlarıyla başarabiliyor. Aksoy'un katili, burjuvazinin sınıf içi çatlak sesleri susturma operasyonudur. Türk-islam sentezinde devlete taşınmış kudurgan gerginciliğin tetik olması Türk burjuvazisinin vebalini kaldırmaz. Cağaloğlu Bakanlığı'nın çabası boşa. Provakasyon mantığı eskisi kadar etkili ve aldatıcı olamıyor. Güneş balçıkla sıvanamıyor. Burjuvazi bir taşla çok kuş vurmak istiyor. Prof. Aksoy 'un katili bellidir. Devletin kendi içindedir. Osmanlı fesi, islam takkesi, Kemalizm desenli burjuva gravatıyla katil, burjuvazinin ta kendisidir. Sosyalistler açısından öğretici ve uyanık olmayı gerektiriyor. Karanlık güçlerin devletle içiçe organizasyon düzeyinin boyutlarını anlamamıza yardımcı oluyor. Safları sıklaştırma, örgütsüzlüğü örgütlülüğe dönüştürme ve işçi sınıfının siyasi organizasyonunun yaratılmasının pratik önemini

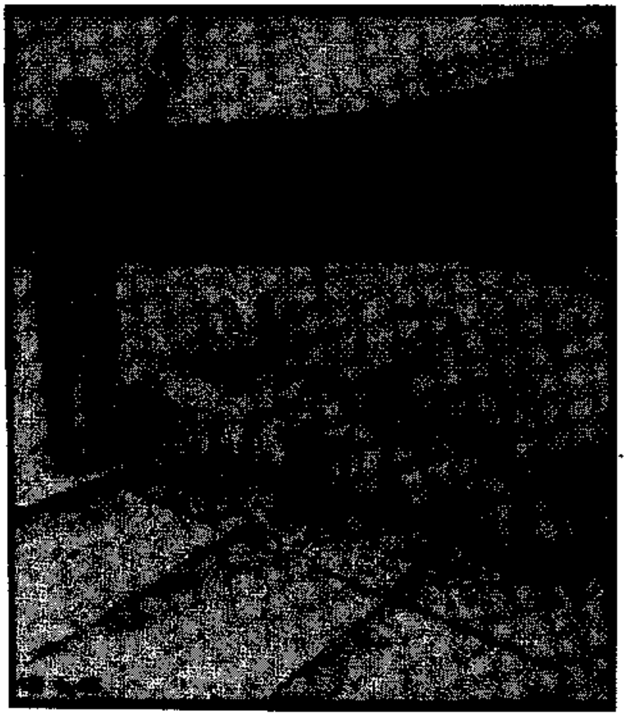
de kavrayıcı oluyor.

Her olaya müdahale , ideolojik-pratik teşhir, yine ve ancak proletaryanın manevra yeteneğine sahip teçhizatlanmış örgütüyle mümkündür. Eylülizmin aşılması, Eylülizmi zorlayan her çabaya katılmak, kurtuluş için, kurtuluş hareketinin örgütünü yaratmaktan geçiyor. Sınıfın devrime taşınması, sınıf örgütü özelliğine sahip organizasyon olabilmekle koşulludur. Pratik tavır almayı, tartışmaları tek olan öze indirgemeyi, her devrimcinin görev olarak en öne koymasını gerektiriyor. Biraz da tek tek devrimci tavır alışlardan geçiyor. Tek bir çoğulu, çoğul tekili etkileyebiliyor. Bilim bunu söylüyor. Bilimin yönü ve gravitonu yazıldı.

İKİ İSİM

Devrimci sabırsızdır. Sabırsız olana devrimci deniyor. Adımızı sabırsız koydular. Onurla taşıdık. Zincirimizden başka kaybedeceğimiz yoktu. Sabırsız olmaya mahkumduk. Kazanacağımız bir dünya vardı. Adımıza sabırsız dediler. Onurla taşıdık. Sabırsızlık hızdır. Hız hareketin yoğunlaşmış hali oluyor. Mutlak ve dönüştürücüdür. Kimse sayfa numarası, göstermeye kalkmasın. Bu, her liselinin bildiği değişmez bir gerçektir. Dönüştürme devrimci bir iştir. Hızı gücüyle koşullanıyor. Sabırsızlıkta hız ve dönüştürme gücü vardır. Sabırsız devrimcidir. Adımız sabırsızdı, onurla taşıdık. Şimdi "yavaş" diyorlar. Diyenler haksız değil. Sabırsız diyenler de değillerdi. Yavaş, hareketsizliğe yakın ve hasım oluyor. Yavaşla statükoyu korumak bile mümkün olamıyor. Bektaşi mistisizmi, mujik ilgisizliği, yavaşlıkta ikibinli düşlerin ufuk çizgisinde görüntüsüzlüğün sınır çizgileri oluyor. İkibinlerin hızı simgelediği yavaşlıkta hiç önemli olmuyor. Yavaş, statükonun ötesine sınır geçmiyor. Sınır, kimi için, bir dikenli teldir. Ötesi, telin ardı oluyor. Sınırı tel sanan, telin dışına çıkamıyor. Çıkmak zorlamayı, gücü, güç enerjiyi ve hızı içeriyor. Aynı anlama gelmek üzere, sıçramak için direnç gerekiyor. Direncin sınıflanması, yavaş bile olamıyor. Teli ifade etmek gerekirse; sarmalı deforme, şekli bozuk, eğer kopmazsa düzeltilmesi mümkün olmayan, çektikçe sünen, sündükçe direnç olmaktan çıkan bir tel.

Yavaş, direnç kavislerinin tüketilmesidir diye de tanımlanabilir. Kendiliğindenci bir yan taşıyor. Marksizmde ekonomizm, Ekim klasiğinde uzlaşmacı menşevizm ve reelde bilim akademisi bu patentli hümanizm güzellemesinin uygarlık krizinin şeytansı ayetlerin nüshasıdır. Ortak özellik sınıfsal-iradi müdahaleyi söylemese de terkediş oluyor. Yanlış anlaşılmasın, yavaş inatçı bir sabrın hesaplanmış bir adımı değildir. Sabır vardır. Sabır vardır. Örneğin, A "Devrimci kadar sabırsız, derviş kadar sabırlı," yavaşlıkla hiçbir şekilde ilişkilendirilmez. Derviş sabrında içerilmiş bir bireylik, inat ve inanç var. Bu nedenle yavaş, sabırla asla karıştırılmamalıdır. Yavaş, hareketsizliğe hısım oluyor. Yorgunluğun dilidir. Bıkkınlık da denebilir. Derviş sabrı bir uzun yürüyüşün başlangıç belgisi olma gibi bir özelliğe de sahip. Sabırsızlığın karşı sözcüğü, her ne kadar sabır ise de yavaşlıkla karıştırılmamalıdır. Adımızı sabırsız koydular. Onurla taşıdık. Şimdilerde yavaş diyorlar. Bahtiyar olanlar varsın bahtiyar olsun. Yavaş hızın yadsınmasıdır. Hız en çok yüz

metrede belirleyici olur. En az zamanda en çok koşmak anlamına geliyor. Türkiye devrimci hareketi bir momenti yakalamış ve bir ayracın içindedir.

Bu konjonktürel mesaj stratejik öneme sahip oluşuyla, özellikle yüz metreciler için hedefe varanın, finale ulaşanın start işaretidir. Militan bir görev, tarihi bir sorumluluktur ve hızı gerektiriyor.

Yüz metreciler ayak bağlarını kontrol etmekle yükümlüdürler. Gevşek bir bağ, kulvar dışı kalmaya yol açabiliyor. Yarış bitmiş olacaktır. Bağları sıkılamak finale ulaşmanın vazgeçilmezi oluyor. Dengesiz gelişim yasası, sol literatürdeki daha çok kalkınma ve gelişmenin yasası olarak kullanılageldi. Siyaset sahnesine yeterince aktarılabildiği söylenilemez. Sevindirici olan, son birikimde yasanın dünden daha çok anlaşılır ve bir çözümleme yasası olarak daha çok başvurulur olmasıdır. Nikaragua seçimleri, tütün üreticileri direnişi, Prof. Aksoy'un kirli ellerce katledilmesi işleyen dengesiz gelişim yasasının hem sonucu, hem de çözümlenmesinin bir yasası olmak gibi temel geçerliliğe sahip, çağımızı anlayabilmenin ve değiştirmenin de yasasıdır. Denge deyince, aklına 'suni' gelenler düşünmek zorundadırlar. Yasa, ülkemiz devrimci haretketinde bir dengesizliğin yaşandığını gösteriyor. Devrimci durumun varlığıyla, örgütsüzlüğün paradoksu yaşanıyor. Duyulmalıdır. Devrimci sorumluluk, bilimden yasadan geliyor. Yoksa, safdil bir iyi niyetin akla zorundan değildir. Sınıfın siyasal örgütünün inşası güncelin birinci maddesi olmaya devam ediyor. İnşa projeden kurtuluşa, geniş bir muhtevayı kapsıyor. İdeolojide birlik esas oluyor. Gravitonu yazıldı. Konjonktürel durum, her devrimciye tavrını belirlemeyi ve yerini almayı dayatıyor. Dillerden düşürülmeyen 'birlik', ancak bu şekilde yaşama taşınabilecektir. Yasanın mesajı budur.

SOS

YIĞIN HAREKETİ ve DEVRİMCİ EYLEM

Haluk Yurtsever

Devrimci eylem ve devrimci örgütlenme. Bunlar aynı madalyonun iki yüzüdür. Biri olmadan ötekini düşünmek ve bir noktanın ötesinde geliştirmek olanaklı görünmüyor. Örgütlenme, iş ve eylem için, sınıf savaşımının yarattığı somut gereksinmeleri karşılamak içindir. Örgütlülük, aynı zamanda sınıf hareketinin ve eylemliliğin yollarını açan bir kaldıraçtır.

Sınıf ve halk hareketinden beslenmeyen, sınıf savaşımının ortaya çıkardığı somut gereksinmelere yanıtlar getirmeyen bir örgütlülüğün ülke çapında siyasal işlev kazanma, toplumsal bir tabana oturma şansı yoktur. Örgütsüz sınıf ve emekçi halk hareketi ise, alttan gelen birikim ve enerjisi ne düzeyde olursa olsun kendiliğinden, bilinçli, iktidar amaçlı bir siyasal savaşıma dönüşemez. Yalnızca yükselen yığın hareketiyle varolan ve yükselen bir örgütlülük sürekliliğini sağlayamaz. Sürekliliğini sağlayamamış hiçbir hareket ise iktidar savaşımının gerektirdiği güç ve iradeyi ortaya koyamaz.

Bu çerçevede, sınıf ve emekçi halk **hareketiyle** devrimci sosyalizmin birliği, eski ve temel bir sorunumuz olmaya devam ediyor. Bu eski sorun, bugünün Türkiye'sinde devrimci hareketin en can alıcı sorunlarından biri, belki de birincisi olarak gündemimizdeki yerini koruyor.

"Yığın" kavramı, sınıf mücadelesinin düzeyine göre değişen bir kavramdır. Lenin, devrimci savaşımın başlangıç dönemlerinde birkaç bin işçinin yığınları temsil edebileceğini, devrimin geliştiği bir aşamada ise "yığın" kavramının değişeceğini ve yalnız işçilerin de değil, "tüm sömürülenlerin çoğunluğu" anlamını kazanacağını söylüyor. (Lenin, **Toplu Yapıtlar**, Cilt: 32 s. 475-76 İngilizce)

Herhangi bir ülkede ve zamanda işçi emekçi yığın hareketi ile sosyalizm ilişkisinden söz ederken, Lenin'in bu sözlerini akılda tutmak, sorunu "genel olarak" değil, verili tarih kesiti içinde somut olarak ele almak gerekiyor.

Türkiye'de yer yer kırılmakla birlikte, eylem ve örgütlenme alanındaki tıkanıklıkların aşıldığı söylenemez. Tıkanıklığın nesnel ve öznel nedenleri var ve nesnel ile öznelin sınır çizgilerini ayırdetmek burada da sanıldığı kadar kolay değil. Kolay değil, çünkü, tam ya da tama yakın bir durum değerlendirmesi yapmak için, nesnel ortamın kendisi kadar, o nesnel ortamı belli doğrultularda değiştirmek isteyen öznel güç ve eğilimlerin durumunun ve etkilerinin de hesaba katılması gerekiyor.

Türkiye'de toplumsal ekonomik bunalım kalıcıdır. Siyasal kriz giderek olgunlaşıyor. Egemen sınıfların eski yöntemlerle yönetmekte güçlük çektiği gözle görülür açıklıktadır. Alt sınıfların eskisi gibi yönetilmek istemediğini gösteren işaretler de çoğalıyor. Ancak, kriz henüz emekçi yığınları "bağımsız tarihsel eyleme" kaldıracak bir olgunluk noktasına ulaşmamıştır.

Toplumun tüm sınıflarının olağanüstü bir hareketlilik ve eylem içinde olduğu, olgunlaşmış devrimci durum ile bir devrimci durumun ögelerinin olgunlaşmaya başladığı birikim dönemi arasındaki en önemli fark, ikincisinde eylem ve hareketliliğin, sınıfların öncü ve aktif kesimleriyle sınırlı kalmasıdır.

Türkiye bugün böyle bir durumdadır. Yığın hareketi, henüz açık, yığınsal ve yüksek biçimlere ulaşmamıştır.

Bunun sancısı çekiliyor.

İşçi sınıfımız büyük bir hareketlilik içinde değildir. İşçi hareketinde 12 Eylül sonrasının karakteristiği olan inişli çıkışlı çizgi sürüyor. 1986 Netaş greviyle 1989 bahar eylemleri iki eylem tepesidir. Netaş grevi, Eylül sonrasının ilk anlamlı greviydi; en kısıtlı yasal çerçevede bile grev ve işçi eylemi yapılabileceğini göstermesiyle önemliydi. 1989 bahar eylemleri, sınıfın ülke çapında hareketlendiği, yeni eylem biçimlerini denediği, ekonomik istemlerin yanısıra siyasal belgiler de attığı önemli bir eylemdi.

İki eylem döneminin sonrası ve araları ise genellikle sakindir. (*)

İşçi sınıfı içinde hoşnutsuzluk ve öfke birikmiştir; tepki kanallarını arıyor. Ancak, dar yasal çerçeve, işlevsizleşmiş sendikalar, devrimci sınıf partisinin yokluğu vb nedenlerle tepkinin eyleme dönüşmesi sancılı bir yol izliyor, kararlı bir yükseliş göstermiyor.

Devrimci sosyalizm ile işçi hareketi arasındaki bağlar zayıftır. İşçi sınıfı içinde sosyalizme eğilimli güçler var; ancak bu varolan sosyalist örgüt ve çevrelere eğilim biçiminde somutlaşmıyor. 12 Eylül'den bu yana, çeşitli siyasal çevrelerin sınıf hareketine ısmarladıkları model çıkış yollarının hiçbiri tutmadı. DİSK'i yaşatma komiteleri, DİSK'in "Demokratik" İşçi Sendikaları Konfederasyonu adıyla yeniden kurulması, Türk-İş'te birleşme, bağımsız sendikaları esas alma önerilerinin hiçbiri işçi sınıfı saflarında gerçek bir yankı bulmadı. 1989 eylemlerine önderlik eden işçi kollektiflerinin omurgası, ileri sosyalizan işçilerdir. Bir bölümünün değişik örgütlerle bağı olsa da, eyleme damgasını vuran, eylemlerin yarattığı, eylemlerle sınırlı geçici örgütlenme biçimleridir.

Son zamanlarda "işyeri komiteleri" oluşturma yönünde, esas olarak bazı sosyalist çevrelerden gelen yoğun çabalara rastlanıyor. Bu çabaların, 1989 Nisan eylemlerinin filizleriyle buluştuğu yerlerde kısmi bir başarı sağladığı da görülüyor. Ancak, bunlar da bugünkü durumuyla ülke çapında sınıfı kucaklamaktan uzaktır. Bir kez, bu tip çabaların ısrarlı savunucuları olan ve bayilerde satılan yayın organlarının işçi sınıfına ulaşma ve propaganda etkisi çok sınırlıdır. İkincisi, bu tip örgütlenmelerin işlev kazanması sınıf içinde eylemliliğin artmasına bağlıdır. Çünkü, sendikalar dışındaki mücadele örgütlerini yaratacak ve yaşatacak olan, böyle örgütleri bir ihtiyaç durumuna getiren, yüksek düzeyde eylemliliktir. Sınıf eylemliliğinin artması ise yalnız ekonomik istemlerin değil, siyasal hedef ve belgilerin yükseltilmesine bağlıdır. Çünkü, bugünün Türkiye'sinde en basit ekonomik hakların elde edilmesi bile devletle, siyasal iktidarla çatışmayı göze almaktan geçiyor. İşçi sınıfı bunun böyle olduğunu kendi deneyleriyle biliyor. Eyleme kalkmak için yalnız kendi gücüne bakmakla kalmayıp, ülkedeki güç ilişkilerini tartmak gereği de duyuyor. İki büyük eylem dalgasının sonuçlarından biri yoğun işten atılmalardır. İstanbul'un büyük fabrikalarının birkaçında yapılan kaba bir araştırma, bu fabrikalar da 10 yıllık ya da daha kıdemli işçi sayısının parmakla sayılacak kadar az olduğunu gösteriyor. İşverenler sürekli budama yapıyor; sınıf bilinçli aktif işçilerin fabrikalarda tutunmasını önlemeye çalışıyorlar. Bu da çare olmuyor. Çünkü eskilerin yerini kuşaklı işçi denilen, genç ve eğitim düzeyi daha yüksek bir işçiler kuşağı alıyor. Ancak, işten atılma korkusu yeni işçileri daha dikkatli ve temkinli olmaya da zorluyor.

Devrimci sosyalizm açısından tutulacak temel halka sabırlı ve ısrarlı bir propaganda ile fabrikalarda sosyalizmin prestijini ve çekiciliğini arttırmak, gösterişten uzak derinden giden bir örgütlenme ile kalıcı ilişkiler kazanmaktır. Bunun için, legal dergiler dışında kollektif örgütleyici işlevleri olan uygun araçlar bulmak, işçi sınıfının kulağını ve ilgisini yakalamaya yardım edecek eylemli bilinç taşıma yöntemleri geliştirmek gerekiyor.

Toplumsal gelişmelerin önhabercisi olmak gibi bir özellik taşıyan öğrenci hareketi de birçok yönüyle işçi hareketine benzer özellikler gösteriyor. 12 Eylül sonrasının ilk büyük öğrenci eylemliliği öğrenci dernekleri oluşturma çabalarıyla kendini duyurdu. 1983'lerde başlayan bu süreç çeşitli eylem biçimleriyle sürdü ve 1987 Nisan'ında en yüksek noktasına ulaştı. ANAP'lı bir milletvekilinin getirdiği, üniversitelerde doğrudan rektörlük tarafından yönetilen ve tek tip öğrenci dernekleri kurulmasını öngören yasa tasarısının hükümetçe de benimsenmesi üzerine, Türkiye'nin hemen bütün üniversite kentlerini ve binlerce öğrenciyi içine alan öğrenci eylemleri patlak verdi. Hükümet yasa tasarısını geri çekmek zorunda kaldı. Bu eylemlerden sonra öğrenci hareketi de bir durulma dönemi yaşadı. Öğrenci dernekleri önemli bir gelişme gösteremedi. Sayıca küçük, ancak aktif ve öncü özellikler taşıyan bir öğrenci kesimi hızla politize olmaya, çeşitli sol örgütlerin üniversite kolları biçiminde örgütlenmeye başladı. Bu gelişme kısa zamanda iki sonuç üretti: Birincisi, öğrenci hareketinin tabanının daralmasıdır. Son haftalarda, özellikle İstanbul'da militan öğrenci hareketleri oldu; bu eylemlere katılan öğrenci sayısı toplam öğrenci sayısının çok küçük bir bölümüydü. İkincisi, üniversitelerdeki hareketlilik istemleri ve güdücü güçleri açısından da öğrenci kütlesini kucaklayıcı bir içerik taşımaktan uzaklaşıyor.

Bugün Türkiye'nin en "özgür" yerleri ünivresite binalarıdır. Üniversitelerdeki bugünkü görece ve büyük olasılıkla geçici özgürlük ortamının esas olarak ve kendi içindeki büyük öğrenci kütlesine kapalı, lokalize edilmiş bir serbestlikten çok şikayetçi görünmüyor.

Türkiye "ilerici" aydın hareketi düzenle barışmıştır. 1983-85'teki aydın çıkışları, burjuva muhalefet güçlerinin Eylül rejimi ile uzlaşmasından sonra inişe geçti, hızla ayrışmaya uğradı ve mücadele yolunu seçen küçük bir azınlık dışında aydınların önemli bir bölümü düzenle uzlaştı.

Türkiye'nin kırları da genel olarak durgundur.

Kürt hareketi sürekli bir yükseliş çizgisi izliyor ve önemli siyasal sonuçlara doğru ilerliyor. Ancak, Kürt hareketinin Türkiye sınıf hareketi üzerindeki etkileri dolaylıdır. İki hareketin bugünkü düzeyleri arasındaki oransızlık da karşılıklı etkileşim ve dayanışmanın olması gerektiği ölçüde gelişmesini frenliyor. Bu nedenle ve bu yazının konusunun farklılığı nedeniyle Kürt hareketinin Türkiye sınıf ve halk hareketi üstündeki etkilerini burada ele almıyorum.

Ana çizgilerini kısaca çizmeye çalıştığım koşullarda sol güçler ne yapıyor? Ayrıntılı bir sınıflandırmaya gitmeden iki uç ve yanlış çizgi üzerinde durmak gerekiyor.

Birincisi, yığın hareketinin bugünkü görece durgun durumunu mutlaklaştıran ve Türkiye'nin önümüzdeki kısa ve orta erimli nesnelliğinin barışçıl, dolayısıyla reformcu olduğu saptamasını yapanlardır. Uluslararası gelişmeler ve "yeni düşünce" de bu eğilime destek veriyor. Bunlar, özetle, tekelci düzenle bir sorunları olmadığını, tersine düzenin istikrar unsuru olmak istediklerini söylüyor, Kürt sorunundan toplu sözleşmelere kadar akla gelebilecek her konuda devleti yönetenlere "yardımcı" bir tutum sergiliyor; burjuvaziye güven vermek için geçmişlerinin "özeleştiri"sini veriyor; illegal yapılarını likide ediyor; dar çizilmiş yasal çerçeveye sığabilmek için kol ve kanatlarını kesiyor; ancak yine de burjuvaziden yasallık alamıyorlar. Tam bir teslimiyet ve tıkanıklık içindedirler. Güçleri oranında yığın hareketini pasifize ediyor; etkileri altındaki sınırlı sayıda insanın bilincini bulandırarak zarar veriyorlar. "Birlik" ve "en genişlik" adına kendilerini likide etmekle kalmıyor, likidatör çizgilerini tüm sola dayatmaya çalışıyorlar.

İkincisi, yığın hareketinden ve kendi konumlarından gelen zayıflıkları bireysel çıkışlarla aşmaya çalışan küçük burjuva devrimcileridir. Bunlar için "eylem", varlıklarını, etkinliklerini, ve devrimciliklerini kanıtlama yöntemidir. Toplumsal ve siyasal sorunları değil, kendi örgütlerinin dar ve kesimsel sorunlarını çözmeye çalışıyorlar. Bu nedenle, "ses getiren", sansasyonel bireysel eylemlere, tabanlarını diri tutacak, az kişiyle yapılan "korsan" eylemlere yöneliyorlar.

Sınıf savaşımında, ortamını ve zamanını doğru belirlemek koşulu ile her eylem türünün yeri vardır. sözgelişi, geniş halk yığınlarının gözünde işkencecileri teşhir eden, sınıfa, halka ve devrimcilere yöneltilen insanlık dışı uygulamaların yaptırımı mesajını veren eylemler du-

ruma göre olumlu etki yapabilir, halk yığınlarını uyarıcı işlev görebilir. Burada eleştirilen kamu vicdanında olumlu tepkiler yaratan bu tip eylemler değil, bir eylem türünün yerli yersiz kullanılarak bir çeşit spora dönüştürülmesi ve yozlaştırılmasıdır.

Yürütülen eylemlerin hangi siyasetlerin sürdürücüsü olduğu sorusu önemli bir sorudur. Belirleyici olan eylem türü değil, siyasal çizgidir. Herhangi bir eylemin, siyasal savaşımın hangi evresinde hangi işlevi gördüğüdür. Eleştirdiğimiz eylemlerde ise en dikkat çeken yön, bunların ne için, hangi siyasetlerin propagandası ve gerçekleşmesi için yapıldığının çoğu kez bizzat eylemi yapanlarca da bilinmemesi, en azından anlatılamamasıdır. Böyle bir eylem anlayışının, yığınların bilinç ve örgütlülük düzeyini ilerletemeyeceği, toplumsal bir taban bulamayacağı ve yığınların eyleme kaldırılmasına yardımcı olamayacağı kesindir.

Doğru bir savaşım ve eylem çizgisi geliştirebilmek için, reformcu ve maceracı, ikisi de kolaycı olan bu iki anlayışın da yadsınması gereklidir. Gereklidir, ancak yeterli olmuyor. Nesnel ortamın istediği doğru ve sosyalist siyasal hedeflere sıkı sıkıya bağlı bir eylem çizgisinin kendini olumlu alternatifi ile ortaya koyması bir ihtiyaç olarak dayatıyor.

Bugünün Türkiye'sinde propaganda görevleri öndedir. Dünya ve Türkiye devrim hareketinin dizi dizi teorik sorunları net yanıtlar istiyor. Bu görev hakkıyla yerine getirilmeden devrimci hareketin varolan tıkanıklığı aşma şansı yoktur. Ancak, varılan noktada devrimci propagandaya eylemlerin de eşlik etmesi gerekiyor.

Hareket noktalarından biri, işçi sınıfı ve emekçi halkın acil günlük sorunlarına olumlu alternatif çözümler gösteren bir eylem çizgisidir.

Düzeyli, sürekli ve yaygın sosyalizm propagandası ve bunun eylemlerle desteklenmesi temel anlayış olmalıdır. Yayınlar geliştirilmeli, burjuvazinin ideolojik bombardımanına karşı, daha sık periyodlu, daha büyük tirajlı, basın tekelini kıracak haber ve bilgi kaynaklarına sahip yayınlar çıkarılmalıdır. Yazılı propaganda araçlarının yanısıra işçi sınıfı ve emekçi halkın somut sorunları çevresinde, emekçi semtlerinde her türden toplantı, konser ve toplantılar örgütlenerek sözlü seslenme biçimlerine geçilmelidir.

İşçi sınıfı ve öğrencilerin tek tek eylemlerde dışa vurduğu istemlerin geliştirilmesi, ülke çapında genelleştirilmesi ve yeniden formüle edilerek yığınlara sunulması ve eylem konusu durumuna getirilmesi başvurulacak yollardan biridir. Eylemin kendisinin etkili bir propaganda yöntemi olduğu bilinmelidir.

Temel hak ve özgürlükler kavgası önemli bir eylem odağı olmaya devam ediyor. Tekelci polis devleti, sınırlı ve ipin ucunu elinde tuttuğu gevşetmeleri özgürlük ve hak diye yutturmaya, yığınları bu kadarla yetinmeye alıştırmak istiyor. Bugün, temel hak ve özgürlükler kavgasında temel yöntem, bu hakların yığınsal **kullanımı** yoluyla fiili kazanımlar yaratmaktır. Eylülcü yasaları işlemez duruma getirmenin en etkili yolu budur. Bugün herkesin kullanılabildiği hak ve özgürlüklerin çok önemli bir bölümü öncü ve yolaçıcı güçlerin bunları cesaretle kullanmalarıyla kazanılmıştır. Tabii bedeli ödenerek.. Şimdi, Eylül'ün budadığı tüm hak ve özgürlükleri kullanmanın zamanıdır.

Bir başka eylem odağı, devrimci gelenekleri yaşatma, genç kuşaklara taşıma ile ilgilidir.

1 Mayıs'tan 6 Mayıs'a, Tariş direnişinden Kızıldere'ye kadar onlarca devrimci günümüz var. Bunların yaşatılması, deneylerinin yeniden bilince çıkartılması, devrimci ölülerimize ortaklaşa sahip çıkılması ortak eylem konularıdır.

Bu kadar çok birlikten söz ediliyor. Gündemde olan devrimci eylemde birliktir. Masa başında sağlanacak birliklerin eylem yapmanın önkoşulu olduğu söyleniyor. Tersi doğrudur. Eylem, eylem birliğinin önkoşuludur. Eylemde birliğin sağlanabilmesi için eyleme çıkmak gerekiyor.

1 Mayıs geliyor. Türkiye'de 1 Mayıs'lar her zaman önemlidir. 1987 ve sonrası 1 Mayıs'ları ise Eylül'le ortadan kaldırılmak istenen bir kazanıma yeniden sahip çıkma kavgası özelliği taşıdığı ve işçi sınıfıyla burjuvazinin güçlerini sınadığı bir gün olduğu için daha da önemlidir.

1990 1 Mayıs'ı devrimci radikal güçlerin birlikte örgütledikleri bir eylem olmalıdır. Şimdiden hazırlanmak gerekiyor.

(*) Bu satırların yazıldığı sırada lastik işçilerinin grevi genişliyor, çimento ve tarım işkollarında 30 bini aşkın işçi grevlere hazırlanıyordu. Bunlar, 1990 ilkbaharına da hareketli girileceğinin habercileridir belki de...

"İnsana Saygı" Mitinginde

İŞÇİLER "SENDİKA AĞALARINA HAYIR" DEDİ

Nejdet Kanbir

Şehre ilk gelişim, sabahın 6.15'inde terminala varıyoruz. Kasvetli bir şehir Zonguldak. Çayocağını bulup bir çay alıyorum, garsona mitingi soruyorum 11'de diyor, öğlene kadar çalışacağını daha sonra katılacağını, babasının da kömür işçisi olduğunu söylüyor. Terminalden şehir merkezine yürürken kömür ve dayalı sanayi tesisleri görülüyor. Bantlar çalışıyor, gıcırtılı metalik sesler içinde, miting alanına yürümek için toplanılacak. İstasyona yürürken, yer yer mitinge çağrı duyuruları gözüküyor. Çevredeki konuşmalardan ve yöneltilen sorulardan birçok insanın şehre bu sabah geldiğini anlıyorum. Liman civarı dev ve siyahlar içindeki tesislerle kaplı.

Sabah çorbası içip şehri dolaşmaya devam ediyorum. Madenciler heykelinin üzerindeki yazı dikkat çekici ve ilginç, heykelse çok güzel. Yazı şöyle: "Zonguldak'ın derin toprakları altındaki serveti madeniye ne kadar değerli ise bizim nazarımızda Zonguldak da o kadar kıymetli bir vilayetimizdir. Atatürk." Aklımdan şu geçiyor; kazara bir gün madenlerin değeri azalır ya da biterse Zonguldak'ın açık arttırmayla satılması ya da kiralanması mümkün. Tam da kapitalist değer biçiş, değer eşittir madde, gerisi...

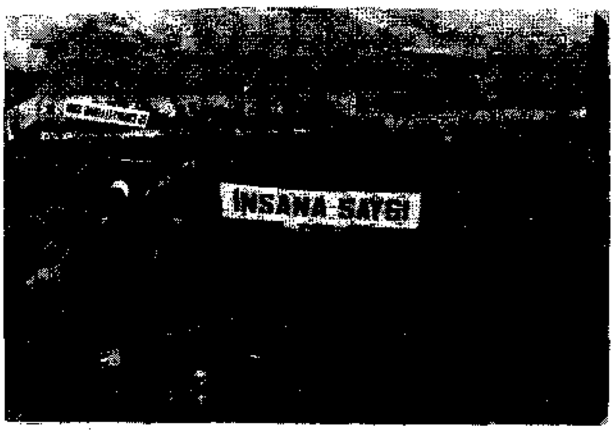
Saat 10'da istasyona giden yolda madencilerin dışındaki sendikaların destekçi işçileri pankartlarını açıp kortej oluşturuyorlar, hissedilir bir çoşku yaşanıyor. Yaklaşık 1500-2000 kadar, düzenli ve her tavırlarıyla bilinçli işçiler oldukları belli oluyor. Destekçiler kortejinin önünde İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi'nin peşinde Petrol-İş, Deri-İş, DSİM, Hava-İş, Tekstil-İş ve İşsizler Derneği'nin pankartları yer alıyor.

Kortej sürekli sloganlar atıyor, marşlar söylüyor, sevinçli bir hava var. Bildiriler dağıtılıyor, etrafta meraklı seyirciler oluşuyor, davul zurna eşliğinde halay çekiliyor ve çevik kuvvet kordonu yerini almış.

Saatler 10.15'i gösteriyor, korteje paralel üst geçitten ilk madenciler gelmeye başlıyor, destekçilerden sürekli alkışlar ve sloganlarla karşılanan topluluk gittikçe çoğalıyor, saat 11'e doğru yürüyüşe yavaş yavaş başlanıyor. Sürekli sloganlar atılıyor, çoşkulu işçilerin attıkları sloganlar çok çeşitlilik gösteriyor, ancak tüm işçilerin hep bir ağızdan attıkları şunlar oluyor: "Şevket İstifa, Çankaya İstifa, Hükümet İstifa, Katil İktidar, Zam-Zulüm-Zindan İşte İktidar."

En coşkulu ve biri diğerini izleyen sloganlarsa şun-

lar: "Üreten Biziz yöneten Biz Olacağız, Yaşasın Özgürlük-Yaşasın Sosyalizm, Özgürlük İşçilerle Gelecek, İşçiler Birleşin-İktidara Yerleşin, İşçiler Elele Genel Greve."

Saat 12 gibi alana varılıyor, alan çok kötü üçgen bir yol kavşağı, kürsüdeki sendikacı halkı mitinge çağırıyor, kortejin alana girmek üzere olduğunu ve ".... Yüz karası değil kömür karası, Böyle kazanılır ekmek parası" dizelerini haykırıyor. Mitinge katılanlar 20 bin kişiye yakın, etrafta seyirci olanlar "Halkımız saflara" sloganının sürekli tekrarlanmasına karşın seyirci kalmaya devam ediyor ve sayıları 20 bin civarında.

Katılım küçümsenebilir ancak yanıltıcı olur. Şöyleki; Zonguldak'ta 50 binin üzerinde maden işçisi var ancak mitinge hiçbir sağ sendika şubesi katılmadığı gibi hiçbir iş yerinde katılıma izin verilmemiş, artı mitingden beklenen nitelik var. İki genç işçi şöyle diyorlar: "80 sonrasının genç işçisi sosyalisttir, biz öyleyiz." Tavırları da öyle.

Çeltek şehitlerinin anısına saygı duruşu anonsu başkasına saygı ile başlayınca yuh sesleri yükseliyor, ardından 1 Mayıs marşı, kürsüdekinin tüm çabasına ve tek başına başka birşey seslendirmesine karşın, söyleniyor ve her tanıtılan sendikacı yuhlanıp, "Kahrolsun Sendika Ağaları" sloganı ile protesto ediliyor.

Konuşmalar başladıktan biraz sonra meydandan ayrılıp çarşıya açılıyorum, birçok esnafla konuşuyorum, işçileri haklı bulduklarını söylüyorlar, katılmayışlarını ise sessiz kalarak cevaplıyorlar. Pastahanede iki ayrı masaya davetsiz misafir oluyorum. Gençler destekliyoruz diyorlar, işsiz ve öğrenciler, uğramışlar ancak birisi; "Ne olacak ki, adam oturmuş Çankaya'ya meclise oturmuşlar indirebilir misin böyle, ama yine de iyi, bizim burada ilk kez böylesi oluyor" diyor. Şurdan burdan konuşuyoruz. Gençlerden şunları da duyuyorum; "Bizim burda polisi kimse sevmez."

Cadde çok hareketli, yaşam mitingden pek etkilenmemiş seyirci kitlesi sürekli değişen insanlardan oluşuyor, kimi geliyor biraz takılıp gidiyor ve işçilerin içine katılmıyorlar, sloganlarına da.

Son konuşmacı Harb-İş Genel Başkanı Kenan Durukan, sürekli yuhlanıyor, sloganlarla, özellikle de " Kahrolsun sendika ağaları, işte sendika ağası" sloganlarıyla protesto ediliyor, konuşturulmuyor.

Durukan, sakin olmaya, konuşmayı sürdürmeye çalışıyor, işçilerden biri "Bırakması gerekir, aptal rezil oldu halen konuşuyor" bir diğeri "Bu adamlar ilk kez bazı radikal laflar edebiliyorlar, ancak yutturamıyorlar, yine de bunlara dahi bir şeyler söyletebilmişsek bu gücümüzü ve onların korkularını gösterir" diyor, haklı da.

"Sendika Ağası" Durukan sözlerini tamamlamak istediğini söylüyor, tam bu esnada topluluğun en arkasında bir binanın balkonuna çıkan bir işçinin sesi duyulunca kitle tümüyle işçiye dönüyor ve Durukan arkada kalıyor. İşçiler hep bir ağızdan ant içip alkış tutuyorlar, Durukan 30 yılı aşkın başkanlığına da (ağalığına) anasından doğduğuna da pişman kürsüyü terk ederken, bir başkası toplantının bittiğini anons ediyor.

Topluluk yavaş yavaş; "ağalara" ders vermenin, birlik ve dayanışmanın, haklılığını haykırmış olmanın, dahası geleceğe umudun gözlerde yarattığı parıltıyla birbirine gülümseyip tebrik ederek dağılıyor.

Duyumsuyorum;
"Kurtardığımızda gece karanlığından
Şafağı gören gözlerimiz,
Coşan yüreğin sevinciyle parlayacak.
Ve artık,
"Umutla yaşar" sözüne nisbet
Sosyalist yaşadıkça"insanlaşacak" insanlık.

İŞÇİ SINIFI ve MÜCADELE GELENEĞİ

Faysal Dağlı

Tanzimatla birlikte, Türkiyede gelişen sermaye birikimi ve burjuvazinin güçlenmesi, bu konumunu cumhuriyetle pekiştirmesi, parelelinde, işçi sınıfının da gelişimine yolaçtı. Türkiye'de burjuvazi ile işçi sınıfının, toplumsal kutupların zıt uçları durumuna gelmelerinden sonra, bu sınıflar arasında savaşı ve didişmeyi de birlikte getirmiştir.

Türkiye'de her zaman bir demokrasi sorununun olması, özelde, buna yönelen toplumsal muhalefetin doğuşuna yol açmıştır. Ve işçi sınıfı mücadelesi bu demokrasi talepleri arasında reformize edilmiş ve gerçek rotasından sapmıştır. Sınıf savaşımının literatüründe, işçilerin demokrasicilik ile oyalanmayıp, kendi düzenlerini talep etme durumunda olmaları gerektiği bilinen bir olgudur. Ancak Türkiye'de durumlar tersine bir seyir çizgisi izlemiş ve her dönemde en basit demokratik, insanca yaşama haklarını talep etmenin ötesine geçilmemiş, bunun biraz zorlanması da sıkıyönetimlere, darbelere yolaçmıştır.

Daha da ötesinde darbelerden cuntalardan sonraki durumlarda da dünyadaki genel gidişin tersine yönelinmiş, muhalefet, direnmesi gerekirken teslim olmuş ve zaten devrimci bir gelenek ve örgütlülükten yoksun işçi sınıfı mücadelesi tekrar silbaştan gerilere atılmıştır.

Burada düşünülmesi gereken birkaç önemli nokta var; herşeyden önce, demokrasi herkesin ve işçilerin de sorunudur. Ancak demokrasi (burjuva demokrasisi) ile işçi sınıfının sorunlarının bitmeyeceği gerçeği var. Ve sosyalistler demokrasicilik oyunlarına karşı konumunu belirginleştirmeli ve netleştirmeli. İşçi örgütlenmeleri özgün olmalı ve insan hakları, demokrasi dernekleri ile arasında bir fark olmalı. Bu fark, işçi sınıfı mücadelesinin nihai farklılığı ve örgütlenmesidir.

İşçi sınıfı mücadelesinin ideolojik-politik hattı, bu demokrasicilik içinde yitirilmemeli ve mücadelenin saptırılmasına izin verilmemeli. Bunlar büyük ve tarihsel hatalardır, ki bu hataları, ülkemizde radikal-devrimci geçinen örgütler hâlâ yapmaktadır. Ve, "işkencelere son, tutsaklara özgürlük, demokratik kitle örgütlenmeleri hakkı, öğrenci talepleri" bu radikal-devrimcilerin hedefi haline gelmiştir. Herşeyden önce bilinmesi gerekir ki, bu durumlar ve bu durumların düzeltilmesi devrimci talepler olamaz, aksi halde safdillik ve küçük burjuvalık olur. Bunlar devrimcilerin faşizmi kitlelere teşhir edebileceği, gerçek yüzünü gösterebileceği küçük kozlar olabilir. Varlık gerekçesini bu taleplere dayandırmak, İHD, TAYAD gibi ancak demokratik kuruluşların işlevi olabilir. Burjuvazi demokrasi kozunu kullanıp bu durumlar büyük ölçüde kalkınca bu devrimci-radikal örgütler de balon gibi söner ve devrimciliklerine kimseyi inandıramazlar.

Kısaca devrimciler ne talep ettiklerini net bir biçimde belirlemeliler ve burjuvaziye yalvarır duruma düşmemeliler. Devrimciler ancak ve ancak devrimi hedefleyebilirler. Zaten devrimde bahsedilen bu durumlar bir daha yaşanmamak üzere tarihin çöplüklerine atılacaktır. Ve işçi, sınıfı, mücadelesini bu bazda değerlendirip dostunu, düşmanını belirlemeli kendi adına kimseye ahkam kesme fırsatı tanımamalı, fırsat vermemeli. Bu da ancak kendi özgücüne dayanan kendi öz kadrolarınca oluşturulmuş bir proletarya partisiyle mümkündür.

Sendikal mücadele de ancak bu bağlamda ele alınıp, işçi sınıfının yasal örgütlülüğünü, kazanılmış haklarını koruma durumunda değerlendirilmelidir. "Sendikalaşma-güçlenme" masallarına aldanılmamalı ve bu tuzağa düşülmemelidir. Aylık mutfak masrafı 400 bin TL. olan bir ülkede 4 kişilik bir işçi ailesi tüm yaşamı için 200-300 bin TL. arası ücret alabiliyorsa demokrasi talepleri gibi oyunlara gelinmemeli ve nihai amaç yolunda ayakbağı olabilecek bu reformist, devrimci özü olmayan edebiyatlara kanmamalıdırlar. Unutulmamalıdır ki, Türkiye'de yaşanmış 15-16 Haziran deneyimi ne sendikaların ne de yukarıda sözü edilen devrimcilerin eseridir. Her zaman ve mekanda yiğit, uzlaşmaz, devrimci direnişler işİçlerin özgücünden doğmuş ve onların kararlılığıyla ortaya konmuştur. Ve adı devrimci olan sendikalar her cuntadan sonra, nihayet teslim olmuş, yakayı ucuza kurtarma düşüncesiyle gerçek yüzlerini göstermişlerdir.

İşçi sınıfı, hep adına konuşulan, bulunmadığı ortamda adına karar verilen, istenince istenilen tarafa çekilen, sürü mantığıyla kendisine bakanları teşhir etmeli, onları tanımalı, onlara kendi adına ahkam kesme fırsatı yaratmamalıdır. Bu da geçmişin sağlıklı değerlendirilip, ders çıkartılmasıyla mümkündür.

Ya hep, ya hiç.

Tarih, insanların, sınıfların mücadelesidir, işçiler nerede ve nasıl olmaları gerekiyorsa orada olmalılar.

Olmaları gereken yer de, devrim saflarıdır.

Devrim, sınıflı toplumlarda sınıf tahakkümüne son vermektir.

Devrim kendi düzenini kurmaktır.

Ve devrim savaşımdır.

Ve sınıf savaşımının teorisi sosyalizm, pratiği ise eylemdir.

Ve sosyalizm etrafında köpekbalıklarının barındığı kaledir.

1979'da İran'da yönetimin değişmesini izleyen günlerde ABD elçiliğinin kuşatılması ve sonra da işgal edilmesiyle birlikte çok sayıda Amerikan gizli belgesi yeni yönetimin eline geçti. İran daha sonra bu belgelerden bir bölümünü seçerek açıkladı. Bunlar arasında Kürtler ile ilgili olanlar da vardı. Bir Amerikan gizli belgesi de Sovyetler Birliği'nin Kürtlere ilişkin politikaları hakkındaki ABD görüşlerini içeriyordu. Toplumsal Kurtuluş bu belgeyi ve ekleri olan telgraflarla birlikte Türkçeleştirerek yayımlıyor. Çeviri sırasında belgedeki belli maddi hatalara, bu arada tarih yanılmalarına, dokunulmadı. Belge İran'daki yönetim değişikliğinden hemen sonra, yeni yönetim konusunda belli bir tavır belirlenmeden hazırlanmış bir belgedir.

KÜRTLER VE MOSKOVA

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
İSTİHBARAT VE ARAŞTIRMA DAİRESİ

Gizli, Mayıs 14, 1979

ÖZET

Yakın zamanlarda İran'da ortaya çıkan karışıklıklar dikkatleri yeniden Kürtlere ve Sovyetler'in onlara sağlayacağı desteğe çekmiştir. Tarihi olarak büyük Kürt azınlığı bulunan beş ülkenin (Suriye, Türkiye, Irak, İran ve SSCB) herhangi birinde siyasi havanın değişmesi Kürt hareketlerinin odak noktasında değişikliklere neden olmaktadır. Aralarındaki aşiret ve ideoloji farklılıklarına ve bölünmelere karşın, ülkelerden birindeki bir gelişme tüm Kürtleri etkilemektedir.

Şahın iktidardan düşüşü İran'da ve Körfez ülkelerinde siyasi ve askeri dengeleri etkilemiş ve İran Kürtlerinin daha geniş ulusal haklar için besledikleri umutlarını canlandırmıştır. Komşu ülkeler şimdi İran'daki huzursuzluğun kendi topraklarına taşması olasılığından dolayı endişelidirler. Aynı zamanda Sovyetler'in Kürt politikalarından da kuşku duymaktadırlar.

Sovyetler'in eskiden Kürtlere bazı zamanlarda yardım verdikleri bilinmektedir ama şu anda o yönde bir faaliyet içinde olduklarının bir işareti görülmemektedir. Hatta, Moskova şu sıralarda görülmekte olan Kürt kıpırdanmalarından uzak durmak için elinden geleni yapmaktadır. Zaten Sovyetler'in 1970'lerdeki politikaları bölge ülkeleri ile olan ilişkilerini her zaman Kürtlerin istek ve çıkarlarının üstünde tutmak yönünde olmuştur.

GİRİŞ

İran'daki son karışıklıklar dikkatleri yeniden Kürtlere çevirmiş ve Sovyetler'in Kürt ayrılıkçı hareketlerine verebileceği desteğe ilişkin soruları gündeme getirmiştir. Yaklaşık olarak 10-15 milyon Kürt Türkiye, Irak, İran, Suriye ve SSCB sınırlarındaki dağlık bölgede yaşamaktadır. Yaklaşık 5 milyonluk en büyük bölümü Türkiye'de 100 binlik en küçük bölümü de Sovyet Ermenistanı'nda yerleşmiştir. Yakıcı biçimde bağımsız ruhlu bu aşiret insanlarının çoğunluğu Kürdistan (haritaya bakın) denilen topraklarda çalılıklarla kaplı tepeler arasına serpiştirilmiş küçük köylerde yaşarlar. Fakat özellikle Irak ve Türkiye'de sayıları gittikçe artan çoğu Kürt kentlerdeki göreli rahat yaşam koşulları nedeniyle göç etmekte ve kentsel işgücüne katılmaktadır. Irak'ta pekçoğu hükümet tarafından kurulmuş köylerde iskân edilerek geleneksel olarak silah kaçakçılığı eşkiyalık ve kaçakçılık biçiminde ortaya çıkan faaliyetlerinin ordu tarafından daha yakından denetlenmesi sağlanmıştır.

Büyük Kürt azınlıkların yaşadığı ülkelerden herhangi birinde siyasi havanın değişmesi tarihi olarak o bölgede Kürt faaliyetlerinin odak noktasının değişmesine neden olmuştur. Böylece aralarındaki aşiret ve ideoloji farklılıklarına ve bölünmelere karşın, ülkelerden birindeki bir gelişme tüm Kürtleri etkilemektedir. 1920'lerde ve 30'larda Türkiye'deki Kürtler Atatürk'ün laiklik ve merkeziyetçi politikalarına karşı ve kendi kaderlerini tayin hakkı talepleri ile 1920 Sevr Antlaşması ile vaadedilen devleti kurabilmek için ayaklandılar. Bu tarihten sonra Irak daha yoğun faaliyetlerinin alanı haline geldi.

1930'larda ve 40'larda etkili Barzani aşireti Irak Hükümeti'ne karşı ayaklandı. Bağdat, İngiliz desteği ile bunu bastırdı. 1943'te Molla Mustafa Barzani İran'a kaçtı ve Kürtler Kürdistan vilayetinde 1945 yılında bir Kürt Halk Cumhuriyeti ilan ettiler. Cumhuriyetin 1946 yılında çöküşünün peşinden Barzani SSCB'ye sığındı.

Irak Kürtleri 1958 yılında Irak'ta monarşinin yıkılmasına kadar sakin kaldılar; bu tarihte özyönetim rüyaları yeniden canlandı. General Abdülkerim Kasım başkanlığındaki yeni hükümet SSCB yardımı alıyordu ve Barzani aşiretini bağışladı ve Molla Mustafa Barzani'nin geri dönmesine izin verdi. Bu barış kısa ömürlüydü ve 1961'de Barzani halkı ile yeniden dağa çıktı. Barzani yönetimindeki Irak Kürtleri büyük çapta tecrit edilmişlerdi ve sadece sınırlı İran yardımından yararlanıyorlardı. Buna ek olarak, kendi aralarında da bölünmüşlerdi; Barzani kuzeydeki dağ aşiretlerine hükmederken Celal Talebani etkisindeki daha çok kentsel tabanlı Kürdistan Demokrat Partisi (DPK) daha güneyde yoğunlaşmaktaydı. Öte yandan Kasım Hükümeti ise kendi iç sorunları ile uğraşmaktan dikkatini azınlıklarına yeterince yöneltemiyordu.

Kasım'ın Kürtlerle başedememesi 1963'teki devrilişinin nedenleri arasındadır. Yeni Baas Hükümeti Kürtlere daha geniş otonomi vaadetti ve Kürtlerin Kürt devlet başkanı yardımcısı, Kürt genel kurmay başkan yardımcı-

CONFIDENTIAL 8 POL 13-

DEPARTMENT OF STATE
TELEGRAM

BUREAU OF INTELLIGENCE AND RESEARCH

SECRET
Classification

STATE 66705
25 MAR 75 0915

(U
focused
raised
cause.
climate
Turkey,
Kurdish
of Kurd

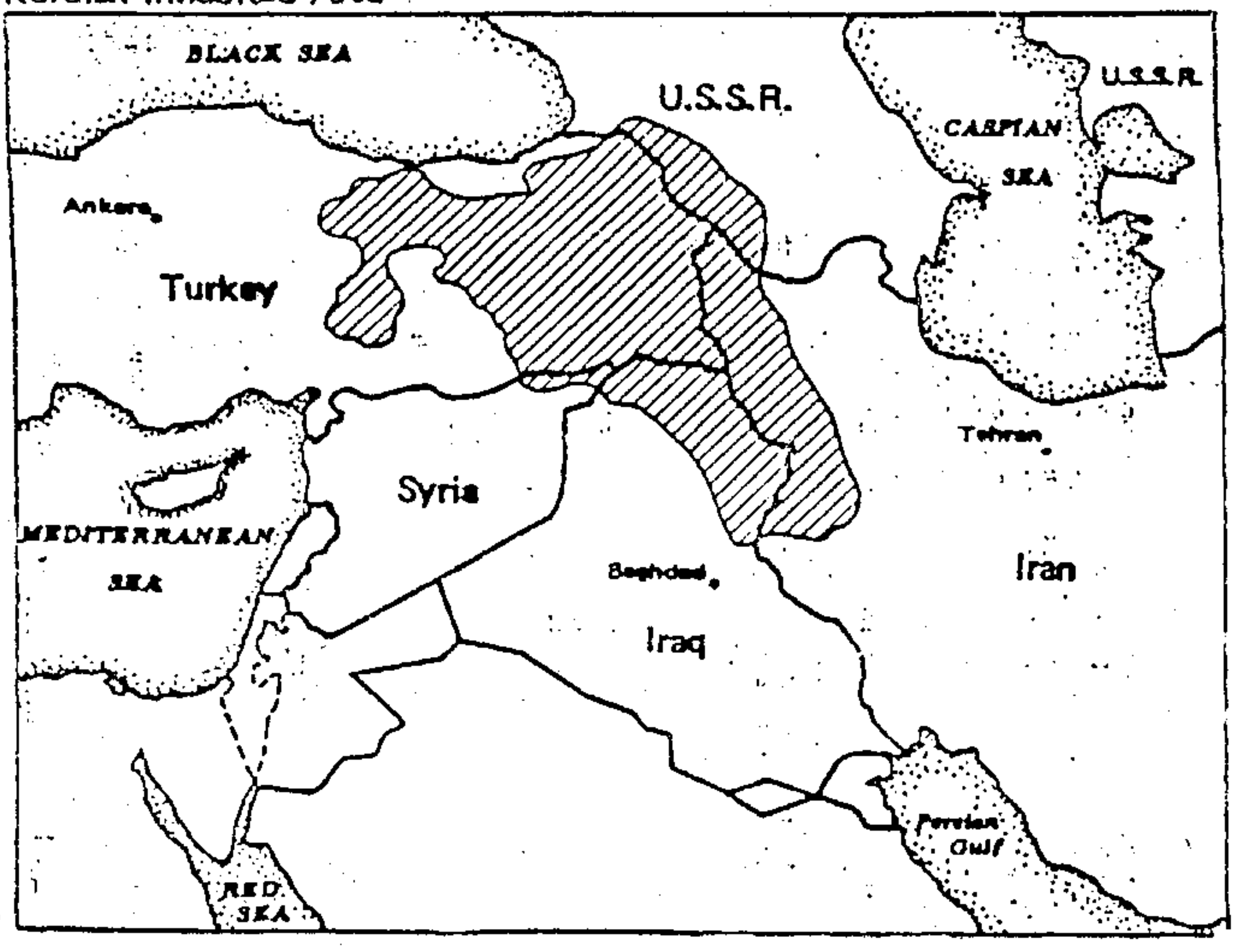
ACTION POL-3

ZNY SSSSS ZZH
O P 250024Z MAR 75
FM SECSTATE WASHDC

sı ve bakanların üçte birinin Kürt olmasının anayasa hükmü olması yönündeki taleplerini kabul edebileceğinin işaretlerini bile verdi. Fakat Bağdat, Suriye ve Mısır ile ya da biriyle bir biçimde birleşme konusunda konuşmaya başlayınca Arap bir çoğunluk tarafından yutulabilecekleri korkusu ile taleplerini arttırdılar. 1963 ortasında Irak kuvvetleri Kürt mevzilerine saldırdılar. Barzani ve taraftarları bir kez daha Irak'ın iç sorunları nedeniyle kurtuldular; 1963 güzünde Baas Hükümeti devrildi ve Arif kardeşler yönetiminde bir koalisyon hükümeti ile değiştirildi.

Arifler de Kürtlerle barış yapmak istediler ama panarab eğilimleri bunu engelledi. 18 aylık bir ateşkesten sonra hükümet yeniden Kürtlere saldırdı. Hengamede Barzani DPK'yi ortadan kaldırdı ve hasımlarına liderliğini kabul ettirdi. Aynı zamanda Irak komünistlerine ve artık iktidardan uzaklaştırılmış olan ve Kürtleri tatmin etmek konusunda daha istekli olan Baasçılara kur yapmaktan geri durmadı. DPK'nin dağıtılması muhtemelen Kürt askeri etkisini zayıflattı ve 1965 yazı ve kışı boyunca merkezi hükümet Kürtleri yeniden kuzeydeki dağlık mevzilerine geri püskürttü. 1966 baharında saldırı zayıf-

Kurdish-Inhabited Area

layarak sona erdi ve iki taraf da ateşkesi kabul ettiler. Arif Hükümeti Barzani'ye hemen kabul ettiği bazı tavizler sundu. İzleyen iki yıl boyunca ateşkes sürdü.

1968'de Arif devrildi ve Baasçılar yeniden iktidara geçtiler. Celal Talebani'ye hoş görünerek Kürtleri bölmeyi denediler; bu planın başarısızlığı üzerine yeni bir saldırı başlattılar. Fakat bu da iç düzensizlikler ve Kürtlere İran yardımı nedeniyle başarısızlığa uğradı. 1970'te merkezi hükümet 15 maddelik bir plan ileri sürerek dört yıl içinde uygulamaya konmak üzere Irak'ın kuzeyinde aşiretlere otonomi teklif etti. 1970'ten 75'e kadar Baasçılar ülkede ve kırsal alanda iktidarlarını pekiştirmekle kalmadılar İran ile de ilişkileri yeniden başlattılar. 15 maddelik planın uygulamaya konulma günü yaklaşırken Bağdat, planı inkâr etti.

Bunun üzerine Kürtler yeniden silaha sarıldılar fakat bu artık son olacaktı. 1975'te Irak ve İran anlaştılar. Şah sınırı kapattı, desteği kesti ve böylece Kürtler için silah ve sığınma olanaklarını ortadan kaldırdı. Bu olanakların ortadan kalkması ile Irak, Kürt bölgelerini kontrolü altına almayı becerdi. 1979 başında, 30 yıldır Kürtler için bir umut kaynağı olan Barzani Washington'da sürgünde öldü.

YENİ FIRSATLAR

Şahın iktidardan düşüşü İran'da ve Körfez ülkelerinde siyasi ve askeri dengeleri etkilemiş ve İran Kürtlerinin daha geniş ulusal haklar, hatta ulusal bağımsızlık için besledikleri umutlarını canlandırmıştır. Bunalım bü-

TELGRAFLAR

Okunamayan adlar başharfleri dışında boş bırakılmıştır.

1

GİZLİ
Elçi
POL-Donald R.T......

Aralık 19, 1970

İsrail Heyeti Başkanı Bay Meir E.... ile 21 Aralık'taki toplantınız

İsrail Heyeti başkanı Bay Meir E... 21 Aralık sabah saat 11'de sizi ziyaret edecek. Kısa biyografik not ektedir. Bay E...'nin memurlarından sorarak öğrendiğimiz kadarıyla ziyaretin amacı "bayram ile ilişkilidir" ve bir iyi niyet ziyaretidir; fakat durum elverirse aşağıdaki konuları gündeme getirebilirsiniz.

(1) İran-Arap ilişkilerinde açıkça görülen ..... konusunda İsrail'in değerlendirmesi, örneğin İran- ..... ilişkilerinin bozulması, İran-Lübnan ilişkilerinin bozulmasına ilişkin dedikodular, İran-Mısır ilişkileri konusunda serzeniş.

(2) Kürt sorununa ilişkin İsrail değerlendirmesi. Barzani ve Bağdat arasındaki ilişkilerin kötüleşmekte olduğuna ilişkin emareler vardır; yine de iki taraf da çatışmanın yeniden başlamasını istememektedir. İsrail'in Kürt sorununa müdahalesinin uzun tarihi ve Barzani'yi desteklemeleri nedeniyle Bay E.....'nin mevcut durumu değerlendirmesini ve ne kadar sürmesini beklediğini öğrenmek ilginç olabilir.

(3) Ürdün'deki Irak birlikleri. Bağdat'taki İran maslahatgüzarından duyduğumuza göre Ürdün'deki Irak birlikleri, taktik nedenlerle Ürdün'de Irak sınırına çok yakın noktalara çekilmiştir. İsrailliler bu konuda bilgi sahibi midirler?

Ekler: E..... Biyografik notu
POL: C..... Caskill: p...

Grup 3
Gizlilik durumu 12 yıllık aralıklarla değerlendirilir,
gizliliğin kaldırılması otomatik değildir.

Türkiye'nin İran Kürtlerine havadan Sovyet silah yardımı yapıldığına ilişkin basınında çıkan iddialarına karşın Sovyetler'in herhangi bir yerde bir Kürt hareketine yardım etmekte olduklarının kanıtı yoktur

yüdükçe otonomi talepleri için daha aktif ve gürültücü olmuşlardır. Hatırı sayılır miktarda silah ve cephane ellerine geçmiş, ordu ve güvenlik güçleri Kürt alanlarda hemen tamamıyla hareketsiz kalmıştır. Kürtler Mart ve Nisan aylarında merkezi güçlerle giriştikleri çatışmalar yoluyla Tahran'daki merkezi hükümetin İran Kürtleri üzerinde herhangi bir otorite kurma gücünde olmadığını ve muhtemelen kendilerine taviz vermeyi düşünmeleri gerekeceğini gösterdiler.

Bununla birlikte, şu ana kadar Kürtler bağımsızlık yerine sadece daha geniş kültürel otonomi ve günlük yaşamlarında söz hakkı sahibi olmakla yetineceklerini ileri sürmektedir. Fakat aynı zamanda, siyasi iktidarın taleplerini görmezlikten gelmeleri halinde daha yaygın bir gerilla faaliyetine hazırlık için silah ve cephane biriktiriyor da olabilirler. Buna karşın önlerindeki en büyük engel sayılan etkili bir lidere sahip olmamalarıdır.

İran'daki olaylardan dolayı hem Türk hem de Irak hükümetleri ülkelerinde Kürt hareketlerin yeniden canlanmasından endişe etmektedirler. Bazı Türkler; ülkelerindeki Kürtlerin Sovyetler tarafından desteklendiklerini ve silahlandırıldıklarını ileri sürmekte ve Bağımsız Kürdistan Devletini kurma amacıyla İran'daki yoldaşlarına katılmanın yollarını aradıklarını düşünmektedir. Bununla birlikte Türkiye'deki Kürtler tek tük maceralar dışında, Irak'taki Barzani'nin daha geniş otonomi dönemlerinde bile onun hareketine katılmamışlardır. Resmi Irak görüşü Kürt sorununun geçmişte kalmış olduğu ve Bağdat'ın iskân ve bazı ekonomik tavizler verme politikaları aracılığıyla durumu yatıştırmış oldukları biçimindedir. Bağdat'taki ABD Elçiliği, Iraklıların sorunu görmezlikten gelerek yokedeceklerini umduklarına inanmaktadır. Yakın zamanlarda Bağdat İran sınırını kapatmak ve olayları yakından izlemek amacıyla Kürt bölgelerine yeni birlikler sevketmiştir.

SOVYET UNSURU

Sovyet-Kürt ilişkileri zayıf olmakla birlikte oldukça eskidir. Moskova Kürtlerle ilk ilişkiyi muhtemelen 1920'lerde kurdu. Fakat bu dönemde SSCB daha çok Türkiye ve İran ile ilişkilerini sürdürebilmek için ve bölgedeki İngiliz etkisini azaltmak için uğraşmakta olduğundan gerekli ağırlığı vermediği için fazla bir sonuç elde edilmedi. İkinci Dünya Savaşı sırasında, Sovyetler İran'daki Alman faaliyetlerini sınırlandırmak, karşılıklı yardım kanallarını açık tutmak ve İngiliz etkisini azaltmak için bu ülkenin bir bölümünü işgal ettiler. 1945 Aralığı'nda Sovyetler bağımsız Kürt Halk Cumhuriyeti'nin kurulması için desteklerini ilan edip 1943'teki Tahran Konferansı'nda kabul ettikleri bu ülkeden geri çekilmek yolundaki sözlerinden caydılar. Fakat İngiltere'nin ve ABD'nin baskıları üzerine bu ısrarlarından vazgeçtiler ve Kürt Cumhuriyeti de çöktü.

1958'de Irak'ta monarşinin devrilmesi ile Moskova,

TELGRAFLAR

Okunamayan adlar başharfleri dışında boş bırakılmıştır.

2

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
TELGRAF
GİZLİ

DIŞİŞLERİ
25 Mart 1975

Tahran'da ABD Elçiliği'ne acil
Bağdat'ta ABD Elçiliği'ne bilgi için öncelikle
GİZLİ
KODLAR
Konu: Kürt Mülteciler

1. Burada Hoagland'ın makalesi ve başka yayınlarda aksettirildiği biçimiyle Irak'taki Kürtlerin 1 Nisan'a kadar sınırdışı edilmeleri ve Barzani'nin Hoagland aracılığıyla bu tarihin uzatılması konusunda ABD müdahalesi istemesi hem basında hem de Kongre'de Kürtlerin çaresizliği konusunda ilgi uyandırdı. Irak Hükümeti'nin Barzani'nin önerisi doğrultusunda tarihin 1 Mayıs'a kaydırılmasına yatkın olduğu gibi İran'ın sınırı kapatmak için bu tarihi bekleyip beklemeyeceği konusundaki değerlendirmenizi rica ediyoruz.

2. Tedbir olarak acil bir biçimde gerektiği takdirde Kürtlere insancıl yardım olanaklarını araştırıyoruz. Kissinger.

Tarih eğer Kürtlere bir şey öğrettiyse, o da şudur: Başkalarının en kolay vazgeçtiği Kürt çıkarlarının savunulmasıdır

muhtemelen SSCB'deki uzun sürgününü takiben Irak'a döndüğü zaman önemli bir olanak oluşturacağını düşünerek, Barzani'nin Irak'a geri dönmesi için bastırdı. Başlangıçta, herhalde Sovyetler'in tavsiyesiyle, Barzani Irak komünistleri ile bir ittifak içine girdi. Fakat 1959'un ortasında bu ittifakın ömrü sona erdi ve Barzani Kürt hareketinde komünizme bulaşmış tüm unsurları elimine etti. Kasım Hükameti 1961'de Kürtleri dağıtmak için operasyonlarına başladığı zaman Sovyetler yardım etmek için kıllarını bile kıpırdatmadılar. Moskova Kasım ile olan ilişkilerinden ve Irak devriminin aldığı biçimden memnunsuzluk duymakla birlikte Bağdat'la olan ilişkileri Kürtlerle olan bağlarından daha ağır basmaktaydı.

Moskova'nın olaylardan uzak kalma çabaları Kasım'ın düşüşünden sonra gittikçe zorlaştı. Yeni Baas rejimi hararetli bir komünizm düşmanıydı. 1963'te merkezi hükümet ile Kürtler arasında çatışmalar başladığı zaman açık bir biçimde Kürtlerin yanında yer aldı. Sovyet ısrarları ile Moğolistan Kürt sorununu Birleşmiş Milletler gündemine soktu ve **Pravda** 6 Mayıs 1963 tarihli nüshasında "Kürtlerin otonomi mücadelesine" desteğini ilan edip Iraklıları zalimlikle suçladı. Daha sonra Temmuz sayısında **Red Star** Bağdat Hükümeti'ni Kürtlere karşı jenosid uygulamakla suçladı. Yine de Sovyet desteği lafta kaldı, sadece Bağdat'ın büyük miktarda Sovyet silahları ile beslenmesi sona ermiş oldu.

Baasçıların 1963'te devrilmeleri ile Sovyet tutumu yeniden değişti. Kürt davası için propaganda desteği kısmen yavaşladı. Ayrıca, Moskova Arif Hükümeti'ni hatırı sayılır bir ölçüde silahlandırmaya başladı. Beş yıllık Arif yönetimi boyunca Moskova santim santim Bağdat'a yaklaşırken Kürtlere gittikçe daha az kulak asar oldu.

1968'de Baasçıların iktidara dönmeleri ile Moskova'nın Bağdat ile olan pratik işbirliği gelişmesini sürdürdü. Bu durum özellikle de yeni oluşturulan Birleşik Cephe'nin Irak komünistlerini de içermesine dayanıyordu. Kürt sorununun devletlerarası ilişkileri zedelememesine özen gösteriliyordu. **Pravda**'nın 3 Ekim 1968 tarihli nüshasında Kürtlerin daha geniş otonomi için mücadeleleri "haklı" olarak nitelenmesine ve izleyen baharda da Irak'a verilen silahların Kürtlere karşı kullanılmaması gerektiğini belirtmesine karşın, 1972'de Sovyet-Irak Dostluk Antlaşması'nın imzalanması ile Kürtlere Sovyet desteği yavaş yavaş kayboldu. Barzani gittikçe Şah'a daha fazla dayanmaya başladı. 1975'e gelindiğinde Moskova Irak'taki Kürtlere yardım konusunda artık hiçbir şey yapmamaktaydı.

Gerçekten de SSCB açısından Kürt sorunu Şah'ın devrilmesine kadar tümüyle unutulmuştu. Bu olaydan sonra, içlerinde Celal Talebani de olmak üzere Sovyet-

TELGRAFLAR

Okunamayan adlar başharfleri dışında boş bırakılmıştır.

3

GİZLİ

Londra Elçiliği'nden
Washington'da Dışişleri'ne
Cezayir Elçiliği'ne
Beyrut Elçiliği'ne
Tahran Elçiliği'ne
Tel Aviv Elçiliği'ne

GİZLİ

LONDRA
26 Nisan 1975

Beyrut metni Bağdat'a geçsin
Konu: Irak'ın İran'a mali ödemesi konusunda bilgi

1. Geçen haftaki ABD-İngiltere görüşmelerinde, Körfez gündeme gelince İngilizler Cezayir Antlaşması uyarınca Irak'ın İran'a 300 milyon dolar ödeyeceğine ilişkin bir istihbarat raporundan söz ettiler. Bu, İran'daki Kürt mültecilerin masraflarını karşılamak biçiminde açıklanmıştı. Bilgi kaynaklarından gelebilecek ilgili her türlü bilgi ile ilgilenmekteyiz.
2. Bakanlığa: Görüşmelerin tutanaklarının taslağı Müsteşar yardımcısına kabulü ve dağıtması için diplomatik kurye ile gönderilmiştir.

Richardson

ler'le ilişkisi olan çoğu Kürt lider İran'a döndü. Ayrıca, Sovyetler tarafından tanınan İran'ın komünist partisi, Tudeh yapısı bakımından ağırlıklı olarak Kürttür ve kuvvet odaklarından biri de İran Kürdistanı'dır.

Türkiye'nin İran Kürtlerine havadan Sovyet silah yardımı yapıldığına ilişkin basınında çıkan iddialarına karşın, şu anda Sovyetler'in herhangi bir yerde bir Kürt hareketine yardım etmekte olduklarının kanıtı yoktur. National Voice of Iran ve Türkiye'ye yönelik yayın yapan Bizim Radyo gibi korsan radyoları da içeren Sovyet yayınları Kürt özlemlerine sempati ile yaklaşan yayın yapmakla birlikte Moskova kendisini Kürt ayrılıkçı hareketlerinden uzak tutmaya özen göstermektedir. İran'ı bölmek yönündeki tüm hareketlere karşı olduğunu özellikle belirtmektedir. Örnek olsun, 13 Nisan'da NVOI yeni İran İslam Cumhuriyeti'nin tüm azınlıkların haklarını garanti edeceğini vurguladı. Hemen ertesi gün **Pravda** benzer bir görüşü yayımlayıp SSCB'nin İran'daki herhangi bir ulusal huzursuzlukla ilişkili olmadığını duyurdu. Kürdistan'daki terör konusunda Sovyetler'in ilân edilmiş tutumu yeni hükümetin politikalarının azınlıklar tarafından yeterince bilinmediği ve CIA parmağının rolü olduğu yönündedir.

PERSPEKTİFLER

Tarih eğer Kürtlere bir şey öğrettiyse, o da şudur: Başkalarının en kolay vazgeçtiği Kürt çıkarlarının savunulmasıdır. Ayrıca SSCB zaman zaman daha geniş Kürt otonomisi için destek verse de İran, Irak, Türkiye ve Suriye ile ilişkilerini Kürtlere yardım etmek için zedelemeye yanaşmaz.

Tahran'daki hükümet İran sınırları içindeki tüm topraklarda egemenlik sağlayamazsa ya da ülke iç savaşa ve kaosa girerse, Sovyetler belirli ölçüde gizli silah yardımı yapmayı düşünebilir. Fakat bunu sadece İran'daki etkilerini arttırmak için yaparlar, yoksa bağımsız Kürdistan'ın kurulması için değil. Şah'ın devrilmesinden önceki günlerde olduğu gibi, Moskova açıkça İran'daki belli başlı varlığı olan Tudeh Partisi kendi başına belirgin bir güç olabilecek kadar büyük olmadığından ulusal gruplardan bazılarıyla, bu arada Kürtlerle, taktik birliğe girmesi gerektiğinin farkındadır.

Bununla birlikte şu anda Sovyetler ciddi bir taahhüde girmeye, İran Devriminin henüz neler getireceği tam olarak belirmeden, hazır değildirler. Mevcut hükümeti karşılarına almak ya da Tudeh'in geleceğini kısırlaştırmak sonucunu verebilecek eylemlere girişmek için ellerinde henüz yeterli bilgi bulunmamaktadır. Böylece, Moskova muhtemelen İran'daki Kürtler için daha geniş otonomi fikrini desteklemeyi sürdürecektir ama bu yolda laftan öte bir şey yapması olası değildir.

Eğer Türkiye bir ekonomik ve siyasi dengesizlik dönemine girecek olursa Moskova oradaki Kürt sorununu da istismar etmeyi düşünebilir fakat bu konuda aşırı dikkatli davranacaktır. Ankara'nın en küçük bir Sovyet parmağı sezmesi durumunda şiddetle protesto edeceği beklenmelidir. Verilen haberlere göre Başbakan Ecevit geçen yıl Moskova'ya yaptığı gezi sırasında Sovyet Başbakanı Kosigin'e Bizim Radyo'nun Kürtçe yayınları konusunu açtı. Bunun dışında, Moskova son birkaç yıldır Türkiye'yi Sovyet girişimleri konusunda yatıştırmak için elinden geleni yapmaktadır.

1970'lerin başından beri Sovyetler'in Irak'la olan devletlerarası ilişkileri Kürt çıkarlarının her zaman önüne geçmiştir. Mısır-İsrail Antlaşması ışığında ve Bağdat'ın **Direniş Cephesi** lideri olarak sivrilmesi, bu politikanın devam edeceğini işaret etmektedir. Irak-Sovyet ilişkilerindeki mevcut gerginlik artma eğilimi gösterirse ve Baas iktidarı anti-komünist politikasını sürdürür ve arttırırsa, Moskova yeniden Kürtleri Bağdat'a karşı bir güç olarak görmeye başlayabilir. Fakat bu büyük bir olasılık olarak görülmemektedir. Çünkü Barzani'nin ölümünden sonra Kürtler henüz tartışmasız bir lidere kavuşmamışlardır ve Irak'ın pasifikasyon programı büyük çapta başarıya ulaşmıştır.

Sovyetler'in SSCB dışındaki Kürtlere ilişkin dikkatinin altında, kaçınılmaz olarak Orta Asya'daki kendi azınlıklarının oluşturduğu potansiyel sorun yatmaktadır. Sovyetler'deki 100 bin Kürt ciddi bir tehdit teşkil etmemekle birlikte Sovyetler'deki müslüman nüfus için arzu edilmeyen bir örnek oluşturabilirler.

GÜNEŞTE PARMAK İZLERİ

yer. gök ve derin uzayın dengesinde
dolaştım dilimle okşayarak gezegenleri
başımda düşlerinizin ağır konumu var

yanımda uzuyor rengini solan duruşun.
su ve ışık içinde bir kız
kurşun
bir erkek göğe gerilmiş gün edasında
yapraklarını kavurarak çekiliyor güneş
çimenlerin omzundan
soğuk bir elma tadında köyün damarıma girişi
ağır
rüzgar. hışmı soluğumun. şimşek
dağ dağılır vur sırtıma bedenin
yok mu ağırlık rengin kadar ve sesin çocuk
doğ
rahme kazılsın kefren'i sükunetin

kar mı üşüdü. kuş mu yağdı. çocuk mu uçtu
nerden baksan eksiliyor dönüşü dünyanın
imamlar korosunda korsan bir atiyim
sardım duaların kefen bezini
saçıma sor. saçımda ağlaşan kalabalığa
ölüyorsam burda beni
bir çocuğa dönüştür diyedir

Azar Gök

KÜRTÇEYİ YASAKLAMAK ZULÜMDÜR

Bir önceki sayımızda yazmıştık. Muammer Aksoy'un öldürülmesinden bir hafta sonra Yalçın Küçük Malatya DGM'since dört yıl iki ay hapis cezasına çarptırıldı. Yalçın Küçük ve avukatlarının ciddi bulmadıkları için hiçbir celsesine katılmadıkları davanın ceza kararıyla sonuçlanması beklenmiyordu. Karar henüz onanmadı. Yalçın Küçük'ün kararı temyiz eden ve Malatya DGM'sine iletilmek üzere Ankara DGM Başkanlığı'na verdiği dilekçeyi yayımlıyoruz. Görüleceği gibi, ceza kararının güçlü yasal dayanakları yoktur. Böyle bir temyiz sürecinde Türkiye barolarının kolaylıklataraf olmaları beklenir.

Mahkemenizin hakkımda verdiği beş yıllık hapis cezasını temyiz ediyorum. Duruşma isteğim vardır. Gerekçeli dilekçemi dosyayı sağladıktan sonra bildireceğim.

I- KÜRTÇENİN YASAKLANMASI

Mahkemenin kararında "Sanık Yalçın Küçük'ün ise, konuşması sırasında, Kürt kardeşlerimizin kendi dillerinde eğitim yapmaları için bir iktidar istiyoruz" dediği yazılıdır. Bundan dolayı mahkum ediliyorum.

Kararda, 18 Eylül 1988 tarihinde götürüldüğüm Gaziantep DAL'ında alınan polis ifademe de yer veriliyor. Karara alınan bölümünü aktarıyorum.

"Kürtlere özgürlük verilsin diye herhangi bir hitapta bulunmadım. Kürtçe konuşulması ve yazılması, okutulması bir kanunla yasaklanmıştır. Ben bu kanunun değiştirilmesinden yanayım. Kanunlar eleştirilir, değişikliklik önerisi verilir, mecliste çoğunluk olursa değiştirilir. Nitekim bazı milletvekilleri değiştirilmesi için konuşmalar yaptılar."

Bu sözlerime sahip çıkıyorum. Her yerde tekrarlarım. Mahkum olsam da olmasam da tekrarlarım. Bugün Kürtçenin üzerindeki yasak, Türkiye için bir ayıptır. Bir ilkelliktir. Bu ayıbı ve ilkelliği ortadan kaldırmak için mücadele etmek benim görevimdir.

a) Ezan duaya çağrıdır.

Türkiye, insanların sabah-öğle-akşam duaya Arapça çağrıldıkları bir ülkedir.

Kur'an Arapçadır. Kur'an kurslarında Arapça ezberletiliyor.

Türkiye'de anadili Arapça olanlar anadili Kürtçe olanlardan çok azdır.

b) Amerika Birleşik Devletleri'nde Yale Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim gördüm. Başka bir dilden, anadilimin dışında, ders görmenin acısını bilirim.

c) İngiltere'de Birmingham Üniversitesi'nde araştırma uzmanı olarak çalıştım. Anadilimin dışında, araştırma yazmanın acısını bilirim.

d) Türkiye'de Orta doğu Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yaptım. Türk, Kürt, Arap öğrencilerime İngilizce ders anlattım. Bu acıyı bilirim.

Her yerde anadilde eğitimi savunuyorum. Bu benim için acıdan kurtulma mücadelesidir.

II- BİR GARİP YASA

Kürtçe Türkiye'de konuşulurdu. Yazılırdı.

Yargıç olanlar bilirler; Doğu'da keşfe hala tercümanla çıkılıyor. Yargıçlar, Doğu'da Türkçe-Kürtçe tercümanla keşfe gidiyor.

Gerçekci olmak gerekiyor. Dünya dönüyor.

a) 12 Mart darbesi ile yapılan duruşmalarda Kürtçe-Türkçe tercüman kullanıldığı bütün tutanaklarda vardır.

Öyleyse bir nokta çıkıyor: Eylülist darbeye kadar Kürtçe yazmak ulusal duyguları zayıflatmıyor da, sonra birdenbire zayıflatmaya mı başlıyor? Bunu, bir mahkeme kabul edebilir. Benim kabul etmem mümkün değildir.

Beş yıllık ceza ile bana dünyanın dönmediğini kimse kabul ettiremez.

b) Mahkeme, benim karşı çıktığım yasa maddesini biliyor mu; emin değilim. Eylülist darbenin 19 Ekim

1983 tarihinde çıkardığı 2932 sayılı yasadır.

"Türk Devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayımlanması yasaktır.

"Türkiye Devleti'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşma hükümleriyle eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve kamu kurum ve kuruluşlarının yayınlarına ilişkin mevzuat hükümleri saklıdır."

Bir hukukçu, böyle bir kodifikasyonu kabul edebilir mi? Savcıların benimle uğraşmak yerine böyle hukuk hatalarını ele almaları gerekiyor.

Bir kez birinci fıkra bir yasak koyuyor. Yasağı, yasama organı koyuyor. Ancak bu yasaktan kurtulma imkanını Bakanlar Kuruluna veriyor. Çünkü "Türkiye Devleti tarafından tanıma" Bakanlar Kurulu'na ait bir yetkidir.

Bu bir. İkincisi diller, tütün yaprağı türünden birinci, ikinci diye ayrılmazlar. Çoğu ülkede "resmi dil" kavramı bile yoktur. Bugün Birleşik Krallık'ta Wales bölgesinde Welsh dili ya da Galce nedir? Wales'e giderseniz, trafik işaretleri, yazışma ve konuşma **Welshcedir.** Şimdi bu yasaya göre **Welshce** Türkiye'de yasak mıdır? Gürcüce Türkiye'de yasak mıdır? Sovyetler'de bir dil fikstürü olmadığına göre Türkiye'de Gürcücenin durumu ne olacaktır? Eğer Irak'ta dil fikstürü yoksa ve Süleymaniye'de trafik işaretleri Kürtçe ise, bu yasaya göre de Kürtçe Türkiye'de serbest olmayacak mıdır? Böyle garip, esnek, hiçbir anlamı olmayan, kurnaz olduğunu sanan bir kurmay subayın elini başının arkasından diğer kulağına götürmesi türü bir dilin yasaklanması bu ülkeye yakışır mı?

Ayrıca maddenin ikinci fıkrası ne anlama geliyor? Türkiye'deki üniversiterlerden biri üniversiter sorumluluğuna sahip çıkıp bir "Kürdoloji Enstitüsü" kurarsa, yayına başlarsa bu yasaya göre de hiçbir engelleme olmaması gerekir. Demek Türkiye, Kürtçe yazmayı Türk üniversitelerinin iradesine bırakıyor ve Kürtlerin kendisine yasaklıyor.

Buna ırkçılık demek gerekiyor.

III- ERMENİ, RUM, BULGAR LİSELERİ

Türkiye'de Rum lisesi var. Türkiye'de Bulgarca gazete çıkarılıyor. Türkiye'de Ermenice eğitim serbesttir.

Ve artık Türkiye'de Kürtlerin varlığı kabul ediliyor. Şarkıcılar "Ben Kürdüm" diyor. Muhalefet liderleri kabul ediyor. Hükümet Başkanı "Dedem Kürttü" diyor. Ve Türkiye beş orgeneralin yönetimine girdiği bir zamanda çıkartılan bir yasa ile Kürtçeyi yasaklamak türünden bir ayıbı sürdürmek istiyor.

Ben bu ayıba karşı savaş açtım.

IV- KUŞKU SANIĞIN LEHİNEDİR

Ceza Hukukunun temel ilkesi kuşkunun sanığın lehine yorumlanmasıdır. Eğer kuşku sanığın aleyhine kullanılırsa, bu, ancak bazı kişilerin doğuştan suçlu olduğu anlayışını diriltmek demek olur. Ne yazık ki Malatya DGM böyle bir konum içine giriyor.

"Ama hiç kimse ne Evren, ne Demirağ, ne öbürüne ne Baykal (anlaşılamadı) eğer Kürt kardeşlerim Doğu Anadolu'da kendilerine karşı yapılan zulme eğer tepkiyle karşı koymuyorlarsa kabahat hep kendilerindedir. Kabahati hep kendilerinde bulsunlar."

Bu cümle konuşmamın polis bandında yer alıyor. Konuşmam sürekli alkışlarla kesildiği için pek çok sözüm anlaşılamıyor. Salon ben konuşurken büyük coşku içine girdi. Nitekim o gece götürüldüğüm Gaziantep DAL'da bana fiziki zor uygulanırken işkenceci polisim "Beş dakikada salonu büyüledin" diye hıncını dile getiriyordu.

Peki bu benim kabahatim mi? Açıkça polisin "anlaşılamadı" dediği bir paragrafın hukuk değeri olur mu? Evren'den sonra gelen bu "Demirağ" kim? Türkiye'de böyle bir politikacı var mı? Ben, Demirel'in siyasi yasağının kaldırılması için yapılan bir referandum nedeniyle bir toplantıda konuştum. Bu "Demirel" olabilir; Demirel'i "Demirağ" yapan bir tutanak delil olabilir mi?

a) Hapishanede oğlunu ziyaret eden ve Türkçe bilmediği için dili yasaklanan, sadece oğluna bakan bir ananın durumu "zulüm" ile açıklanmayacak da ne olacak? Harold Pinter, bunu "Mountain Longuage" adıyla oyunlaştırdı; Londra'da sahnelendi.

Demirel, Özal yönetimini "zulüm" ilan eder ve Romanya örneği sokağı harekete geçireceğini ilan ederken Savcılar ne yapıyor? Güçlerinin bana yeteceğini mi düşünüyorlar? Söyleyeyim; yetmez. Benim inancım ve

haklılığım var.

b) "Eğer Kürt kardeşlerim Doğu Anadolu'da kendilerine karşı yapılan zulme tepkiyle karşı koymuyorlarsa kabahat hep kendilerindedir. Kabahati hep kendilerinde bulsunlar."

Bu cümlenin bir anlamı var mı? Bana göre hiçbir anlamı yoktur. Bu cümlenin Türkçenin uzmanlarına gönderilmesi ve anlamının çözülmesi gerekir. Çeşitli yorumları yapılabilir; her birinin lehine düşünceler ileri sürülebilir. En ikna edici olanı ele alınmalıdır.

Ceza Hukukunda kuşkulu durum sanığın aleyhinde kullanılamaz. Sanığın lehinde kullanılır. Bu alfabedir.

"Evren, Demirel, Baykal'a (söylüyorum) eğer Kürt kardeşlerim Doğu Anadolu'da kendilerine yapılan zulme tepkiyle karşı koyuyorlarsa kabahat hep kendilerindedir. Kabahati hep kendilerinde bulsunlar."

Cümlenin doğrusu böyle olur. Böyle söylemiş olabilirim. Çünkü düşüncelerimin böyle olduğunu biliyorum.

V-DİL YASAKLAMAK ZULÜMDÜR

Kürtçe var mı, yok mu; bu davayla ilgili bir durum değildir. Türkiye'de bir halk var ve bu halk Türkçe bilmiyor. Kendi aralarında bir başka sözcükler dizgesi ile anlaşıyorlar. Buna "Kürtçe" diyorlar; Kurmanci veya Sorani de diyebilirlerdi.

Ne derlerse desinler, bunu yasaklamak zulümdür.

Evren bunu yasaklamıştır. Demirel ve Baykal bunu kaldırmak için çaba harcamıyorlar. Yaptıkları zulüm ve zulme katılmaktır.

Bundan dönmem mümkün değildir.

VI- MONTAJ İLE HÜKÜM

"Kürt kardeşlerimizin kendi dillerinde eğitim yapmaları için bir iktidar istiyoruz. Bunu sonuna kadar kavramalıyız. Eğer Kürt kardeşlerim Doğu Anadolu'da kendilerine yapılan zulümlere tepki ile karşı koymuyorlarsa kabahat kendilerindedir. Kabahati hep kendilerinde bulsunlar."

İşte beni mahkum eden paragraf budur. Bu paragraf bir montajdır. Bant çözümündeki paragraf kabaca bölünmüş, baştaki özne "Ama hiç kimse ne Evren, ne Demirağ, ne öbürüne, ne Baykal (anlaşılamadı)" bölümü atılmış "kabahat" ile yüklenen bunlarken, Kürtlere çevrilmiştir.

Hiçbir yargı kurulunun bunu yapmaya hakkı yoktur. Bir kurul ancak düşmanına böyle davranır.

Adalet adına üzücü bir durumdur.

VII- BİLİRKİŞİ

"Bilirkişi Prof. Dr. Belgin Erdoğmuş, Prof. Dr. Niyazi Öktem, Prof. Dr. Köksal Bayraktar müşterek imzalı 20.12.1989 günlü raporda belirtildiği gibi."

Kararda bir yerde ve aklanan bir sanık hakkında yazılırken üç kişilik bilirkişi raporundan söz ediliyor.

a) DGM, bilirkişi raporunu sadece bir sanık için mi almıştır?

b) Benim için de aldıysa, bilirkişi raporunun leh veya aleyhte olduğunu belirtmek ve tartışmak zorundadır. Bunu yapmaya usulen mecburdur.

VIII- HAFİFLETMEK

Mahkeme beni beş yıla mahkum ediyor. Sonra "sanığın ikrarı, olayın işleniş şekli" diyerek TCK 59/2 maddesine göre on aylık ceza indirimi yapıyor.

Usule aykırıdır. Kabul etmiyorum. Temyiz ediyorum.

a) Ben heyetin karşısına hiç çıkmadım.

b) Poliste ve talimat ile alınan ifademde eğer bu suç ise bunu hep tekrarlayacağımı belirttim.

c) İşlenişte ise bir fevkaladelik veya hafifletici durum olmadı. Güzel bir toplantı oldu, dinleyiciler coştu. Sonra beni ve arkadaşlarımı Antep DAL'ına götürdüler. Benim üzerimde zor kullandılar.

Bunların neresinde hafifletici bir durum var?

TCK 59/2 maddesini uygulamak heyetin kendi kararına güvensizliğini gösteriyor.

Eğer temyiz, cezamı onayacak olursa, beş yıl olarak onamasını diliyorum. Beni mahkum edebilmek için hukukun en temel ilkelerini bir kenara atan bir heyetin on aylık indirimine ihtiyacım yoktur.

Kararın esastan ve usulen bozulmasını diliyorum.

Türklüğü zayıflatan benim tutumum değil, bu tür mahkeme kararlarıdır.

Ek dilekçemi ilerde sunacağım.

Saygılarımla.

İSTANBUL BAROSU ÇOK TUTARLIDIR

Aşağıdaki mektup Türkiye Barolar Birliği Başkanı Önder Sav, Ankara Barosu Başkanı Erzan Erzurumluoğlu ve İstanbul Barosu Başkanı Turgut Kazan'a yazıldı. Mektuba Erzan Erzurumluoğlu ve Turgut Kazan yanıt verdiler ve farklı şeyler söylediler. Önder Sav'dan henüz bir yanıt gelmedi. Mektubu ve gelen yanıtları aynen yayımlıyoruz.

ÇAĞRI

Gümülcine'de "Ben Türküm" dediği için yargılanan ve sonunda on sekiz ay hapse mahkum olan Sadık Ahmet'in davasına katılmak üzere Yunanistan'a gittiğinizi öğrendim. Duyarlılığınızı anlayışla karşılıyorum.

Sevgili Muammer Hocamız'ın katledilmesinden tam bir hafta sonra ben de Malatya DGM tarafından 5 yıl hapse mahkum edildim. Ben Türküm ve Türkiye'de Kürtlerin Kürtçe konuşma hakkını savunduğum için bu cezaya layık görülüyorum.

Sadık Ahmet ile benim durumum arasındaki paralelliği ve aleyhime farkı görebileceğinize inanıyorum.

Sadık Ahmet'in davasıyla ilgilenmenizi anlayışla karşılayabilirim. Ancak bu, benim davamla da ilgilenmeniz halinde mümkündür. Eğer benim davamla ilgilenmezseniz ve yalnızca Ahmet'in davasına ilgi duyarsanız, devlet ve hükümet politikası güden yarı resmi bir kurum durumuna düşme tehlikeşiyle karşı karşıya kalırsınız. Çünkü Sadık Ahmet'in durumuna tepki bir TC devlet politikası olmuştur. Kürtçe üzerindeki yaşakları kaldırmak için mücadele eden benim cezalandırılmam da bir devlet politikasıdır. Ayrıca Ahmet'in durumu, bir istikrarsız denge durumudur; burada durmanız da mümkün olmayabilir. Yarı resmi statü devamlı olamıyor. Tam resmi statüden uzaklaşabilmek için benim davamı sahiplenmeniz gerektiğini düşünüyorum.

Biliyorsunuz günlerim mahkemelerde geçiyor. Artık alaylı bir hukukçu oldum. Ayrıca sizin de dostunuz olan pek güzide hukukçu dostlarım var; her yerde beni savunuyorlar. Siz de arkadaşımsınız; hukuk bilginize güvenim tamdır. Ancak ben sizi arkadaş bir hukukçu olarak yardıma çağırmıyorum. Sizi değerli bir kurumun başı olarak göreve ve tutarlılığa davet ediyorum. Bu yazımı kurulunuzda tartışmanızı ve bir kurum olarak, kurul kararıyla bu davanın temyizine katılmanızı istiyorum.

Size sevgi ve dostluklarımı yazıyorum.

YANIT

Sayın Doç. Dr. Yalçın Küçük
İlgi: 1.3.1990 günlü dilekçeniz.

Ankara Barosu Yönetim Kurulu 7.3.1990 tarihli toplantısında, aldığı karar gereğince, davanızın Yargıtay aşamasında **her türlü hukuki yardımı yapmaya** karar vermiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim. Saygılarımla.

Ankara Barosu Başkanı
Avukat Dr. Erzan Erzurumluoğlu

"YANIT"

Sayın Yalçın Küçük

1.3.1990 günlü mektubunuz alınmış ve öneriniz doğrultusunda, Yönetim Kuruluna sunulmuştur. Yönetim Kurulumuz "Sadık Ahmet davasını izlemekle", "aleyhinize açılan bir davayı kurum olarak üstlenmek arasında bir parallellik kurulamayacağı" sonucuna varıp, Baromuzun "hukuk devleti ve insan hakları konusunda her zaman duyarlı olduğu, çifte standarda karşı olduğu, 142. maddenin 3. fıkrasını demokrasiye ve anayasaya aykırı saydığı gerçeğinin" tarafınıza bildirilmesine, ama "sözkonusu **davayı kurum olarak üstlenmemizin mümkün olamayacağı** hususunun" ayrıca belirtilmesine karar verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ediyorum. Saygılarımla,

İstanbul Barosu Başkanı
Av. Turgut Kazan

İstanbul 7.3.1990
Sayı :

İSTANBUL
BAROSU
BAŞKANLIĞI

Sayın Yalçın Küçük
Orta Doğu Sitesi
Üçüncü Cad. No.25
Karakusunlar Köyü
Ankara

1.3.1990 günlü mektubunuz alınmış ve öneriniz doğrultusunda, Yönetim Kuruluna sunulmuştur. Yönetim Kurulumuz "Sadık Ahmet davasını izlemekle" "aleyhinize açılan bir davayı kurum olarak üstlenmek arasında bir paralellik kurulamayacağı " sonucuna varıp, Baromuzun "hukuk devleti ve insan hakları konusunda her zaman duyarlı olduğu, çifte standarda karşı olduğu, 142. maddenin 3. fıkrasını demokrasiye ve anayasaya aykırı saydığı gerçeğinin" tarafınıza bildirilmesine, ama " sözkonusu davayı kurum olarak üstlenmemizin mümkün olamayacağı hususunun" ayrıca belirtilmesine karar verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ediyorum.

Saygılarımla,

İstanbul Barosu Başkanı
Av. Turgut KAZAN

TÜRKİYE'NİN ONURUNA SAHİP ÇIKIYORUZ

Y. Küçük'ün geçen yaz Bekaa Vadisi'nde A. Öcalan ile yaptığı ve Toplumsal Kurtuluş'un Eylül 1989 ile Ekim 1989 sayılarında yayımlanan söyleşiden dolayı İstanbul 2 Numaralı Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde dava açıldı. 2 Mart günü yapılan duruşmada DGM Savcısı tümü Öcalan tarafından dile getirilen sözlerden dolayı Y. Küçük 142/3'e göre iki kez mahkum edilmesini istedi. Y. Küçük'ün savunmusına eklediği iddianamedeki somut hataları gösteren kısa çalışmasını savunması ile birlikte yayımlıyoruz.

İstanbul DGM Savcılığı'nın 1989/416 numara ile mahkemenizde açmış olduğu dava nedeni ile huzurunuzdayım.

I. HAKKIMDA BÖYLE BİR DAVA AÇILAMAZ

Yüklenen suç, basın yoluyla işlenmiştir. Sahibi bulunduğum Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nin Eylül 1989 tarihli 25 ve Ekim 1989 tarihli 26 nolu sayılarında yayımlanan ve benim Bekaa Vadisi'nde PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan ile yaptığım mülakat dava konusu yapılmaktadır.

Her iki sayının yazı işleri müdürü, dergilerde belirtilmiştir. Suçlanan ve toplatılan sayılarımızın yazı işleri müdürü Metin Ağaçgözgü'dür.

Ekte, mülakatın suç yüklenen bölümlerinin otopsisini yapmış durumdayım. Mahkemenize sunuyorum.

Önemli olan şudur: Savcılık Makamı'nın suçladığı hiçbir sözcük, cümle, benim ağzımdan ve kalemimden çıkmamıştır. Dergide bu açıkça belirtilmektedir. Suçlanan bütün sözler PKK Genel Sekreteri A. Öcalan'ındır.

Basın Kanunu'nun 16. maddesi ise son derece açıktır ve şöyledir:

"Mevkutelerde işlenen suçlarda sorumluluk, suçu vücuda getiren yazıyı veya haberi yazan veya resmi veya karikatürü yapan kimse ile beraber bu mevkutenin ilgili sorumlu müdürüne aittir."

Suçlanan "yazıyı" yazan ben değilim. Burada yazmak "daktilo" etmek anlamında değil, "telif" etmek anlamındadır. "Yazı", bir düşüncenin sözcüklerle resmedilmesidir. Suçlanan düşüncedir ve suçlanan düşünceler tümüyle ve yalnızca Öcalan'a aittir.

A. Öcalan, TC yurttaşıdır. Cezai ehliyeti vardır. Düşüncelerinin sahibidir.

Yazı İşleri Müdürü Metin Ağaçgözgü TC yurttaşıdır. Cezai ehliyeti vardır. Düşüncelerinin sahibidir.

Bana uygulanan yasaya göre sorumluluk Öcalan ve Ağaçgözgü'ye aittir.

Devlet güçlü ve ciddi ise sorumluları bulmak zorundadır.

Ben Türkiye'de rehine değilim.

Beni rehine sanmak insafsızlıktır.

II. MONTAJ YOLUYLA SUÇLAMA OLMAZ

Cümle, anlam taşıyan en küçük sözcük takımıdır. Ancak tek tek cümlelerle düşünceler ifade edilemiyor; sadece ilkel toplumlar tek tek cümlelerle kendilerini anlatıyorlar.

Düşünce, cümlelerin takım haline getirilmesiyle açıklanıyor. Fakat cümleleri yanyana getirme hakkı, düşüncenin sahibine aittir. Bir kimsenin cümlelerini alıp başka bir sistem haline getirmeye kimsenin hakkı yoktur. Bunu yapmamak gerekiyor.

Fakat yine de yapılabilir. Benim bir kitabımdan cümleler alınır ve bunlar benim kitabımda olandan başka bir sistemle yanyana getirilebilir. Mümkündür; ancak bu yolla ortaya çıkan düşünce artık bana ait olamaz. Bu yeni sistemle benim cümlelerimi dizen kimseye ait olmak durumundadır.

Savcılık makamının yaptığı budur. Ekte göstermiş

bulunuyorum; iddianamede suç yüklenen paragraf, mülakatın çok çeşitli yerlerinden alınan cümlelerin Savcılık makamı tarafından yapılan bir montajıdır.

Suçlanan paragraf Savcılık makamının düşüncesidir.

Düşünce, bir yazarın, politikacının özgün cümle dizgesidir. Bu, bozulduğu zaman başkasının düşüncesi ortaya çıkıyor, demektir.

Bir: Savcılık Makamı, Öcalan'ın söyledikleriyle beni suçlamak istiyor. İnsafsızlık yapıyor.

İki: Cümlelerin özgün dizgesini değiştiriyor, kendi aklına göre bir parağraf kuruyor ve buna dayanarak, kendisinin uydurduğu parağrafı esas alarak, beni suçlamak istiyor. İnsafsızlık yapıyor.

III. SAVCILARIN TAHRİFAT ÖZGÜRLÜĞÜ YOKTUR

Ne yazık, ne zaman suçlandıysam bir tahrifat ile karşı karşıya geldim.

Ekte bunun pek çok örneklerini gösteriyorum.

Bizim yayınımızda "Burjuva basını da söylüyor" sözünü iddianemesine "Burjuva sınıfı da bahsediyor" biçiminde geçiren bir Savcılık makamı ile adaletin gerçekleşebileceğine inanmak güçtür.

Bizim yayınımızda "Türkiye halkı" sözcüklerini iddianamesine alırken "Kürt halkı" diye çeviren ve beni Kürtçülükle suçlayan bir Savcılık Makamı ile adaletin gerçekleşebileceğine inanmam zordur.

Savcılık makamı bana karşı aşırı insafsızdır.

IV. TÜRKİYE'NİN ONURUNA SAHİP ÇIKIYORUM

PKK, Türkiye'ye karşı savaş halindedir. Bunu biliyorum.

Kuzey İrlanda'da IRA, Birleşik Krallık'a savaş açmıştır. Ne istiyorlar; Britanya halkı bunu biliyor. İngiltere'de yazılıyor ve yayımlanıyor.

ABD, Vietnam'a savaş açmıştı. Amerikan yurttaşı Vietnam halkının ne istediğini bilme hakkına sahiptir. Yazanlar olmuştur.

Cezayir, Fransa'ya savaş açtı. Bin Bella'nın ne istediğini Fransız yurttaşı biliyordu.

A. Öcalan'nın ne istediğinin Türkiye'de bilinmemesi bir utançtır. Ben Öcalan'nın suç olmayan görüşlerini halkıma ulaştırdım. Başkalarının yapması gerekiyordu; basın özgürlüğünü ağızlarından düşürmeyenlerin yapması gerekiyordu. Yapmadılar.

Bu onuru bana bıraktılar. Mutluyum.

Tarihin benden, Türkiye'nin bir ayıbını ortadan kaldıran insan olarak söz edeceğinden kuşku duymuyorum. Onurlu bir iş yaptığıma inanıyorum.

Hiçbir suç işlemedim.

Ancak burası yine de Türkiye'dir.

Bütün sonuçlarına razıyım.

Rahatsızlığım nedeniyle temel itirazlarımı yazmam mümkün olmadı. Bunları daha sonra yapabilmeyi umut ediyorum.

Bu davanın düşürülmesi gerektiğine inanıyorum.

ÖCALAN MÜLAKATI İDDİANAMESİNDE MADDİ HATALAR

I- İddianame, Birinci Sayfa

"İnanıyoruz ki yakın bir süre içinde daha şimdiden bir çok alanda görüldüğü gibi yurtdışında diğer parçalarda da PKK'nın ideolojik-politik önderliği kesin zafer kazanacaktır. Yine başta Botan bölgesi olmak üzere stratejik dağınık alanlarda silahlı mücadele kesin oturmuştur ve gelişim göstermektedir. Kitlenin cephesel hareketlenmesi **değişim** süreci içine girmiştir. Bütün bunlar, bütün parçalarda Kürt halkının büyük bir ulusal birliğe doğru aynı zamanda ve ortak doğrultuda ayağa kalktığını göstermektedir. Dolayısıyla bizim bu gelişmeden endişe duymamız şurada kalsın tarihi devrimci bir dönemin yalnız Kürt halkı için değil bütün Ortadoğu halkları için bir ümit ışığı olarak geliştiğini belirtmek mümkündür".

A. Öcalan'ın Sözleri, Toplumsal Kurtuluş, Eylül 1989, Sayı 25, Sayfa 18

"İnanıyoruz ki yakın bir süre içinde daha şimdiden bir çok alanda görüldüğü gibi yurtdışında, diğer parçalarda PKK'nın ideolojik-politik önderliği kesin zafer kazanacaktır. Yine başta Botan bölgesi olmak üzere stratejik dağlık alanlarda silahlı mücadele kesin oturmuştur ve gelişim göstermektedir. Kitlenin cephesel hareketlenmesi **gelişim** süreci içine girmiştir. Bütün bunlar, bütün parçalarda Kürt halkının büyük bir ulusal birliğe doğru aynı zamanda ve ortak doğrultuda ayağa kalktığını da göstermektedir. Dolayısıyla bizim bu gelişmeden endişe duymamız şurada kalsın, tarihi bir devrimci dönemin, yalnız Kürt halkı için değil bütün Ortadoğu halkları için bir ümit ışığı olarak geliştiğini belirtmek mümkündür".

a) Eylül 1989 sayısından alınan bu paragraf, iddianameye bir değişiklikle konmuştur. "Gelişim" sözcüğü "değişim" oluyor. Ancak bu hatayı önemli bulmuyorum.

II- İddianame, Birinci Sayfa

"Kürt kurtuluş hareketinin, ileri bir açılıma uğramış ve her bakımdan sağlam mevzilere dayanmış bizim devrimci hareketimizin bir de bu görüşümüzde vurgulamamızın anlamı yoktur. Buna inanıyoruz. Bizim güçlü du-

rumumuzu her gün burjuva sınıfı da bahsediyor."

A. Öcalan'ın Sözleri, Toplumsal Kurtuluş, Ekim 1989, Sayı 26, Sayfa 28

"Kürt kurtuluş hareketinin, ileri bir açılıma uğramış ve her bakımdan sağlam mevzilere dayanmış bizim devrimci hareketimizi bir de bu görüşmemizde vurgulamanın bir anlamı yoktur. Buna inanıyorum. Bizim güçlü durumumuzu her gün burjuva basını da söylüyor."

a) Son cümle tümüyle değiştirilmiştir. "Burjuva basını da söylüyor" sözleri iddianameye "burjuva sınıfı da bahsediyor" biçiminde aktarılıyor.

III- İddianame, Birinci Sayfa

"PKK Türkiye'de ve Kürtler arasında gelişmiştir."

A. Öcalan'ın Sözleri, Toplumsal Kurtuluş, Ekim 1989, Sayı 26, Sayfa 29

a) Öcalan'ın iddianam'deki gibi bir cümlesi yayımlanmamıştır. Benzeri şudur:

"PKK, Türkiye'de bile kimsenin gelişme şansı tanımadığı bir dönemde ve Türk emniyetinin başlangıçta farkına varmaya bile gerek görmediği bir zamanda, yetmiş yıllarının sonlarında Türkiye'de ve Kürtler arasında gelişmiştir."

IV- İddianame, Birinci Sayfa

"Türkiye Cumhuriyeti PKK konusunda başarısız olmuştur."

A. Öcalan'ın Sözleri, Toplumsal Kurtuluş, Ekim 1989, Sayı 26, Sayfa 29

a) Öcalan'ın iddianameye alınan cümlesini yayımlamamış bulunuyoruz. Yakınını aktarıyorum:

"Önce tasfiye ve daha sonra mültecileştirme, Türkiye Cumhuriyeti'nin sol harekete ve Kürtlere uyguladığı politikadır. 12 Eylül faşizmi, Türkiye solunu ve PKK dışındaki Kürt gurupçuklarını tasfiye ve mültecileştirmede, böylece de çürütmede başarılı olmuştur. PKK konusunda ise başarısız olmuştur."

V- İddianame, Birinci Sayfa

"TC otoritesine karşı, hem de siyasi otoritesine karşı değil, askeri siyasal, kültürel açılardan her bakımdan alternatif konumuna ulaşmamız sözkonusudur."

A. Öcalan'ın Sözleri, Toplumsal Kurtuluş, Ekim 1989, Sayı 26, Sayfa 29

"TC otoritesine karşı, hem de siyasi otoritesine karşı değil, askeri siyasal, kültürel açılardan her bakımdan alternatif konumuna ulaşmamız sözkonusudur."

VI- İddianame, Birinci Sayfa

"PKK'da Apo önderliği, son derece yoğunlaşmış kollektif bir önderlik olarak değerlendirilmelidir. 'Apo' bir kişinin isminden ziyade yoğunlaşmış bir halk önderliği biçiminde ele alınmalıdır."

A. Öcalan'ın Sözleri, Toplumsal Kurtuluş, Ekim 1989, Sayı 26, Sayfa 30

a) Yayımlanan söyleşide böyle bir paragraf bulunmuyor. Yakınını aktarıyorum:

"PKK'da Apo önderliği, son derece yoğunlaşmış kollektif bir önderlik olarak değerlendirilmelidir. Bir kişinin fiziksel varlığı biçiminde değerlendirilmemelidir. Bir kurum olarak anlaşılmalıdır. 'Apo' bir kişinin isminden ziyade yoğunlaşmış bir halk önderliği biçiminde ele alınmalıdır."

VII- İddianame, Birinci Sayfa

"PKK'nın gerçekten Kürt halkına onun devrimcilerinin demokratik savaşımına sosyalist mücadelesine büyük hizmeti, katkısı sözkonusudur."

A. Öcalan'ın Sözleri, Toplumsal Kurtuluş, Ekim 1989, Sayı 26, Sayfa 32

"PKK'nın gerçekten Türkiye halkına, onun devrimcilerinin demokratik savaşımına, sosyalist mücadelesine büyük hizmeti, katkısı sözkonusudur."

a) Kürtçülükten açılan bir davanın iddianamesinde "Türkiye halkı" sözcüklerinin "Kürt halkı" olarak değiştirilmesi, çok büyük bir tahrifattır.

VIII- İddianame, Birinci Sayfa

"Yeni bir Cumhuriyetin 'Doğu Sosyalist Cumhuriyetler Birliği' diyebileceğimiz tarihsel gelişmenin önkoşullarında bulunuyoruz, dolayısıyla buna hizmet edecek ortak bir platformu geliştirmeye büyük özen göstermek gerekir."

A. Öcalan'ın Sözleri, Toplumsal Kurtuluş, Ekim 1989, Sayı 26, Sayfa 32

"Sizin deyiminizle yeni bir cumhuriyetin 'Doğu Sosyalist Cumhuriyetler Birliği' diyebileceğimiz tarihsel gelişmenin önkoşullarında bulunuyoruz. Dolayısıyla buna hizmet edecek ortak bir platformu geliştirmeye büyük özen göstermek gerekir."

Notlar:

1) İddianamede yeralan sekiz paragraf birbirinden ayrıdır. İki dergiden, değişik sayfa ve sütunlardan seçilerek, montaj yoluyla birleştirilmiştir.

2) Aktarmalarda bir bölümü dikkatsizlikten, ancak diğer bölümü iradi olması gereken tahrifat vardır.

3) Benim suçlandığım ifadelerin hiçbirisi bana ait değildir. A. Öcalan'ın sözleridir. Adı sözlerinin üzerinde yazılıdır. Yayından sonra geçen zamanda aksini söylememiştir.

A. Öcalan, hukuken ehil bir TC yurttaşıdır.

TÜM KOROTİÇ'LERE AÇIK MEKTUP*

Mahmut Dikerdem

Sayın Baylar,

Sizlere nasıl hitap edeceğimi bilemedim. Eskiden yoldaş diye anılırdınız. Ama bu sözcüğü kullanmaya dilim varmadı. Zaten sizin de öyle çağrılmaktan hoşlanmayacağınızı düşündüm. Her ne ise, bu açık mektubu yazmaya beni iki önemli neden zorladı: Birincisi, sizler yani en büyüğünden en küçüğüne kadar tüm Korotiç'ler- aranıza sayın Mihail Gorbaçov'u şimdilik kaydıyla katmıyorum- son yıllarda sergilediğiniz tutum, yayınladığınız yazılar, yaptığınız konuşmalarla kamuoyunda büyük şaşkınlık yarattınız. Yalnız kişisel olarak değil, dergiler, dernekler, bilim akedemileri içerisinde kadrolaşarak sesinizi dünyaya duyurdunuz. Şimdiye değin sosyalist dünyadan duyulmaya alışılmamış bu sesler kamuoyunda yankılandı, büyük ilgi ve heyecan yarattı, ülkelerinizde olup bitenler soluk kesici serüven öyküleri gibi izlenmeye başlandı.

Bunu söylerken, sadece Batılı ülkelerdeki tepkileri kasdetmiyorum. Batı'nın egemen çevrelerinin sizi bağırlarına basacakları kuşkusuzdu. Oralardan yükselen zafer çığlıkları, "Sosyalizmin iflası", "Marksizme elveda", "Komünizm öldü" biçimindeki kesin yargılar beklenmedik şeyler değil. Onlar 70 yıldır düşledikleri bir olayın sonunda gerçekleştiği sanısının sarhoşluğunu yaşıyorlar: Sol dünya görüşünün kesin bir darbe yediğine ve bir daha belini doğrultamayacağına inanarak sevinçten uçuyorlar. Bizde bile Marksizm konusunda Karl Marx'ın sakallı olduğundan öte bilgisi bulunmayanlar, "Teknoloji Marksizmi yenmiştir" diye ahkam kesiyorlar. Onları ciddiye almasak bile, çağdaş sağın fikir babası Raymond Aron'un çömezleri, J. F. Revel gibi sağcı düşünürler sizin başlattığınız harekete kuramsal yorumlar getirerek, günümüzde ideolojilerin sonunun geldiğini ilan etmekten çekinmiyorlar. Kişinin siyasal iktidar karşısında ezilmemesinin en sağlam güvencesinin bireysel mülkiyet özgürlüğü olduğunun aktık komünist dünyada da anlaşıldığını söylüyorlar. ABD'de daha ileri gidenler var. Geçenlerde Dışişleri Bakanlığı Siyaset Planlama Dairesi Başkan Yardımcısı Francis Pukuyama'nın hazırladığı bir rapor Washington resmi çevrelerinde büyük ilgi ile karşılanmış. Raporun ana düşüncesi şu: "Soğuk Savaş'ın sona ermesi Batı'nın liberal demokrasi sisteminin toplum yönetiminde nihai form olarak evrenselleşmesi ve belki de tarihsel sürecin sonu demek olacaktır." Amerikan dışişleri yetkilisi öngörüsünde fazla acele etmiş olsa da, Batı'daki umut ve beklentileri pek güzel yansıtmış. ABD Başkanı George Bush da göreve başlarken verdiği söylevde, "Yüzyılımızda, belki de bütün tarihte ilk kez hangi yönetim biçiminin en iyi olduğunu araştırmaya gerek kalmadı" dememiş miydi?

Kısacası, Sayın Korotiç'ler, Büyük Ekim Devrimi'nden 70 yıl sonra liberal demokrasinin savunuculuğuna soyunmakla Batı dünyasında büyük sükse yaptığınız su götürmez. Yalnız Batı'da değil, azgelişmiş ya da gelişme yoluna girmiş ülkelerin emperyalizme bağımlı çevrelerinde de tam bir şenlik havası yarattınız. Ancak, ürettiğiniz "yeni politik düşünce" ile sosyalist dünyada bir yenilgi rüzgarı estirdiğinizin,

(*) Bu yazı 10 Eylül'ün 6. sayısında da yayımlandı.

ilerici devrimci kesimlerde -özellikle genç kuşaklar katında- ne gibi ölümsüz etkiler yarattığınızın, ne yoğun belirsizliklere, kısır tartışmalara yol açtığınızın ve yıkıntılara neden olduğunuzun ayırdında mısınız? Ne demek istediğimi canlı bir örnekle açıklayayım: Geçenlerde içinizden seçkin bir kişi Vitali Korotiç çağrılı olarak ülkemize geldi ve Ankara ile İstanbul'da konferanslar verdi, basın mensuplarıyla konuşmalar yaptı. Gerçi biz Sayın V. Korotiç'in Sovyetler Birliği'ndeki glasnost ve perestroikanın ateşli savunuculuğunu yapan Ogonyok dergisinin yönetmeni olduğunu biliyorduk. Adı geçen derginin "Argumenty i Fakty" ve "Moskova Haberleri" adlı dergilerle birlikte yeni düşüncenin en radikal kanadının temsilcisi olduğunu, ayrıca Vitali Korotiç'in Pravda gazetesinin 12 yıllık yayın yönetmeni Afanasyev'in yerine göz diktiğini Batı basınından öğrenmiştik. Yine de Vitali Korotiç'in buradaki açıklamaları yeni politik düşüncenin özünü aydınlatmaktan çok zihinleri büsbütün karıştırmaya yaradı. Örneğin "Toprağın mülkiyeti herkese değil, birisine ait olmalı" dedi ama ardından bir soruya "Kapitalizm kötü bir şey, çünkü bireysel mülkiyete dayanıyor" karşılığını verdi. Bir yandan "Bugün bizim yapmak istediğimiz yeryüzündeki bütün ülkelerle işbirliğini sağlamaktır. Eğer sosyalizm kapitalizmden daha iyi ise, bu savaş alanlarında değil süpermarketlerde gözükmelidir" derken, öte yandan "Sosyalizm tek ülkede kurulabilir, ancak etrafında yalnız düşmanlar olduğunu düşünmek gerekmiyor" diyerek Sovyet Devleti'nin tarihine ters düşen saptamalar yaptı. Stalin ve haleflerinden söz ederken: "Sürekli olarak demokrasiyi burjuva ve sosyalist diye ikiye ayırdılar, bugün anlıyoruz ki sadece demokrasi ve diktatörlük var, ayrım demokrasiyle diktatörlük arasında" diyerek proletarya diktatörlüğü ile totalitarizmi aynı kefeye koydu. "Marksist dogmalara takılıp kalmamalıyız" şeklinde kuramsal (!) bir tesbit yaptıktan sonra, 30'lu yıllarda kravat taktıkları için insanları Komsomol'dan atarlardı diyerek Stalin döneminin dar görüşlülüğünü, bağnazlığını kanıtladı. Konuşmalarından birinde Bay Korotiç'in Türkiye'de işsizlik bulunduğu için kendimizi şanslı saymamızı, çünkü tembellik ve alkolizme karşı en etkili ilacın işi kaybetmek rizikosu olduğunu öne sürerek, çalışan nüfusun % 20'si işsiz olan bir ülkede işsizliğin övgüsünü yapmasını ise yersiz ve tatsız bir şaka olarak karşıladık.

Görülüyor ki, ne denli renkli de olsa, bu tür lafazanlıklar, glasnost ve perestroika diye bilinen iki tılsımlı sözcüğün içeriğini ve bu ikilinin bireşiminde ifadesini bulan "yeni düşünce tarzı"nın nitelik ve kapsamını tam olarak anlamaya yetmiyor. Yetmedikten başka, böylesi açıklamalar biraz da körlerin fili tanımlamasına benziyor. Kimileri yeni düşünceden bilimsel sosyalizmin sorgulanmasını anlıyor ve "Marksizim aşılmalıdır" sonucuna varıyor. Diğerleri bütün günahı devrim partisi ve bürokrasinin üstüne atıyor. Kimileri ise herşeyin başına demokrasiyi alarak sosyalist pratikte görülen aksamaların demokrasi eksikliğinden ileri geldiğini vurguluyor ve bundan komünist partilerini sorumlu tutuyor.

Bu toz duman içerisinde ben açıklık ve yeniden yapılanma önermesinin can alıcı noktaları üzerinde bir durum tespiti yapmak gereğini duydum. Elbette ki bu mektubun çerçevesi içinde kapsamlı bir teorik tartışmaya girecek değilim. Zaten o tür tartışmalar çeşitli yayın organlarında yoğun biçimde sürdürülüyor. Öte yandan yeni politik düşüncenin uluslararası alandaki yerini ve etkilerini de, bir barış hareketi militanı olarak irdelemeye çalışacağım. bunu bir görev sayıyorum çünkü 6-11 Şubat 1990'da Atina'da toplanacak Dünya Barış Konseyi Genel Kurulu'nda dünya barış hareketine uluslararası ilişkilerdeki son gelişmelerin ışığında yeni bir yön verilmesine, barış savaşımı kavramının yeni düşünce tarzıyla uyumunun sağlanmasına çalışılacağını biliyorum.

Sonda söyleyeceğimi en baştan açıklayayım: Açıklık ve yeniden yapılanma (glasnost ve perestroika) projesi kuramsal nitelik taşımayan ve salt pratik açıdan değerlendirilmesi gereken politikalardır. Marksist kuramın özü ile doğrudan ilişkileri olmadığı gibi, sosyalist sisteme alternatif oluşturacak ögelerden yoksundur. Olay şudur: Sovyetler Birliği'nde 1985 Mart'ında iş başına geçen yönetim, ülkedeki ekonomik, sosyal tıkanıklığı gidermek, hızla gelişen teknolojiden yararlanarak ülke kaynaklarını toplumsal talepleri karşılayacak düzeye getirmek ve hantallaşmış devlet aygıtına halkın özlemleri doğrultusunda işlerlik kazandırmak amacıyla bir dizi reformu uygulamaya koymuştur. Ancak reformlar yumağı çözüldükçe içinden çıkanlar yeniden yapılanma tasarımının hedeflerini aşan, belki de onlara ters düşen kaotik bir ortamın doğmasına neden olmuştur. Bu durumun başlıca sorumlusu ise, reform girişimlerinin yaşandığı her toplumda ortaya çıkan "kraldan çok kralcı"ların reformların amacını saptırıcı çabalarıdır.

Başkan Gorbaçov'un öngördüğü reformlar yumağının en çarpıcı, özgün yanı devlet yönetimine saydamlık kazandırmak ve siyasal yaşama katılımcılığı özendirme yoluyla toplumda siyasal kültürü geliştirmektir. Bu hedef, beklenebileceği gibi, özgürlükler ve insan hakları sorununu önplana çıkarmıştır. Bunun yadırganacak bir yanı yoktur. Çağdaş toplumlarda, ekonomik gelişmeye koşut olarak, yaşamın güzelleşmesi, zenginleşmesi için insanların -başta evrensel barış olmak üzere- kültürel gereksinmelerinin yeni sentezlere yönelmesi doğaldır. Bu sentezin özünü ise birey-toplum ilişkilerindeki yeni özerklik arayışları oluşturmaktadır. II. Dünya Savaşı sonrasında halkların özerkliği, emperyalizme karşı savaşım biçiminde, nasıl politik gündemi belirlediyşe, bugünün gündeminde de, yanlız sosyalist ülkelerde değil, Batı'da da, bireyin özerkliğinin tanımlanması ve bunun çerçevesini oluşturacak katılımcı demokratik mekanizmaların kurulması yer almaktadır.

Buraya kadar aramızda bir anlaşmazlık yok, Sayın Baylar, ancak görüşlerimiz buradan sonra ayrılıyor. Çünkü siz demokrasi, özgürlük, insanın temel hakları sorunlarını bilimsel sosyalizm perspektifinden algılamak yerine, ona tam karşıt bir konuma giriyor ve demokrasi, tartışmasını Marksit-Leninist doktrinin sorgulanmasına, giderek yadsınmasına dönüştürüyorsunuz. Marksizmin geçen yüzyılın koşulları altında yeşermiş bir ideoloji olarak artık devrini tamamladığını, çağdaş toplumların değişim ve gelişimini açıklamakta yetersiz kaldığını, dolayısıyla da aşılması gerektiğini, tüm tutucu revisyonist ve karşı-devrimcilerle ağız birliği yaparcasına, öne sürüyorsunuz. Doğrusu Marksizmi sizlere karşı savunmak durumunda kalacağımı hiç düşünmemiştim.

Ama madem ki "yeni düşünce" etiketini taşıyan politikalar uğruna, 150 yıldır insanlığın yolunu aydınlatan bir bilimsel düşünce sistemini, ve bir eylem kılavuzunu topyekun mahkum etmeye kalkıştınız; bilinen gerçekleri yinelemek durumuna da düşsem, demokrasi konusunda bazı noktaları vurgulamam gerekiyor.

Çağdaş demokrasi kavramının doğuşundan bu yana halk kitlelerine ısrarla telkin edilegelen, seçeneksiz olduğu kabul ettirilmeye çalışılan bir görüşe değinmek istiyorum. Batı'daki kapitalist düzenin tam merkezinde bulunan ve aslında demokrasi kavramının özünü zedeleyen bu düşünceye göre, insanın doğal, vazgeçilmez hakları arasında "mülkiyet hakkı" da vardır. Oysa, son iki yüzyıllık tarih boyunca toplumlar bir yanda büyük çoğunluğu oluşturan insanların bireysel hakları, öte yanda ise son derece eşitsiz dağılmış bir mülkiyet hakkından aldığı güçle toplumda ayrıcalık kazanmış bir azınlık arasındaki sürekli çatışmalara sahne olmuştur. Başka bir deyişle, çoğunluğun hakları mülkiyeti elinde bulunduran azınlık tarafından sürekli baskıya, saldırıya maruz kalmıştır. Burjuva demokrasisi, bu sakat ve istikrarsız temel üzerinde kurulmuş, daha baştan beri Amerikan ve Fransız Devrimleri üstyapı hak ve özgürlükleriyle mülkiyet hakkı arasında çelişki ve çatışma yaratmıştır. Fransız Konvansiyon Meclisi'nde formüle edilen "Ülkenin mülkiyet sahiplerince yönetilmesi eşyanın doğasına uygundur" ilkesi hala değişik biçimlerde güncelliğini ve etkisini sürdürmektedir. En ileri kapitalist ülkeden, Amerika'dan vereceğim bir tek örnekle yetineceğim: Amerikan toplumuna bugün egemen olanlar, nüfusun %2'sini oluşturdukları halde toplam nakit servetin %30'unu ellerinde tutanlardır. Zincirin öbür ucunda ise, Amerikan ailelerinin %55'inin ya hiçbir varlıkları yoktur, ya da borç içindedirler. Ama oy verme, seçme ve seçilme hakkına herkes sahiptir.

İşte Lenin:"Bizim demokrasimiz burjuva demokrasilerinden milyon kez daha değerlidir" derken bunları kastediyor, bireysel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasının ekonomik erkin büyük çoğunluğun eline geçmesiyle mümkün olabileceğine işaret ediyordu. Gerçekten de sosyalist demokraside burjuva demokrasisine kıyasla eksik olan tek özgürlük "üretim araçları üzerinde özel mülkiyet tesisi özgürlüğü"dür. Burjuva demokrasisinde ise sınırsız mülkiyet hakkı demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur.

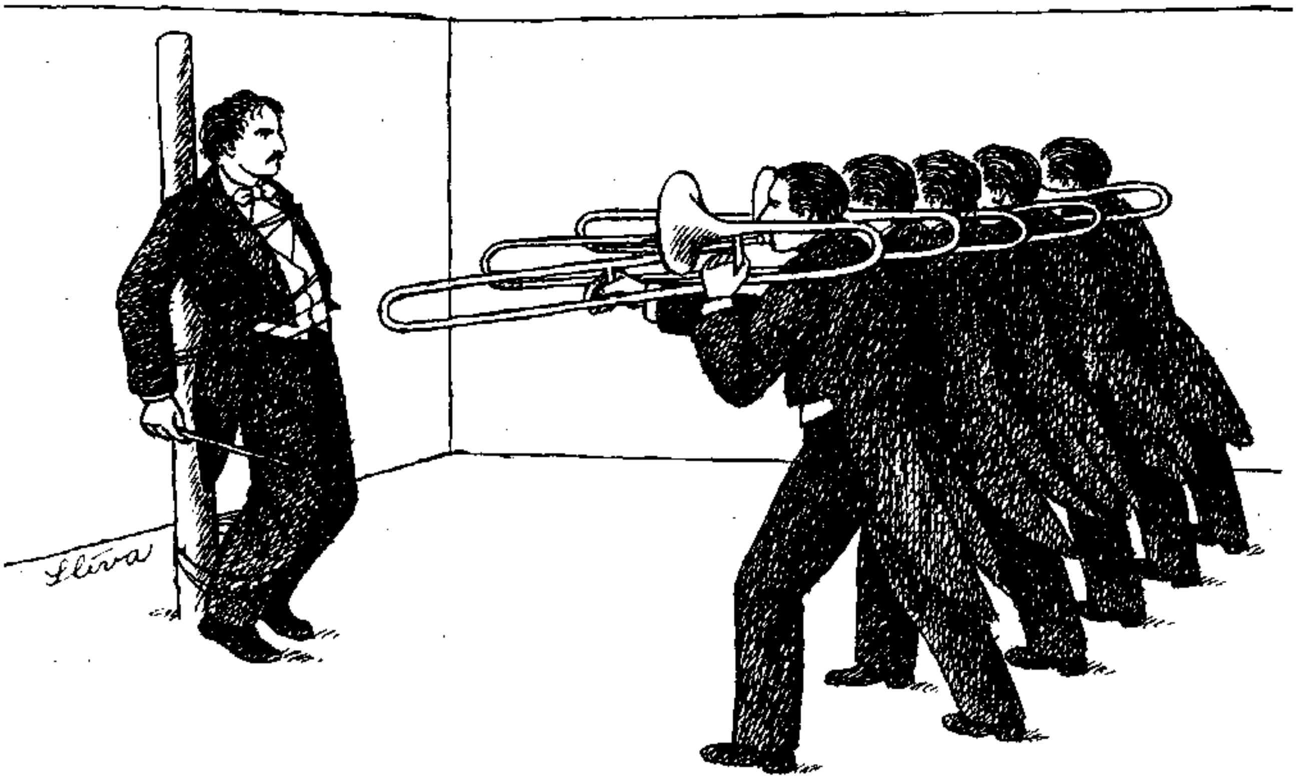
Yukarda özetlenen saptamalara itirazınız yoksa, onların sonucu olarak sosyalist demokrasinin kendine özgü bir siyasal rejim, bir yönetim biçimi üreteceği gerçeğini de kabul etmelisiniz. Şöyle ki: Sosyalist demokrasinin temel ölçütü çok partili sistem değil, demokratik merkeziyetçiliktir. Burada önemli olan, demokratik merkeziyetçiliğin kendi kurallarına uygun olarak işleyip işlemediği, demokratik kuralların ve denetim mekanizmasının var olup olmadığıdır. Sosyalist demokrasi de çoğulcudur ama kapitalist toplumlardaki çeşitli sınıf çıkarlarını temsil ettiren çok parti çoğulculuğu gibi değil. Demokratik merkeziyetçilik, proletaryanın kendi iç dinamiklerindeki çoğulculuğa, yığınların politik yaşama katılımlarına dayanır ve bu anlamda glasnost ilkesiyle de çakışır. Ancak bu noktada devrim partisinin önemi de bütün heybetiyle ortaya çıkar. Partinin öncülüğü olmazsa işçi sınıfı "kendiliğinden sınıf" olmaktan çıkıp "kendisi için sınıf" olmaya nasıl dönüşür? Parti bir deniz feneri gibi toplumun yolunu aydınlatmazsa sosyalist rejim kayalıklara çarpmaktan nasıl kurtulur? Demek oluyor ki, parti aygıtının kitlelerden koparak bir bürokrasi mekanizmasına dönüşmesini eleştirmek başka, partinin yol göstericiliğini, öncülüğünü reddetmek başka şeylerdir. Dünyanın ilk sosyalist devletinin 1920'lerde daha kuruluş aşamasında Batının saldırı ve kuşatmasına uğradığını, II. Dünya Savaşı'ndan birkaç ay önce tüm sanayi tesislerini Urallar'ın ötesine taşımak, savaşın bitiminden sonra ise birkaç yılda ülkeyi yıkıntılar üzerinde yeniden inşa etmek başarısını merkeziyetçi yönetime borçlu olduğunu, savaştan sonra ortaya çıkan atom bombası şantajı ve nükleer tehdidin üstesinden o sayede geldiğini kim yadsıyabilir?

Aslında siz bütün bunları çok iyi bilirsiniz. Ayrıca, demokrasinin bir yönetim biçimi olduğunu, sınıflı toplumlarda devlet kavramlarından soyutlanamayacağını da bilirsiniz. Ama yine de "Demokrasi çağımızın nesnelliğidir","Yeni bir çağ başlıyor" gibi genellemelerle demokrasiyi salt diktatörlüğün, bürokratik baskının karşıtı olarak ele alır, örnek olarak da Stalin döneminin otoriter, kişisel diktatoryasının sağlıksız sonuçlarını öne sürersiniz. Çünkü, açıkça itiraf etmeseniz de, sizin istediğiniz burjuva demokrasisidir. Demokrasiyi bir araç değil amaç olarak algıladığınızı açıklamanız bu yüzdendir.

* * *

Şimdi biraz da teoriden pratiğe, glastnost'tan perestroikaya geçelim: Yeniden yapılanma kavramının isim babası Mihail Gorbaçov'un ve yakın çalışma arkadaşlarının tanımlamalarına bakılarak perestroikanın bir ekonomik ve sosyal reformlar paketi olduğu söylenebilir. Ne var ki, yukarıda gördüğümüz gibi, açıklık (glastnost) yumağının çözülmesinden nasıl burjuva demokrasisi çıktı ise, yeniden yapılanma paketinin içinden çıkan da liberal ekonomi projesidir. 1987'de uygulanmaya başlanan ekonomik politikaların hedefi olarak gösterilen "sosyalist pazar ekonomisi", makro-ekonomik bir planlama ile Batı tipi serbest piyasanın bileşiminden oluşmaktadır. Ancak bileşimin ağırlığı plan ya da sosyalizmden çok serbest piyasadan yanadır. Gerçekten de 1987 Haziran'ında başlatılan radikal reform programı, bir yandan kamu ekonomisini liberalleştirirken öte yandan tarım ve hizmet sektörlerinde kooperatifçiliği ve özelleştirmeyi özendiriyordu. Sonuçta kollektif mülkiyetin yerini çoğulcu bir mülkiyet rejimi alacaktı. Bu açıdan bakılınca denilebilir ki perestroikanın öteki adı liberal ekonomidir. Liberal program daha da ileri giderek, 1928'de Stalin tarafından başlatılan tarımda kollektif işletmeye son verdiği gibi, toprak mülkiyetinin özelleşmesine olanak tanınmasını öngörüyordu. Tıpkı Çarlık Rusyası'nda olduğu gibi. Doğal ki sanayi sektörü de reformdan payını alarak devlet müdahaleciliğinden arındırılacaktı.

Sovyetler Birliği'nde ekonominin liberalleşmesinin dünya pazarı ile bütünleşme düşüncesine sıkı sıkıya bağlı olduğu açıktır. Gorbaçov'un ekonomistleri kapitalizme yakınlaşma konusunda o denli ileri gitmişlerdir ki Batıda Sovyet liderinin gerçek niyetleri üzerinde kuşku ve tereddütler uyanmıştır. Büyük sermaye çevreleri Sovyet yönetimini sınamak için testler yapılması, birtakım

koşulların öne sürülmesi gereğinden söz etmeye başlamışlardır. Sonunda ABD Başkanı George Bush Batı'nın tutumunu şöyle özetlemiştir: "SSCB'nin uluslar topluluğu ile bütünleşmesini bu ülkenin çoğulculuk ilkesine ve başkalarının egemenlik haklarına tam saygı göstermesi koşuluyla kabul edebiliriz."

Perestroikakının genellikle aydınlardan tam destek gördüğü biliniyor. Sovyetler Birliği'nde durum 1987 ve 1988 yıllarındaki anti-Stalinizm akımının ideolojik sınırlarını çok aşmıştır. Bu gün seslerini yükseltebilen liberaller 20. yüzyılda Rusya'nın ve dünyanın başına gelen felaketlerin kaynağını Büyük Ekim Devriminde gören komünizm karşıtı aydınlardır. İnanılacak gibi değil ama bu aydınlar özenilecek model olarak Japonya, Güney Kore ve hatta Türkiye'yi gösterebilmektedirler! Gerçi Mihail Gorbaçov fazla ileri giden aydınları arasıra azarlıyor, perestroikanın sosyalizmden kapitalizme dönüş olayı olmadığını belirtiyor ve "Batı bize kapitalizm ihracına kalkışırsa buna izin vermeyiz" diyebiliyor. Ama öbür yanda Sovyet Barış Komitesi'nin yayın organı olan "Yirminci Yüzyıl ve Barış" dergisinde Simon Kordonski adında bir Korotiç şunları yazabiliyor: "Batının Sovyetler Birliği'ne ekonomik yardımı kamuyu özelleştirme stratejisine katkıda bulunmalıdır. Eskiden Rusya en gelişmiş ülkelerin proletarya sınıfının yardımıyla gerçekleşecek evrensel devrimi hazırlıyordu. Bu devrim, Allaha şükür, başarıya ulaşmadı. Şimdi SSCB tarihin ve dünya ekonomisinin sinesine dönmek için tüm dünyanın yardımına muhtaçtır."

Şimdi sorumuzu ortaya koyalım: Sovyetler Birliği bu duruma nasıl ve neden geldi? Herşeyi yeni baştan düşünme gereği niçin duyumsandı? Kanımca bugüne nasıl gelindiğini araştırmak için, ilk sosyalist devletin kuruluş yıllarını anımsamakta yarar var. 1917'de hemen hemen sıfırdan başlayıp 20. yüzyılın ilk yarısından dünyanın en ileri sanayi ülkelerinden biri, insanlığın geleceğine ışık tutan bir dünya görüşünün tek güçlü temsilcisi ve evrensel bir misyonun sahibi durumuna gelebilmenin gizi nerede idi? Bu sorunun yanıtı kuşkusuz ki bir formülle ifade edilebilecek basitlikte değil, ancak bütün tarihçiler, araştırmacılar dünyanın ilk sosyalist devletinin kısa sürede ekonomik, sosyal, kültürel vb alanlarda elde ettiği başarıların temelinde, Marx'ın sosyalist coşku (emülasyon) dediği kollektif atılım ruhunun büyük payı olduğuna işaret ediyorlar. Gerçekten de, Rusya'da Ekim Devriminin harekete geçirdiği toplumsal güçler tüm maddi manevi kaynakları seferber ederek feodal bir toplumun hızla modern çağa geçişini sağladılar. Yaşlı kuşaklar iyi bilirler: I. Dünya Savaşı sonrasında Rus soyluları, burjuvaları akın akın ülkeyi terk ederken, Amerika'dan yüksek ücretli iş önerileri alan bilim, teknik ve sanat adamları anavatanda çalışmayı yeğlediler ve kendilerini devrimin hizmetine adadılar. İşçi sınıfı ise üretimi son sınırına dek arttırmayı hedef alan yöntemlerin bütün ağırlığını yüklenerek devrimin yolunu açmasını bildi.

Ne var ki, sosyalist coşkunun uzun süre diri tutulmasına üretim ilişkilerinde yapılan değişiklik yetmiyor, Çünkü sosyalizm salt bir ekonomik kalkınma modelinden ibaret değil. Sosyalizmin kapitalist düzeni aşması sömürünün yerini adalet ve eşitliğin almasıyla da sınırlı

kalmıyor. Sosyalizm yeni bir dünya vizyonunun taşıyıcısıdır. Marksist hümanizmanın kökeninde yatan, sömürünün ortadan kaldırılmasıyla birlikte insanı zenginleştiren tüm değerlerin, insan emeğinin yaratıcı gücünün bütün görkemiyle kendini göstereceğine olan inançtır. Kısacası sosyalizm insanlık tarihinde yeni bir "Aydınlıklar Çağı"nın habercisidir ve devrim böyle bir misyonu üslenmek durumundadır.

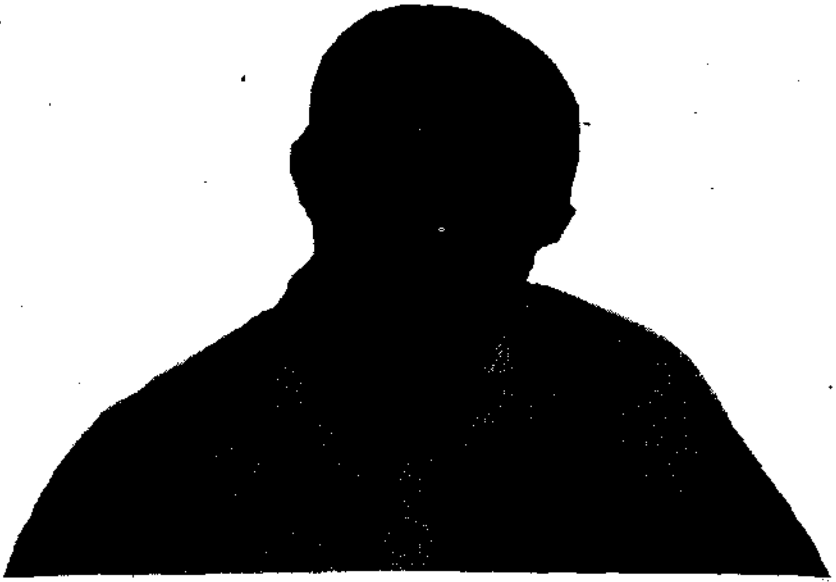
Sovyetler Birliği bu misyonu üstlendi mi? Üstlendiyse nereye kadar götürebildi? Soru tartışmaya açıktır. Ancak Ekim Devrimi'nden bu yana dünyadaki dönüşümler, gelişmeler bütün boyutlarıyla dikkate alınmadan sağlıklı bir yargıya varılamayacağı açıktır. Özellikle iki dünya savaşı arasında emperyalizmin Sovyet Devletini yıkmak ya da yanlızlığa itmek için giriştiği eylemleri, kurduğu tuzakları gözardı ederek sosyalizmin kuruluş döneminin muhasebesini yapmak olanaksızdır. İkinci Savaş'tan sonraki dönem ise Soğuk Savaş olgusuna sıkı sıkıya bağlıdır. Daha 1917 Devriminden önce Amerika'da dinsel bir inanç gibi yaygın bulunan kapitalizm tutkusu ve komünizm düşmanlığı, II. Dünya Savaşı ertesinde ABD'nin dış politikasını "Komünizmi bulunduğu yerde kuşatıp boğmak" hedefine yöneltmiştir. Böyle bir ortamda sosyalist ekonomi askersel harcamaların ağır yükünü üstünden atmak, toplumun yaşam düzeyinin yükseltilmesine olanak tanımak olanağından yoksun kalmıştır.

1962 Küba krizinden sonra Doğu ile Batı blokları arasında başlatılan yumuşama sürecinin sosyalist dünyaya bir soluklanma fırsatı yarattığı ve fakat Kruşçov yönetiminin 20. Parti Kongresi'nden sonra Stalinciliği tasviye operasyonunu gündeminin başına alarak ve ekonomik politikada abartmalı hedeflere yönelerek fırsatları iyi değerlendiremediği söylenebilir. Kruşçov'un "1972 yılında ABD'yi yakalayacağız, ülkemizde adam başına üretim düzeyini Amerika'nın üstüne çıkaracağız" yollu iddiası ve kapitalist sistemi kasdederek:"Sizi gömeceğiz" demesi hâlâ belleklerdedir. Oysa hiç kimse SSCB'den Amerikayı üretim ve tüketim yarışında geçmesini beklemiyordu ama buna karşılık herkes-kimilerinin bugün küçümseme anlamında kullandıkları-"varolan sosyalizm"in kapitalist sistemin yozluğundan, çirkinliklerinden, ahlak çöküntüsünden arınmış, sömürüyü tümüyle yoketmiş, uygarlık kavramlarına yeni anlamlar yüklemiş bir toplum modeline yönelmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Bu yapılamadı ise kabahati Marksist öğretide ya da pratiğin sınavından geçip doğruluğunu kanıtlamış Leninizm'de boşuna aramayınız. Hele Marksizmin aşılmasının gerekçesi olarak teknolojinin son çeyrek yüzyıldaki hızlı gelişmesini göstermeye kalkmayınız. Bilgisayarların, robot makinaların kullanımı el emeğinin yerini gittikçe daha çok kafa emeğinin alışı üretici güçlerde nitel bir sıçramanın göstergesi değildir. 19. yüzyılın Sanayi Devrimi doğa güçlerinin yerine buhar makinasını koyarak üretimde nitel bir sıçramayı sağlamış ve kapitalist ekonomi bu döneme damgasını vurmuştu. Sosyalizmin teoriden pratiğe geçişi ise elektrik enerjisinin sınai üretimde yerini aldığı zaman diliminde gerçekleşmiştir. Elektrik enerjisinin üretim sürecinde neden olduğu nitel değişim henüz aşılmış değildir, en ileri sanayi ülkelerinde üretim elektrik enerjisine dayanmaktadır. Dolayısıyla, işçi sınıfının üretim sürecindeki rolünde niteliksel değişiklikten söz edilemez. Bilimsel teknik, yani teknolojinin hızlı bir ilerleme kaydettiği doğru olsa da, elektronik sanayiinin, bilgisayarların sanayi toplumunu, sanayi proletaryasını çağın dışına ittiği görüşü acele varılmış bir yargıdır. Hele Japonya'nın imal ettiği robotlardan gözleri kamaşarak, "işçi sınıfının yapısı değişiyor", "Marx'ı, Engels'i, Lenin'i aşmak zamanı geldi" demek düpedüz anlamsızdır.

Sonuca geliyorum: Açıklık ve yeniden yapılanma, Sovyetler Birliği'nin şu ya da bu nedenlerle-belki de çok haklı olarak- uygulamaya koyduğu politikalardır. Bunlar savunulabilir. Hatta belki de bu yıl Sovyetler Birliği'nde günde 8 kilise ve 1 caminin yeniden açılması bu politikaların bir parçasıdır ve bir "hikmet"i vardır. Bunlara karışmayız, çünkü Fidel Castro'nun dediği gibi: "Perestroika başkasının karısıdır." Ancak onu "Marksizmi aşan yeni kuram" diye satmaya, evrenselleştirmeye kalkışırsanız, karşınıza çıkarız. Sosyalizme inanmış olanlara: "Hayatınızı bir saplantıya kurban etmişsiniz" diyerek 70 yılı bir çırpıda harcamanıza razı olmayız. İçinizden biri Türkiye'de verdiği konferanstan sonra kendisine: "Bu tutumunuz revizyonizm olmuyor mu?" sorusunu yönelten dinleyiciye öfkeyle: "Böyle sosyalizmi alın siz kullanın" diyebilmişti. Ben de bu sözleri söyleyen Vitali Korotiç'e ve tüm Korotiçlere sesleniyorum: "Alın, meczup papaz Soljenistin, sapık Milan Kundera sizin olsun. Dahası, Kardinal Glemp'in dizinin dibinde oturup talimatını alan, sonra Amerika'ya gidip yardım dilenen Lech Walesa da, partilerinin adını değiştirerek yönetime geçmeye çalışan Macar Nyersler, İtalyan Occhettolar, Çekoslavak Dubçek'ler de sizin olsun. Tüm dönekleri, kaytarıcıları, devrimden umut kesen aydınları da saflarınıza katın. Yeter ki bilimsel sosyalizm insanlığın yolunu aydınlatmaya devam etsin" diyorum.

Son sözümü size sakladım Türkiye'li Korotiç'ler. Tevfik Fikret'in dediği gibi: "hele sizler, hele sizler" Yayınlarınızı, konuşmalarınızı izlerken şaşkınlığa düşmemek elde değil. Sanki ülkenin içine sürüklendiği çıkmazların, toplumsal yaşamdaki tıkanıklığın, bunalımların sorumlusu Marksizim-Leninizm imiş gibi, bir özeleştiri akımına kapılmış gidiyorsunuz. "Yenilenme"ye ayak uydurma humması sizi demokrasinin erdemlerini sayıp dökmeye, demokratik rejime bağlılığınızı vurgulamaya, kurulu düzenin bekçileri olan siyasal partilere güvence vermeye ve onlarla "ulusal mutabakat" aramaya iteliyor. "Kapitalizmin gücünü değerlendirmede yanıldık, sorunların çözümüne gidebileceğini göremedik" diye günah çıkardığınızı görünce, "Bunlar başka dünyadan mı geldiler, 65 yıldır Türkiye'de kapitalizm hangi sorunu çözebildi ki onu savunmaya ya da en azından **mevcut sosyalizmle** aynı kefeye koymaya kalkışıyorlar" diyorum. Çoğulcu demokrasi adına 40 yıldır egemen sınıfların dayattığı diktayı, baskı ve işkence rejimini yaşayanlar bunlar ve öteki kuşaklar değil mi diye kendime soruyor ve bugün hidayete nasıl erdiğinizi doğrusu merak ediyorum.

"Dünya değişiyor, biz de değiştik, artık aranıza alabilirsiniz" biçimindeki mesaj size yarar sağlayacak mı bilmem ama topluma zarar vereceğinden eminin. Çünkü emekçi yığınların önünde duran son umut bilimsel sosyalizmdir.

İSMAİL BEŞİKÇİ YALNIZ DEĞİLDİR

**"Hayır!
izin verildiği kadar değil,
Gücümüz oranında yürüyeceğiz"**

İsmail Beşikçi tutuklandı. Hem de yazdığı bir kitaptan dolayı. Yani düşündüğü için, düşündüğünü açıkladığı için, herşeye rağmen inatla, yılmadan, bıkmadan gerçekleri ifade ettiği için...

Cezaevlerinde başka "düşünce suçluları, düşünce eylemcileri"de var. Fakat Beşikçi bir simge. Sömürgeciliğe başkaldırının, onurlu aydın tavrının simgesi.

BEŞİKÇİ AYDINIMIZIN ONURUDUR

Ne yaptı Bekşikçi? "Devletlerarası sömürge: Kürdistan"ı yazdı. Ne yapmıştı Beşikçi Hoca? "Doğu Anadolu'nun Düzeni"ni yazmıştı, "Kürtlerin Mecburi İskanı"nı yazmıştı, "Güneş Dil Teorisi ve Kürt Sorunu"nu yazmıştı... Yani 'Dünya dönüyor' demişti. Hem de herkesin yüzüne karşı, bütün zevatın önünde. Dünya dönüyor, Kürtler vardır demişti.

Ve gerçekleri görüp, susmayıp yazdığı için ömrünün en verimli yıllarını zindanlarda geçirdi. Susmadı, üniversiteden attılar. O 'derviş' oldu halk için, profesörler kprofesörü oldu. Barış ödülüne aday gösterildi, Af Örgütünce 'yılın mahkumu' seçildi, mahpus yatmada da ustalığını gösterdi.

Evet, Beşikçi yine tutuklandı. Burjuva hukukuyla temel özgürlükler arasında denge kurabilmenin olanaksızlığı bir kez daha görüldü. Ve onlar yine kendi yasalarını tanımadılar, çiğneyip geçtiler. Bir sosyalist olarak, elbette sınıf mücadelesiyle hukuk arasındaki ilişkiyi görmezlikten gelmiyorum. Ama bir hukukçu olarak burjuvazinin kendi yargılama yasasına bakıp 'Hani nerede tutuklamanın haklı gerekçesi' diye sormadan da edemiyorum. Ama sosyalist yanım hukukçu yanımı kolay ikna ediyor. "Dostum diyor, sen glasnosta-AT'a falan bakma, burjuva hukuku biçimsel keyfiliktir. Anlaşıldı mı? Biçimsel keyfilik"

BEŞİKÇİ YANLIZ DEĞİL

Evet Beşikçi'yi tutukladılar.

O şimdi bir sanık. Fakat bu sıfat hemen öyle kabul edilebilecek gibi değil. Sanık, yani suç işlediği iddia edilen kişi. Peki bir fiili suç kabul eden, şunlar suçtur diyen kim? Sermaye sahipleri, yani kapitalistler. İşte görüntüye yansıyan biçimsellik, işte gerçeklik... Sözde bir görüntü insanları özgürlüklerinden yoksun kılabiliyor. Demir parmaklıkların ardına gönderebiliyor.

Bunu kabul etmem beklenmesin. Beşikçi bir suç işlemişse, o suçu ben de işledim. İtiraf ediyorum işte. Gönderin beni de Hoca'nın yanına.

Hayır!

Ortada ne bir suç var, ne de bir suçlu...

Bu anlamsızlık daha fazla sürüp gitmesin.

Sloganlarımız beynimizde, yüreklerimizde yankılansın. Hocamıza, onurumuza sahip çıkalım.

A.Y.

Çelik Bilgin'in rahatsızlığı sürüyor. Bu nedenle *Çocukluk Hastalığı": Revizyonizm* başlığıyla kaleme almayı düşündüğü Saptamalar V'i yazamadı. Bunun yerine Haluk Yurtsever Arkadaşımızın basılmakta olan kitabı için yazdığı sunuş yazısını, "Saptamalar V" olarak sunuyoruz.

PARTİ YOLUNDA YÜRÜYÜŞ

Çelik Bilgin

Her tekrarda bir yenilik var. Olmalıdır. Belleklerin silinmek istendiği, bellek silmenin akıl değiştirici bir seferberliğe dönüştürüldüğü bir zamanda, "tekrar" en cüretli iş sayılmalıdır, dünyanın döndüğünü söylemek, her gün söylemek, ısrarla söylemek, korkmadan söylemek, bugünün en önemli görevi oluyor. Öyle görüyorum.

Bugün gerçekliği yenileyerek tekrarlamak zorundayız. "Klasikleri", bu sözcüğü değeri hiçbir zaman kaybolmayan yaratılmış ürünler anlamında kullanıyorum, altın sırlarından soyarak daha kalıcı ve daha değerli bir biçimde tekrarlamak durumundayız.

Başlıyorum ve bir: Sosyalizmde işçi sınıfının birlikteliği ampirik ve pratik değil teorik ve sözcüğün en iyi anlamında spekülatif bir durumdur. Bunu açabilirim; sosyalizmin, işçi sınıfının başta üretimde çalışan sınıfın, düzeni olduğu ve işçi tarafından kurulacağı pratik ve amplirik değil, teorik bir zorunluluktur. Bunu da açabilirim; eğer "doğru" olarak tanımlanmış bir sosyalizm ve "doğru" olarak anlatılmış bir işçi sınıfı varsa, bu ikisi ve yalnızca bu iki buluşacaktır ve bu buluşmayı önlemek mümkün görünmüyor.

Lenin'in sözü var: Pratik yeşil, teori gridir. Yeşil yaş gri kurudur. Buna eklenecek olan şudur: En büyük zorunluluk, teorik olandır.

Sosyalizm ortakçı düzendir. Fabrikada üretim işi ortak bir iştir; kişiliğe damgasını vuruyor. Sosyalizm eşitçi bir düzendir. Teknolojinin gelişimi hem beceri farklılığının önemini azaltıyor, "usta" zanaatkar emekçiyi tarihe gömüyor, hem de tek tek işçinin üretime katkısını ölçülemez, ayırtedilemez bir hâle getiriyor. Sosyalizmde çıkarsız emek sosyalizmde toplum için çalışma, sosyalizm de Lenin'in sözüyle karşılığını düşünmeden çalışma, en büyük onur ve en büyük ahlaktır. Lenin'in sobotnikler, cumartesi günü karşılığını almadan çalışanlara duyduğu heyecan ve "İşte Komünizm" sözü bunu gösteriyor. Bu ise ancak devrimci süreçten geçmiş işçinin ahlakı ve onuru oluyor.

Avrupada işçi sınıfı ve partileri ne olursa olsunlar Sovyetler Birliği'nde sosyalizm nereye gelirse gelsin , sosyalizm ve işçi sınıfının birlikteliği bir kaçınılmazlıktır. Bir bilimsel zorunluluk oluyor. Bilim ise kaçınılmazlıkları bularak gelişiyor ve zenginleşiyor.

İkinci tekrarı formüle ediyorum : Parti kendiliğinden olanın reddidir. Burjuvazide politik gelişmeler kendiliğinden spontane bir biçimde ortaya çıkıyor; en azından devrimden sonra yönetim bir kendiliğinden sürece dönüşüyor. Çok zaman burjuva devrimleri de, İngiliz ve Fransız örnekleri kendiliğinden çok merkezli ve çok kaynaklı hareketler olarak gelişiyor.

Sosyalizm bir felsefe olarak, kendiliğinden sürecin reddi ile başlıyor. Fizik bilimi doğayı, sosyalizm toplumu kontrolü amaç sayıyor. Sosyalizmde partinin önplana çıkışı ise, sosyalizmin bu temel felsefesinin kavranmasıyla birlikte gerçekleşiyor.

Bu noktayı açmam gerekiyor; sosyal mücadelede partinin rolünün kavranması mücadele coğrafyasının değişmesiyle de ilgilidir. Kendiliğindenlik bakışının reddi mücadelenin çekim noktasının Almanya'dan Rusya'ya geçişinin eş zaman oluşu bir rastlantı sayılmamalıdır. Kautsky ağırlığının coğrafik değişimine ilk parmak basan önemli kişidir. Ancak daha ilerisini göremiyor ve göremediklerine karşı çıkıyor.

Sosyal mücadelenin Avrupa merkezli, öro-santrik konumunu yitirmesi, kendiliğindenlik anlayışı çerçevesinde ele alınmalıdır; Avrupalı bir sosyalist için devrimci mücadeleye bir "halk hareketi" rengi verecek ölçüde zenginlik hep oluyor. Avrupalı sosyalist, yüzeysel, derine fazla inenemeyen, sınıfsal netliği bulamayan "halk" tepkilerinin illüzyonu ile sürekli bir evliliği yaşıyor.

Bu noktayı üçüncü tekrarıma geldiğimde daha iyi

açabilmeyi umuyorum. Üçüncü tekrar şudur : Partide disiplinin yoğunluğu işçi sınıfının gelişmişlik düzeyinin çeşitliliğiyle doğrudan bağlantılıdır. Tersinden söyleyebilirim; homojen işçi sınıfında politik ve ideolojik beraberlik için özel bir çaba gerekmeyebiliyor. Dünkü Rusya ve bugünkü Türkiye örneği heterojen işçi sınıfının varlığında ise parti ile disiplin neredeyse özdeşleşiyor.

Bu söylediklerimle ilgili bir parantez açmak zorundayım: Rusya'da daha kalifiye işçi, bir eğilim olarak, hep menşevizmi seçiyor. Türkiye'de daha az kalifiye sanayi işçisinin, plebyen yığınların, devrimci sosyalizme eğilim göstereceklerini düşünmek ve gözlemek durumundayım. Bu da disiplin sorununu, bir Batılının anlayamayacağı bir yere çıkarıyor.

Devam etmeden önce bir ara sonucu yazmak istiyorum; heterojen işçi sınıfı içinde çalışan partilerde "demokrasi" ayağı hep zayıf kalmaya mahkumdur. Bunun içtenlikle kabul edilmesi gerekiyor.

Bu ara sonuç ile ilgili bir parantez açma ihtiyacı duyuyorum: Marx'ın "demokrasi" sözcüğünü sürdürmesini anlıyorum. Ancak Lenin'in yeni bir kavramla ortaya çıkmamış olmasını yadırgıyorum. "Demokrasi" hep birden çok sınıfı hatırlatıyor.

Bu rezervle birlikte Bolşevik Parti ile demokrasi ilişkisini incelediğimde üç aşamayı saptayabiliyorum . Bir : Uzun ve "legal" bir hazırlık dönemine sahip oluyor. Tartışma ve katılım, karşılıklı görüşlere saygı anlamında "demokrasi", bu dönemde hem vardır ve hem de bir ekol niteliği taşıyor. İki : Uzun gizlilik döneminde ise, "demokratik merkeziyetçilik" sadece merkeziyetçiliktir. Lenin, bunu açıkça söylemekten, "demokratik" ilkenin yerini "yoldaşça güven" ilkesine bırakmasını ifade etmekten hiç çekinmiyor. Üç : İç savaş dönemi, ayrı ve yeni bir "demokratik" ekol oluyor.

• Devam etmeden önce bir özete ihtiyaç var : Kendiliğinden tepkilerin sınırlı ve ikmal edilebilir düzeyde ve işçi sınıfının gelişmişlik açısından heterojen olduğu bir toplumda, hem parti ve hem de disiplin, örnek olsun, bir Avrupalının anlayamayacağı kadar temel ilkedir. Yoksa, kişilerin tercih ya da kaprislerinin sonucu değildir.

Dördüncü tekrar şudur : Sosyalizmin tarihi ayrışma sürecinin yazımıdır. Feodalitenin baskısından kaçıp, surlar dışında küçük işyerine kaçan artizan-emekçi, hem embriyonik "burjuva" ve hem de sosyalizan ideolojinin habercisidir. Artizan usta hem zenginleşmeyi, hem mülkiyetsizliği birarada düşünebiliyor ve hem de mülkiyet özlemi duyuyor. Mülkiyeti bir çekiç, bir körükle sınırlı olduğu için emeği bütün değerlerin yaratıcısı sayabiliyor; mülkiyeti arttıkça kendisine yabancılaşıyor.

Bu aşamada küçük mülk sahibi burjuvanın sosyalist mücadeleye bir düşmanlığı yoktur; çünkü henüz ayrışma ortaya çıkmamış durumdadır. Düşmanlık, burjuvazinin kendi bilincine ulaşması, iktidara yaklaşması ve iş-

çilerin karşı mücadelesinin başlamasıyla birlikte ortaya çıkıyor. İşte bu aşamada Batı'da işçi haklarının genişlemesiyle daralması aynı anda ve birarada yaşanıyor.

Batı'da işçi sınıfı hareketi çok haklı bir biçimde "açık" ve "demokratik" bir biçimde başlıyor. Daha sonra gizlenme denemeleri var; ancak açıklık tutkusundan hiçbir zaman kurtulamıyor. Giderek kazandığı homojen nitelik ve sendikal güç, açıklığı her zaman geçerli bir ilke ya da illüzyon haline sokuyor.

Kendiliğindenlik, partisizlik, disiplin ihtiyacının yadsınması ve açıklık; özünde Batı'nın sosyal mücadelesinin temel çizgileri oluyor. Bunun karşısında Bolşevik ve Sovyet deneyimi var. "Parti" arayan herkes bu iki çizgiden etkileniyor.

Yoldaşım Haluk Yurtsever'in önce yazılarından sonra yüzyüze tanıdığım andan itibaren bende bıraktığı izlenim budur: Haluk Yurtsever, "parti" arayan bir yürüyüşçüdür.

Parti aramak, sosyalizme yol almaktır.

Parti aramak, iktidarın kapısına dayanmaktır.

Devam etmeden önce tekrar olmayan bir noktayı daha dillendirmek istiyorum. Şöyle ifade edebilirim; parti aramak başkadır, parti komiserliği ise bambaşkadır. Buna şunu eklemek durumundayım : Bolşevik Parti; bir nesnelliğin sonucudur. Rusya topraklarında bir başka partinin başarılı olabileceğini hiçbir zaman düşünemiyorum. Bolşevik Parti, bir kaçınılmazlığın ve büyük ve çoşkulu bir denemenin tarihsel anlamda kalıcı ürünüdür. Artık sosyal mücadelenin klasiklerinden birisidir.

Ancak "Parti Komiseri" konumu da Bolşevik Parti'nin bir ürünü ve buluşu oluyor. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nde reddedilemeyen çürümede en önemli yerin birisini, emek değer yasasının daha önceden reddedilememesine, diğerini de parti komiseri kurumuna veriyorum. Ancak bir zorunluluk sonucu çıktığını kabul ediyorum.

Babası Trotsky'dir; yoksul bir partiyle yapılan iç savaşta Çarlık Rusyası subayları kollandı. Bilgili ve becerili subaylardır; ancak politik olarak güven duyulamıyor. Bilgili ve becerili olmayan ancak politik olarak güvenilir "komiser" ihtiyacı buradan çıkıyor.

Anası Stalin'dir; yoksul partiyle sanayileşme mucizesi yapmak zorunda kaldı. Çaresiz, bolşevizme karşı savaşmış menşevik uzmanları, iktidara boyun eğmiş narodnik iktisatçıları, planlamaya inanmayan liberal profesörleri kullanmak zorunda kaldı. Arka odalarda bunların bilgilerinden uzak parti komiserleri oturuyordu. Başka ne olabilirdi?

Bilmeyen "iyi" politikacı olurmuş; Sovyet Devriminin en büyük dramlarından birisi budur. Ne yazık, daha büyük bir yakıcılıkla Türkiye Devriminin önünde duruyor. Haluk, bu sözcükleri kullanmamakla birlikte incelemelerinin birisinde bu noktaya parmak basıyor ve acıyı dile getiriyor.

Haluk, bu incelemelerinde parti arayışını sürdürüyor. TİP'in üniversitede prestij kaybettiği bir sırada Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının etkinliğinde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okuyor. Öyle anlaşılıyor, iki eğilime de hem düşman ve hem de dost olmuyor; uzak kalıyor. Eylemlerin içinde TİP ve MDD ideolojisinin ise dışında kalıyor.

Avukatlık stajı ve askerliğini yaptıktan sonra ani bir kararla ve hiçbir bağlantı kurmadan, parti peşinde, kendisini Türkiye dışına atıyor. Karşılaştığı TKP'dir. 1970 yıllarında TKP atılımını gerçekleştiren en fazla on genç adamın arasında yer alıyor.

Haluk'u tanımaktan büyük sevinç duydum. Bir kez TKP içinde bu tür devrimcilerin bulunması benim için hoş ve güzel bir süpriz oldu. Bunu daha önce düşünmemiş olmayı, kendim için, eksiklik sayıyorum. Üstelik Haluk, türünün de tek temsilcisi değil; buna da ayrıca seviniyorum.

Sosyalist olmayan uzman ve aydınlar ile uzman olmayan politikacılar; 1930 yılında da, 1990 yılında da yaşanan bu oldu. Bugün yaşanan şudur; sosyalist ülkeler, sosyalist olmayan ve sosyalist olamayan aydın ve uzmanların ihanetini yaşıyor. Bunları ise, uzmanlık bir yana bilginin kırıntılarından uzak "parti" komiserleri besliyor.

Tanışmam aslında "TKP Pişmanları" kitabıyla başladı. İlkesel konularda pazarlıksız tutumu beni oldukça etkiledi. R. Yörükoğlu'na bağlanan "En Zayıf Halka" kitabının İ. Bilen'in telkinleriyle yazıldığını biliyor ve bunlara bakarak da TKP'nin bir devrimci hazırlık içinde olduğuna inanıyordu. Aydın Bulutgil-Nabi Yağcı'nın dönüşünü kabul etmedi ve hiçbir önkoşul koymadan TKP-İşçinin Sesi içinde yerini aldı.

Daha sonra yüzyüze beraberliklerimizde Haluk'un buradaki pazarlıksız tutumu ile çok zaman gösterdiği tartışma sabrının karşılaştırmasından şaşırdığımı eklemek zorundayım. Haluk'un küçük kardeşi ve Yoldaşım Cüneyt, belki de üzerinde taşıdığı birisi faşistlerin ve diğeri eski yol arkadaşları TKP'lilerden gelen hatıra iki kurşunun da etkisiyle, Yörükoğlu'nun liderliğinde bir oluşumdan "parti" gelmeyeceğini hemen anladı ve pek çok sevdiği kardeşiyle de siyasal bağlarını kesmekte gecikmedi. Haluk, "parti" arayışı hırsıyla burada da daha sabırlı hareket etti.

Politika durmaz.

Eylem beklemez.

Arayış duraksamaz.

"Kurtuluş Yolu", Haluk'un bundan sonraki durağıdır. Buradaki düşünceler ile bugün Kurtuluş'ta yayımlananlar birbirine yakın düşüyor. Bu önemlidir. Ancak Haluk'un Toplumsal Kurtuluş'un çıkışında da pazarlıksız ve ilkeli bir tutum aldığını hatırlıyorum. Eylem alanı Türkiye'den ve burada iş yapanlarla birlik olmak gerekir; hep böyle düşünüyor. Böyle düşününce, birlikte arayış kaçınılmaz oluyor.

Benimle, Çelik Bilgin'le, bir önemli biçem farkı var: Daha sabırlı ve daha temkinlidir. Bu nedenle birbirimizi tamamladığımızı düşünüyorum. Yazılarda ise zaman zaman kalıp ile ürün ilişkisi görüyorum. Benim yazılarımda çıkıntılar, Haluk'un incelemelerinde girintiye dönüşüyor ve girintiler de çıkıntı oluyor. Şu aşamada bunu büyük bir zenginlik sayıyorum.

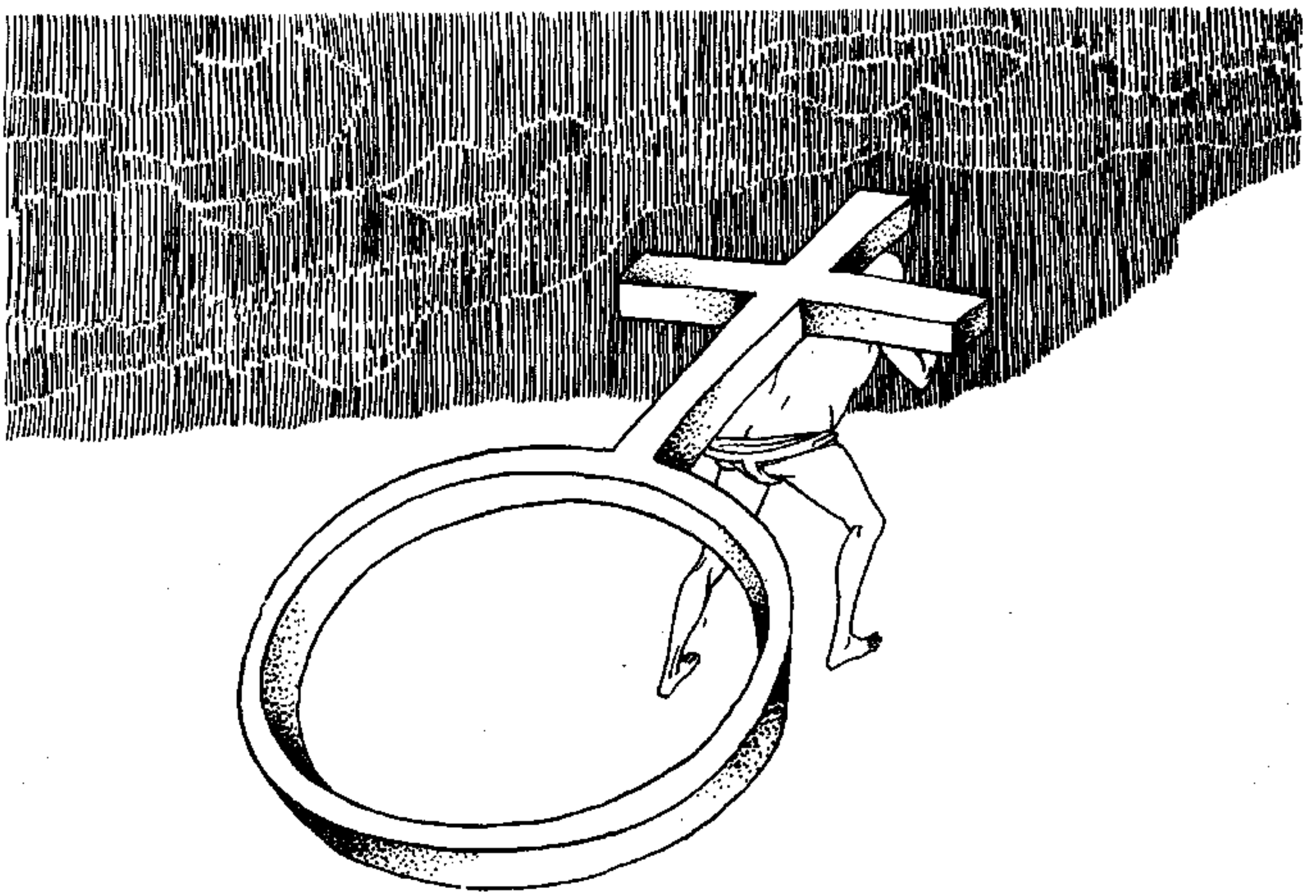
Arayış ortaktır.

Arayış heyecandır.

Batı ve Doğu çizgileri arasında artık arayış bizimdir.

Bizim olan ise yaratıcıdır.

Bu çalışmanın ortak yaratıcılığa önemli bir katkı olduğuna inanıyorum.

KADIN VE ERKEK KİMLİKLERİ

Nuray Bayındır

Karşıt cinsler arasında ikili ve daha geniş anlamda toplumsal ilişkiler, iktidar ilişkileri ile belirlenir.

Tüm sınıflı toplumlarda iktidara sahip baskıcı yönetimler yetkilerini; kendi çıkarlarına uygun, ezdikleri sınıfın erkeklerini hukuksal ayrıcalıklar çerçevesinde kayırır görünerek (özel ve kamu alanında) erkek cinsinin egemenliği boyutunda kullanırlar.

İnsanlığın tarihsel gelişimi içerisinde toplumsal ve doğal olarak kabul edilen bütün nedenler; kadınların erkeklere bağımlılığını haklı gösterecek gerekçeler yaratılmak için birleştirilir.

Bizim gibi toplumların, en yoksul kesimini kapsayanlar arasında farklı alanlarda karşılaştıkları zorlukların acısını herhangi bir hukuksal cezaya uğramaksızın karıları üzerinde çıkaran sayısız insan vardır. Kadının bağımlılığı ve sahip olduğu "kadın kimliği" kocanın ezasına karşı koymayı zorlaştırır, aksine bu durum kocanın kabalığını daha da arttırır. Kültürsüzlüklerine ek olarak alt tabaka erkeklerinin sahip oldukları "erkek kimlikleri", karılarına kendileriyle ortak bir yaşam birliği kurmuş birer insan değil, kendini adayan birer mal gözüyle bakmalarına neden olur. İşçi sınıfının en bilinçli kesimle-

rinde bile aile ve evlilik ilişkilerinde kadın ve erkek kimliklerinin sahip oldukları ortak ezilmişlik ve sömürü boyutunda da sürmesi; sınıf ideolojisinin yanısıra başka ezilmişlik süreçlerinin oluşturduğu ideolojilerin de bilinmesi ve kavranması gerektiğini gösteriyor.

Bırakalım yoksul kesimleri, aydın ve kültürlü kişiler arasında bile kadın-kerkek farklılığı ve eşitsizliği ikiyüzlü aşırı nezaket perdesi ardında gizlenerek sürdürülmüyor mu? Kadının yüceliği, iyiliği, nazikliği, kutsallığı v b gibi kulağa hoş gelen lafızların ardında kölelik ve bağımlılık, erkeğe sadakat, eve hizmet, sevgi ve güleryüz, beklenmiyor mu?

Erkeklerin genel insanlık süreçlerinde belirleyici ve yönetici kimlik kazanışları öylesine içselleştirilmiştir ki çoğunun cinsel kimliği bile ana karnından çıkmadan büyük bir merak konusu olur. Neysé ki teknoloji bu merakı 9 aydan 4 aya indiriverdi- Erkeğin mutluluğu ve gururu iktidarını sürdürecek çocuğun cinsiyetiyle doğru orantılıdır. "Erkek adamın erkek oğlu olur," olmazsa; kültürü kıt erkek ya karısını boşar ya da döver, "kültürü bütün" erkek için ise aynı durum "Erkek adamın erkek damadı olur" mizahına konu olur. Üstünlük ister kaba güç, ister incelik tarzında olsun sadece erkeğe hastır.

Erkek çocuğun, yaşıtı kızlardan üstün olduğu fikri çevre koşullanmalarıyla oldukça erken yaşlarda gelişir. Evde, sokakta, okulda hep bu üstünlük perçinlenir. Yaşı ilerledikçe babaya özenmeye, anayı küçük görmeye başlar. Evlenme çağına geldiğinde "kendisine uygun" aradığı "eş" üzerinde doğal üstünlüğünün olduğuna iyice inanmıştır. İnanmaması için hiçbir neden yoktur, çünkü aldığı aile, çevre artı okuyorsa okul eğitimi bu üstünlüğü içtenice "kendi doğallığında" ona taşır. Bu tür koşullandırmaların erkeği karşı cinse karşı olumsuz davranışlara iteceği, üstünlük duygusu egemenlik biçimi ile desteklenince karşısındakinden ikirciksiz sevgi ve itaat bekleyeceği açıktır.

İnsanlığın tarihsel gelişimi içerisinde toplumsal ve doğal olarak kabul edilen bütün nedenler; kadınların erkeklere bağımlılığını haklı gösterecek gerekçeler yaratılmak için birleştirilir

İnsanlar arasındaki en büyük iletişim aracı dilde, bu üstünlük süreç içinde yerleştirilmiştir. İnsandan bahsederken zaman zaman 'insanoğlu' deriz, kadın cinsi bu sıfatın içinde yer almıyor mu? Kelimeyi cümle içinde kullanalım. Örneğin; "insanoğlunun yarattığı değerler," farkında olmadan literatürde sıkça kullanılan bir terim. Niye 'insankızı' değil de insanoğlu deniliyor? Bu bir üstünlüğün dolaylı anlatımı değil mi? İlle de kullanmak gerekirse en iyisi insanevladı olur. Çünkü evlat öztürkçe olmasa bile herkesin anlamını bildiği kız-erkek iki cinsi birlikte kapsayan bir sözcük. Buna benzer yüzlerce örnek bulunabilir. İlginçliği açısından bir örnek daha verelim:"Okuyup adam olmak," adamın sözcük anlamı olgun erkektir, örnekteki anlamı bilgili kültürlü mevki sahibi kişidir, daha çok erkek kişidir. Okuyan kız da olsa farketmez. "Adam" olan kız, toplumun gözünde "kadın kimliğinden" soyutlanmış olarak görülür.

Kadın ve erkek kimliği "allah vergisi" doğal olarak değil, toplumsal içeriğe ve ayırımlara göre edinilmiştir. Dolayısıyla değiştirilebilir, dönüştürülebilir

Fransızcada bu üstünlük oldukça açıktır. Bir kız bir erkek ya da on kız bir erkek, sayı önemli değil bir grup erkek sıfatıyla belirlenir. İl erkek için, ellede kadın için kullanılır. İki cinsin birlikte tanımı çoğul olarak İls'tir. Kolaylıkla görülebildiği gibi sadece erkekleri kapsayan bir tanımdır bu. Bir örnek daha: Erkek belediye başkanına monsier le maire, kadın belediye başkanına da erkek takısı olan le aynen muhafaza edilerek madam le maire denir. Niçin dişi takısı olan la kullanılmamaktadır? Mantıksal açıklaması yoktur. Arada kızlar yok sayılmıştır. Bunun gibi binlerce örnek görebilirsiniz. Yalnızca Fransızcada değil. Hint-Avrupa dil grubuna giren tüm dillerde aynı üstünlük işlenmiştir. Görüldüğü gibi dilde de kadına zaman zaman ya erkek kimliği verilmiş ya da yok sayılmıştır.

Kapitalizm öncesi öteki toplumsal ilişki biçimlerinde de varolan kadın ve erkek kimlikleri, ataerkilliğin süregeldiği tüm tarihsel süreç içinde farklı toplumsal ilişki düzeylerine bağlı olarak dönüşür ve içinde yer aldıkları yapıların özellikleriyle tanımlanır. Kadının ve erkeğin ruhsal şekillenişleri, doyum ya da doyumsuzlukları, sosyal yaşamdaki istikrar ya da istikrarsızlıkları, sahip oldukları bu kimliklerle orantılıdır.

Kadın ve erkek kimliği "allah vergisi" doğal olarak değil, toplumsal içeriğe ve ayırımlara göre edinilmiştir. Dolayısıyla değiştirilebilir, dönüştürülebilir.

Kapitalizmin eşitlikçi görünerek karşıt cinsler arasındaki cinsiyet ayrımlarının, daha açık ve net bir biçimdeki toplumsal temelini yarattığı, insan ilişkileri (cominications ve telecominication) ağındaki gerçek özünü açığa çıkarmak, bütünlüklü insan kimliğine ulaşmak ile mümkün görünüyor. Düzenin temel ilişki anlayışı bu kimliklerle kurulmuş sömürü, ezme, ezilme, bağımlılık, baskı, kötülük bu kimliklerle sürdürülüyor.

Ezilen kadın kimliğinin ezen erkek kimliğine başkaldırısı yeni değil. Ancak içinde bulunduğumuz süreç ve gelinen aşama insan olmanın sürece egemen olmakla doğru orantılı olduğunu gösteriyor. Hiçbir özgürlük savaşılmadan kazanılmıyor. Tarihi, dili, dini, kültürü , toplumsal yaşamın tüm kurumlarını sorgulamadan geleceğin bütünlüklü, kimlikli insanını yaratmak mümkün değil. Tartışmaya öncelikle kendi içimizde başlamalıyız. Konuştuğumuz dilde eşitlik, davranışlarımızda eşitlik, tartışmalarımızda eşitlik kurmalıyız.

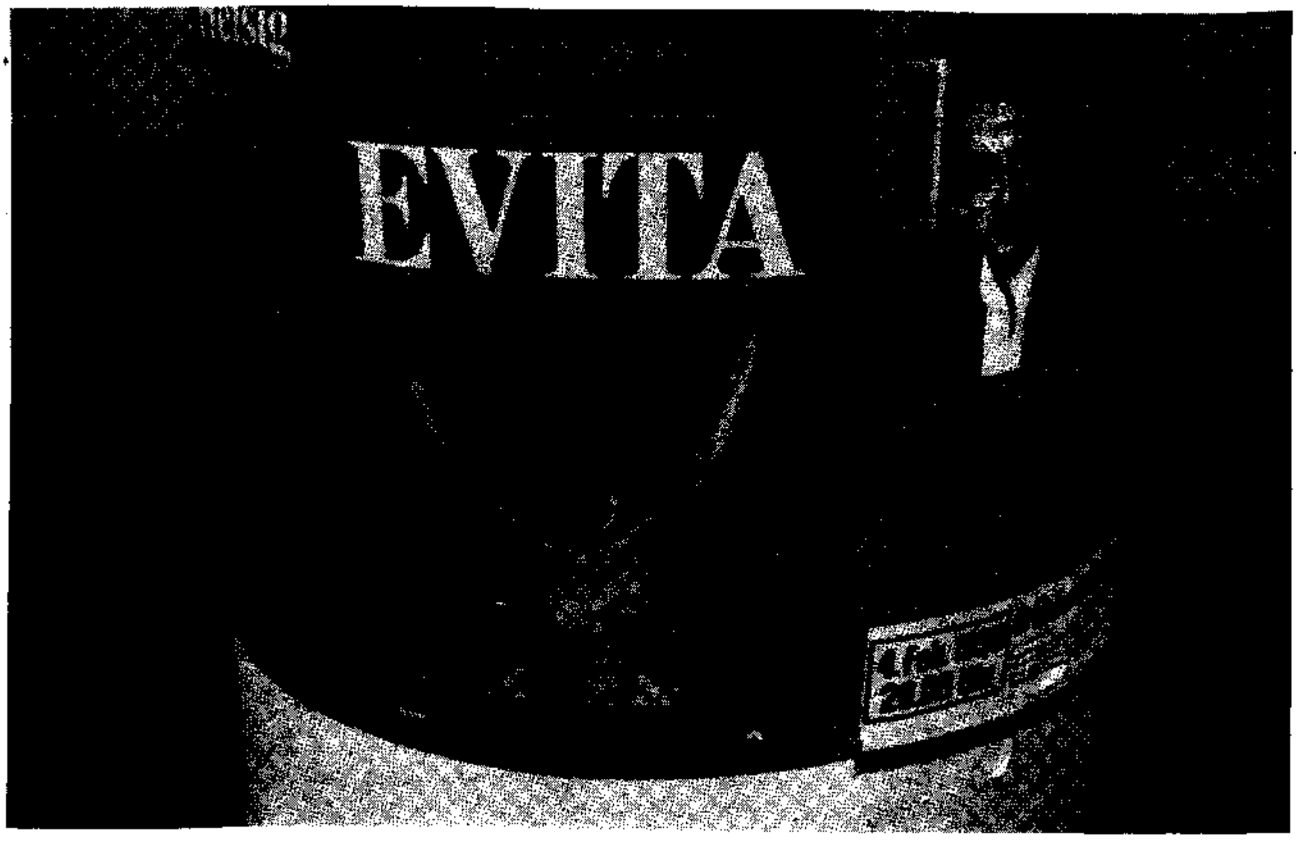
Daha çok tartışmak dileğiyle.

'ZOR YILLAR'
ve
EVİTA MAKSİM'DE

Can Kardelen

1989 yılının yaz aylarında ülkede bir Livaneli fırtınası esti. Livaneli "demokrasi" satıp, para yaptı. Onbinlerce insan Antik Tiyatro'yu, stadları, salonları ve Gülhane'yi doldurdu. Livaneli iğne attı yere düşmedi ve burjuva gazeteleri Livaneli konserlerine giden kalabalıkların sayılarını verirken ellişer-altmışar bin fazla yazmakta sakınca görmedi. Livaneli de dinleyicilerini derece derece sevdiğini söylemekte bir sakınca görmedi. Dinleyicilerinin bir kısmını çok, bir kısmını az ve bir kısmını da orta derece sevdiğini söyledi. Çok sevdikleri alkış tuttu, az sevdikleri ise slogan attı.

Livaneli 1990 fırtınası gelmeden, kendimize sormamız gerekiyor: Livaneli konserlerine niye gidiyoruz? Bulduklarımı yazmak istiyorum.

EVİTA ALMANYA'DA

Evita ne kadar yükseğe fırlatıldı? Şu kadar:

Bir kasabada, Türk işçileri yılbaşı eğlencesi düzenliyorlar. Eğlence arasında bir de bilgi yarışması var. Sorulardan birisi, Nazım Hikmet'in Sovyetler Birliği'ndeki eşinin adı? Yanıt: Evita.

Livaneli konserlerine gitmek bir eksikliği ve bir güvensizliği ifade ediyor. Genelde eksiklik devrimci sanatçıdır. Livaneli'nin yıllar sonra stadlara çıkmasıyla kapatılmak isteniyor. Özelde eksiklik Livaneli'nin kendisindedir. Livaneli eksilmiştir. Geçmişimize nasıl baktığını "Sis" filmiyle göstermiştir."Zor Yıllar" kasetinde "zor yıllar"da söylediği parçaları eksiltmiştir. Kendisini eksiltmek isteyen zorunlu olarak geçmişini de eksiltiyor.

Güvensizlik, Livaneli'nin sahnede açlık grevlerini duyurmasında aramaktır. Bir sanatçının açlık grevini duyurması gerekiyor mu? İnsanların ölüm sınırına dayandıkları bir dönemde onbinlerin önündeyse, evet. Peki Livaneli bunu yapar mı? Yapamayacağının kabul edilmesi gerekiyor. Haksızlık mı ediyorum? Peki etmeyeyim. Evet, Livaneli Gülhane'de, Tienanmen Meydanına özenilerek mum ışıkları altında "Yetkililere sesleniyorum, çocuklara kıymayın efendiler" dedi. Kazanç sayıldı, "1 Mayıs" istek yapıldı. Ne dedi Livaneli? Belleklerimize kazımalıyız, şunları söyledi: "İçinizde beni derece derece sevenler var. Ben de sizleri derece derece seviyorum. Beni en çok sevenler ve benim en çok sevdiklerimden ricam, '1 Mayıs'ı bilmiyorum, ısrar etmeyin." Güzel! Livaneli konserine gelenleri derece derece seviyor. En az kimleri seviyor? "1 Mayıs"ı isteyenleri. Livaneli'yi en az kimler seviyor? "1 Mayıs"ı isteyenler. Livaneli, en sevdiklerinin isteğini, çok sevdiklerine sığınarak, reddediyor, açık davranıyor. Açık davranmak cesarettir, cesaret gösteriyor. Cesaret açıklamaktır, bizden ayrı olduğunu açıklıyor.

Peki, Livaneli'yi "az sevenler", az sevdikleri birisinden ne diye "1 Mayıs"ı istiyorlar, bunu anlamak güç. İki anlam bulabiliyorum: Güvensizlik ve Livaneli'nin çok sevdiklerini aydınlatmak.

Güvensizlik, Livaneli'nin 1 Mayıs'ı söylemeyeceğinin ve cezaevlerindeki işkenceye söz söylemeyeceğinin kabul edilmemesinde. Livaneli'nin yüreğini okşayıp, "Kıymayın efendiler" dedirtebilmek için bir tutuklu annesi sahneye çıkartılıyor ve aynı fotoğrafa çıkmasına izin veriliyor. Gül yüzlü insanların bu türden olanlarla aynı fotoğrafa çıkmasına neden olamayız. Kabul etmeliyiz, Livaneli 1 Mayıs'ı söylemez, işkenceye karşı söz söylemez. Artık bizden değildir, yokluğunu kabul etmeliyiz.

İkincisi, Livaneli'nin çok sevdiklerini aydınlatmak. Bu çok gerekiyor. Fakat, Livaneli'den 1 Mayıs'ı istek yapan varlığımızı değil, yokluğumuzu hisettirmeliyiz. Livaneli'nin az sevdiği yalan, hiç sevmediği bizlerin Livaneli'yi defterden silip, başka bir deftere yazdığını göstermeliyiz. Yokluğumuzu duyanlar, bize gelirler. Yokluğumuzdan sevinenler, Livaneli "Özgürlük"ü söylerken göbek atarlar. "Demokrasi" şarkılarını dinlemek yerine, kapıkulu sanatçılarına karşı sanatçı olmalıyız, gitmemeliyiz. Livaneli batmıştır, bu kadar batanı temizleyemeyiz.

Bu yazının bir amacı artık temizlenemeyecek olanları göstermeye çalışmak, bir amacı da temizlenme şansı olanları.

Kim var? Zuhal Olcay. En hızlı batan ve batırılan Zuhal Olcay.

Burjuvazi okulsuz yapamıyor. İnsan istemiyor, ama insansız da yapamıyor. Her alanda bir okul açıyor ve çevresine sınırlar çekiyor. Sınırları aşacakların olacağını da biliyor. Bunlar için de sınırların dışında kanallar açıyor. Dışa çıkanların bazıları bu kanalların içine düşüyorlar ve çok hızlı gelişen bir süreç başlıyor. İçine düşenler, bu sürecin bir anında bir yayın üzerine düşüyor ve yükseklere fırlatılıyorlar. Yükseklik baş döndürür, başları dönüyor ve dönüyor. Yayın fırlatma anından itibaren, özellikle sanatçılar için bir otomatizm var. Bu otomatizm, basınla ve reklamlarla işliyor. Yok etmek ve kirletmek için işliyor.

Parmak damgası ne güzel bir diziydi. Uzak ve tutkulu kişilikler-tutkuyu uzak olmak yaratıyor belki de. Halkalı Köle ne güçlü bir oyunculuktu. Sonrasında ne geldi bilmiyorum. Bildiğim, Zuhal Olcay'ın oyun gücü olarak sınırı aştığı. Bugün nerede olduğunu bulmak için en yüksek noktayı tespit etmek gerekiyor. Zuhal Olcay, girdiği kanalın içindeki yükseğe fırlatılamaz, çünkü Maksim'e düşmüştür.

En yüksek nokta aynı zamanda düşüşün başlangıcı oluyor. Düşüş süresi yükselme süresinden her zaman daha kısadır. Yükselirken, yerçekimi olumlu bir işlev görüyor, böyle bir yükselişe karşı direniyor. Yerçekiminin direnişi kişiliklere hesaplaşma olarak yansıyor. En yüksek noktada yerçekimiyle hesaplaşma bir an bitiyor ve düşülen yerde paramparça olunuyor. Zuhal Olcay Maksim'e düşmüş ve paramparça olmuştur. Evita'da milyonlar verip, betona oturan burjuvazi ikiyüzellibin lirayı çok bulmuş ve Maksim'in masalarını boş bırakmıştır.

Fotoğraf, en iyi özettir. Zuhal Olcay'ın Maksim fotoğrafına bakıp özet yapma şansı vardır. TV'de "Alo" deyişini görüp kusmasının şansı vardır.

Zuhal Olcay, boş masalara

ZUHAL Olcay, İzmir'deki ilk gecesinde boş masalara söyledi. Devlet Tiyatrosu sanatçılığından şarkıcılığa dek uzanan bir grafik çizen sanatçı, Maksim'de sahneye çıkarken heyecanlıydı. Yarı dekolte siyah bir elbise ile programına başlayan Zuhal Olcay, yedi şarkı söyledi. Ancak, 150 kişilik Maksim salonunda 70-80 kişiyi geçmeyen bir izleyici topluluğu vardı. Zuhal Olcay'ın "Küçük Öykü Bu" gösterisini izleyenler, kişi başına yaklaşık 250 bin lira ödediler. Bu ücret yüksek bulundu.

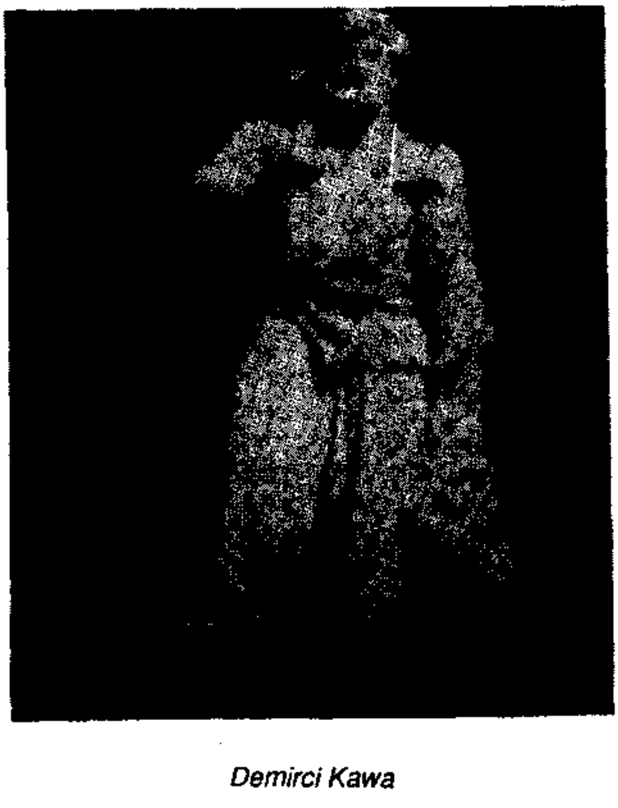
NEWROZ'UN TARİHSEL TEMELİ
ve
KAWA'NIN KİMLİĞİ

Gürdal Aksoy

Yakın Doğu'da hiçbir söylence yoktur ki heterojen bir yapıda olmasın. Bu bakımdan, sanırım dünyada , uygarlıklararası etkileşimin bu denli yoğun olduğu bir başka bölge daha yok... İşte, bu söylencelerin biri de, Yakın Doğu halklarının, her yılın 21 Mart gecesi kutladığı Newroz festivali'ne ilişkin anlatımlardan oluşur. Newroz'un nesnel temellerini ortaya koyabilmek, öncelikle onun da heterojen nitelikte, karmaşık bir yapıda olduğunu benimsemeye bağlıdır. Öyleyse, nedir Newrz'un karmaşık yapası?

ASTROLOJİK OLAYLAR MEVSİMLER VE YENİ YIL

Eski toplumlar arasında, yeni yılın başlangıcı, özellikle ilkbahar/sonbahar ekinoksu ya da yaz/kış solstizi gibi değişik olaylardan biri tarafından belirlenmekteydi. Newroz'un kutlanışı da, bu olaylardan birine, ilkbahar ekinoksuna (21 Mart) ratlamakta... (**Ekinoks** sözcüğü, gece ve gündüzün eşitliğini ifade etmek üzere, Latince **aeques**/eşit ve **nox**/gece sözcüklerinden oluşur). Kısacası, mevsimlerle birlikte astrolojik olaylar, yeni yılın başlangıcında etkin ve önemli bir rol oynamaktaydı. Sözgelimi Sumerlerde, yeni yıl, Mart ayında - ki bu ay, Lagaş'ta **Gan. Maş**, Umma'da **Şe. Gur. Kud**, Ur'da ise, **Şe. Gur. Kud** ya da **Dir. Şe. Gur. Kud** olarak anılmış - kutlanmaktaydı. Asurlular zamanında ise, yılın, ilkbahar ekinoksundan (21 Mart) hemen sonraki ilk yeniayla (hilal) başlatılması yöntemi benimsenmişti. Aynı yönteme, Kızılderililerde de rastlanmaktadır. **Harold Lamb**, "Yeni yıl, Persia'da ve Babil'de, kuşkusuz 20 Mart'taki bahar ekinoksudur. Bu hâlâ Persia'da kutlanmaktadır" diyor. Gerçekten de, Babillilerin yeni yıl festivali olan **Zagmuk**, Miladi takvime göre, Mart ayının sonu ile Nisan ayının ilk bölümüne denk düşen ve kendilerince **Nesan** (ya da **Nisanu**) olarak adlandırdıkları ayda kutlanmaktaydı. Hatta, bu festival ile Yezidilerin, her yıl 1 Nisan'da kutladıkları festival arasında ilişki olduğu ileri sürülür. İbranilerin de, yeni yılı Nisan (13 Mart-11 Nisan) ayında kutladıkları görülür. Sanırım bu onlara, Babillilerden miras kalmıştır. Çünkü, Babillilerin yeni yıl festivali olan Zagmuk'la aynı dönemde kutlanmakta... Yine, Japonların ulusal bayramlarından biri olan **Shunki Korei Sai** kutlamaları, 21 Mart'a rastlar. Bu bayramın da, Budistlerin ekinoksal bayramlarından kaynaklandığı söylenir.

Demirci Kawa

Bilindiği üzere, yeni yıl, ilk hıristiyan halklar arasında da, 21 Mart günü başlatılmıştır. Nitekim, ilk Romalıların takvimlerinde, yılın başlangıcı, Mart (Martius) ayına denk düşer. 1582 yılında, 10 günlük bir sürenin, yıldan sapması üzerine, ilkbahar ekinoksunun 11 Mart'a sarktığı; ancak, **Papa XIII. Gregory**'nin, aynı yıl içinde, takvime ilişkin düzenlemeleri (yılı 10 gün kısaltması)yle birlikte, yeni yılın böylece, yine 21 Mart'a denk düştüğü de söylenmektedir.

Görüldüğü üzere, eski toplumlarda ya da eski dinlerde yeni yıl, genellikle ilkbahar ekinoksuyla (yani 21 Mart ile) birlikte başlamaktaydı. Buna bağlı olarak, günümüze değin gelen uzun süreçte, eski toplumlarda kutlanan bu festivaller, ya bir tanrının ya bir kralın doğumuyla ya da ulusal zaferlerle içiçe geçmiş, karışmıştır. O bakımdan, Newroz'u, yalnızca bir ulusun kurtuluşuyla öz-

deş tutmak kadar, yalnız astrolojik olaylar bazında ele almak da, hatalıdır. Ancak bu böyledir diye, Newruz'un, Yakın Doğu halklarının nazarında, bir "kurtuluş günü", bir "özgürlük günü" olduğu da hiçbir zaman gözardı edilemez, edilmemelidir de...

Kanımca, yeni yılın 21 Mart'ta başlatılması, en uygun olanıdır. Çünkü, yukarıda belirttiğim üzere, 21 Mart'ta gece ve gündüz birbirine eşitlenir. Böylece 22 Mart'la birlikte, yeni bir gün de başlamaktadır. Üstelik, bu yeni günün ilkbahara, ilkbaharın ilk günlerine rastlaması, günün anlamına ayrı bir güzellik, ayrı bir renk katmaktadır. Ancak, gerek uygarlıklararası etkileşim, gerekse takvimlerin çeşitli oluşu, yeni yılın, farklı toplumlar arasında farklı zamanlarda başlatılmasına neden oldu. Bunun da ötesinde, aynı toplum içinde dahi, yeni yıl ile diğer önemli günlerin karıştırılması, yeni yıl literatüründe bir kaosa yol açtı...

Yeni yılın, 1 Ocak'tan itibaren kutlanışına gelince, o da, MÖ 46'ya uzanır. **Jül Sezar**'ın, MÖ 46 yılında, Sosigenes adlı bir astronomdan yararlanarak hazırlamış olduğu takvimin - ki buna, **Jülyen Takvimi** denir- MÖ 45'ten itibaren kullanılmaya başlamasıyla artık, yılbaşı da 1 Ocak olarak benimsenmiştir. Ancak, MÖ 45 yılından günümüze değin tüm toplumların, yeni yılı 1 Ocak olarak benimsedikleri de düşünülemez. Kaldı ki Almanya, Danimarka ve İsveç'te dahi, yeni yılın 21 Mart'tan 1 Ocak'a nakledilmesi, 1700 yılından az önceye rastlar. Hıristiyanlarda, İsa'nın doğum günü olarak kutlanan Noel ise, Hint mitolojisindeki doğruluk ve ışık tanrısı Mithra'nın doğum gününden (25 Aralık) kaynaklanmıştır. Ancak, astrolojik temeli yadsınmamalıdır (Kış solstizi: 21 Aralık).

ESKİ TOPLUMLARDA BAHAR FESTİVALİ VE BUNA İLİŞKİN SÖYLENCELER

Yakın Doğu halklarının kutladığı bahar festivallerinin temelinde, Sumerlerin **Dumuzi** söylencesi yatar. Dumuzi Sumerlerde, canlılığı, yaşamı simgeleyen bir tanrıdır. Dumuzi sözcüğü, Sumerce **dumu/oğul - zi/**ışık sözcüklerinden oluşur ve "ışığın oğlu" anlamına gelir. Değişik anlamlar atfedenler de yok değil. Sözgelimi kimileri, "doğruluğun oğlu" anlamında olduğunu belirtir. Sanırım bu, eski toplumlardan günümüze değin süregelen "ışık, güneş=doğruluk, dürüstlük" inancının bir ürünüdür. Söylenceye göre, Dumuzi ölünce, daha doğrusu sevgilisi Tanrıca İştar'a küsüp yeraltına çekilince, doğa da küser dünyaya, o da ölür. Ağaçlar, üzüntüsünden yapraklarını döker, havalar soğur ve hayvanlar kış uykusuna dalar. Ancak, halkın zorlaması üzerine Tanrıça İştar (Star), Dumuzi'yle barışır ve onu yeraltından çıkarır. Dumuzi'nin yeryüzüne çıkmasıyla birlikte doğa, yine eski canlılığına kavuşur ki sanırım bu, ilkbaharın ortalarına ya da sonlarına rastlar. Kimi toplumlarda ise, Mart ayına rastlamakta...

Sumerlerin Dumuzi, diğer söylemiyle **Tammuz** (Türkçeye **Temmuz** olarak geçmiştir) söylencesi, diğer uygarlıkları da etkilemiştir. Bu bağlamda, Friglerde **Attis**, İbranilerde ve Greklerde **Adonis**, Mısır'da ise **Osiris**, Dumuzi'ye denk düşmekteydi. Bu söylenceler arasında, uygarlıkların kendi inanç ve düşünce dokuları içiçe geçerken, o arada yeni dinler de bunlardan etkilenmişlerdir. Sözgelimi, hıristiyanlıkta bunun izleri rahatlıkla görülebilir.

Newroz'u, yalnızca bir ulusun kurtuluşuyla özdeş tutmak kadar, yalnız astrolojik olaylar bazında ele almak da, hatalıdır. Ancak bu böyledir diye, Newruz'un, Yakın Doğu halklarının nazarında, bir "kurtuluş günü", bir "özgürlük günü" olduğu da hiçbir zaman gözardı edilemez

Dumuzi (Tammuz) festivalinin kutlanışının, hangi aya rastladığı tartışmalıdır. Kimi yerlerde Mayıs, kimilerinde Haziran ya da başka bir ayda kutlandığı görülür. Nitekim, "Jerome'e göre, Tammuz ayı, Mayıs ayına ya da Mayıs ve Harizan aylarının bir bölümüne denk düşmektedir... Arkadaşım **W.Robertson Smith'in** bana söylediğine göre, yöresel Süryani takvimlerinin çeşitlemeleri nedeniyle Tammuz ayı, yaz ortasından sonbahara ya da farklı yerlerde, Haziran'dan Eylül'e kadar farklı zamanlarda başlamıştı. **Prof. M. Jastrow**'a göre, Tammuz festivali, hemen hemen yaz solstizinden önce kutlanmaktaydı.", **Sir J. G. Frazer**, Adonis, Attis, Osiris Studies in the History of Oriental Religion, Part IV of The Golden Bough, New York, 1961, sh.10, dp. nt. 1).

Bir bakıma, Friglerin Dumuzi'si olan Tanrı Attis'le ilgili kutlamaların ise, 15-27 Mart arasında yapıldığı da bilinmektedir.

Tanrı Adonis'e gelince Fenike dilinde, "efendi" ya da "efendimiz" anlamına gelen **Adon** sözcüğüyle ilişkili bulunur, ona da Suriye ve çevresinde, özellikle kadınlar tapınmaktaydı. Hatta, Adonis adına saksılara çiçekler eker, bunlara özenle bakım gösterirlerdi. Sonbaharla birlikte, solan çiçeklerin ardından kadınlar yas tutar, ağlarlardı. Çünkü onlara göre,Tanrı Adonis artık ölmüştür... Bu inancın, günümüz Kıbrıs hıristiyanları ve Suriye'de sürdürüldüğü; **Saint George, Abu Rabah** gibi azizlerin, Tanrı Adonis'le ya da tanrı Baal'la bir tutulduğu söylenir (**Frazer**, sh. 79).

Görüldüğü üzere bu söylenceler, mevsimlerin dönüşümlerini, yani doğanın doğuşunu ve ölümünü simgelemektedir. Bu bakımdan, özde aynı düşünceyi içerirler. Newroz'un bir bahar festivali niteliği gözardı edilmezse, bu mitoslarla olan ilişkisi de kolaylıkla görülebilir. Zira yeni yıl, mitolojide, bir dönüşümü, bir doğrusu, özellikle yeniden dirilişi simgeler. Newroz ise, hem doğal hem toplumsal dirilişi içermekte... Öyle olunca, Newroz'u, yani "yenigün"ü, bu söylencelerden arındırarak açıklamak, ondaki doğa dinamizmini yadsımak anlamına gelir.

Bu temanın, bazı mitolojilerde biraz daha farklı formasyonlarına rastlamaktayız. Sözgelimi Hint mitolojisinde, doğruluğun simgesi olan, ışık ya da güneş tanrısı Mithra'nın yeraltından çıkışı, bize, sözünü ettiğimiz söylenceleri anımsatır. Sanırım, Saint George'un, bir yandan

Tanrı Adonis'le bir tutulurken, diğer yandan da Mithra'nın bir uyarlaması olduğunun ileri sürülmesi, buna dayanır (**John M. Robertson**, Pagan Christ, Studies In Comparative Hierology, London, 1928, sh. 333).

İYİ-KÖTÜ/AYDINLIK-KARANLIK ÇATIŞMASI

Newroz'un içeriğini dolduran mitolojik motiflerden biri de budur. Burada, özellikle Zerdüşt dininin etkisi yadsınamaz bir gerçekliktir. Çünkü Newroz, daha çok Zerdüşt dininin bir ürünüdür. O halde, Zerdüştlüğün bu etkisi nedir?

Diğer dinlerde de yer alan ve bir iyi-kötü çatışması anlamına gelen aydınlık-karanlık uzlaşmazlığı, Zerdüştlükte daha belirgin ve daha etkin bir biçimde karşımıza çıkar: Başta, Zerdüştlüğün iki büyük tanrısı olan Hürmüz, Ahura-Mazda ve Ehrimen, Angra Mainyu arasındaki çatışma, bunun en köklü örneğidir. Bilindiği üzere, bu uzlaşmazlıkta, Hürmüz, ışık, iyilik tanrısı, Ehrimen karanlık ise, kötülük tanrısıdır. Hançerlioğlu, "Zerdüşt, iyilikle kötülüğü çatıştıran din düşüncesiyle, diyalektik maddeciliğin temelini atmaktadır" diyor. Zerdüştlüğün bu etkisi, Newruz'a yansırken, bir yandan da yine Zerdüştilerin kutladığı Mihrican festivaline de yansımıştır. Burada, öncelikle Mihrican'ı ele almayı uygun buluyorum.

Hintlilerde güneş tanrısı olan **Mitra**, İrani halkları da etkilemiş onlar tarafından da kutsanmıştır. Nitekim, Tanrı Mitra'nın yeraltından çıktığı aya, Persler **Mihrigan** demekteydiler (**Robetson**, sh.323). Bu bayram, halen de kutlanmaktadır ki her yıl 31 Ağustos'ta Demavend kentinde kutlamaların olduğu ve buna Iyd-i Kurdi (Kürt Bayramı) ya da Mihrican dendiği söylenir. Mihrigan'ın, halk arasında, **Mihr** (ölmek) ve **Gan** (zorba bir kral) sözcüklerinden oluştuğuna ilişkin bir inancın olduğu ve zorba bir kralın ölümünü dile getirdiği söylenmekle birlikte, bu etimolojinin kuşkusuz gerçekdışı olduğu da belirtilmektedir (**Robetson**, sh. 323). Sanırım bu etimoloji, Mihrican'ın Fars literatüründe, özellikle Pehlevilerde, Feridun'un, zalim Kral Dahhak'ı öldürüşüyle ilişkili bulunmasından kaynaklanır.

Bizler, hangi ırktan, hangi ulustan olursa olsun, ezilmişliğe, baskıya ve sömürüye devrimci bir temelde başkaldıran herkesi eş tutarız. Bu bakımdan, bizim için, Kawa'nın zenci olmasıyla beyaz olması arasında fark olmadığı gibi, Pers olmasıyla Kürt olması arasında da fark yoktur

Mihrican, Hintlilerin Tanrı Mithra adına, Eylül ayında kutladıkları Mithrakana festivalinin bir varyasyonu, bir uzantısıdır. Kaldı ki Farsçada **mehr/mihr (mitr ?)** sözcüğü "güneş" anlamına geldiği gibi, aynı zamanda İran güneş takviminin 7. ayına (23 Eylül-22 Ekim) denk düşmektedir. Mihrican da, İran'da Mehr ayının 16-21. günlerinde kutlanmaktadır. İran güneş takvimine göre, yeni yıl (Newroz) ise, 21 Mart'a rastlar.

Bizim, burada üzerinde durmamız gereken nokta şudur: Aydınlığı temsil eden Mithra'nın yeraltından çıkması, karanlığı yenmesi anlamına gelir. Tıpkı, Sumer Tanrısı Dumuzi'nin ya da Tanrı Adonis'in yeraltından çıkışı gibi. Ancak, Tanrı Mithra'nın yeraltından çıktığı ay olarak, neden Eylül ayının seçildiği, hayli enteresandır. Zira, **Mithrakana** festivalinin, Mithra'nın doğum günü olan 25 Aralık'ta kutlanması daha uygun olurdu. Çünkü, kış solstisi olan 21 Aralık'tan itibaren, gece kısalır, yani karanlık gücünü yitirir. İşte, 25 Aralık'ı bu temelde ele aldığımızda, Mihrican/Mithrakana'nın, Eylül ayında kutlanması, adeta bir çelişki arzeder.

Mithraizmin etkisi, Ermenilere de yansımıştır. Ermeniler, ateş tanrısı Mihr adına, her yıl Şubat ayında (14 Şubat) kutlamalar yapar, dağlarda ateş yakarlardı. Ermenilerin de, bu kutlamalar sırasında, dağlarda ateş yakmaları ve bu kutlamaların Mart ayına yakın olması nedeniyle, Mihrican ile Newroz büsbütün karıştırıldı.

Biz gelelim, bu çatışmanın (iyi-kötü/aydınlık-karanlık) Newroz'la olan ilgisine... Bu motifin etkisi, özellikle Newroz'a ilişkin Fars (Pers) ve Kürt mitolojisinde görülmektedir. Kürtlerin Newruz mitosunda, zalim Kral **Dahhak** (Azdahak/Azhi-dahak) ile **Kawa** arasındaki çatışma, bu temeldedir. Azhi-Dahhak, sözcük olarak "ejderha adam" (dragon man) ya da "yılan adam", "iblis" anlamlarına gelir. Zira, Azhi sözcüğü, Sanskritçede "ejder", "yılan" anlamına gelen **Ahi** sözcüğüne dayanır. **Dahhak** ise, "insan", "adam", "yiğit" anlamlarına gelmekle birlikte, bunun temelde, "ülke", "bölge" anlamlarına gelen Sanskritçe **dasyu** ve Eski Farsçada **dahyu** sözcüklerine dayandığı söylenir. Öyle olunca, yarı ejderha yarı insan olan Dahhak (Ajdahak)'ın mitolojide karanlığın simgesi olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü mitolojide ejderha, **karanlık, kötülük ve zorbalığı** ifade eder. Kaldı ki birçok dinde, şeytanın (kötülük tanrısı), yılan biçiminde olduğu ya da genellikle yılana büründüğü görülür. Ayrıca, kimi kaynaklarda, Ajdahak'ın, kötülük tanrısı Ehrimen'in oğlu olduğu da belirtilmektedir.Günümüz farsçasında dah sözcüğü "Köle" anlamına geldiği için Dahhak'ın"Köleci"anlamına geldiği de düşünülebilir. Kawa ise, bir bakima "aydınlık" timsalidir. Kanımca, Dahhak ve Kawa, bu temadan (iyi-kötü/aydınlık-karanlık çatışması) hareketle simgeleşmiş gerçek kişilerdir.

NEWROZ'UN VARYASYONLARI VE ETKİSİ

Newroz söylencesi, şu ya da bu biçimiyle, başta Yakın Doğu halkları üzerinde büyük etkiler yaratmıştır. Medlerin torunları olduğu benimsenen Kürtlerden tutun da, Ermenilere ve Perslere kadar nice halkları etkilemiş, o arada dinlerin içine de sızabilmiştir. Biz burada, yalnızca saptayabildiklerimize, eksik de olsa kısaca değineceğiz.

Hıristiyanlar arasında, İsa'nın, çarmıha gerilişinden 3 gün sonra yeniden dirilişi, hıristiyan yılının en büyük festivali olarak kutlanır ki bu, 21 Mart (ilkbahar ekinoksu)tan sonra ya da onunla birlikte, dolunayın çıktığı ilk pazar gününe rastlar (**Sula Benet**, "Holidays and Holy Days", Encyclopedia Americana, Vol. XIV, sh. 290). Hı-

Büyük Kuraş

Gökyay, bu kişinin **Or-Han** olarak okunması gerektiğini söylerse de, Bahaeddin Ögel, Hannamenin saf bir Türk destanı olmayışını ileri sürerek, bu düşünceye katılmaz ve bunu, İran mitolojisinin bir etkisi olarak görür (B. Ögel, Türk Mitolojisi I, Ankara, 1971, sh. 374).

Ermenilerde ise **Azdahah**, **Tigranuki**'nin kocasıdır. Azdahah, kayınbiraderi **Tigran** (Dikran)'ı öldürmeyi tasarlar. Ancak, Tigranuki, kardeşi Tigran'ı bu durumdan haberdar ederek uyarır. Ermeni tarihçi Horenli Moses, Tigran'ın Pers Kralı Büyük Kuraş (Cyrus) ile birleşip, Azdahah'ı öldürdüğünü ve aslında Azdahah'ın da, Med Kralı Astyages (**iştumegu**) olduğunu söylemektedir. Ona göre, Astyages adı, "ejderha" anlamına gelmekte, Farsçada da "ag-de-hag" olarak geçmektedir.

Yine Ermenilerin, "yeni yıl" anlamında kullandığı **Nawasard** sözcüğü, bize Newroz'u anımsatır ki bu sözcük, Avesta'da **navasareda**, Soğdcada nusard, Arnavutlarda ise, **navasardus** olarak geçer...Kürtçede ise, yeni yılı anlatmak üzere, nu/yeni ve roj/gün sözcüklerinden oluşan nuroj sözcüğü kullanılır.

Kürtlerde ise, Newroz'un özel bir yeri var. Zira Kürtler, Newroz'u "**ulusal kurtuluş bayramı**" olarak kutlarlar. Kimilerine göre, Kürtlerin ataları olan Medlerin, Asurluların başkenti olan Ninova (Nineveh)'yı, MÖ 612'de yerle bir edip, Asur egemenliğine son vermeleri sonunda, tarihte ilk bağımsız Kürt/Med Devleti kurulmuş ve o günden (21 Mart) bugüne dek Newroz kutlanagelmiştir. Kimileri de daha çok, Newroz'un söylencesel boyutlarını tercih eder. Bu söylenceye göre, Kürt ülkesini de boyunduruğu altına alan ve acımasızca yöneten Kral Dahhak'ın, her iki omuzunda da iki yılan başı çıkar. Kahinlerden biri, Kral Dahhak'a-ki genel kanı Dahhak'ın, bir Asur kralı olduğudur-, bunun tek çaresinin, her gün bir delikanlının beyninin çıkarılıp omuzuna sürülmesi olduğunu söyler. Dahak da buna bağlı olarak, her gün bir Kürt gencini öldürterek, beynini omuzuna sürer. Gün gelir, halk artık buna dayanamaz olur. Yine bir gün, son oğlunun da öldürüldüğünü duyan Demirci **Kawa** adında bir Kürt, halkı isyana davet eder. Dahak'ın veziri de o gece, sarayı çevreleyen kalenin kapısını Kawa'ya açar. Kapının açılmasıyla birlikte halk saraya saldırır. Bu arada Kawa da, Kral Dahhak'ı öldürür. Bunu herkese duyurmak için de, o gece dağda ateş yakarlar. İşte o gün, 21 Mart, Newroz

ristiyan yılının en büyük festivali olan bu gün (**Paskalya** olarak anılır) sanırım Newroz söylencesinin bir yansımasıdır ki bunun primitif biçimlerini, Asurlularda ve Kızılderililerde görmekteyiz.

Bektaşiler arasında ise, Newroz (21 Mart), Hz. Ali'nin doğum günü olarak kutlanmaktadır. Bu bize, Hz. Ali'nin, İsa'yla bir tutulması inancını anımsattı ki Kızılbaş Kürtlerin, Ali'yi İsa'ya, 12 İmamı 12 Havariye, Hasan ve Hüseyin'i de, S. S Peter ile Saint Paul'a eş tuttukları söylenir (**F.W.Hasluck**, Christianity and Islam Under the Sultans, Oxford, 1929, sh. 571). Nitekim şu/Bektaşi şiiri, bunu en lirik bir biçimde sergilemekte: İsa-yi Ruhullah oldur/İki alemde Şah oldur/Müminlere penah oldur/Ali göründü gözüme hu... Bunun da ötesinde, Newruz'un, Sultan Newroz olarak İranlılarca kişileştirildiği söylenir.

Şahname'yi yazan Firdevsi, Newroz'a değinirken, ondan Arap Kralı **Zahak** (Zohak) olarak söz eder.

Hanname'de ise, Türk hükümdarlarına vezirlik eden İzdıhak adlı bir kişiden söz edilmektedir. Orhan Şaik

günüdür.

Kısa olması açısından, yukarıda eksik bir biçimde aktardığım bu söylenceye bağlı olarak, bugün de, Kürtlerin, Newroz'a büyük önem verdikleri ve her yıl 21 Mart gecesi ateş yakarak kutladıkları görülür. Bu bağlamda, bu söylencenin gerçekle olan ilişkisi, söylencede geçen kişilerin kim oldukları, sanırım birçok kimseyi enterese edecektir. O nedenle Newroz'un, daha çok Kürt mitolojisindeki yerine değinmek istedim. Umarım, bu boyutuyla, konuya duyarlı çevreler arasında bilimsel bir tartışma ortamı yaratırım. Ben, söylencede geçen kişileri, mitolojik kimliklerinden arındırarak, okuyucuya sunmak istedim ki bu konuda bir açıklık getireceğimden de eminim.

Büyük Kuraş'ın Türbesi, Pasargat-İran

Bilindiği üzere, bu Kürt söylencesinde, önemli iki kişiyle karşılaşmaktayız: Dahhak (Az-dahak, Aj-dahak ya da Azhi-dahak) ve Kawa. Bu mitolojik kişilerin kim olduğu hakkında farklı düşünceler mevcut. Biz, öncelikle Azdahak'a değineceğiz:

Bir görüşe göre, Azdahak, Asur Kralı **Asurbanipal**'dir. Hernekadar, Asur kralları zalimlikleriyle ün salmışlarsa da, bu varsayımın pek geçerli olmayacağı düşüncesindeyim. Belki ilk duyulduğunda, söylenceyle ters doğrultuda olduğu düşünülürse de, kanımca Azdahak, Med Kralı **Astyages**'tir. Bu savın tarihte ilk kez, ermeni tarihçi **Horenli Moses** tarafından ileri sürüldüğünü daha önce belirtmiştik. Ona göre, Astyages adı, Farsçada **Ag-de-hak** olarak geçmektedir. Olmstead ise, Astyages adının, İranlılar arasında (kendi dillerinde) "mızrak fırlatan" anlamına gelen Arshtivaiga sözcüğünün, Grekçe söylemi olduğunu vurgular (**A.T. Olmstead**, The History of The Persian Empire, Chicago, 1948, sh. 34). Astyages adı, Asurlularda ya da Babillilerde ise, İştumegu olarak geçmektedir. Bu bakımdan, Horenli Moses'in, Azdahak sözcüğüne ilişkin yaptığı etimoloji, bir halk etimolojisi olarak değerlendirilebilir; ancak, Astyages'e ilişkin anlatımlardan dolayı biz, Azdahak'ın Med Kralı Astyages olduğu savını daha gerçekçi buluyoruz.

Herodot'a göre, Kral Astyages'ın dönemi, onun kıyıcılığıyla geçmiştir. Öyle ki Pers Kralı Büyük Kuraş'ın önderliğindeki Pers ayaklanmasına, Medler dahi katılmıştır. Bu bağlamda, Med egemenliğindeki Perslerin toplumsal statülerine değinmek gerekir...

O dönemlerde Medler, kendilerine Ari (genel anlamıyla soylu, asil) derken, Persleri de aşağılayarak, onlara atfen Arte sözünü kullanırlardı. Sanırım bu durum, Medlerin torunları olan Kürtlerin diline de yansımıştır. Nitekim Kürtçede Pars, "dilencilik" anlamına gelir ve kanımca **Pers/Fars** sözcüğüyle ilişkilidir. Kuraş'ın, ayaklanmadan önce Perslere olan söylevini, Herodot şu biçimiyle aktarır: "Persler diye bağırdı, işte önümüze açılan yol: Eğer beni dinlerseniz, bütün bunlar ve daha pek çokları sizin olur; kimse sizi köle gibi çalıştıramaz; beni dinlemezseniz başınızdan dünkü gibi bir yığın iş, hiçbir zaman eksik olmayacaktır. Gelin beni dinleyin, **Özgür İnsanlar olun.** Ben inanıyorum ki kader beni bu işi görmek için dünyaya getirdi ve sizin de hiçbir bakımdan, hele savaş bakımından, Medlerden daha aşağı insanlar olmadığınıza güvenim var. Durumu iyi kavrayınız, vakit geçirmeden, Astyages'i bırakınız."

Tarih kitaplarına şöylece bir göz attığımızda, Medlere ilişkin olarak, hemen hepsinde Kral Astyages'in, Kuraş (Cyrus)'ın büyükbabası olduğu geçmektedir. Çünkü Astyages, kızı Mandane'yi, Pers Prensi Kambis (Cambyes)'e vermiştir. Kuraş (Cyrus) da, Kambis'in oğlu yani, Astyages'in torunudur. Ancak Astyages, ileride Kuraş'ın kendisini devireceğine, krallığı elinden alacağına ilişkin kehanetlere inanarak, onu öldürmek üzere, veziri Harpagos'a emir verir. Harpagos ise, Astyages'e karşı kin beslediği için Kuraş'ı öldürmemiş, onu, Astyages'in çobanlarından **Mithradat**'a teslim etmiştir. Böylece, çobanların arasında büyüyen Kuraş, daha sonra, büyükbabası Astyages'i devirerek, Pers İmparatorluğu'nu kurmuştur.

Türbeden bir başka görüntü

Bu bağlamda, şunu söylemek isterim ki Kürt mitolojisinde "Demirci Kawa" olarak geçen efsanevi kişi, Pers Kralı Büyük Kuraş (Cyrus)'tır. Öncelikle bu konuda şunu açıklığa kavuşturmak gerekir ki buna, kimsenin gücenmeye, darılmaya hakkı yoktur. Çünkü bizler, hangi ırktan, hangi ulustan olursa olsun, ezilmişliğe, baskıya ve sömürüye devrimci bir temelde başkaldıran herkesi eş tutarız. Bu bakımdan, bizim için, Kawa'nın zenci olmasıyla beyaz olması arasında fark olmadığı gibi, Pers olmasıyla Kürt olması arasında da fark yoktur ki Kürtlerin, Kuraş (Kawa)ı Kürt saymaları, onu kendilerinden biri olarak görmelerinden kaynaklanır. Kaldı ki bu bir varsayımdır; ancak, aksi bir savın ileri sürülebilmesi için de sağlam deliller olmalıdır. Gelelim, Kuraş'ın Kawa'yla aynı kişi olduklarına...

Öncelikle, Azidahak (Astyages)'ın mitolojide karanlığı, Kawa'nın da, aydınlığı, güneşi temsil ettiğini belirtmiştik. Eski dillere baktığımızda, Kuraş sözcüğünün "güneş" anlamına geldiğini görmekteyiz (Babilce **Kuraş**, İbranice **Koreş**, Eski Farsça Kuruş, Grekçe Kuros). Nitekim, Kuraş'ın doğum öyküsü ile Hintlilerde güneş tanrısı olan Mithra'ya ilişkin anlatımlar arasında da ilişki olabileceği söylenmektedir (**Robertson**, sh. 322). Bu arada, Dersim (Tunceli) aşiretlerinden olan Kureşan aşiretine değinmeden geçmeyeceğim. Bilal Aksoy'un bana söylediğine göre, Kureşan adı kuraş (güneş) sözcüğüyle ilişkilidir ki buna katılmamak elde değil. Çünkü Dersim'de, güneşe atfedilen kudsiyet, İran'dan gelen Zerdüşti aşiretlerin etkisinden kaynaklanır. Hatta, "Fr. Spiegel, Dersimli Duçik Kürtlerinde Anahita ve Mitra dinlerini kök alan inançlar buluyor (Eranische Altertumskunde, II Band, s. 65-66)" (Bazil Nikitin, Kürtler). Ancak her nedense, bu aşiretin bazı mensupları, özellikle seyitler, günümüzde dahi, Kureşan aşiretini Arap kabilesi olan Kureyş'le, Köpek balığı) özdeş tutup, kendilerinin, Hz. Muhammed'in soyundan geldiklerini iddia ederler. Bunun da ötesinde, bir de Türk olduklarını söyleyerek, adeta "Türk-İslam Sentezi"ne hizmet ederler. Bu bağlamda, İran'ın doğusunda yer alan Horasan kentinin, Farsça **hur/güneş**, **asan/doğan** sözcüklerinden oluştuğunu ve "Güneş ülkesi" ya da "Doğan Güneş ülkesi" anlamında olduğunu da belirtmek isterim...

Kuraş, yönetimi devraldığında, daha doğrusu Astyages'i devirdiğinde, egemenlikleri altındaki halklara daha iyi davrandı; onların tanrılarını da kutsadı. Yahudileri, Babil esaretinden kurtararak, vatanlarına gitmelerine izin verdi. Bundan dolayıdır ki başta Yahudiler olmak üzere, Yakın Doğu'da bir çok halkın Kuraş'a büyük sempatisi vardır. Günümüzde dahi, Yahudiler arasında Cyrus (Kuraş) adına sık sık rastlayabilmekteyiz. Hatta, o zamanlar, Kuraş'ın, Tanrı **Yahovah** ya da **Hürmüz** (Ahura-Mazda) ile bir tutulduğu görülür (**M.A.George Rawlinson**, , The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World, Vo II, New York, 1885, sh. 425). Hürmüz'ün ışık tanrısı olduğu anımsanırsa, **Kawa-Kuraş** özdeşliği daha iyi kavranır. Kaldı ki güneş (Kuraş), hemen hemen her toplumda, adaleti, doğruluğu ve iyiliği simgeler.

Kuraş'ın bir diğer adı da, **Keyhüsrev**'dir. Pehlevicede **key**, büyük anlamındadır. Kimileri bunun (key), Latince kayzer (caesar) sözcüğüne kaynaklık ettiğini ileri sürer. Pehlevice **key** sözcüğü,, Sankritçede "zeki", "bilgili", "lider", "düşünür", "peygamber" ve "ozan" anlamlarına gelen **Kava** (Kavi, Kavya) sözcüğüne dayanır. Nitekim, İranlıların efsanevi krallarından olan Keyhüsrev, Avesta'da **Kava Huçrava** (Kay Husrav) olarak geçer. Kanım-

ca, Kuraş (Keyhüsrev) ile bu efsanevi kral aynı kişilerdir. Bu bakımdan Kava adının, bundan miras kaldığı açıktır. Bu efsanevi kral Keyhüsrev'in, dedesinin adı da Keykavus olup, Avesta'da **Kava Usan** olarak geçtiği görülür. Kimi kaynaklarda ise, **Kawa** adının, İranlıların bayrağı olan "**Dirafş-i Kaviyan**"dan yanlışlıkla türetildiği geçer. Ancak bu savın, pek geçerli olamayacağı kanısındayım.

Kuraş (Cyrus) hakkında, **Ksenophon**'un söyledikleri de dikkate değer: "Büyük Kyros'tan sonra yaşayan Perslerin hiçbiri onun kadar kral ruhlu ve tahta çıkmaya layık değildi; onu yakından tanımış sayılan herkesin fikri işte buydu" (Ksenophon, Anabasis, Birinci Kitap, IX). Hatta Perslerin, Kuraş'ı, "**halkın babası**" olarak andıkları söylenir.

Kimi kaynaklarda bir ejderi öldürdüğü söylenen efsanevi Kral Keyhüsrev, kötülüğün ve karanlığın timsali olan Turan Hükümdarı **Efrasiyab**'ı öldürmüştür. Genel kanı, Efrasiyab'ın Türk mitolojisinde geçen **Alp Er Tunga** olduğudur. Ancak Efrasiyab'ın İran hükümdarı olabileceği de gözardı edilmemelidir. Onun yaşamına ilişkin anlatımlar, tarihsel kişiliğini Dehhakınkine yaklaştırıyor. Biz, Kuraş (Keyhüsrev) ile bu efsanevi İran Kralı Keyhüsrev'in aynı olduğu sonucuna, şuradan hareketle varıyoruz ki bunu aşağıdaki tablo sanırım daha iyi açıklar:

Görüldüğü üzere, her iki şemayı da üstüste getirdiğimizde, şemalar adeta birbirine denk düşüyor. Bakın G. Jobes, Keyhüsrev hakkında neler diyor: "Haosravah (Kai Khusrau). Keykavus'un büyük oğlu Siyavahsh'ın oğlu... Key Kavus... bir gök tanrısıydı... Siyavahsh ise, karanlık ya da kış tarafından öldürülen güneşti. Bu bakımdan Hüsrev, karanlığı ve kışı defeden genç bir güneşti..." (**Gertrude Jobes**, Dictionary of Mythology, Folklore and Symbols, Part I, sh. 724). Kuraş'ın dedesi yani, Kambis'in babasının adının da Kuraş (Güneş) olduğu anımsanırsa, sanırım durum netlik kazanır.

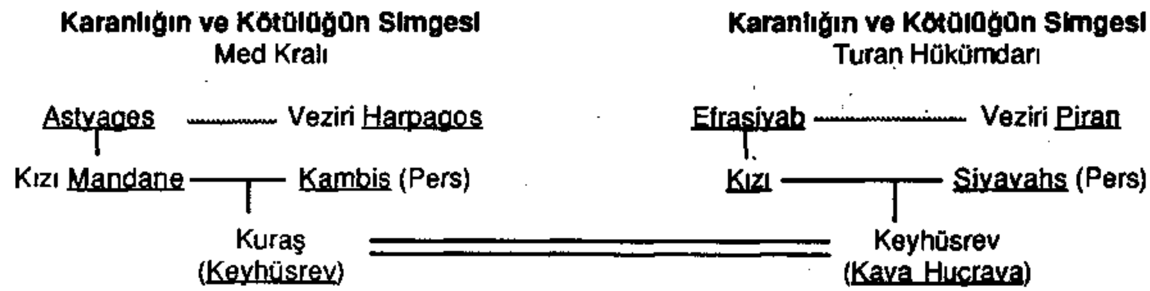
Dikkatimi çeken olaylardan biri de şu ki, 1946'da, Mehabad Kürt Cumhuriyeti kurulduğunda, Rauf Dıldar tarafından yazılan ve "Kürt Ulusal Marşı" olarak bestelenen şiirde şu cümlenin yeralması: "Em xwortê Medyane Keyhüsrevın" yani, "Biz Keyhüsrev'in yiğit Medleriyiz." Bu sözün, konuya daha da anlam kattığı kanısındayım.

Kaldı ki Kuraş (Keyhüsrev) da, Keyhüsrev de çobanlar arasında büyümüştür. Yine, bir anlamda Kuraş'ı Astyages'in elinden veziri Harpagos, Keyhüsrev'i ise, Efrasiyab'ın veziri Piran kurtarmıştır. Kürtlerin Newruz söylencesinde geçen, Dahhak'ın veziri de aynı kişidir. O da, Kawa'ya yardım etmiştir.

Bunlardan başka bir de, Kuraş'ın, kendine merkez edindiği **Pasargadae**'ya 25 mil uzaklıkta olduğu söylenen **Persepolis** harabelerinin, günümüzde, "**Tahtê Cemşid**" ya da "**Tahtê Rüstem**" olarak anılması da, bu açıdan önemlidir. Zira bilindiği üzere, Firdevsi'nin Şahname-si'nde geçen **Cemşit** ve **Zaloğlu** Rüstem, Newruz söylencesi ile birlikte anlatılır. Burada, Zaloğlu Rüstem'in Keyhüsrev'e yardım ettiği de yazılıdır. Kuraş'ın türbesinin Pasargadae'de bulunması, bu bağıntıyı destekler niteliktedir. Ancak bu türbenin, Kuraş'a ait olmadığı da ileri sürülür.

Kimi kaynaklarda, Dahhak'ın öldürülmediğine, Demavend dağında tutulduğu yazılıdır. **Herodot**'un şu sözleri de buna açıklık kazandırır: "Astyages'e gelince, Kyros ona hiçbir kötülük etmemiştir, ölünceye kadar yanında tutmuştur..."

Son olarak **Harold Lamb**'ın, "**Cyrus The Great**" (Büyük Kuraş) adlı yapıtından, konumuz açısından önemli olan şu bölümleri dikkatinize sunuyorum: (... Mithradat, "Biz sana, inin yolunu göstereceğiz. Sen yolun sonuna vardığın zaman Kuraş, karanlığın sonuna dek beklemelisin, yoksa ne Azhi Dahaka'nın üç yüzünü ne de yılanların etraflarına sarılışını göremezsin.") (H.Lamb, Cyrus The Great, London, 1961, sh. 17). Kuraş'ı büyüten ve Med Kralı Astyages'in çobanlarından biri olan Mithradat, bir yerde de Kuraş'a şöyle sesleniyor: "Onu görmek için yalnız başına gitmeye korkuyor musun?" (Lamb sh. 17)

Sanırım artık, okuyucuda belirli bir düşünce ya da belirli bir sav, netlik kazanmış olacaktır. Gerek benimle hemfikir olanlar, gerekse, aksi kanıda olanlar çıkacaktır. Ancak, dileğim o ki bizim toplumumuz da artık, bilimsel düşünebilme yeteneğini köreltmeyip, onu geliştirsin...

Sonuç olarak şunları söylemek istiyorum: Bizim için esas olan, Kawa'nın, hangi ırktan, hangi ulustan olduğu değildir. Önemli olan, Yakın Doğu halklarında bıraktığı izlenimdir: Önemli olan, bir halka "Özgür insan olabilme yolu"nu göstermiş olmasıdır. Bana göre, tarih boyunca, gerek olağan dönemlerde, gerekse olağanüstü dönemlerde nice Dahhaklar çıkmış ve çıkmaktadır. Kürtlerden tutun da, Araplara ve Türklere kadar hemen hepsinde... Ancak, yine tüm uluslarda, nice Kawalar çıkmış ve halen de çıkmaktadır. Tarihsel değişim ve gelişim, sonunda Kawa'nın ve onun aydın toplumunun lehine olacaktır...

Yalçın Küçük'ün İslami eğilimli Dış Politika dergisinin sorularına verdiği cevapları yayımlıyoruz.

TÜRKİYE'DE SOSYALİZM BÖLGESEL OLACAKTIR

Dünya 1990'lara girerken yaşanan büyük atüst oluşların gerisinde yatan temel dinamikler nelerdir?

İkinci Dünya Savaşı, iki dünyalı bir küre ortaya çıkardı. Batı'da Avrupa ve diğerleri Amerika Birleşik Devletleri'nin arkasına dizildi. Sosyalizm hem tek ülke boyutunu aştı ve hem de sosyalizmi kurmamış ülkelerde bile büyük bir güç kaynağı haline geldi.

Şimdi bu durum değişiyor.

Amerikan İmparatorluğu, 1960 yılları sonlarında duraklama dönemine girdi. 1970 yıllarında gerileme işaretleri verdi. Daha önce sosyalist sistemin yaptığını, yakın zamanlarda Japonya ve Avrupa yapmaya başladı. ABD, nisbi olarak küçülmeye başladı. Reagan-Bush'un mütecaviz çizgisi bu küçülmeye tepkidir. Kanserli bastonun sondan bir önceki canlanmasını hatırlatıyor.

Sovyetler Birliği'ne gelince sanıldığından çok daha fazla kendi dışından, kendi dışındaki ilerici hareketlerdeki dalgalanmalardan etkileniyor. Bir: 1970 yılları, dünya tekelci döneminde büyük krizler yarattı. Avrupa komünist partileri, devrim perspektifine yaklaşamamak bir yana daha da sağa kaydı. Ulusal kurtuluş hareketleri ise istisna olmaya başladı. Bu, ikinci noktadır. 1950 veya 1960 yıllarının kurtuluş hareketleri ise bir süre sonra emperyalizm ile uyuşma yollarını aradı. Üçüncü nokta, Afganistan'da yapılan deneme başarısız olmakla birlikte, hızlı bir sonuç da sağlayamadı. Dördüncü nokta ise, 1956 ve 1968, 1980 yılında Polonya'da daha ciddi bir hazırlık olarak ortaya çıktı. Bütün bunlar Sovyet yönetimini demoralize etmiştir; öyle sanıyorum. Sovyetler'de sorun tepede teşhis ediliyor.

Sorun, Sovyetler'i bir yol ağzına getiriyor; ya daha ileriye gidecektir, ya gerileyecektir. Sovyetler ilerleyemedikleri için geriliyor. "Alt-üst" olarak nitelediğiniz durum budur.

Bu alt-üst oluşların özellikle Doğu Bloku ülkelerinde odaklanmasını nasıl yorumluyorsunuz?

Batı, eğer devrim olmazsa nasıl alt-üst olur? Ancak daha geriye giderek alt-üst olabilir. Kohl-thatcher- Reagan döneminde Batı'nın alt-üst olduğunu görmemek için kör olmak gerekiyor. Batı'da Birinci, ancak özellikle İkinci Savaş sonrası kurulmuş düzen yıkılmıştır.

a- Breton Woods Sistemi yıkılmıştır. Dolara bağlı uluslararası ekonomik düzen yıkılmıştır.

b- Yüzde beşlik enflasyon ve işsizlik sabitlikleri yıkılmıştır. "Refah Devleti" anlayışı terkedilmiştir.

c- Sosyalizmin zoruyla kabul edilen devletin sağlık, eğitim türü sorumlulukları reddedilmiştir.

d- Uluslararası hukuk yıkılmıştır. Artık ABD istediği yere istediği zaman müdahale hakkını görüyor.

Son on-onbeş yılda Batı dünyası alt-üst olmuştur.

Sosyalist dünyaya gelince, burada bir alt-üst olgusundan daha çok bir yanıyla sosyalizmden kaçışı ve diğer yanıyla yöneten komünist partilerdeki çözülmeleri görmek gerekiyor. Ben özellikle Sovyetler Birliği'nde ciddi ekonomik sorunlar görmüyorum. Ancak bir ideolojik tıkanma yaşanıyor. Bu tıkanıklığın suyüzüne çıkmasından da rahatsız değilim.

Dünya tarihini yeniden biçimlendiren olayların altındaki okunaklı isim Gorbaçov. Ne düşünüyorsunuz Gorbaçov hakkında, nasıl değerlendiriyorsunuz?

Unutulmaya mahkumdur. ABD Bilimler Akademisi'nde 1990 başında çıkan ve yankı uyandıran "Z" imzalı yazıda, Lui Napolyon'a benzetildi. 1848 yılından sonra cumhurbaşkanı seçilen ve imparatorluğunu ilan eden ve tarihin kaydettiği en inançsız yöneticiye benzetiliyor.

Ben 16. Lui'ye benzetmeden yanayım. 16. Lui, bazı reformlar için asiller sınıfıyla mücadele ederken büyük bir transformasyona yol açtı. Garbaçov'un sorunu, kendi partisidir ve tarihidir.

Garbaçov kadar kendi tarihine düşman bir yönetici tanımadım.

Değişim sürecinin Polonya'dan başlaması ve bu sürece şimdilik sadece Arnavutluk'un direnmesi size neler düşündürtüyor?

Polonya sistemin hep en zayıf halkası oldu. Katolik kilisesi hem prestijli ve hem de güçlü kaldı. Küçük işletmecilik korundu. Yönetim bu iki etkinliği giderecek adımlar atmadı. Bu nedenle Polonya, her zaman için, kapitalist restorasyonu bağrında sakladı.

Direnmenin sadece Arnavutluk'ta olduğu düşüncesi yanıltıcıdır. Polonya dahil her yerde direnme var.

Ayrıca Arnavutluk, ölçüleri gereği, sosyalist sistem için olumlu veya olumsuz bir ölçü olamaz.

Değişim sürecinde Romanya'nın da farklı bir yeri var. İlk kan orada döküldü ve eş bir zamanlamayla ABD Panama'ya girdi. Bu bir danışıklı döğüş olabilir mi?

ABD'nin Panama müdahalesi için Moskova'yı hesaba kattığını sanmıyorum. Ancak Çavuşeskilerin yargısının Malta'da kararlaştırıldığı düşüncesi bana uzak gelmiyor. Garbaçov'da yeniçeri gürühunun önüne en sevdiği vezirleri bir bir atan bir sultan psikozu gördüm.

Bütün bu alt-üst oluşlar NATO-Varşova dengesini nasıl etkileyecek ve kim kârlı çıkacak bu işten?

Garbaçov, müzakere ile alamadığını teslimiyet ile almaya çalışıyor. Edward Şvartnadze, Damat Ferit Paşa'yı hatırlatıyor. Şimdi Garbaçov, vereceğini vermiştir; karşı tarafın cevabını bekliyor.

Bu cevabı NATO-Varşova çerçevesinde aramamak gerekir. NATO bir yanıyla Avrupa'da Amerikan askeri demektir. Bu azalabilir. Ancak önemli değildir. NATO, asıl, emperyalizmin silahlanması ve tecavüze hazır durumda beklemesi demektir. Bunun değişeceğini sanmıyorum.

Varşova ise, Başkan Castro'nun çok haklı olarak söylediği gibi, sona ermiştir.

Sovyetlerin Azerbaycan'a askeri müdahalesi, değişim sürecinin trajik dönemeçlerinden birisini teşkil ediyor. Haklı mıydı böyle bir müdahale ve değişim sürecinin geleceğini nasıl etkileyecek?

"Sovyetler'in Azerbaycan'a müdahalesi" yanlış bir formülasyondur. Azerbaycan, Sovyetler Birliği'nin bir parçasıdır. Orada ırkçı ve gerici bir karşı-devrim ortaya çıkmıştır. Bunun çıkışının önlenmemesi bir eksidir. Bunun yanında, bu karşıdevrimi şiddetle bastırmak daha az önemlidir.

Şiddet, bir çözüm varsa sakıncasızdır. Benim görebildiğim SBKP bir çözümden uzaktır.

Azerbaycan örneği, milliyetler sorununu daha görülür bir hale getirdi. Sovyetler'in dağılma tehlikesi var mı ve böyle bir durum dünyayı ve elbette Türkiye'yi nasıl etkiler?

Küçülme ihtimali görünüyor. Türkiye tekelleri buna şimdilik "barışçıl" yaklaşıyorlar. Bu, büyük Sovyet pazarının yarattığı iştahtır. Bunun geçici olacağını sanıyorum. Türkiye tekelleri Türkik bir federasyona yönelecektir.

Bunun karşılığında ise benim 1987 yılı 1 Mayıs toplantısında ortaya attığım "Doğu sosyalist Cumhuriyetler Birliği" projem var. Sosyalist Azerbaycan ve Sosyalist Ermenistan, benim "Doğu Sosyalist Cumhuriyetler Birliği" projem içinde yerlerini alabilirler. Almalıdırlar. Bunun için çalışılmalıdır.

Sovyetler Birliği'nin küçülmesi dünyanın sonu değildir. Yeni ve büyük dünyalar kurulur.

2000'li yılların dünyası için ne gibi tahminlerde bulunabilirsiniz? Sözkonusu değişim süreci, nasıl bir dünyanın eşiğinde olduğumuzun ipuçlarını verebiliyor mu size?

Bu sorunun cevabı bize bağlıdır. Biz, Türkiye, çok önemli sorumluluklarla karşı karşıya geldik.

Türkiye'de devrim ve sosyalizm mutlaka bölgesel olacaktır. Dünyayı etkileyecektir. Bu olmadığı takdirde Avrupa'nın birliği ve benzerlerini magazin basını sayıyorum. Büyük değişiklikler olarak görmüyorum. Ayrıca değişikliklerin son yıldaki hızıyla devam etmeyeceğini sanıyorum. Türkiye ve benzeri büyükçe bir ülkede devrim olmadıkça dünya büyük değişiklikler beklememelidir.

TARİHSELLİĞİ-ANLAMI VE İDEOLOJİSİ İLE

FAŞİZM

Mesut Hastürk

Bu yazının yöntemsel iki özelliği olacak. Birincisi, faşizm konusunda tarihsel bir tanımlar toparlaması, diğeri faşizm konusunda daha önce de yazılmış açımlayıcı bir çok yazının toparlanıp, son gelişmeler karşısında tekrar denebilecek vurgulara gitmesi. Yazıdan çıkacak bir üçüncü özellik de, faşizmin ideoloji olarak, Soğuk Savaşın kapitalizm cephesi tarafından kazanılmasıyla da, insanlara tekelci dönemin özellikleri nedeniyle iç-iradi boyuneğme ve zor olarak nasıl egemen kılındığını irdelemek.

Çerçeveyi geniş tutmak zorundayım. Son yıllarda Türk solu, mevcut düzene karşı, teorik ve politik, taktik ve stratejik, alanda mücadele temelinde en kolay yoldan faşizme karşı mücadele şiarına başvurmaya başlamıştır. Proletaryanın, tüm emekçilerin, yalnızca burjuva yönetiminden değil, burjuva sisteminin tüm boyutlarından rahatsız olduğu, her boyutun emekçilere amansız bir biçimde saldırdığı ve ezdiği ortadayken, böyle radikal bir kopuş teorisi ve stratejisi geliştirmek gerekirken, yanlızca faşizm (yönetim biçimi) vurgusuna yüklenerek mücadeleyi yükselteceği savı geçerliliği ve gerçekliğini yitirmiştir. Üstelik, yapılan faşizm vurgusu, Dimitrovcu bir vurgudur ve faşizme karşı demokrasi mücadelesini önermektedir. Demokrasi ile faşizmin arasında aranan çelişkinin devrim yolunu açacak antagonist bir çelişki olduğu hayali hala yaşanmaktadır. Antagonist (uzlaşmaz) çelişki, mülkiyetçi yaşam tarzı ve sınıfları ile mülksüz (ortak) yaşam tarzı (ve sınıfları) arasındadır.

Faşizmi böylece abartan ve alternatif olarak burjuva demokrasisini koyan bunu da devrimci mücadele için temel sayan tüm görüş ve anlayışların abartmaları, sistemin yalnızca belirli bir kesimini hedef alan ve her zaman için sosyalizmden vazgeçmeyi taahhüt eden bir anlayıştır.

Devrimci anlayışlar ve yapılar, ancak ve ancak demokratik ve adı üzerinde, sistemiçi sorunları olan ancak onun tarihsel karşıtlıklarını göremeyen genel kitlelere, yine düzeniçi sınırlarda biraraya gelme sloganı olarak kullanabilir. Ancak bunu yaparken de uzun vadede sosyalist kavrayış kitlelerin zihninden ve gündeminden sürekli uzak tutulmuş olur. Ayrıca, devrimci yapılar faşizme karşı mücadele eden yapılar olarak düzeniçi kalmış oluyor. Ne kadar radikal olurlarsa olsunlar. Kitlelerin daha çok kendiliğinden hareketlerinin bir formülasyonu olması gereken anti-faşizm, tam tersi devrimcilerin kendi doğrudan sloganları olmamalıdır.

Kitlelere gerçek sorunları ve antagonizmaları (uzlaşmazlıkları) ile devrimci alternatifleri, her alanda ve her biçimde sunulmadıkça faşizmi abartarak asıl ideolojik-politik mücadele ufku daraltılmaktan öte bir iş yapılmamış olur. Her ne kadar taktik ya da stratejik bir önem atfedilse de, genel planda devrimci teori ve kavrayışın bu yolla budandığı ortaya çıkmaktadır. Faşizmin kapitalizmden ayrı ve daha sivri ele alınması, Marksizmi faşizmle karşı kefelere koyup kabalaştırmak ve basitleştirmek anlamını taşıyor. Marksizm mülkiyetçi sınıflar ve tarihinin ayrıca öznel bilimciliğinin bir tüm olarak ise yaşama biçiminin karşısında ve sürekli devrimci dünya görüşüdür. Faşizm ise, burjuva yönetim biçimlerinden biridir ve devrim sürecinde devrimini yapamayan emekçilere burjuvazi tarafından verilen bir cezadır. (1)

TEMEL BAZI FAŞİZM TAHLİLLERİ

Faşizm, Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın hazırlık ve fiili varlık koşullarında ortaya çıktığı söylenebilir. İtalyancadan alınan bu kavrama 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı, dünyadaki ilk sosyalist devletin kurulması, 1929 dünya ekonomik bunalımını da alan 1900'ün ilk yarısında yaşanan bütün olayları içine alan bir dönem açısından bakmak gerekiyor. Ancak, faşizmi 1920 ve 1945 dönemine göre ele almak, bunu 2. Dünya Savaşı ile özdeşleştirmek, en basit tanımıyla saflıktır. Faşizm konusunda ilk belirtiler, Lenin'in sık sık üzerinde durduğu ve İtalyan faşizmi ile kıyasladığı Rusya'daki "Kara Yüzler" hareketi olarak görünüyor.

Faşizm konusunda ilk tanımlamalar da 1920'den sonrasına denk düşer. Bu konuda elimizde ciddi bir araştır-

ma var. Bu yüzden, yazının girişinde belirttiğim gibi "yinelemenin yararına inanarak" ele alacağım.

1923 Clara Zetkin "Faşizm, Rusya'da başlamış devrimi devam ettirmediği için proletaryanın çekmek zorunda olduğu cezadır. " Aynı yıl toplanan Enternasyonal'in raporlarına da geçen bu tespit, belki de günümüze kadar yapılmış en doğru tespitlerden biri olarak karşımıza çıkıyor. Çünkü daha sonra Troçki-Stalin-Dimitrov ve en sonunda 1933 tarihli 7. Komintern'de yapılan tahliller bir yönüyle mutlaka eksik kalırken, sadece Stalin'in tanımı daha geçerli gözüküyor. Bu tanım çok dolaylı olarak Dimitrov tarafından eleştiri alsa da 1920'lerde ortak görüşleri de ifade eden bir tanımdı. "Faşizm, sadece askeri bir kategori değildir. Faşizm, burjuva savaş örgütüdür, sosyal demokrasinin aktif desteğine dayanmaktadır. Sosyal demokrasi, nesnel olarak faşizmin ılımlı kanadıdır... Faşizm, emperyalizmin savaş sonrası bunalım koşullarında ortaya çıkan ve proletarya devrimine karşı mücadele için bu iki temel örgütlenmenin (sosyal demokrasi ve faşizm) şekillenmiş siyasal bir bloğudur."(2)

Bu tahlilin yapıldığı dönem, henüz Alman faşizminin, İspanyol faşizminin, İtalyan faşizminin ve son olarak İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen uygulamaların uzağındadır. Ancak ileride değinileceği üzere 933 Komintern tahlilinden daha sağlıklı görünüyor. Stalin burada sosyal demokrasiyi ve bütün bir burjuvaziyi faşizmle kardeş olarak niteliyor. Bu, uçta yer alan bir tespittir. Uçta yer almasını bir olumsuzluk olarak nitelemediğimi belirtmek isterim. Çünkü faşizm proletarya sınıfına ve ideolojisine karşı yönelmiştir. Bu sınıflardan olmayan sınıf ve tabakalardan kolay destek görmesi sözkonusu. "...faşizmin emperyalizmin bunalım koşullarında..." ortaya çıktığını söylüyor. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Rusya'da Kara Yüzler bunun bir örneği. Bunalım koşulları, faşizm için koşulları hazırlar, doğru, ancak faşizm ideolojik ve pratik bir baskı-şiddet eylemi olarak işçi sınıfına, proletaryanın ideolojik-politik, egemen varlığına karşı ortaya çıkmıştır. Bunalım kavramının öne çıkmasının nedeni de budur. Bunalım proleter ikdidara giden yolun en uygun şartlarını hazırlarken, egemen sınıfın da ona karşı kullanacağı şiddetin örgütlenmesi koşullarını yaratır. Faşizm bu ikili durumun ortaya çıkardığı fiili bir durum oluyor. Elbette Zetkin'in belirttiği gibi, proletarya devrimini başaramazsa...

Troçki'nin tanımı üzerinde de duralım. "Troçki, faşizmin, Bonapartizmle-birlikte ve yanyana gündeme geldiğini- ileri sürer. Çünkü, "... Sınıf mücadelesinin son derece keskinleşmesi nedeniyle devlet iktidarının toplumun üstüne çıkarılması olmadan faşizm mümkün olmazdı" der. Ancak, tanımdan da anlaşıldığı üzere Troçki, öne çıkarılan devleti soyut olarak algılamaktadır. Devlet, nasıl üste çıkarılır ve kimler çıkarıyor? Bonapartizm konusunda Marks'ın belirttiği, "devletin görece özerk olduğu bir dönem"mi kastediliyor? Öyle olsa bile, egemen sınıfın belirlenmediği, yani iki sınıfın mücadelesinin sonuçları egemeni belirlemediği anlar kastediliyorsa, bu sonuç devleti egemen kılmaz. Bu sonuç olsa olsa şans tanır. Kaldı ki Bonapartizm genel bir yasa olacak durumda değil. Marks da buna fazla önem atfetmemiştir. Troçki'nin savına karşılık ya da ona başka bir açıdan bakılırsa şu denebillir: Şiddet ve baskı, tarihte mülkiyet araçlarını elinde bulunduran mülkiyetçi sınıfların, ikdidarını elinde tutabilmesi için örgütlendirdikleri bir yönetim biçimidir. Bu tanım bize, Marksizmin "Devlet egemen sınıfın baskı aracıdır" tanımında yer alan "baskı aracının" biçim ve yöntem bakımından ortaya koyduğu nesnelliği düşünmeye itiyor. Buradan da Yalçın Küçük'ün "birikmiş şiddet" deyimine sıçrıyoruz. Hemen belirtelim Troçki'nin Bonapartizm'le kurduğu benzeşlikle söylediklerimiz çok farklı. Bonapartizm, söz konusu şiddetin farklı bir yansıması olarak algılanırsa birbirine uçları değer.

Devamla; baskı aracı olan devletin, baskıyı uygulama biçim ve yöntemleri, dolayısıyla yönetim biçiminin ne olduğuna bakarak o andaki durumu belirleme olanağı doğuyor. Feodalizmin despot yönetimi, çağının faşizmi olamaz mı? Tüm egemen şiddet durumları siyasi iktidarı elinde tutanla onun yeni varisi sınıf arasındaki mücadeleden çıkıyor. Bakınız Fransız İhtilaline. Jakoben terörü niçin, hangi temellerin ürünüdür? Şiddet ve baskının toplumsal örgütlenişi, mülkiyet üretim araçlarını eline alan bir azınlığın egemenliği ile doğrudan ilintili. Başka deyişle, birlikte var ve yoklar. Onun için de faşizm, Stalin'in belirttiği ve İtalya örneğinde olduğu gibi mülkiyetçi sınıflarda daha kolay taban bulabiliyor. Yalçın Küçük'ün birikmiş şiddetini ben bu açıdan düşünüyorum. Mülkiyetçi sınıf sosyalizme kadar ideolojik olarak da geliştirdiği ve biriktirdiği şiddeti ve uygulaması olan baskıyı sosyalizmin karşısına dikilmesi ve ölüm fermanını çıkarmasıyla birlikte yoğunlaşmış, örgütlenmiş ve görece özerk (özerk görünen) yönetim biçimi halini almıştır. Bu noktada Yalçın Küçük'ün "Nasıl ki demokrasi burjuva yönetim biçimiyse, faşizm de bir burjuva yönetim biçimidir" şeklinde dile getirdiği sav doğrulanıyor.

Böylece, Troçki'nin Bonapartizm benzeşmesi fazla bir şey ifade etmiyor, benzeşik olarak kalıyor ve bu benzeşme belirttiğim gibi tarihsel süreçteki birçok örnekle de kurulabilir. Bu açıdan da doğru olur. Onun dışında sınıfsal olarak temellendirmeyen Troçki'nin tanımı da havada kalmış oluyor.

Faşizm konusunda asıl önemli kaynak ve başvurulacak kişi G. Dimitrov'dur. Dimitrov, yaşamı boyunca anti-faşist mücadele vermiştir. Bulgaristan Devriminin temellerinde bu mücadelenin ne kadar önemli olduğu bilinir. Dimitrov yine yaşamı boyunca Enternasyonal ve Komintern ile Sendika Enternasyonelleri'nde en çok faşizm konusunda çalışma yapan ve ayrıca pratik mücadelesi ile de faşizm konusunda çok mesafe almış bir liderdir.

Bunları dedikten sonra hemen bir kayıt koyma zorunluluğu doğuyor. Dimitrov'un bu başarı ve konumuna bakarak "işte faşizmi gerçek anlamda tahlil edecek bir kaynak" demek doğru olmaz. Olmaz çünkü, Dimitrov klasik anlamda faşizmin oluştuğu ve olduğu dönemin içindedir. Bilimsel çözümlemeler, hele hele bilimsel tarih çözümlemeleri bir kesitte ele alınamaz. Sözkonusu tarih oldu mu sürece bakmanız zorunlu. Hiçbir dönem bir öncekinden ve bir sonrakindeki bağları gözönüne alınmaksızın sağlıklı tahlil edilemez. Dimitrov'un bir şanssızlığı da sürekli pratiğin sıkıştırmasıyla yüzyüze kalışıdır. Daha da ileri gidersek, Dimitrov'u Dimitrov yapan pratiktir. Çocuk yaşta, okulsuz, eğitimsiz başladığı mücadele hayatının olumsuzluklarını da düşünmek gerekiyor.

Dimitrov'un ilk faşizm tanımları Stalin'in yaptığı tanımla özünde aynı oluyor. Ancak, faşizmin bir devlet biçimi görüntüsüyle ortaya çıktığı yıllarda bu tahlilde değişimler oluyor. Altını çizdiğimiz nokta "devlet biçiminde göründüğü" noktasıdır. Buna neden de Almanya, İtalya gibi devletlerin faşist yönetimidir. Faşizm sosyalizme alternatif olarak ortaya çıkmıyor. Faşizm kapitalizmin-burjuvazinin bir devlet yönetim biçimi olarak ortaya çıkıyor. Dolayısıyla faşizm, kapitalizmle sosyalizm arasında bir paratoner görevi görüyor. Sosyalizm şimşeğine karşı. Ancak gerek Komintern'in 7. Kongresi'ndeki faşizm tanımı (ki Dimitrov'un katkısı çok büyük) gerekse Dimitrov'un kendi bazı tanımları bunu görecek şansa sahip değil. Çünkü muhatap oldukları faşizm, devlet biçiminde ortaya çıkmakta, yine bunalıma bağlanmakta ve gerici muhtevasıyla algılanarak sistemin tüm yapısını ele almamaktadır. "Faşizm, finans-kapitalin, en gerici, en şovenist, en emperyalist unsurlarının açık, zorba diktatörlüğüdür." Sözkonusu Komintern'in bu tanımı görüngül ve sağlıksızdır. Dimitrov'un öne sürdüğü seçenek bunun apaçık kanıtıdır. Dimitrov "Bu seçim proletarya iktidarı ile burjuva demokrasisi arasında değil, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında olacaktır." (3)

Faşizm başarılı. Niçin? Dimitrov'a bunu söylettiği için. Faşizm başarılı. Niçin? Hâlâ bu gün de böyle görüldüğü için. Ayrıca faşizmin başarıları bitmiyor. Yeri geldikçe görülecek.

Komintern'in tanımına getirilen eleştirileri haklı bularak başlıyoruz. Gerek Metin Çulhaoğlu, gerek Yalçın Küçük ve gerekse Durmuş Tiryaki "En" sınıflamasına karşı özünde şu eleştiriyi getiriyorlar. "En"li sermayenin dışında kalan kesimler, faşizmin sorumluluklarından aklanıyor. Ve giderek bunlar, ittifak için işçi sınıfının yanına davet ediliyor. Sonuçta, gericilik, şovenizm ve saldırganlık sistemden soyutlanıyor, bir avuç tekelciye yükleniyor." (4)

Elbette, faşizmin sistemiçi bir olgu olduğu görülmüyor. Sonuç, demokrasi mücadelesi. Bu noktada, burjuva demokrasisi faşizme alternatif oluyor. Asıl püf noktası işte burada. Kapitalizm faşizmi kullanarak kendini seçtiriyor. Burjuva demokrasisi, sınıf sömürüsünün meşru ve tıkırında gitmesinin garantileri olan kurum ve sistemlerin oturması, yani bir standart oluşturması halinde sözkonusu. Çok partililik, çok seslilik edebiyatı da bu durumun bir sonucu. Herkes komünist bile olabilir ancak benim düzenimin meşruluğu ve sınırları içinde, diyor. İşçi sınıfına parti kurma izni vermesi, hatta Lenin'i anma günleri düzenletmesi de mümkün. Bu çizginin tam karşısında, tam ucunda ise faşizm var. O zaman sokağa çıkmak bile vurulma nedeni olabiliyor. Bu da sistemin tehlikeye girmesi halinde sözkonusu. "Tehlikeli düşünce ve eylemlerde" sözkonusu. Kapitalizmin amacı faşizmi sistemdışı göstermek. Mülkiyetin doğasında olan egemenlik, bireysel egemenliktir. Tamamen öznelciliği de buradan kaynaklanıyor. Dünyayı, toplumu kurtaran kahraman idoller yaratır. Aynı biçimde kötülük abidesi tek tek idoller yaratır. Hepsini de toplumdan ve somuttan soyutlar. Hitler bunlardan biridir. Alman ve İtalyan faşizmi de öyle. Bu kahramanlarıyla özdeş gösterilir. Fatura onlara kesilir. Sistemden soyutlanır ve "bireyler, birey veya onların temsil ettiği, yarattığı olaylar, olgular" tipikleştirilir. Ya da tipik oluşlardan yararlanılır. Bu tipiklik, sistemin olağan hal olmadığı için de kolayca tek başına ele alınmaya elverişlidir. En aptalca Amerikan filmlerinde bile bu tema işlenir. "Kötü olan kötü yönetendir." Hitler bu yüzden kapitalizmin dışladığı bir faktör oluyor. Çünkü olağanın dışındadır. Kolay dışlanabilir. Böylece kapitalizm, faşizmi de propaganda malzemesi yapabiliyor. Sonuç ne? Sonuçta burjuvazi iki sınırda oynuyor. Demokrasi ve faşizm. Uslu duranlara demokrasi, uslu durmayanlara faşizm. Demokrasi mücadelesi uslu durmayı seçme mücadelesine dönüşebiliyor. Görüldüğü gibi faşizm, sistem içi seçenek yaratmak üzre kullanılıyor. Dimitrov da bunu farkedemiyor. Faşizme karşı burjuva demokrasisi istemeyi yeğliyor. Kendi pratiğinde (çağında) doğru. Ancak onu aşan süreçler var. Faşizmin ilk tahlillerini aşan süreçler var, bu bugün gözardı ediliyor. Dimitrov'da kalınıyor. Oysa tam tersi "Faşizm, burjuvazinin tam boy açık karşı-devrim cephesidir."5

Faşizm, kapitalizmin aleyhine bozulan dengelerin, tek bir elde her türlü yönetim ve denetimin toplanarak, iktidarın tekelleştirilerek, dengelerin kapitalizm lehine yeniden kurulması demek daha doğru görünüyor. Buna şunu da eklemek gerekiyor; faşizm, mülkiyetçi sınıfların ideolojisinin ve o ideolojinin temeli olan baskı ve şiddetin, kapitalist sınıflar tarafından, sosyalizme karşı bilinçli, örgütlü oluşturduğu yönetim türüdür. Bu örgütlenme biçimi, devlet aygıtları, parti-ordu-polis ve zemini ise büyükten küçüğe doğru mülklü sınıflardır. Bu biçim ve zemini daha çok o tarihsel koşullardaki sınıflar ilişkisi, ulusal ve uluslararası ilişkiler belirliyor. Örneğin gelişmekte olan take off ülkelerde bunun biçimi askeri müdahaledir, bugün.

Tekrar Komintern tanımına dönüyoruz. Kapitalizm açısından daha sevindirici bir tanım bu. Bir kez sistemi gözardı edip, sistemin bazı unsurlarını suçluyor. Faşizm doğası gereği gericidir. Ona gericilik özelliğini veren, geriye dönüş, kendinden önceki sınıfın egemenliğini istemek değil, bizzat baskı ve şiddettir. Baskı ve şiddet güçsüzün güçlü olduğu yanılsamasına ihtiyaç gösteriyor. Irkçılık gibi. Birçok insanüstü ya da üstün özellik gerektiriyor ve tarih bunun için bir ideolojik malzeme, propaganda malzemesi. Gericilik özelliği, proletaryanın ilericiliğine karşı ortaya çıkıyor. Yoksa geçmişi inşa etmek değil. Demek ki gericilik şiddet-baskı ve korumacılıktan kaynaklanıyor. Türkiye'de faşizm "İşçi fabrikaya ortak" sloganı da attı. Hitler'in propaganda malzemesi de sosyalist sloganlar taşır. Bizim işimiz görüngülerle değil. Şovenizm de bunlarla ilintili ve hepsi de sınıfsal çelişkileri örtbas eden araçlar. Geriye ",En"ler kalıyor. Tanımın "en" ayırmasının nedeni ne? Ya da ayrım doğru mu? "...Faşizmin, finans-kapitale veya tekelcilere ya da en emperyalist ögelere bağlanması, kapitalizmden ayırmanın dışında pek açıklık getirmiyor."6 Türkiye'de bu güne kadar hangi sınıf faşizme karşı tepki gösterdi? Sosyalistler, üniversiteler ve bir ölçüde önder parti ve bilinç ögesi alan işçiler. Ama çok az. Özellikle sosyal demokratlara bakın. Artık ülkede askeri müdahale olmasın duasına çıkıyor ve demokrasi nakaratını müdahale yapanlarla bir ağızdan tekerliyor. Almanya'da geniş taban bulmamış mıydı? Niçin bu kadar kolay? Çünkü faşizm sistemiçidir ve amacı proletaryanın devrimci filizlenişini kırmaktır.

Gücü elinde tutansa küçük burjuvaziyi de ister istemez ya kendi lehine tarafsızlaştırıyor ya da onlar dahil tüm sınıf ve katmanlara yayılabiliyor. Özellikle sağlam, örgütlü proleter sınıfın İdeolojik-politik temsilcisi bir güç parçalanır veya olmazsa. Türkiye'de yoktu. Faşizm, sistemin belirli, sınırlı bir kesimine mal edilmesi en çok kapitalizmin işine yarar. O da tutar bir partiyi-bir lideri yargılar ve sistem kurtulur. Böylece hem anti-faşist olur, hem anti-komünist devrimci mücadeleyi de düzen sınırları içine çeker.

Faşizmi, sistemin belli unsurlarına maletmek ve sistemin bütünlüğünden alıkoymak, mülkiyetçi ideolojinin baskı ve şiddet ögesini de dışlamak oluyor ki, çok daha büyük bir hata yapılmış oluyor. Arada kalan, ılımlı sınıflara bel bağlamak yanlış. Çünkü o sınıfların güç kimdeyse ondan yana olmaktan başka çıkarı ve çaresi yok. Güç faşizmde ise onlar ne yapsın...? İdeoloji de hiç kulaklarına yabancı değil. Bu durumda faşizmi dışlamamaları şaşılacak bir şey değil.

FAŞİZM TİPİK DEĞİL KARAKTERİSTİKTİR

Asıl dikkate değer bir konu da "Faşizmi en baskıcı, şiddetli, en..." biçiminde formüle etmek. İkinci Dünya Savaşı'na bakarak faşizmi, mevcut durumla test etmek ya da şiddet ve baskının dozuna bakarak test etmek hiç de açıklayıcı olmuyor. Birincisi faşizm 2. Dünya koşullarından farklı da olabiliyor. Burada yine burjuvazinin tuzağına düşülüyor. Alman ve İtalyan faşizmi bir tipiktir. Tarihin belirli bir kesitinde ve koşullarında sözkonusu, ideoloji ve propaganda-ajitasyonla yaratılan, toplumsal bunalım ve ezikliğin bilediği Alman toplumunun üzerinde yaratılan şiddet ve güç ruhu, faşizmin ülke dışına da taşmasıyla alabildiğine, fantastik derecede yakıcı-yıkıcı boyutlara ulaşabilmiştir. Bu savaşta emperyalist karşıtlar (ABD-İngiltere-Fransa) içinde Fransa paravan olmak ve bu kayıtla zarar görmek üzere hiçbir zarar görmemiştir. Faşizm tek sosyalist ülke Sovyetler Birliği'ne saldırıp, ters teptikten sonra emperyalist rakipleri tarafından uslu hale getirilmiştir.

Emperyalizm faşizmi şu şekilde kullandı.

1- Sosyalist gelişimi durdurmak ve yoketmek

2- Faşizmi Alman günahı olarak göstermek ve anti-faşist misyon yüklenerek;

a) Faşizmin çıkış nedeni komünizm

b) Faşizm sistem dışıdır

c) Faşizm bir devlet biçimidir izlenimi yarattı. En şiddetli ayrımı yine insanın kafasını kurcalıyor. Peki ya şiddetli olunca faşizm olmaz mı? Bu ayraçtan tekrar dönüyoruz ve emperyalizmin bu faşizm çerçeveli propagandası sonuçta solun da yanılgısıyla sosyalizmi perdeliyor. Mücadele sloganı ve hedefi faşizm olurken, seçenek de burjuva demokrasisi olarak cevizli sehpada bekliyor.

Faşizm yalnızca 1920-1945 dönemine özgü ve o dönemdeki uygulamalara, yapılanlara özgü değil. Ya da o dönem faşizm için bir test niteliği taşımıyor. Tipik durumlar fazla açıklayıcı olamıyor. Faşizmin bir burjuva yönetim biçimi olduğu bir kez daha kendini gösteriyor.

Klasik faşizm, faşizmin bu tipik özelliğini yansıtıyor ve bütün yanılgılara zemin oluşturuyor. Aynı zamanda Metin Çulhaoğlu'nun neo-faşizm kavramından da ayrılıyor. Buna göre "aşağıdan yukarı doğru faşizm" demek olan neo-faşizm, klasik faşizm gibi yukarıdan aşağı doğru değildir. Aşağıdan yukarı doğru faşizm kapitalizm için bir olanak olarak duruyor. Ancak burada yine bir yanılgı kuşkusu doğuyor. Yine Yalçın Küçük'ün birikmiş şiddet deyimi akla geliyor. Zaten mülkü korumanın bir ideolojik içeriği olan baskı ve şiddet unsurunun, yine sistem tarafından, toplumun geri, bilinçsiz sınıf ve katmanlarındaki özellikle cahil küçük burjuva-lümpen proletarya ve orta burjuva diye niteleyebileceğimiz kesimlerde kendine yer bulabiliyor ve parti olarak buralarda taban bulabiliyor. Çifte bir silah. Hem yukarıdan hem de aşağıdan örgütlenen bir faşizm sözkonusu. İkinci Dünya Savaşı'nı hazırlayan ve gerçekleşen yıllarda da üstten faşizm alttan faşizm ikilisinden sözetmek mümkün. Sosyalizmin doğuşu ile mülkiyetçi sınıflar her iki yolu da denemiştir. Türkiye'de de benzer bir durum var. MHP faşist örgütlenişi sistemi perde arkasında tutmayı ve pratikte (görünürde) devrimci mücadeleyi sınıf savaşı yerine sokak çatışmasına dönüştürmeyi başarabildi. 12 Eylül ise yukardan aşağıya örgütlendi (klasik faşizme bu yüzden daha çok benzer) ve olamayan devrimi cezaya çarptırdı. Aynı zamanda MHP'yi de acıtmadan yargılayarak sistemi hedef dışı bıraktı. Faşizm sosyalizmin fiili olarak dünya sahnesinde yer almasıyla mülkiyetçi baskı ve şiddetin karşısına çıkarılmış burjuva yönetim biçimlerinden biridir. Rengi ve tonu son tahlilde fazla önem taşımıyor. Bir yelpaze. Tüm alternatifler bunun içinde. Neo-faşizm biçimsel bir ayrılık. Onun için alttan üste doğru örgütlenişi, üstten alta doğru örgütlenişi ile diyalektik bir bütünlük taşır. Klasik faşizmle aslında tekelci dönemin yüzyıl yarısından sonra inceltip yeniden kurumlaştırdığı faşizm (neo faşizm) arasındaki fark öncekinin tipik olmasındadır. Başka deyişle tekelci faşizmin karakteristik oluşudur. Kabalığı, aşırılığı, devlet biçimi olarak görünmesi varabileceği en üst noktaya varması ve uluslararasına taşması ki bu özellikte emperyalist paylaşım savaşının verdiği bir özelliktir. Tüm bu unsurlar klasik diye nitelenen faşizme belirli bir kesitte tipik özelliği kazandırır. Tarihe bu açıdan genelleme yapılamaz.

Yalçın Küçük Marksizm-Leninizmin faşizm tahlilini krize dayamasından yakınıyor haklı olarak. Onun yakınmasına belki faşizmin, burjuva ideolojisinin karakteristik özelliğidir ve sömürgen sınıfın sömürülen çokluğu baskı altında ve sistemiçi tutma araçlarından çağdaş olanıdır desek çok da yanılmış olmayız. Bu açıdan da Clara Zetkin'in tanımını dilimize dolamak gerekiyor. Faşizm, devrimini yapamayan proletaryanın çekmek zorunda kaldığı cezadır. Önemi şurda: Faşizme alternatif olarak burjuva demokrasisini değil, proletarya devriminin anti-kapitalist savaşımına bağlı olmasını görmesinde. Yine Yalçın Küçük " Birinci terör (jakoben) burjuva devrimini sağlama almak için gerekti ve ikinci terör (faşizm) tekelci düzeni yerleştirdi"7 tespitiyle daha önceki sözünü ettiğimiz farka da işaret etmiş oluyor. Tekelci dönem faşizmi kavramı ortaya çıkabiliyor. Çünkü ikinci terör tekelci düzene geçişin dönüm noktasında ise, geçtikten sonra faşizmin işlevi bitmiş değildi. Bunu Yalçın Küçük'te görüyor ve "Hitler indirilse de faşizan kurumlar kapitalist yönetim içine siniyor ve yerleşiyor"8. Faşizan kurumla-

rın yerleşmesi fikrini biz yine Hitler'le açıklamak istemiyoruz. Genel olarak burjuvazinin faşizan özünden hareket ediyor ve bu özün burjuva demokrasisi içinde, demokrasinin başaramadığı, proleter iktidarın gündeme geldiği her alanda örgütlenmektedir. Yalçın Küçük'ün kastettiği devlet olarak örgütlenmesi ve kurumları aktarması yine bu süreçteki oluşumlara bağlı. İspanya-İtalya ve proleter mücadelenin olduğu her yerde, Rusya'da da vardı. Burjuva demokrasisi, burjuva egemenlininin en iyi yaşayabilme koşullarının yönetim biçimi oluyor. Kaynağı mülkiyetçi ideoloji ve egemenlik anlayışında olan faşizm, tarihte çeşitli biçimlerde varolmuştur. Jakoben terörü bunun bir noktasıdır. Despotizm de bir noktası. Faşizm son aşaması. Burdan bakıldığında terörün, örgüt sistemli yönetim biçimi haline gelmesi ve doğrudan proleter sınıfı ve sosyalizmini hedef alması faşizmi tarihteki benzeşiklerinden ayırıyor. Kurum olarak da ayırdığı düşünülürse Yalçın Küçük'ün tespiti doğrulanıyor. Altını çizdiğimiz nokta faşizanlığın öz olarak mülkiyetçiliğin içinde varolduğu ve burjuvazinin sosyalizme karşı örgütleyip, ona bir işlev ve hukuk tanıdığı yönetim olması. Burjuva egemenliğinin karekterlerinden olması...

Biçimler fazla önem taşımıyor. Kaynağa inmek gerekiyor. Faşizmin varlık koşulu burjuvazinin egemenlik koşulu oluyor. Bu koşul ortadan kalkmalı. Nasıl? Proletaryanın iktidar mücadelesi ve iktidarı almasıyla. Başka yolu yok. Aksi halde 'demokrasi mücadelesi ile kapitalizmin karasularında dolaşmaktan öte fazla bir şey yapılmıyor. Faşizmin işlevi de bu zaten.

Düzene karşı mücadele faşizme karşı mücadeleyi kapsıyor ancak faşizme karşı mücadele düzene karşı mücadeleyi kapsamıyor. Dimitrov seçeneği'nin bu gün anlamsızlaşması da burada.

Faşizm kapitalist, tekelci sistemden izole edilmemeli sistemin belirli unsurları öne çıkarılarak, en emperyalist ve en gerici tanımlamaları anlamsızlaşıyor. Bunların da tanımı yok. En emperyalist olanla emperyalist olan arasındaki fark ne? En gerici olanla gerici, en şovenist olanla şovenist olan arasındaki fark ne? Böylelikle. Sistemin bir parçasını sistemden tecrit etmek sistemi kurtarıyor. Bu niçin böyle? Devrimciler, devrimci cephe kurarak, bu en tanımlamaları dışında kalan sistem içi unsurları yanına çağırıyor. Bu yapay bir bölmedir ve çağrı da karşılığını bulmuyor. Cephe kurulamıyor ve mücadele verilemiyor. Kapitalizmi örgütleyen bir avuç kapitalist değil. Bir bütün olarak kapitalist unsurlardır. Nasıl ki kapitalizmin karşısında bir bütün olarak ezilenler-sömürülenler varsa. Çünkü kapitalizm toplumsal olarak örgütlüdür. Mekanizmadır. Katmanlar arası çıkar çatışmalarından yararlanmak çok da kurtarıcı olmuyor. Eleştirilen nokta bunu abartmak noktasıdır. Ara katman ve sınıfları bağımlı değişken olarak görüyorum. İki karşıt sistem arasında. Kendinizi bu değişkene göre ayarlarsanız, ona "bağlı değişen" durumda kalırsanız ve sistemiçi kalmaktan öte gidemezsiniz. Bağımlı değişken unsurlardan biri de sosyal demokrasidir. Palme Dutt bu konuda şöyle diyor "...Liberal, sosyal demokrat, reformist görüş ile bizim bakış açımız bu noktada ayrılmaktadır. Onlar, faşizmde yanlız terör görürler. Yanlızca burjuva demokrasisinin, yasallığın ve hukuk düzeninin yokolmasını görürler." Bugün faşizmi ve emperyalizmi yüksek tonda sosyalist hedef gösterip, sistemin tümünü gözardı ederek yapılan yalnız faşizme karşı örgütlenme çağrıları yapanları kastediyor olmalı Dutt.

Böyle görenleri cepheye çağırmak fazlaca öneme haiz görünmüyor. Cephe ile "En" yanılgı bağıntısı oluyor.

Türkiye'de devrimci mücadeleye katılan gençlik ve bugün de ileri sürüldüğü biçimiyle gençlik mücadelesi demokrat kriterler olarak ileri sürülen ki doğrudur, ilkelerle yürütülmeye çalışılıyor. Sonuç, sosyalizm mücadelesi değil, burjuva demokrasisi mücadelesinde tıkanıyor. Yazıda yeterince değindiğimi düşünüyorum. Gençliğin önünde Dimitrov seçeneği var. Bu da gençliği burjuva radikalizminden öte götürmüyor. Mücadele sınıfsal değil. Bu bağları yok. Temeline bakıyoruz. "Anti-faşist, anti-emperyalist mücadele" ilke belli. Ajitasyon ve propagandanın kaynağı da bu ilkeler oluyor. İlkeler burjuva demokrat ilkeler. Sonuç radikal SHP'cilik oluyor. Kitleleri yanlış politize etmek oluyor. Sistemiçi kalıyorsunuz. General Motors'un sömürüsü yerine Koç'un sömürüsünü yeğlemek anti-emperyalist mücadele sayılıyor. Dünya tekelci kapitalizminin dünya sistemi olarak örgütlenişi gözden kaçıyor.

İkinci Dünya Savaşı koşullarını bize verin, cephe kuralım. Ülkeyi de işgal etmişlerse bunu sosyalist devrime giden yola sokalım. Garantili bir fantazi.

Peki faşizme karşı mücadele edilmeyecek mi? Edilecekse yol ve yöntemleri nelerdir? Faşizme karşı mücadelenin önemini hiç kimse yadsıyamaz. Her an faşizme karşı mücadele etmek de sosyalist bir görevdir. Yazıda dikkati çektiğim ve uyarıcı olarak kullandığım paragraflar bunu belirtiyor.

Faşizme karşı mücadele, kapitalizme, mülkiyetçi sınıflara karşı verilecek sınıfsal mücadelenin unsurlarından biridir.

Faşizm sistemiçidir. Sistemin değişmesine bağlı olarak ortadan kalkacaktır. Bu da proletaryanın iktidarıdır. Yoksa burjuva demokrasisinin değil. Demokratik mücadele, burjuva demokrasisini getirirse, faşist mücadele için başarı kazanılmış olmuyor. Hatta faşizm için yeniden varoluş koşulları gerekçesinden hiçbir şey kaybetmiyor. Bu böyle konmadıkça anti-faşist mücadele sistem içilikten kurtulamıyor. Bu durumda faşizme karşı mücadele önemini korurken, ciddi olarak egemen sınıfları karşısına almasıyla yanılsamayı ortadan kaldırıyor.

Gençliği anti-faşist mücadeleye çağırmak güzel. Ancak gençlik mücadelesini anti-faşist persfektifle sınırlamak yanlış. Fark da burda.

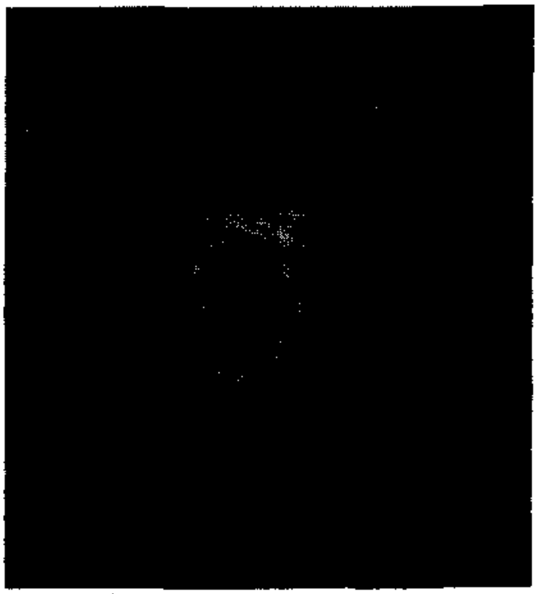
Notlar:

(*) 1,2,3,4,5. Faşizm Çözümlemeleri ve Günümüz/ Durmuş Tiryaki - Sosyalist İktidar Haziran 1980 Sayı 9 Sayfa 17

6,7,8. İki Abartma Bir Ayırma / Yalçın Küçük- Ekin Belleten Güz-Bahar 89/sayfa 5

YAŞADIĞIMIZ DÖNEM
ve
TÜRKİYE

Fadıl Ölmez

Nasıl bir dönemde yaşıyoruz? Gerçekten yanıtlanması gereken çok önemli bir soru olarak önümüzde durmaktadır.

Sovyetler Birliği'nde Gorbaçov'un başa geçmesiyle birlikte başlayan sosyalizmden dönüş süreci; günümüz dünya komünist hareketinin sağa kayması ve buna ek olarak, sosyalist Doğu Avrupa'nın tümünde başgösteren karşı-devrimci hareketler bu soruyu zorunlu olarak gündeme getirmiştir.

Yaşadığımız dönemi bilmek, buna göre politikalarımızı belirlemek, odağına "sosyalist iktidar" hedefini koyan her örgüt, her parti ve her hareket için bir zorunluluktur. Zira dünü bilmeden bugünü, bugünü bilmeden yarını kurmak pek mümkün değil.

Sosyalizm, daha teoriden pratiğe yansımadığı ve kapitalizme karşı yalnızca bir ideolojik alternatif olarak çıktığı zamanlarda Komünist Partisi Manifestosu'nda K. Marx ve F. Engels yaşadıkları dönemi, "Avrupa'da bir hayalet kolgeziyor - Komünizmin hayaleti" şeklinde değerlendirmişlerdi. Kim bilir belki de, bu iki devrimci ve bilim adamı şu an hayatta olsalardı, yaşadığımız döneme ilişkin tespitleri şöyle olurdu: "Avrupa ve dünya sosyalist sistemi üzerinde bir hayalet kolgeziyor: Oportünizmin hayaleti."

Gerçekten de, sosyalist ülkelerde Marksizm-Leninizmin temel ilkelerinin "demokrasi", "demokratik sosyalizm", "glasnost" ve "perestroyka" adı altında revize edilmeye başlanması ile yalnız bu ülkelerde değil, tüm dünyada oportünizm korkulu bir hayalet olarak varlığını gösterdi, gösteriyor. Nitekim, Macaristan ve Polonya'da eskiden beri hayalet olarak kolgezen oportünizm, hayalet olmaktan da çıkıp pratiğe yansıdı. Bu iki ülkenin işçi sınıfı önderleri, tıpkı Birinci Dünya Savaşı'nda), II. Enternasyonal liderleri gibi sosyalizmden döndüler; işçi sınıfının çıkarlarını burjuvaziye sattılar. Aynı çizgi diğer sosyalist ülkelerde de sözkonusudur. Sosyalizme sahip çıkanlarla çıkmayanlar arasındaki mücadele kızışmış bulunmaktadır. Belirsizlik devam etmekle birlikte, önümüzdeki iki-üç ay içerisinde belirli bir netleşme olacağı kesindir. Fakat şu anki dünya ortamında ve Sovyetler Birliği'nde kapitalist restorasyon taraftarları, karşıtlarından daha kararlı olduğu sürece bu ülkelerde oportünizmin yenilmesi çok zayıf bir olasılıktır.

Sosyalist ülkelerde karşıdevrimci hareketler devam ederken, Batı Avrupa'daki resmi komünist partiler, sanki yıllardır bu günleri bekliyorlarmış gibi ve yıldırım hızıyla partilerini feshettiler. Sınıfsal savaşım yerine, sınıfsal uzlaşmanın daha iyi olacağını sosyalist ülkelerden örnekler vererek programlarını yenileştirdiler. Buna karşı çıkan bazı üyeler "Stalinist diktatörler" olmakla suçlanıp partiden uzaklaştırıldılar. Bugün için Avrupa'da Marksist-Leninist bir parti bulmak mümkün değil. Parti bir yana, "devrimciye yakın" insanlarla karşılaşmak dahi adeta bir mucize oldu.

Emperyalizm bu durumdan son derece memnun ve keyifli. Mülk sahipleri sosyalist ülkelerdeki karşıdevrimci hareketleri tüm dünyaya, "Komünizm iflas etti!" şeklinde yaydı, yayıyor. Her gün basın yayın, radyo ve televizyon kurumlarında bunun propagandasını yapıyorlar. Bunalımın egemen olduğu Avrupa'da, bu ülkelerin sorunlarıyla ilgili, gazete, radyo ve televizyonda, bir haber görmek, okumak mümkün değil. Haberler sosyalist ülkelerle başlıyor, bununla bitiyor. Bu ülkelerdeki yığınsal işsizlik, işsizlik paralarının sürekli kısılması, hastalık, bunalım, uyuşturucu alışkanlığı, alkolizm, suç işlenmesinin sürekli artması sorunlarla ilgili bir haber dahi okuyamazsınız. Tek söylenen şudur: "Sömürülmeye karşı çıkarsanız, sosyalist ülkelerdeki gibi "aç" kalırsınız. Uslu durun. Zaten komünizm de çöktü!" Komünizm çöker mi, burada bunun tartışmasına girecek değiliz. Ama şu kadarını söyleyelim: Komünizm çöker diye birşey olmaz. Zira komünizm bir bilimdir; işçi sınıfının bilimidir. Dolayısıyla işçi sınıfı varolduğu sürece bu bilim de varlığını südürür, sürdürecektir.

Dünya komünist hareketinin tarihinde böylesi inişli-

çıkışlı dönemler daha önceleri de olmuştu. Komünist hareketin o inişli dönemlerinde de, korkak mülk sahipleri, komünizmin iflas ettiğini yaymışlardı, tıpkı bugünlerde olduğu gibi "kendilerinden emin" ve "birbirlerini kutlayarak." Gerçekten de şu an; "Mülk sahipleri, yakın zamanlar dünyasının ikinci büyük güven ve mutluluk dönemini yaşıyor. Dünyanın zenginleri, 1815-1848 arası yıllar ayrık tutulacak olursa, hiçbir zaman böylesine kendilerinden emin ve eğlenceli olmadılar. Şimdi birbirlerini kutluyorlar ve bu kutlama sırasında mülksüz sınıflara bazı sadakalar ayarlıyorlar."

Sosyalist ülkelerdeki karşı-devrimci hareketlerin Türkiye devrimi açısından pek olumsuz bir etki yaratacağını sanmıyoruz

1871 Paris proletaryasının ilk devrimci hükümetinin, değişik nedenlerden ötürü kısa bir zamanda yıkılması, Avrupa işçi sınıfı hareketini de uzun bir barışçı ortama sokmuştu. Bununla birlikte önce K. Marx ve sonra da F. Engels'in hayata gözlerini yummalarının ardından Avrupa işçi sınıfı hareketi, Lenin'in tarih sahnesine çıkışına dek, uzun bir barışçı dönem yaşadı. Bu uzun zaman kesitinde neler söylenmedi, neler yazılmadı ki komünizm hakkında:

- Marx ve Engels'in ölümü, devrimciliğin de ölümüdür.
- Kapitalizm halklaşıyor.
- Çağımız değişti, Marx ve Engels'in görüşleri de aşıldı.
- Kapitalizm sosyalizme doğru evrimleşiyor vs...

Peki, ne değişti; o dönemin burjuva ideologları ile oportünistleri ve şu anki dönemin burjuva ideologları ile oportünist liderleri arasında söyledikleri bakımından ne gibi bir fark var? Birleştikleri temel nokta da aynı değil mi: "Devrimcilik aşıldı", "Kapitalizm halklaştı", "Sınıf savaşımı bitti..."

Gerçekte; sosyalist ülkelerde kütlesel karşı-devrimci hareketler ve buna ilişkin tepkiler, yıllar önce söylenenlerin bugün tarih tarafından tekerrür edilmesinden başka birşey değil. Bir de doğal olarak ve politikalarına uygun bir tarzda komünist ve işçi partileri adlarını değiştirerek ya "sosyal demokrat" ya da "demokratik sol" oldular. Yine doğal olarak eski parti gazetelerinin kütükleri de değiştirildi. Örneğin Demokratik Almanya'da parti gazetesi "Neues Deutschlan' kütüğünü değiştirip, "Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz' sloganını da gazete başlığından kaldırdı.

Evet, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağımızda, dünya sosyalist sisteminin üzerinde oportünizm hayaletinin kolgezmesi ve bir çoğunda oportünizmin böylesi galabe gelmesi kuşkusuz sevindirici bir durum olamaz. Hele hele dünyanın sosyalizm için olgunlaştığı çağımızda bu gelişmeler üzücü, çok üzücüdür.

1917 Ekim Devrimiyle sosyalizmin teoriden çıkıp pratikte vücut bulması; İkinci Dünya Savaşı'nda, Sovyet Kızıl Ordusu'nun yardımlarıyla, Doğu Avrupa'da gerçekleşen devrimler, emperyalizmi dünyada tek sistem olmaktan çıkarmış, iki ayrı sistemi (emperyalist-sosyalist) oluşturmuştu. Dünya sosyalist sisteminin varlığı hem dünya işçi sınıfının en büyük enternasyonalist dayanağı, hem de emperyalizme karşı en büyük bir güçtü. Böylesi bir sistemin içinden oportünizmin fışkırması, dünya çapında sosyalizmin prestijini sarsmış, itibarını zedelemiştir. Bu durum, genelde emperyalizmin zayıf halkaları olan ülkeleri, özelde devrimin eşikte olduğu Türkiye'yi nasıl etkiler?

Diğer ülkeler bir yana, sosyalist ülkelerdeki karşı-devrimci hareketlerin Türkiye devrimi açısından pek olumsuz bir etki yaratacağını sanmıyoruz. Türkiye, emperyalizmin zayıf halkasıdır diyoruz. Zayıf halka, zayıf olduğu için zayıftır. Kopma durumunu bağrında taşıyor. Bu gibi ülkelerde güdük de olsa uzun süreli temsili demokrasilerin yaşayamayacağı açıktır. Bu ülkelerde ikilem aynı, hiç değişmiyor: Ya faşizm, ya devrim.

Bu bakış ışığında Türkiye bir şans oluyor. "Türkiye, hem reel sosyalizmin hem de kokuşan mülk sahipleri dünyasının şansıdır. Türkiye şanstır. Türkiye, dünya devriminde önemli bir şans olma yolundadır. Türkiye bugün sınıfsal, ulusal, ideolojik, eğitimsel, yönetimsel çelişki yumağının içindedir."

Türkiyeli devrimciler bu şansı kullanacaktır. Şu an Türkiyeli devrimcilere düşen temel görev, hem içinde bulunduğumuz dönemi, hem de Türkiye'nin "özgünlüğünü" doğru bir şekilde tespit etmek, sosyalist iktidar yürüyüşüne her türlü "etkilerden" ve "sapmalardan" arındırılmış bir şekilde katılmaktır.

Dünya devrimci merkezi Türkiye'ye doğru kayıyor. Türkiye proletaryası engellenemez hedefine yürüyor

Fakat burada gözden kaçırmamamız gereken nokta, dünya sosyalist sisteminde Gorbaçov çizgisinin yaratmış olduğu karşı-devrimci hareketler sürerken, devrimin eşikte olduğu Türkiye'de, Türk egemen sınıflarının, yanlarına Gorbaçovcu "Yağcı"ları da birer koltuk değneği olarak, devrimi engellemeye çalışıyor olmalarıdır. Bu nedenle, sosyalist iktidar yürüyüşümüz, bir kez daha, "Burjuvaziye karşı savaş, oportünizme karşı savaştan ayrılmaz" şiarıyla eskisinden daha fazla önem kazanıyor. Zira yaşadığımız bu dünya ortamında oportünizme verilecek en küçük bir ödün dahi Türkiye devrimini tehlikeye düşürebilir. Bu nedenle her türlü sapmaya karşı ideolojik mücadele her zamankinden daha da anlamlılaşıyor.

Varsın Avrupa ve sosyalist ülkelerde karşı-devrimci hareketler süredursun, Türkiye işçi sınıfı sosyalist devrimini yapacaktır. Ne emperyalizm, ne de Gorbaçov çizgisi bu devrimi engelleyemeyecektir.

Dünya devrimci merkezi Türkiye'ye doğru kayıyor.

Türkiye proletaryası engellenemez hedefine yürüyor.

TÜRKİYE'NİN ÖZGÜNLÜĞÜ ve DEVRİM SORUNU

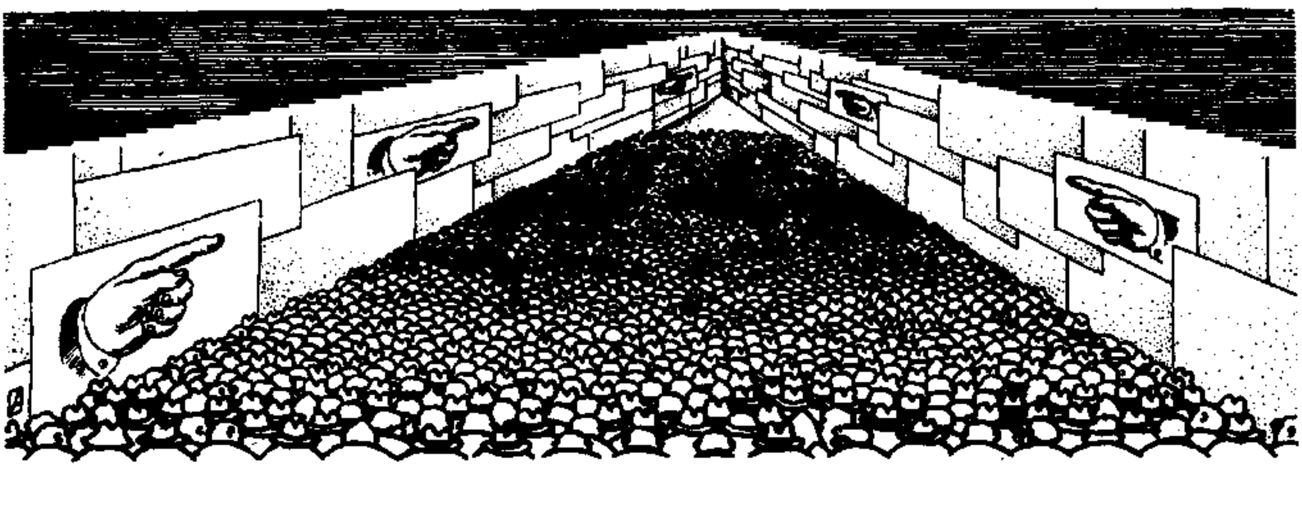
İrfan Dayıoğlu

İktidarın bir sınıftan diğerine geçişi, sözcüğün salt bilimsel anlamıyla olduğu kadar, politik ve pratik anlamıyla da bir devrimin birinci, başlıca ve esas belirtisidir. (Lenin, Nisan Tezleri)

Türkiye solunun devrim tartışmaları ilk olarak MDD ve sosyalist devrim ekseni çerçevesinde olmuştur. Bu tartışmalar, 71 sonrasında yerini, UDD-DHD ve benzeri tartışmalara bırakmıştır.

MDD (milli demokratik devrim) tezi ortaya çıktığı dönemde Türkiye solunda çoğunluk görüşü durumuna geldi. Kaynağını dünya ölçeğinde Çin Devriminden etkilenmeden, ülke tahlili olarak yarı sömürge -yarı feodal görüşlerinden aldı. Diğer yandan ülke orijinalitesinden hareket ettiğini söyleyen YÖN hareketinden. Kemalizmin yoğun etkisinde olan bu hareket, TİP'e karşı bu teoriyi geliştirdi. TİP'ten ayrılan tüm grupların temel müttefiki Kemalistler idi, pratik anlamıyla o dönemde ilerici rol yükledikleri asker-sivil aydınlar idi. THKO-THKP-C bu dönemde ortaya çıktılar ve kendilerini "ikinci kurtuluş savaşçıları", "ikinci kuvayi milliyeciler" olarak adlandırdılar. Dönemin temel sloganı "Ordu-gençlik elele milli cephede" idi. 12 Mart darbesiyle iflas eden bu devrim anlayışı yerini UDD (ulusal demokratik devrim) ve giderek DHD (demokratik halk devrimi) tezlerine bıraktı. Bu gelişim genel anlamıyla olumludur. Kemalizmin etkisi sol üzerinde bu dönemde zayıflamıştır. Geçmişte yarı sömürge, yarı feodal bir ülke olarak tahlil edilen Türkiye, giderek günümüzde hemen tüm sol gruplar tarafından kapitalist üretim ilişkilerinin egemenliğinde bir ülke olarak tahlil edilmektedir. İşçi sınıfının ideolojik öncü olduğu tezi, yerini aynı zamanda işçi sınıfının pratik öncü olduğu tezine bırakmıştır.

Böylesi bir evrim yaşanması ülkemiz sosyalist hareketinin giderek bilimsel sosyalizme daha çok yakınlaştığını göstermekle birlikte, daha katedilmesi gereken mesafeler bulunmaktadır. Bilimsel tahlillerden yoksun olan beyinler günün moda olan tartışmalarından yola çıkarak, o gün revaçta olan görüşleri fetişleştirip ülkeye uyarlamaya çalıştılar. 60'lar sonrası Çin, Vietnam, Küba Devrimlerinin etkisi ile ülke koşulları, kapitalizmin gelişmişlik düzeyi, sınıfların konumu, ulusal özellikler hesaba katılmadan, devrim modelleri ithal edildi. Özgül koşullarda ortaya çıkan pratikler genelleştirilerek ithal teoriler ortaya çıktı. Asıl amaç gözardı edilerek, özgül

olan genelin yerine geçirildi ve genel ard plana atıldı.

Marksizm-Leninizmin etkisiyle her ortaya çıkan siyasal yapılanma işçi sınıfı adına hareket ettiğini, sınıf hareketi olduğunu söylemesine karşın, sınıfın amacı olan sosyalist bir toplumun yaratılması sorunu gözardı edilerek, önce demokrasi fetişleştirilerek, sonra sosyalizm için mücadele denerek, devrim savaşımı aşamalara bölündü.

Ne burjuva demokratik devrimi, ne de sosyalist devrim olmayan demokratik halk devrimi tezi Doğu Avrupa devrimleri deneylerinden ithal edilerek zorunlu bir ara aşama gibi sunuldu.

Çok özgül bir durumda, faşist Alman işgaline karşı sürdürülen genel mücadele sonucunda pratik bir tavır olarak ortaya çıkan halk cepheleri pratiği teori düzeyine çıkarılıp, tüm ülkeler için genel geçer ve zorunlu bir biçim olarak ortaya atıldı. Sosyalist devrim teorisi hep işçi sınıfının tek başına gerçekleştireceği bir devrim pratiği olarak algılandığı için, ülkemizde saf bir işçi devriminin olamayacağı bilindiğinden, bağlaşıkları da içeren bir devrim tezi olduğu varsayılan demokratik devrim tezi sosyalist devrimin yerine geçirildi.

Dünya, devrim pratiğine damgasını vuran iki ayrı devrim pratiğine şahit olmuştur. Birincisi burjuva devrimleri, ikincisi ise proleter devrimleridir. Çağımız kapitalizmden komünizme geçiş çağıdır ve bu geçişi gerçekleştirilecek olan proletarya öncülüğündeki sosyalist devrimlerle oluşturulacak sosyalist demokrasi toplumlarıdır. Proletarya ve sosyalizmden çıkarı olan diğer emekçi katmanlar, yoksul köylülük, şehir ve kır küçük burjuvazisi ile birlikte iktidarı alarak sosyalizmi kuracak ve buradan sınıfsız topluma doğru ilerleyecektir.

Devrim stratejisi olması durumlara göre değil, olması gerekene göre belirlenmek durumundadır. İşçi sınıfı adına hareket ettiğini söyleyen bir siyasal organizasyon, sınıfın genel çıkarlarına, insanlığın toplumsal ilerlemesine göre hareket etmek durumundadır. Programlar sınıfsız topluma varmada zorunlu tek aşama olan sosyalizmin kurulmasını içerir. Proletarya partisi devrim teorisini sosyalizm amacına göre belirler. Sosyalizm yolunun bütün verileriyle bugünden belirlenmesi olanak dahilinde değildir. Devrime karakterini veren, devrime katılan, öncülük eden sınıfın konumudur. Proletarya devrimcilerinin bugün için ana amaçları, çürüyen kapitalizmi yıkıp sosyalizmi kurmaktır ve devrim amacımızı belirleyen de budur. Temel amacı gözardı ettirecek ara aşamalara ihtiyaç yoktur. Türkiye ne Şubat Devrimi öncesi Rusya'dır, ne İkinci Dünya Savaşı'ndaki, Çin, ne de 58'ler Küba'sıdır. Kapitalizmin gelişmişlik düzeyiyle hepsinden daha ilerdedir. Sınıf çelişkileri ve sınıf ayrışmaları ile daha da çok sosyalizme yakındır. Önündeki aşama sosyalizmdir ve bu amaca ulaşmak için daha büyük potansiyellere sahiptir.

Kavramlar artık yerli yerine oturtulmalıdır, birincisi Türkiye sosyalistleri geçmişte söylenen "Türkiye devrimci demokratik hareketi" vb gibi nitelemelerden ayrılmalı ve kendilerini Türkiye sosyalist hareketi olarak adlandırmalıdır. İkincisi sosyalist olduklarını söyleyen her grup ve çevre, devrimin sınıf ittifaklarını aynı tahlil ediyorsa ve devrimde proletaryanın hegemonyasını önkoşul görüyorsa kapitalizmden sosyalizme geçişin devrim adlandırmasından anlayış birliğine varmalıdır. Herşey kendi adıyla çağrılmalıdır. Kapitalizmden sınıfsız topluma sosyalist devrimden başka bir yolla varılamayacağı açıktır ve buraya varmada başka ara aşamalara yer yoktur. Çünkü sosyalizmin kendisi bir geçiş toplumudur.

Yukarda da belirttim, ülkemizde sosyalist devrim deyince hep işçi sınıfının tek başına gerçekleştireceği bir devrim anlaşılmıştır. Halbuki insanlık tarihi bugüne kadar saf bir işçi devrimine tanık olmamıştır. Ekim sosyalist devrimi de işçi sınıfının müttefikleriyle birlikte gerçekleştirdiği bir devrimdir. Önemli olan işçi sınıfının bu devrimlere politik, ideolojik ve pratik olarak öncülük etmesi ve damgasını vurmasıdır. Ülkemizde demokratik halk devrimini savunan birçok güç de bugün gelinen aşamada, işçi sınıfının bu yönlendirici rolünü kabul etmekte ve bunu programatik olarak savunduğunu söylemektedir. Ancak, birçoğu hala ülkede gerçek anlamda bir burjuva demokratik devrim yaşanmadığından, devrimin yerine getirmesi gereken demokratik görevleri olduğundan hareketle, orijinal adlandırmalarda bulunmakta, "sosyalist içerikli demokratik devrim', "toplumsal karakterli demokratik devrim" gibi adlandırmalarda bulunmaktadırlar. Bu kesimlerin anlamadıkları bir nokta burjuva demokrasisidir. Bu güçler demokrasi kavramını fetişleştirerek, Batı demokrasileri gibi bir demokrasiyi ülkemizde göremediklerinden burjuva devriminin olmadığını söyleyerek, bir görevimizin de demokrasiyi kazanmak olduğunu düşünmektedirler. Burjuva demokratik devrimi ülkemizde, Kemal devrimi ile eksikli de olsa gerçekleştirilmiştir ve feodalizm tasfiye olmuştur. Köylülük sınıfsal ayrışmaya uğramıştır. Burjuva demokrasisi elbetteki farklı ülkeler-

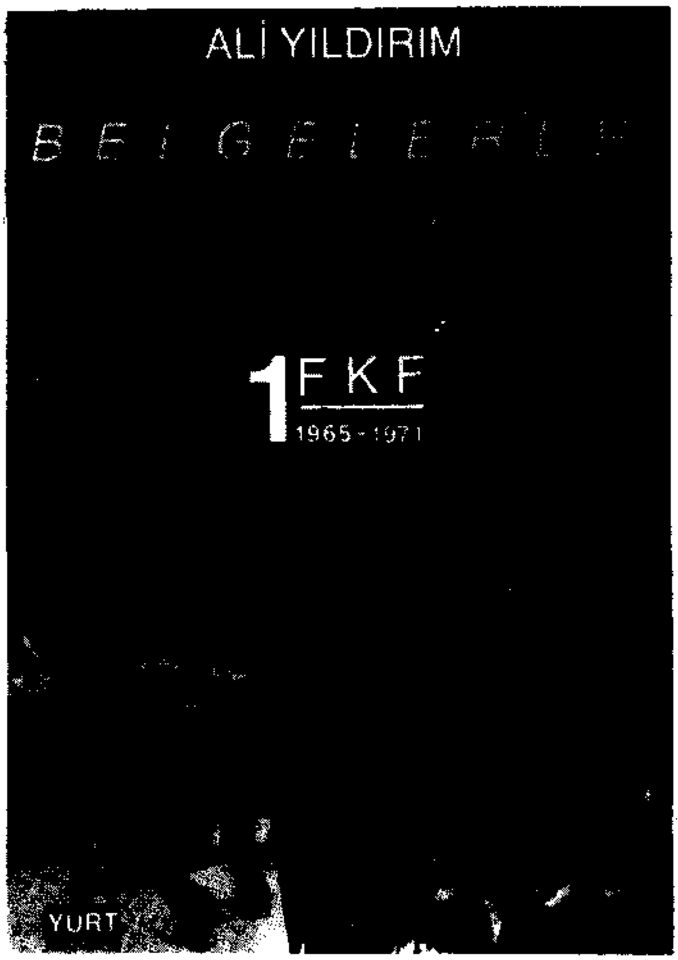
de değişik biçimlerde gerçekleşmiştir. Tıpkı sosyalizm gibi. Devrimimizin demokratik görevlerinin olması onun sasyalist karakterini değiştirmez. Ülkemizdeki tüm ana çelişkiler kapitalizmden kaynaklanmaktadır. Emek-sermaye çelişkisi diğer bütün çelişkilerin üstündedir ve bu çelişkinin çözümü diğerlerinin de çözümüne kaynaklık edecektir. Bizim ülkemizde devrimin çözeceği tüm çelişkiler, yarı feodal ülkelerin tersine kapitalizmin gelişmesine değil, çözülmesine ve ortadan kalkmasına yol açacaktır. Demokratik devrim belirlemesi ancak feodalizmle kapitalizmin birarada yaşadığı ülkeler için sözkonusu olabilir. Devrim ülkemizde özel mülkiyetin yerine, toplumsal mülkiyeti getirecektir. Burjuva devletin yerine sosyalist devleti koyacaktır. Bunun arasında ayrı bir aşama olduğunu söylemek, ana hedefi bulanıklaştırmak ve giderek taktikleri strateji düzeyine çıkarmak olacaktır. Sosyalistler için bugünden belirlenecek olan bir proletarya devrimi olacaktır, ilerde değişik özgül durumlarda ortaya çıkabilecek durumları bugünden teori haline getirmek, falcılık olacaktır.

Ülkemizde demokratik devrim tezine kaynaklık eden bir diğer gerekçe de, faşizmin sürekliliği düşüncesi ve devrimde buna bağlı olarak anti-faşist diğer güçlerin de yer alacağı düşüncesidir. Bu anlayışa göre faşizm bir devlet biçimidir ve ancak devrimle yıkılır. Bilimsel mantıktan yoksun bu anlayış, ülkemizde burjuva anlamda bir demokrasinin yaşanmadığı, ülkenin dönem dönem parlamenter faşizmle, dönem dönem de açık askeri faşizmle yönetildiğini söyler ve bu devleti yıkmadan faşizmin alaşağı edilemeyeceğini söyler ve dolayısıyla da bunlardan bazıları faşizme karşı mücadelenin daha geniş güçleri kapsayacağını dile getirerek, önce anti-faşist demokratik bir devrim, daha sonra sosyalist devrim diyerek, aşamalı bir devrimi savunurlar. Ancak bunlar şu gerçeği inkar etmemelerine, 12 Eylül darbesinin ülkede bir nitel değişikliğe yol açtığını, bir karşı-devrim olduğunu tespit etmelerine rağmen, Eylül öncesi ile sonrasını faşizm olarak görebilmektedirler ve ne gariptir ki, faşizme karşı bir başka güç gelip daha faşist bir darbe yapmakta ve bu devletin yapısında nitel bir değişikliğe yol açmaktadır.

Faşizme karşı mücadele elbette nihai olarak bir devrim sorunudur. Ancak faşizmin ille de bir kitle devrimiyle geri gideceği düşüncesi doğru değildir. Yunanistan'da bu böyle olmamıştır ve faşizm geri gitmemiştir. Ancak faşizm tehlikesi bütün kapitalist ülkelerde her zaman mevcuttur ve bu anlamıyla bir devrimle nihai tehlike olmaktan çıkarılabilir ve ancak devrim kapitalizme son verdiğinde bu tehlike ortadan kalkabilir. Yukarda da belirttim, komünistler için aslolan sosyalizme ve oradan da sınıfsız topluma varmaktır, programlar da bu geneli ifade ederler, somut durumların önümüze çıkarttığı taktik sorunlar ve çözümleri programlaştırılmazlar. Bu taktik sorunlar ana sorunun önüne çıkartıldığında kaçınılmaz olarak ana hedeften uzaklaşılır ve bu durumda sıradan demokratlarla, komünistler arasındaki ayrım çizgisi ortadan kalkar. Kapitalizmin ülkemizde ulaştığı bu gelişmişlik düzeyinde sosyalizme varmak için hangi kaygıyla olursa olsun önümüze sosyalist devrim tezinden başka ara geçiş tezleri sürenlerde, varsa sosyalistlik vasıflarını kaybederek, devrimci veya reformist demokratlara dönüşürler, bu bir niyet sorunu değil, bir realitedir. Biz kendimizi komünist olarak adlandırdığımızdan değil, pratiğimiz ve teorik çözümlemelerimizle komünist oluruz.

Devrim tartışmalarında sık sık belirtilir. Bir devrime karakterini veren devrimde yer alan sınıflardan ve öncülük eden güçlerden yola çıkılarak adlandırma yapılır. Ülkemizde genel eğilim olarak, devrimde yer alan güçler, işçi sınıfının öncülüğünde yoksul köylülük, şehir ve kır küçük burjuvaları olarak belirlenmektedir. Böylesi bir sınıf bu güçleri temel özelliği o günkü konumlarıyla sömürücü olmamalarıdır. Bu özellikleri ve tekelci kapitalizm karşısındaki konumları itibarıyla aralarındaki sınıf çelişkilerine rağmen sosyalist bir düzende birarada bulunabilirler. Bilindiği gibi sosyalizm sınıfsız bir toplum değildir ve kapitalizmden komünizme geçiş sürecidir. Sosyalizmde sınıflar vardır baskı ve yönetme işleviyle devlet de var olacaktır. Proletarya hegemonyası, sınıflar demokrasisinin en gelişmiş biçimidir. Sınıfsız toplumun ilk evresi olarak sosyalizm, içinden çıkıp geldiği kapitalist toplumun bazı özelliklerini bağrında taşır.

Gelinen bu aşamada, Türkiye'de demokratik devrim ile sosyalist devrim birbirine alternatif olarak öne sürülemez, devrim süreci tektir ve devrimin hegemon gücü proletaryadır. Dolayısıyla devrimimiz bir proletarya devrimi olacaktır.

Helsinki Watch Türkiye'de basın ve düşünce özgürlüklerinin durumu konusunda periyodik olarak hazırladığı raporların sonuncusunu geçtiğimiz ay içinde "Türkiye: İfade Özgürlüğü" adıyla yayımladı. 1989 yılında bu alanda uygulanan baskıları sıralayan rapor Türk basını tarafından sadece ilk ara başlığının verdiği bilgi düzeyinde kaldı: "1989'da 400 gazeteci kovuşturuldu." Halbuki rapor; derleyebildiği kadarıyla, sol basın üzerindeki baskıları tek tek ve ayrıntılarıyla sıralıyordu. Bu arada, raporun önemli bir bölümü Toplumsal Kurtuluş'a ayrılmıştı. Raporun tümünü yayımlıyoruz.

TÜRKİYE'DE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ SINIRLANMIŞTIR

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

ÖZET

Helsinki Watch, Türkiye'de ifade özgürlüğüne karşı sürdürülmekte olan katı engellemelerle yakından ilgilenmektedir. Bizler, Türk Ceza Yasası'nın 140, 141, 142, 158, 159 ve 163. maddelerinin kaldırılmasını, eyleme yönelik olmamasına karşın sadece fikirlerini özgürce açıkladıkları için tutuklanan tüm basın mensuplarının derhal serbest bırakılmasını ve ifade özgürlüğü konusunda tüm halka tüm hakların tanınmasını acilen Türk Hükümetinden istiyoruz.

Türk vatandaşları, fikirlerini açıkça söyleme ve hükümeti eleştirme açısından Eylül 80 askeri darbesini izleyen döneme oranla daha özgür olmalarına karşın, hâlâ baskı, tutuklanma, işkence, cezai uygulama ve hapis riskiyle karşı karşıya bulunmaktadır.

1938'de Mussolini İtalya'sından aktarılan ve (bir komünist parti kurulmasını ve komünist ya da bölücü propagandayı yasaklayan) meşhur 141 ve 142. maddelerle, (dine dayalı bir devlet kurulmasını yasaklayan) 163. maddeyi de içeren Türk Ceza Yasası'nın değiştirilmesi konusu uzun zamandır gündemde bulunmaktadır. Bu maddeler, fikirlerin açıklanmasını cezalandırmak için sistemli şekilde kullanılıyor. Bunun yanında 158. (cumhurbaşkanına hakaret), 159. (parlamentoya, orduya ve diğer devlet görevlilerine hakaret) ve 140. (Türkiye'nin dış itibarını zedeleme..) maddeler de özgür ifade karşısında birer baskı aracı olarak durmaktadır.

1989'DA 400 GAZETECİ SUÇLANDI

Türk yetkili makamları; kitap, gazete ve dergilerde çıkan yazıları, filmleri ya da konserlerde söyledikleri şarkılar nedeniyle, **"Bedelini ödemek - Türkiye'de Fikir Özgürlüğü"** başlıklı Helsinki Watch Raporu'nun Mart 89'da yayımlanmasından sonra, bir yığın insana karşı yüzlerce sindirme hareketi uyguladı. **Dateline Turkey,** 13 Ocak 1990'da, 1989'da yaklaşık 400 gazeteci ve basın mensubuna karşı 183 ceza davası açıldığını ve aynı yıl yazılı basına karşı açılan davaların rekor düzeye ulaştığını rapor etti. Buna ek olarak dergiler müsadere edilip yasaklandı, kitaplar yasaklanıp el konuldu ve gösteriler yasaklandı. Günlük Cumhuriyet gazetesine göre, 89 Kasım sonunda en az 23 basın mensubu ve yayıncı yazdıkları ya da yayımladıkları yüzünden hapse atıldı ve bazıları hâlâ anlamsızca ve komik, yüzlerce yıllık hapis cezası çekmekte. Bir gazeteci, sonradan temyiz edilerek 700 yıla düşürülen 1086 yıl cezaya çarptırıldı. (1)

Baskılar en çok küçük, sol eğilimli ve sosyalist basın üzerinde yoğunlaşmış, ancak ılımlı basın bile kovuşturmaya uğruyor.

30 bin tirajlı (ki tiraj açısından ülkenin en büyük ikinci dergisi) haftalık bir sol dergi olan **2000'e Doğru,** devlet baskısının odak noktası olmaya devam ediyor. Üç yıl önce yayın hayatına girişinden beri derginin yayıncılarına karşı 70 ceza davası açıldı.

Mart 89'a dek, derginin Sorumlu Yazı İşleri Müdürlüğü'nü (Türk yasaları, her dergi için dergi içerdiğinin yasal sorumluluğunu üstlenecek bir "sorumlu yazı işleri müdürünün" varlığını şart koşuyor. Fatma Yazıcı üstlendi. Dergide yayımlanan yazılar için hakkında 56 dava açıldı. Helsinki Watch, Bayan Yazıcı'nın "Cumhurbaşkanı'na hakaret", "din ve Hz. Muhammed'e saygısızlık" ve "ulusal duyguları incitme" suçlarından 5 davada suçlu bulunduğunu biliyor. Bu davaların dördünde, karar temyiz mahkemesince de onanarak, Yazıcı toplam 11 yıl 5 ay hapse mahkum edildi. Bu dört davanın sadece birinden, Helsinki Watch Raporu'ndan, **"Etnik Bütünlüğün Tahribi: Türkiye Kürtleri"** konusunda yorumsuz bir özet yayımladığı gerekçesiyle 6 yıl 3 ay mahkumiyet aldı. Yazıcı'nın mahkumiyeti henüz başlamadı; saklandığı rapor ediliyor. Helsinki Watch'un Yazıcı'nın cezalarının kaldırılması konusunda Türk Hükümeti'ni ikna çabaları sonuçsuz kaldı.

Derginin ikinci Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Tunca Arslan hakkında da onaltı dava açıldı; iddianamelerin büyük çoğunluğu, Türk Ceza Yasası'nın ırk farkı gözeterek, kamu düzenini kısmen ya da tamamen ilgaya veya ulusal duyguları zayıflatmaya ya da ortadan kaldırmaya yönelik propaganda yapanlar ağır hapis cezasına çarptırılırlar içerikli 142/3 maddesine dayandırıldı.

Tunca Arslan dört davada suşsuz bulundu, birinde ise para cezasına çarptırıldı, diğer davalar ise hâlâ sürmekte. Yedi davada ise, derginin suçlanan sayıları toplatıldı. Bu sayılarda;

Bir M-L partinin seçimler konusundaki saptamalarını aktaran bir mektup (19 Mart 1989),

Bremen'de toplanan Uluslararası İnsan Hakları Kon-

feransı'nın nihai bildiri özeti (13 Nisan 1989),

Bulgaristan'daki Türklerle, Türkiye'deki Kürtler arasındaki benzerliğe dikkat çeken bir yazı ve yayıncı notu (18 Haziran 1989),

"Sokaktaki insana Kürt sözcüğü ne ifade eder" başlıklı bir haber (27 Ağustos 1989) PKK Lideri A. Öcalan'la bir mülakat (22 Ekim ve 5 Kasım 1989) ile,

İkiyaka köyünde gerçekleştirilen katliamla hiçbir ilişkileri olmadığı şeklindeki PKK basın açıklaması (3 Aralık 1989) yayımlanmıştı.

2000'e Doğru, bölücülük ya da komünizm propagandası savları ile suçlanan ve toplatılan tek dergi değil, birçok sol eğilimli küçük dergi üzerinde de aynı baskılar var, yazar ve yayıncılar gözaltına alınıyor ve bazen dövülüyor.

1989'da, **Toplumsal Kurtuluş** sürekli bir kovuşturma ve soruşturmanın odak noktası haline geldi. Bir siyasal yorumcu ve eski bir üniversite öğretim üyesi olan, şimdi ise derginin sahibi ve yazarlarından Doç. Yalçın Küçük, Helsinki Watch'a 1989'da, **Toplumsal Kurtuluş**'taki yazıları nedeniyle sayısını hatırlayamadığı kadar çok kez nezarete alındığını anlattı:

"Gerçekten de, son bir ya da birbuçuk yıldır, siyasi polis tarafından nerdeyse her ay gözaltına alındım... Gözaltı sürem 2 ile 13 gün arasında değişiyordu. Ne zaman salıverilsem, yeni bir bahane ile tekrar içeri alınmadan daha önce evime dönemedim.

Doç. Küçük, 19 Eylül'de, PKK Genel Sekreteri A. Öcalan ile yaptığı mülakatın yayımlanması üzerine, tekrar Ankara'da gözaltına alındı.

"Mülakatın yayımlanmasından sonra [mülakatı yapan Doç. Küçük] bir hücrede 6 gün geçirdim. Hücrenin tavan yüksekliği boyumdan daha kısaydı. Beton zemin üzerinde yatmak zorunda bırakıldım ve açlık grevine başladım. [Daha önce de, 1988'de] 13 gün süreyle gözaltında tutulup tevkif edilmiştim, Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde ikibuçuk ay yattım. Hem DAL'da, hem de Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde A. Öcalan'ı yasallaştırmakla suçlandım. İki ay önce, Savcı, iddianameyi bitirerek, yanlışlıkla tutuklandığımı belirtip, isnad edilen tüm suçlardan beraatimi istedi. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde sürmekte olan davalarımın beşinden de beraat ettim, üçü Yüksek Mahkemece de onaylandı.

Ancak, diğer mahkemelerde başka davalarım hâlâ sürüyor, hatta geçen ay iki yeni dava daha açıldı. Geçen ay, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin iki ayrı savcısı tarafından, iki ayrı nedenle sorguya çekilme lüksüm oldu. Bir gün sonra, hücreden kurtulduğuma gerçekten çok sevindiğim bir anda, aniden, içeri üç kişi girdi. Her zamanki gibi karanlıktı ve benim polislerimden olmadıkları için onları tanımıyordum. Bir arabaya bindirdiler. Bu sefer, kaçırıldığımı düşünürek, gerçekten korktum. Siyasi polisin evinize geliş biçimi kaçırılışınızdan farklı değildir. Gerçekten de, korku salmak için kaçırıldığınız izlenimini verirler. Gelenlerin polis ya da sizi kaçırmaya kalkışan eylemci olup olmadığını anlamak için hiçbir hakkınız, şansınız ya da herhangi bir yol yoktur; karanlıkta gelirler, özel araba kullanırlar, sivil giyimlidirler ve soru sormanız olanaksızdır."

Doç. Küçük sonradan serbest bırakıldı.

Helsinki Watch, Doç. Küçük ve diğer Toplumsal Kurtuluş yazar ve yayıncılarına (2) karşı açılan diğer davalara ilişkin de raporlar almaktadır.

Derginin Genel Yayın Yönetmeni İlhan Akalın'la Yalçın Küçük 12 Nisan'da Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltına alındılar. Doç. Küçük 14 Nisan'da bırakıldı, ancak İ. Akalın 24 Nisan'a dek içerde tutuldu. İkisi de "komünizm propagandası" yapmakla suçlandılar.

Derginin sahibi Bilgesu Erenus'la, İlhan Akalın, Yeşilyurt köylülerine güvenlik güçlerince insan dışkısı yedirilmesi olayına ilişkin bir oyun nedeniyle, 19 Nisan'da Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde sorgulandılar.

Derginin iki muhabiri, Ahmek Ak ve Aydın Işık, hapishanelerdeki açlık grevlerine ilişkin yazıları nedeniyle Yalçın Küçük'le birlikte, 14/15 Ağustos'ta gözaltına alındılar.

Toplatma, tutuklama ve davalar, küçük sol dergiler üzerindeki olağan uygulamalar olmaya devam ediyor.

Yeni Çözüm, Yeni Açılım, Kıvılcım, Emek Dünyası ve **Yöneliş**, 1989 Nisan'ında toplatıldı. Aylık **Emek Dünyası** dergisinin iki muhabiri, Osman Güneş ve Salahattin Karataş, Kürt sorunu üzerine bir yazı nedeniyle, İstanbul'da, altışar yıl üçer ay hapis cezasına çarptırıldılar. Ayrıca, daha önce başka bir yazı nedeniyle 75 gün hapis cezası alan, aylık **Gençlik Dünyası** dergisinin Yazı İşleri Müdürü Erdal Belenlioğlu, 14 milyon (7.000$) para cezasına çarptırıldı.

Emek Dünyası'nın Haziran sayısı 30 Haziran'da "bölücülük ve komünizm propagandası" savıyla toplatıldı.

Aylık **Emek** dergisinin Haziran sayısı, 2 Temmuz'da komünizm propagandası savıyla toplatıldı. 4. sayısına ise el kondu. Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Abuzer Kılıç, toplatılan sayılardaki yazılar nedeniyle 100 yıla varan olası bir mahkumiyetle karşı karşıya bulunuyor.

Yeni Çözüm ve **Devrimci Gençlik** dergilerinin Temmuz sayıları "komünizm ve bölücülük propagandası" savıyla toplatıldı.

Uluslararası Af Örgütü'ne göre **Özgür Gelecek** yazarlarından Bekir Kesen ve Mehmet Bayrak, 22 Temmuz'da tutuklanarak 11 gün boyunca ayrı ayrı karanlık hücerelere kapatıldılar. İlk duruşmalar Ekim ve Kasım'da yapıldı. **Özgür Gelecek**, Türkiye'deki Kürt toplumunun sorunlarına yönelik yayınına Aralık 1988'de başladı.

O zamandan beri, derginin hemen her sayısı toplatıldı.

Yeni öncü, Özgürlük Dünyası, 2000'e Doğru, Çağdaş Yol, Adımlar ve **Emek**, Ağustos'ta toplatıldı. Aylık **Yeni Demokrasi** dergisi, 30 Ağustos'a dek yayımlanan 24 sayının 20'sinin toplatıldığını açıklayarak, tutuklanan arkadaşlarına işkence yapıldığını belirtip polisi suçladı. 16 Ağustos'ta **Adımlar**, merkez bürolarını ziyaret ettikleri gerekçesiyle 13 kişinin gözaltına alındığını bildirdi. Aylık **Görüş** dergisinin iki yazarı Kürtler üzerine bir yazı nedeniyle, 16 Ağustos'ta mahkemeye çıkarıldı. **Yeni Çözüm**, 21 Ağustos'da, Alpaslan Dibek ve Bekir Atlı adlı okurlarının Samsun'da tutuklanıp, işkence gördüklerini duyurdu.

Aylık **Yöneliş** dergisinin Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Aytaç Varol, 26 Eylül'de "bölücü propaganda" savıyla, İstanbul Güvenlik Mahkemesi'nce tutuklandı.

Medya Güneşi, Yeni Demokrasi, Emek ve **Vatan**

Güneşi dergilerinin Eylül sayıları toplatıldı.

İnanış gazetesi muhabirlerinden Günay Çiftçi, Karadeniz Ereğlisi Anadolu Orta Okulunda izinsiz olarak bir sınıfta fotoğraf çektiği için 5 Ekim' de tutuklandı.

Yeni Çözüm'ün Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Erdoğan Yaşar Kopan, suç sayılan fiili övme savıyla bir yazısından 8 Ekim'de 18 ay hapse mahkum edildi; ancak ceza sonradan 2 milyon TL tutarında para cezasına çevrildi.

10 Eylül'ün Ekim sayısı komünizm propagandası nedeniyle toplatıldı.

Gırgır dergisi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Süleyman Yıldız hapishanelerdeki açlık grevlerini konu alan kapak nedeniyle 18 Ekim'de İstanbul'da mahkemeye çıkarıldı.

22 Ekim'de **Yeni Çözüm**'ün sorumlu yazı işleri müdürü ve yazarı, sırayla Erdoğan Yaşar Kopan ve Aslan Şener Yıldırım, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nce 7 yıl 8 ay hapisle cezalandırıldılar. Kopan halen toplam 37 yıllık cezasını çekmekte.

24 Ekim'de beş aylık dergi, ortak açıklamalarında, **Yöneliş**, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Aytaç Varol'un 21 Eylül'den beri, ayrılıkçı propaganda yüzünden gözaltında bulunduğunu bildirdiler.

25 Ekim'de, 17 Ekim'den beri gözaltında bulunan **Devrimci Gençlik** Dergisi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Gülben Demir, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nce tutuklandı.

9 Kasım'da **Devrimci Gençlik** Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Tayfun Yükselbaş İstanbul'da nezarete alındı.

Sözcü yayıncısı, Selim Koçak Konya'da 17 Kasım'da 3 ay 15 gün hapis cezasına ve Başbakan Özal'ı eleştiren bir yazı nedeniyle de 2,2 milyon liralık para cezasına çarptırıldı.

Yeni Çözüm temsilcilerinden Bayram Kara 27 Kasım'da Bursa'da tutuklandı.

Uluslararası Af Örgütü, 24 Ocak 1990'da, **Deng** (Kürtçe; ses) adlı politik derginin baş yayıncısı Kamil Ermis'in bölücü propaganda savıyla 16 Ocak 1990'da tutuklandığını ve İstanbul Bayrampaşa Cezaevine konduğunu bildirdi. **Deng**, yayın hayatına 1989 Aralığında başladı; birinci ve ikinci sayıları toplatıldı. Ocak 90'da da çıkan ikinci sayıda "Demokratik Platform", "Türk ve Kürt Haklarının Yasal Parti Kurma Hakları", "Kendi Kaderini Tayin Hakkı İnsan Haklarından Ayrılamaz", "Kürtçe Dersler ve Kürt Alfabesi" ve "Türkiye'de Kürt Sorunu" konularını işlemişti.

29 Ocak 90'da, 15 günlük **Adımlar** dergisinin Genel Yayın Yönetmeni Umur Coşkun ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Semih Gümüş, İstanbul'da siyasi polisçe yakalanıp, DAL'da sorgulanmak üzere Ankara'ya nakledildiler. 141 ve 142. maddelere muhalefetten 12 gün DAL'da kaldılar. Coşkun 9 Şubat 90'da tutuklanarak Ankara Merkez Cezaevine konuldu. Semih Gümüş ise salıverildi.

Türk makamları, günlük basın üzerinde de, sol basına karşı olduğu gibi sert olmasa da, baskıyı sürdürmekte. 1989 Nisan'ında **Milliyet**'in önemli yazarlarından M. Ali Birand ve gazete Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Eren Güvener, insan hakları savunucuları ve kamuoyunun sonucunu çok merakla beklediği davada tüm suçlardan beraat ettiler. Birand ve Güvener, PKK Lideri A. Öcalan'la yapılan bir mülakatı yayımlamak yoluyla ulusal duyguları zayıflatmaya yönelik propaganda yapmak suçundan Haziran 1988'de mahkemeye çıkarılmışlardı. Gazetenin o günkü sayısı toplatılmış, röportajın yayımına da izin verilmemişti.

1989'da günlük basına karşı girişilen baskıların diğer örnekleri de aşağıda verilmektedir.

26 Haziran'da, günlük **Tan** gazetesinin foto muhabirlerinden Nurettin Kurt, bir duruşma sırasında fotoğraf çektiği için tutuklanarak, kelepçeli olarak hapse kondu.

29 Haziran'da günlük **Sabah** gazetesinin yazarlarından Bekir Coşkun ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Atilla Hamzaçebi, Başbakan'ın ailesi konusunda "Konutta Sonbahar" başlıklı bir yazı dizisi yüzünden mahkemeye verildi. 4 Kasım'da gazete, bu yazı dizisi için 20 milyon ceza ödedi.

Cumhuriyet gazetesinden Okay Gönensin, politik içerikli açıklamaların yayımı yüzünden 29 Eylül'de İstanbul'da ceza mahkemesine sevk edildi.

Zaman gazetesinin Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Servet Engin 29 Eylül'de bir Ankara Ceza Mahkemesi tarafından din propagandası nedeniyle mahkum edildi. Mahkumiyet sonradan 855 bin liralık (yaklaşık 400 dolar) para cezasına çevrildi.

4 Kasım'da **Hürriyet** eski bakanlardan Kaya Erdem hakkındaki bir yazıdan doyalı 7.5 milyon lira para cezasına çarptırıldı.

20 Ocak 1990 **Detaline Turkey, Güneş** gazetesinin İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin "zorunlu askerlik hizmetinin kaldırılmasını teşvik" ettiğini söylediği bir yayımından dolayı bir hafta önceki bir nüshasının toplatıldığını bildirdi. Aynı makale haftalık **Sokak**'ta yayımlandı ve derginin o sayısı da toplatıldı. Toplatma kararları Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından kınandı. Ceza Kanunu'nun 155. maddesine göre askerlik karşıtı yazı yayımlamak suçtur. Makalenin yazarı Tayfun Gönül sonuçta İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından mahkum edildi.

Basına karşı hükümetin tavrı dostane değildir. Örneğin 1 Mayıs 1989'da işçi sendikaları İstanbul Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs mitingi yapmaya teşebbüs etti. Polis göstericilerin üzerine ateş açarak 18 yaşındaki bir göstericiyi, Türkçe ve Kürtçe dillerinde "Yaşasın 1 Mayıs" yazılı bir pankart taşıyan Mehmet Akif Dalcı'yı öldürdü. 4 Mayıs'taki cenazesinde çatışma çıktı ve polis olayı izleyen ve görüntüleyen gazetecilere saldırdı; **Cumhuriyet** 30'dan fazla gazetecinin yaralandığını duyurdu. Mayıs içinde hükümetin gazetecileri döven polislerin neden bulunup yargılanmadıkları sorusuna Başbakan Turgut Özal gazetecilerin kendilerini korumak için judo ve karete öğrenmelerini önererek yanıt verdi.

YAYINCILAR HAKKINDA DAVALAR

Yayıncılık da Türkiye'de tehlikeli bir meslek olma özelliğini muhafaza ediyor. Belli durumlarda yayıncılar ve yazarlar büyük zaman kaybı ve masrafa mal olan dava ve yargı konusu oldular, sonunda çoğu ciddi bir suçlamaya uğramadan serbest kaldılar. Böyle bir olaya örnek Henry Miller'in **Oğlak Dönencesi** kitabını, kitabın müstehcen yayın olduğu savıyla yasaklanmasını protes-

to etmek için, 39 yayıncının birlikte yayımlamalarıyla ortaya çıktı. 1988 Mayıs'ında mahkemeye verilen yayıncıların tümü 1989 Eylül'ünde beraat ettiler. Bir başka örnek, 72 yaşındaki Avukat İbrahim Açan'ın siyasi davalarda yapılan savunmaları biraraya getiren **Yargılayan Savunma** adlı kitabıyla "komünizm propagandası yapmakla" suçlanıp 1989 Ocak ayında gözaltına alınması, yargılanması ve sonunda 8 Haziran 1989'da beraat etmesinde görülmüştür.

Üçüncü bir örnek Ankara 5. İdare Mahkemesi'nin 11 Temmuz'da Başbakanlığı yayıncı Süleyman Ege'ye 1982 yılında el konulup yakılan 133607 katibına karşılık 35 milyon liralık (15 bin dolar) tazminat ödemeye mahkum etmesidir.

Başkaları bu denli şanslı değillerdi.

1989 Ocak ayında Bursa polisi Sol Yayınevi'nin şu dört kitabına el koydu: Karl Marx'ın **Kapital**, Nikitin'in **Ekonomi Politik**, Huberman'ın **Sosyalizmin Alfabesi** ve Politzer'in **Felsefenin Telem İlkeleri**. Bu kitapların tümü de daha önce yargılanmış ve aklanmışlardı. İçlerinde Voltaire ve Kafka'nın da eserleri bulunan 402 kitap Aydın Cezaevi yöneticileri tarafından yasaklanmıştı.

Gene Ocak ayında **Ateş Köprüsü** adlı romanından dolayı yazar Kerim Korcan ve yayıncı Rabia Şen komünizm propagandası yapmakla suçlandı. Dava İstanbul'da 1989 Ocak ayında başladı.

6 Nisan'da Yurt Yayıncılık sahibi Ünsal Öztürk şair Nihat Behram'ın **İşkencede Ölümün Güncesi** adlı kitabını yayımlamaktan dolayı Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından yedi buçuk yıllık hapis cezasına çarptırıldı. Ceza daha sonra 613.500 liralık (yaklaşık 300 dolar) para cezasına çevrildi. Behram'ın **Yürekleri Şafakta Kıvılcımlar** adlı kitabı Ocak ayında Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nce toplatılmıştı. Şair komünizm propagandası yapmakla ve halkta düşmanlık duyguları uyandırmakla suçlandı. 10 Eylül'de Öztürk bir Ankara Ceza Mahkemesi tarafından **Adressiz Sorgular** adlı kitabı yayımlamış olmaktan dolayı tutuklandı. Kitap da toplatıldı.

Nisan'da Sorun Yayınevi Sahibi Zeki Öztürk İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle mahkum edildi; 15 yıla kadar mahkumiyet ile karşı karşıya.

22 Haziran'da İstanbul devlet Güvenlik Mahkemesi TBKP programının toplatılmasını emretti.

21 Temmuz'da Tunceli Emniyet Müdürü Nazım Hikmet, Yılmaz Güney ve tüm öteki tanınmış solcu yazar ve sanatçıların yapıtlarının toplatılmasını emretti. Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek **Dateline Turkey**'in 30 Aralık 1989 tarihli nüshasında aktırıldığına göre Nazım Hikmet'in yapıtlarının "topluma zararlı olabileceğini" söylemişti. Moskova'da sürgünde 25 yıldan daha önce ölen Nazım Hikmet yazdıklarında sol ideoloji bulunduğu gerekçesiyle 1951 yılında vatandaşlıktan çıkarılmıştı. Aynı mülakatta Kültür Bakanı Zeybek bakanlığının beş ay önce tüm romanlar üzerindeki yasaklamaların kaldırıldığını da söylemişti.

2 Ağustos'ta Tunceli'de kitapçı Mehmet Orhan, Nazım Hikmet'in şiirleri bulunan kartpostallar sattığı için tutuklandı.

10 Ağustos'ta Sorun Yayınevi Genel Yayın Yönetmeni Sırrı Öztürk ve Prof. Tahsin Yılmaz **Lenin ve Eğitim** adlı kitabı çevirip yayımladıkları için İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından mahkum edildiler.

13 Eylül'de Dev-Yol davası sanıklarından Tayfun Mater dava savunmalarını **12 Eylül'den Önce ve Sonra** adlı bir kitapta toplayıp yayınladığı için 16 ay 20 güne mahkum edildi.

Ekim'de Özal Hükümeti Salman Rüşdi'nin **Şeytan Ayetleri** kitabıyla **Insight Guide to Turkey** adlı broşürü ve bir Alman dergisi eki olan Geo Specila Turkey'i resmen yasakladı. Yasaklama için hiçbir gerekçe gösterilmediği gibi bu kitapları yurda gizlice sokarken yakalananların mahkemeye verileceği bildirildi. **Insight Guide** Kürt ve Ermeni sorununa ilişkin malzeme içermekteydi. Uluslararası Af Örgütü'nün **Turkey Briefing** kitapçığı da yasaklandı.

17 Kasım'da Alan Yayıncılık Yönetmeni Ragıp Zarakolu cebinde siyasi bir mahkumdan gelen bir mektup bulunduğu için gazaltına alındı.

12 Kasım'da İstanbul'da valinin emriyle 449 kitap ve 25 broşür yakıldı.

Kasım'da **Demokrasi Davası** ve **Durum ve Görevlerimiz** adlı iki kitap taplatılıp yayıncıları da Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle mahkum edildiler.

11 Şubat 1990 geceyarısından sonra yazar ve yayıncı İnsan Hakları Derneği Ankara Şube Başkanı Muzaffer İlhan Erdost, Edip Polat'ın **Diyarbakır Gerçeği** adlı kitabına yazdığı önsözden dolayı gözaltına alındı. Erdost 35 saat sonra serbest bırakıldı. Aynı ay içinde Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Polat'ın kitabının ikinci baskısının toplatılmasını emretti; polis kitabın 1759 adedine matbaada elkoydu.

1990 Şubat'ında İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi **Leninizm: Tarım ve Köylü Sorunu** adlı kitabı toplattı. Mahkeme kitabın dört sayfasında komünist propagandası yaptığına karar verdi. Polis kitabın 409 nüshasına el koydu.

SANATA MÜDAHALE

Türk makamları müzik ve film sanatçılarını taciz etmeyi sürdürüyor:

1989 Nisan'ında Bertoluçi'nin **Luna** filminin İstanbul Film Festivali'ne katılması yasaklandı.

Polizei adlı film Berlin Film Festivali'nde ödül şansıyla yarışırken yönetmeni Şerif Gören'in festivale fitmesine izin verilmedi. Gören aynı zamanda Türkiye'de yasaklanmış olan Yılmaz Güney'in **Yol** filminin ortak yönetmenidir.

12 Nisan'da Hollanda televizyonundan altı kişi ve **Yeni Çözüm** dergisinin iki muhabiri İstanbul'da bir film çekerken gözaltına alındılar.

Mayıs'ta Konya Belediye Başkanı Halil Ürün film afişlerinin sansür edilmesini emretti. Belediye memurları müstehcen buldukları ve şiddet içerdiğini düşündükleri afişlerin üstünü boyayla kapattılar.

Türk folk müziği yapan **Grup Yorum**'un 11 üyesi altı kez mahkemeye verildiler ve her seferinde de beraat ettiler. 9 Haziran'da Mersin'de bir konser vereceklerdi. Konser salonuna geldiklerinde konserlerinin iptal edil-

miş olduğunu gördüler. Durumu protesto etmek için salon önünde toplanmış olanlara bazı parçalar söylediler. Gruptan dokuz kişi hapsedildi ve 66 gün hapis kaldılar. 1989 Ekim'inde Dev-Genç'in yirminci yıldönümü nedeniyle İstanbul'da verdikleri bir konserden sonra dokuz üyeleri yeniden tutuklandılar. Hapisteyken grup üyeleri siyasi polis tarafından sorgulanmaları sırasında işkence gördüklerini söyleyerek açlık grevine başladılar. 1 Ağustos'ta **Baran** müzik grubu üyeleri **Grup Yorum'un** tutuklanmasını protesto ettikleri için tutuklandılar. 3 Ağustos'ta **Grup Yorum'un** tutuklanmasından sonra kurulan **Yeni Yorum** grubunun bir konseri vali tarafından yasaklandı. 24 Ekim'de Kültür Bakanlığı **Grup Yorum'un** "Gün Ola" ve folk şarkıcısı **Emekçi'nin** "Yıkılası İstanbul" adlı iki kasetin "yasalara, düzene ve kamu çıkarlarına zararlı" olduğunu duyurdu.

11 Haziran'da Mudanya Kaymakamı "Sıradan Faşizm" adlı filmi yasakladı.

18 Temmuz'da TRT Rene Clement'in 1951 yapımı filmi "Yasak Oyunlar"ı yayını sırasında gerekçe göstermeden yarıda kesti. TRT yöneticileri sonradan film izleyicilerden gelen telefonlarda hıristiyan propagandası yaptığı nedeniyle rahatsızlık yarattığı ve bu nedenle yayımının kesildiğini duyurdular. Film biri kız öteki erkek iki gencin İkinci Dünya Savaşı sırasında kilise ve mezarlıklardan haçlar çaldıklarını gösteriyordu.

7 Temmuz'da, Kültür Bakanlığı Rahmi Saltuk'un "Hoy Nare"a dlı kasetindeki üç Kürtçe parçayı yasakladı. Saltuk parçaların 1500 yıllık olduğunu söyledi. Saltuk 1989 Eylül'ünde, son kasetindeki Kürtçe parçalarıyla bölücülük yaptığı suçlamasıyla İstanbul'da mahkemeye çıkarıldı. Saltuk parçaların Kürtçe olmakla birlikte aşk türküleri olduğunu söyleyerek suçlamayı reddetti. 15 Kasım'da Saltuk beraat etti, kasetinin toplatılma kararı kaldırıldı ve elkonulmuş olanların da geri verilmesi kararlaştırıldı.

17 Eylül'de polis İstanbul'da "**Grup Yorum** ile dayanışma" konseri veren **Savage Rose** adlı Danimarkalı müzik grubunu gözaltına aldı. Müzisyenler Danimarka Dışişleri Bakanlığı'nın müdahalesi sonucu serbest bırakıldılar.

13 Eylül'de İzmir Cumhuriyet Savcılığı, konseri sırasında dinleyicilerin yumruklarını kaldırıp solgan atmalarını sağladığı için folk şarkıcısı Ahmet Kaya hakkında dava başlattı. Ekim ayında ise Ankara Valisi Ahmet Kaya'nın bir konserini üniversite öğrencilerini isyana teşvik edebileceğini ileri sürerek yasakladı. 6 Kasım'da Kaya'nın bir konseri de Adana polisi tarafından yasaklandı.

21 Eylül'de Tayip Bay Sivas'ta içinde Kürtçe parçalar bulunan bir kaset dinlemekte olduğu gerekçesiyle Kayseri Devlet Güvelik Mahkemesi tarafından tutuklandı.

22 Ekim'de Samsun'da beş üniversite öğrencisi Türkiye' de yasaklanmış olan Yılmaz Güney'in Cannes festivali ödüllü olan **Yol'u** videoda izlemekte oldukları gerekçesiyle gözaltına alındılar.

27 Ekim' de İstanbul Valisi dinleyicilerin slogan atabilecekleri gerekçesiyle Zülfü Livaneli konserini yasakladı.

5 Kasım'da Birlik Tiyatrosu'nun bir oyunu Valilikçe yasaklandı ve bir oyuncusu, Latif Tiftikçi, gözaltına alındı.

12 Kasım'da İstanbul'da Vali'nin emriyle 12 film yakıldı.

16 Kasım tarihli nüshasında **Cumhuriyet** 1980 cuntasından beri Türkiye'de toplam 189 filmin yasaklanmış olduğunu duyurdu.

ÖZGÜR İFADE BASTIRILIYOR

DSP lideri Bülent Ecevit'e göre Türkler daha önceleri tabu olan birçok konuda görüşlerini dile getirebiliyorlar:

Ordu, askeri müdahaleler, ahlaki değerler ve ideolojiler hem sağ, hem de sol tarafından her konu açıkça tartışılabilmektedir. Birisi çıkıp ateist olduğunu söylerken bir başkası da şeriata bağlılığını dile getiriyor. Her biri de bir ötekini dinliyor. Bu, beni mutlu ediyor. (**Dateline Turkey**, 22 Nisan 1989).

Fakat Helsinki Watch hâlâ görüşlerini dile getiren insanların gözaltına alınmaları ve tutuklanmaları konusunda raporlar alıyor:

28 Ocak 1989'da iki kötürüm sandalyeli adam su kemerine siyasi pankart asmış olmaktan dolayı İstanbul polisince altı saat gözaltında tutulmuştur.

16 Nisan'da Şanlıurfa Belediye Başkanı Halil İbrahim Çelik Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcısı Nusret Demiral'ın emriyle, Atatürkçü ve laik olmadığını söylediği için polis tarafından gözaltına alınmıştır. Davası 28 Eylül 1989'da başladı.

18 Haziran'da Gazi Üniversitesi'nde bir panelde yaptığı konuşma nedeniyle şair Ahmet Telli, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından tutuklandı.

Dateline Turkey'e göre Abdülkadir Kalpakoğlu Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a hakaret nedeniyle tutuklanan ilk Türk oldu. "Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın seçilişi televizyondan duyurulurken, bir müteahhit ayağa fırlayıp ekrana karşı küfretmeye başladı. Polis biraz sonra gelip Kalpakoğlu'nu gözaltına almak üzere götürdü. "(4 Kasım 1989) Kalpakoğlu üç yıla kadar mahkumiyet ile karşı karşıya. Birkaç gün sonra, DYP, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a hakaretten yargılananları, bu arada Kalpakoğlu'nu da, bir avukatlar heyetinin savunacağını duyurdu.

17 Ocak 1990'da Batı Alman sosyologu 45 yaşındaki Hella Schlumberger Birecik'teki Kelaynak Koruma Merkezi'nin ziyaretçi defterine "Kürdistan" sözcüğü yazarak "Kürt ayrılıkçı sloganları" yazmakla suçlanıp Güneydoğu Anadolu'da tutuklandı. 27 Ocak'ta Schlumberger Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde beraat etti. Batı Alman Dışişleri Bakanı tutuklamayı Devlet Bakanı Ali Bozer ile yaptığı bir toplantıda protesto etmişti.

Ocak 1990'da Ege Denizi kıyısında bir tatil köyü olan Göcek'in Belediye Başkanı Behzat Akdolan Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a hakaret ettiği gerekçesiyle göz altına alındı. Akdolan Çevre Koruma Kurulu'na "Gidin Özal'a sorun, tüm planları onun adamları hazırladı" demiş olmakla suçlanıyor. Akdolan 5 gün gözaltında kaldıktan sonra yargılanmış ve 5 Şubat'ta beraat etmiştir.

(1) Türk yasalarına göre, hapis cezası 36 yılla sınırlıdır.

(2) Bu raporların çoğunluğu Belçika'da yayımlanan Aylık İnfo Türk gazetesinden alınmıştır.

AYDINLARIN İHANETİ VE HESAP GÜNÜ

İHANETİN simgesi ve cismi değişme gösterdi. Leh Walesa'nın başını çektiği hareket işçilerin önemli bir bölümünün sosyalizmden kaçışı olarak ortaya çıktı. Başından itibaren sosyalizmin en zayıf olduğu ve kaldığı bir ülkede kapitalizme hayran ve katolik kilisesine bağlı bir işçi lideri sosyalizmi hiçbir zaman içine sindirememiş bir aydın kuşağı ile birleşerek ciddi bir karış-devrim denemesini başlattı.

İZLEYEN gelişmeler, Walesa modelini tekrarlamadı. Sosyalizmin derin bir bunalım içine girdiği bütün diğer topraklarda sosyalizmden kaçanlar hep aydınlar oldular. Sosyalizmin derin bir bunalım içine sokulduğu tüm ülkelerde, başta Sovyetler Birliği'nde, sosyalizmi reddedenler aydınlardır ve bu aydınların işçi bağları son derece sınırlıdır.

VATSLAV HAVEL, artık hem ihanet eden aydınların sembolü ve hem de yüz karasıdır. Bir anafor akımın saman yığınlarının üstüne çıkardığı bu adamın Beyaz Saray'da Bush'un karşısında iki büklüm vaziyeti, heyecandan elinin terini pantolonuna sürerek Bush'un elinin temiz kalması için gösterdiği özen sosyalizmle hiçbir ilgisi olmayanların bile tiksintisini kazanmasına yetmiştir.

HAVEL, bir süprüntüdür ve kokuşmuş aydın kategorisinin en itici örneklerinden birisidir.

SANSASYONEL dönem hızla geride kalınca sosyalist ülkelerde net bir tablo ortaya çıkmaya başlamış görünüyor. Tablonun bir yanı kesin bir başarısızlıktır. Sürekli devrimci bir tarihten kaynaklanan ve her an gelişen bir ideoloji yerine okşayarak ve mümkün ölçüde daha iyi maddi donatım sağlayarak aydınları sosyalizme bağlama politikası, çok büyük ölçüde iflas etmiştir. Emek-değer yasasının bireyci felsefesini emerek yetişen aydınlar, kapitalist sistemin ortaya çıkardığı metaların önemli bir bölümü ile burjuva boş zaman değerlendirme alışkanlıklarının tümünü kazandıktan sonra sırtlarını tümüyle Marksizm-Leninizme çevirerek kapitalist değerlerin hepsini istemeye başladılar. Sosyalizmin ihanetini sergiliyorlar.

POLONYA'DAN gelen bilgiler bile bu ihanetle bir paralellik göstermiyor. Batı'da ayrıntılı yayınlar Solidarnoşt'un gösterildiği kadar güçlü olmadığını ve sürükleyici bir işçi desteğinden yoksun olduğunu göstermeye başladılar. Üstelik kapitalist restorasyon hükümetinin politikası tam bir başarısızlığa ve fiyaskoya doğru yol alıyor.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE durum çok daha açık görünüyor. Bütün kavga "uravnilevka" ilkesi etrafındadır. Sovyet işçi sınıfı, Profesör Aganbegyan ve Akademisyen Zaslavskaya'nın eşitliği bozucu önerilerine karşı çok şiddetli tepkiler gösteriyor. Pek saygın bir Sovyet uzmanı olan Profesör Davies, çok yakında yayımlanan bir incelemesinde, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin temel ilkelerini savunmak için ciddi işçi cephelerinin kurulduğunu haber veriyor. Davies, Garbaçov'un çevresinin ortaya attığı, hem geçerli Sovyet modeline ve hem de Lenin ve Marx'ın öngörülerine ters projelerin mevcut sendikaların dışında kurulan işçi komitelerinin barajını henüz açamadığını, Sovyet basınının ciddi ve dikkatli bir incelemesine dayanarak, yazıyor.

SOSYALİZM, aydınlarının ihanetini yaşıyor.

BUNU, daha genel tutarak sosyalizmin sosyalist insanı yaratmada başarısızlıklarla karşı karşıya geldiği biçimde ele almak gerekiyor. Bunun üzerinde mutlaka durulmalıdır.

ANCAK, aydınların ihanetiyle somut bir görünüm alan sosyalist insanı yaratmada başarısızlık, diğer yandan, sosyalizmin işçi sınıfının düzeni olduğu tezine çok büyük bir kesinlik kazandırıyor. Sosyalist ülkelerin işçi sınıfları, partilerinin içlerinden çürümesine ve parti liderlerinin bir büyük moral çöküntüsüyle mücadele alanını terketmesine karşın, sosyalizme ve kazanımlarına bağlı olduklarını bütün örnekleriyle gösterebiliyorlar.

AYDINLARIN ihaneti geneldir.

BİN dokuz yüz yetmiş yıllarında dünya kapitalizminin içine girdiği bunalım ve moral çöküntüsü ve bunun karşısında Brejniyef liderliğinde Sovyetler Birliği'nin enternasyonalist politikaya silahlı bir boyut kazandırması, Washington'u, sosyalizme karşı "İnsan Hakları" politikasını geliştirmeye zorladı. Kissinger tarafından geliştirilen bu politika, giderek bir aydın politikasına ve ihanet eden aydınların ödüllendirilmesine dönüştürüldü.

TÜRKİYE, bunun dışında değildir. Eylülist darbenin zorunlu mesafeleri aşıldıktan sonra ve bunun da yardımıyla, Türkiye tarihinde ilk kez burjuvazi ile aydınlar arasında "organik" bağlar kurulmaya başlanmıştır. Tekeller, tekellere bağlı reklam şirketleri, büyük basın, devletin dışında ve devletten ayrı olarak çok büyük bir aydın istihdam örgütleri haline getirilmiştir.

AYRIŞMA hiçbir alanda aydınlar arasında olduğu kadar hızlı ve kesin değildir.

ARTIK "holding profesörleri" sözü eskimiştir. Artık tekel aydınları, tekel ressamları, tekel yazarları, tekel tiyatrocuları ortaya çıkmıştır.

ARTIK, utanma ortadan kalkmıştır. Bilim ve Sanat gibi başlangıçta sol çıkışlı dergiler, MHP'den transfer Kültür Bakanı Zeybek'ten yüz milyonlar alarak mafya reklam şirketi yöneticilerini jüri yapıp ödüller dağıtmaktadırlar. Kurtuluşçuların eliyle kurulan BİLAR'ın Ankara'daki parazit yöneticileri devletin sanat politikasının yüz görümlüğü rolünü sıkılmadan üstlenebilmektedir. Bush'un elini ıslatmamak için heyecandan terleyen ellerini pantolonuna silen sözde Devlet Başkanı Vatslav Havel'in oyununu Dostlar Tiyatrosu sıkılmadan oynayabilmektedir.

İLERİCİLİK enternasyonaldir.

GERİCİLİK enternasyonaldir.

İHANET eden aydınlar dünya gericiliğinin bir parçasıdır.

FAKAT geçimleri iyileştikçe hesap günü yaklaşmaktadır.

HESAP günlerinde eski çamlardan bardak yapılmaktadır.